

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

*1917. évi folyam * III—IV. füzet.*

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1917.

TARTALOM.

	Lap
A Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1916. évben ...	131
Dr. Fraknói Vilmos. Zrínyi Miklós a költő első irodalmi műve. (Egy szövegközi hasonmással) ...	146
Dr. Gulyás Pál. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Tizenegyedik, befejező, közlemény) ...	151
Dr. Trócsányi Zoltán. Heltai Gáspár Uj testamentom-fordításáról ...	201
Vidéki könyvtáraink 1915-ben ...	211
Tárca. Bárá Szalay Imre † ...	244
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1917. év I. negyedében ...	246
Szakirodalom. VÖRÖSVÁRY Ferenc: A budapesti Erzsébet Népakadémia könyvtárának új betűsoros jegyzéke. (Ism. dr. GULYÁS PÁL.) — Paolo d'ANCONA: La miniatura fiorentina. (Ism. Z.) — PITROFF PÁL: A győri sajtó története. (Ism. G. P.) ...	250
Vegyes közlemények. Fejérpataky László ünneplése. — Kitüntetés. — G. T. B. ? (SZILY Kálmán.) — Hazai szlovén irodalom. (Dr. MELICH János.) — Ujabb kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről ...	265
Név- és tárgymutató ...	270

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1916-IK ÉVBEN.

Az elmúlt 1916-ik év legjelentékenyebb eseménye a Magyar Nemzeti Múzeum el nem muló érdemekben gazdag igazgatójának, báró SZALAY Imrének márc. 4-én történt nyugalomba vonulása volt. Az összes múzeumi táruk ügyeit szeretettel gondozó igazgatónk 22 évi hivatalos működése folyamán állandóan előtérben tartotta az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtárnak azt a rendkívüli jelentőségű közművelődési szerepét, amelyet egyrészt a magyarországi összes sajtótermékeknek és a külföldi irodalmak hazai vonatkozású termelésének összegyűjtése és megőrzése terén, másrészt a magyar tudomány állandó szolgálatában kell betölteni. Igazgatósága kezdetére esett a köteles példányokról szóló 1897. évi XLI. törvénycikk könyvtári előmunkálatokon alapuló létrehozása s a törvénycikk életbeléptetése után könyvtárunk személyzetének megfelelő mértékben való fokozatos szaporítása. Hivatalos működésének második felében viszont a Magyar Nemzeti Múzeum palotájában szorongó táruk kitelepítésének ügyét szorgalmazta odaadással. Itt ismét a könyvtár ügyét karolva fel, szóban és írásban egyaránt sürgette, hogy ez a rohamosan gyarapodó s évről-évre nagyobb mértékben igénybevett múzeumi osztály jelenlegi szűkös kereteiből kibontakozva, minden modern igénynek megfelelő elhelyezésben részesüljön.

Midőn távozó igazgatónktól elbúcsúztunk, könyvtárunk szempontjából örömmel vettük tudomásul, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium könyvtárunk igazgatóját, dr. FEJÉRPATAKY László egyetemi tanárt bízta meg a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatói teendőinek végzésével. E megbízatás következtében a könyvtár vezetésében szintén változás történt. Elhunyt királyunk,

I. FERENCZ JÓZSEF O. cs. és apostoli kir. Felsége dr. SEBESTYÉN Gyula igazgatóőrt kinevezte osztályigazgatónak, dr. MELICH János igazgatóőrnek pedig osztályigazgatói címet és jelleget adományozott. Ezzel egyidejűleg dr. JANKOVICH Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter akként intézkedett, hogy dr. SEBESTYÉN Gyula, a kéziratári osztály vezetője, továbbra is ezen osztályt vezesse, továbbá megbízta, hogy egy külön múzeumi folklóre-osztályt szervezzon. Dr. MELICH János viszont a nyomtatványi osztály vezetésével bízott meg. A hírlaptárra és levéltárra vonatkozólag nem történt intézkedés, mivel a könyvtár összes osztályainak együttes vezetése továbbra is FEJÉRPATAKY László múzeumi helyettes-igazgató hatáskörébe utaltatott.

A személyi változások során megemlítenő, hogy dr. GULYÁS Pál őr, a Magyar Könyvszemle szerkesztője, tizenhét és félévi eredményes könyvtári szolgálat után a Múzeumok és Könyvtárak Főfelügyelősége másodelőadójának neveztetett ki. Dr. HOFFMANN Mária fizetéstelen segédőr fizetési segédőrré lépett elő, dr. PÁNYI Vukoszava és dr. ZSINKA Ferenc gyakornokok fizetéstelen segédőrökké neveztettek ki. MUNKÁCSY Mihály fizetéstelen segédőr öt évi szolgálat után a M. Tud. Akadémia könyvtárának tisztjévé lett.

Fájdalmas érzéssel emlékezünk meg a könyvtárnak június 16-án elhunyt kitűnő igazgatóőréről dr. VÉRTESY Jenő egyetemi magántanáról, aki a kéziratárban találta meg azt a képességének megfelelő munkakört, amelyben nemcsak irodalmi kincseink értékelése, rendezése és megőrzése, hanem irodalmi úton való hozzáférhetővé tétele és tudományos feldolgozása is a hivatalos szolgálat nagyobb igényű feladatai közé tartozik. Amit VÉRTESY Jenő e téren végzett, könyvtárunk legértékesebb munkálatai közt foglal helyet. A források tövében legtöbb odaadással a magyar drámatörténet emlékeit kutatta s e téren egy maradandó értékű művét a M. Tud. Akadémia adta ki, egy monográfiáját pedig a KISFALUDY-Társaság közvetlenül halála előtt már a tervrajz alapján is jutalomra érdemesnek találta. Szépirodalmi téren kifejtett munkásságának egy része műfordítás. Lefordította a homeroszi époszokat és lefordított néhány ál-SHAKESPEARE-i drámát, tehát e

téren a világirodalmi vonatkozások is hozzájárulnak ahhoz, hogy könyvtárunk e kitűnő tisztviselőjének neve a hazai és az egyetemes irodalomtörténetben örökre fennmaradjon.

A világháború könyvtárunkra ezen év folyamán is bénítólag hatott. Levéltári osztályunk vezetője, dr. SZABÓ László múzeumi ör a háború kitörése óta állandóan katonai szolgálatot teljesít. Tisztviselőink ezidén sem mentek tanulmányútra s a hivatalos kiküldetések is csak vidéki és bécsi gyűjtemények átvételére szorítkoztak.

A könyvtár folyóirata, melyet dr. MELICH János közreműködésével dr. GULYÁS Pál szerkeszt, a tavalyi korlátozott ívszámmal kettős füzetekben jelent meg s a terhessé vált irodalmi és nyomdai viszonyokkal küzdve is hiven szolgálta a programjába felvett könyvtári és bibliográfiai érdekeket.

Az elintézett hivatalos ügyek száma 432 volt (1915-ben 392, 1914-ben 681), a nyilvános olvasóterem látogatására jogosító jegy kiadatott 1.920 (1915-ben 2.221, 1914-ben 3.632).

A könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjtemény apró nyomtatványait és a hírlapszámokat — 181.763 (1915-ben 205.256, 1914-ben 168.363). Vásárlási célokra 17.516.88 K-t, 9.863.28 német márkát, 3.046.50 frankot, 766.93 hollandi forintot és 22.30 svéd koronát fordítottunk.

Ez év folyamán a könyvtár helyiségeiben 18.994 látogató fordult meg s 73.494 darabot használt. A látogatók közt 1.814 kölcsönző 4.206 darabot vett kölcsön.

1. *Nyomtatványi osztály.* Gyarapodás köteles példányokban 6.678 (1915-ben 8.136); *ajándék útján* 1.003 (1915-ben 4.081); *vétel útján* 933 (1915-ben 494); *átvétel útján* 4 (1915-ben 9); *hivatalos kiadvány* 2 (1915-ben 2); *csere útján* 6; összesen 8.626 (1915-ben 12.656) db.

Ehhez a könyvtárilag már nagyrészt feldolgozott gyarapodáshoz járul még 20.429 (1915-ben 22.145) db nyomdai köteles példányként beküldött apró nyomtatvány, mely anyag természete

szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva, a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	---	---	---	---	---	---	---	491 db
2. Falragasz	---	---	---	---	---	---	---	5.397 «
3. Gyászjelentés	---	---	---	---	---	---	---	4.847 «
4. Hivatalos irat	---	---	---	---	---	---	---	269 «
5. Műsor	---	---	---	---	---	---	---	483 «
6. Perirat	---	---	---	---	---	---	---	30 «
7. Színlap	---	---	---	---	---	---	---	5.427 «
8. Zárszámadás	---	---	---	---	---	---	---	1.938 «
9. Különféle	---	---	---	---	---	---	---	1.253 «

Megjegyzendő, hogy az apróbb nyomtatványokból mindazok, melyek a háborús állapottal s az azzal kapcsolatos jótékonyági, gazdasági s közéleti viszonyokkal bármi tekintetben is összefüggnek, a könyvtárnak 1914-ben létesített háborús gyűjteményébe osztattak be, amiről alább történik megemlékezés. A nyomtatványi osztály összes gyarapodása tehát 29.055 (1915-ben 34.801) db. Vásárlási összeg volt: 7.301'35 korona, 844'10 márká, 80'90 hollandi forint, 36 frank, 8 svéd korona.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

ADY Lajos; BÁTKY Zsigmond, Besztercebányai kir. törvényszék elnöke; Brandenburgia, Berlin; Budapest Székesfőv. Házinyomda; Budapesti ker. Munkásbiztosító Pénztár; CSÁSZÁR Elemér; CSEKEI István, Kecskemét; CSIKI Ernő; DABROWSKY János, Krakkó; Délmagyarországi történeti és régészeti múzeumtársaság, Temesvár; Deutsche Bücherei, Lipcse; Dunamelléki ref. egyházkerület; Dunántúli ev. püspök, Pápa; DUNARICH Károly; EGYED István, EIRICH O. F., Bécs; Egri érseki jogliceum; FABÓ Bertalan; FEJÉRPATAKY László; FODOR Miklós, Ungvár; FÖLDES Béla; GONDA Béla; GORIUPP Alisz; Gyönyöcssy irod. társaság, Ungvár; HACKER Ervin, Pozsony; HAJNÓCZI Iván, Kecskemét; HARASZTI Emil; HAVASS Rezső; HOFFMANN Mária; HORVÁTH Géza; Kais. deutsches Generalkonsulat; Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs; br. KARG János; Kassai Kazinczy-kör; Kereskedelemügyi ministerium KESZTHELYI Ernő; KIMNACH Ödön; KISS József; KISSHÁZY Á. G.; Kivándorlási tanács; Közhivatali kezelők és díjnokok orsz. egyesülete; Kungl. Bibliotek, Stockholm; LENGYEL Zoltán; LÖWINGER A.; MADARASSY László; Magántisztviselők orsz. nyugdíjgyejesülete; Magyar keleti gazdasági központ; Magyar Könyvszemle szerkesztősége; Magyar Könyvvelti Folyóirat kiadóhivatala M. N. Múzeum igazgatósága; Magyar ornithologiai központ; M. Tud. Akadémia; MÉSZÁROS Gyula; MÉSZÁROS Sándor, Sopron; Miasszonyunkról neve-

zett iskolánénék intézete, Kalocsa; Militär-Generalgouvernement in Serbien, Belgrád; Miniszterelnökség; MOESZ Gusztáv; Museum Kralosvi Ceskeho, Prága; NAGY Ödön; Nagypénteki ref. Társaság; Nagyvárad kir. jogakadémia; NÉMÁTI Kálmán; Ógyallai csillagvizsgáló-intézet; Orsz. közegészségi egyesület; Orsz. ref. tanáregyesület, Debrecen; Orsz. testnevelési tanács; Pannonhalmi főiskola igazgatósága; Parkklub; PODHRADSKY György; br. RÉVAY Ferenc; Rendőrfőkapitányság; Rijks Preten kabinet, Hága; SCHIFF Péter; Statist. Zentral-Kommission, Bécs; Stefánia gyermekkórház-egyesület; br. SZALAY Imre; SZEDENICH Fülöp, Pereszteg; Technologiai iparmúzeum; THALLÓCZY Lajos; Trencsényi áll. felső leányiskola igazgatósága; Tudományegyetem rektora; Tudományegyetem rektora, Pozsony; Tudományegyetem tanácsa; Tudományegyetemi könyvtár igazgatósága, Kolozsvár; Úrlovasok szövetkezete; Vallás- és közoktatásügyi ministerium; Városi nyilv. könyvtár; Veszprémi egyházmegyei natóság; VOLKMANN H., Drezda; WEISS Emil.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó szerzemények: 1. UJFALVY Imre: Halottas énekei (RMK. I., töredék); 2. Szent BONAVENTURA: Szerzetes rendtartó fenéték tüköre. Pozsony, 1677 (csonka); 3. ILLYEFALVI J.: Jephtha (töredék); 4. Magyar naptár a XVII. századból (töredék); 5. PELBARTUS: Aureum sacrae theol. rosarium. Venetiis, 1586. Mind az öt ALSZEGHY Zsolttól 135 koronáért.

A könyvtár helyiségeiben 15.008 egyén 34.296 kötet könyvet használt (1915-ben 21.284 egyén 47.056 kötetet); kölcsönzés útján pedig 2.245 egyén 5.545 kötetet vitt ki házi használatra (1915-ben 2.052 egyén 5.176 kötetet).

Az év folyamán végzett könyvtári feldolgozás eredménye a következő: osztályoztatott 6.393 mű, melyről 8.251 cédula készült (1915-ben 5.880 mű, 13.405 cédulával), kötésre 1.679 mű készült 2.134 kötetben (115-ben 2.106 mű 2.809 kötetben). Ezentúl a térképgyűjteményt rendeztük, amely munka a végéhez közeledik.

A nagyméltóságú minisztérium engedélyével délutáni időben HAVRAN Dániel igazgatóőr vezetésével s rendkívüli munkaerő felhasználásával rendezés alá került br. RÉVAY Ferenc könyvtára, melyhez a könyvtár hagyaték útján jutott s idősb SZINNYEI József könyvtára, mely vétel útján került az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárba. A rendkívüli munkát jún. 5-én kezdtük és szept. folyamán végeztük el.

A köteles nyomdatermékek átvételére berendezett irodába az

év folyamán 2.526 nyomtatványcsomag érkezett be (1915-ben 3.957), ugyanonnan 2.551 levél, jobbára átvételi elismervény és 2.124 reklamáció expedíltatott, (1915-ben 3.239 levél és 1.979 reklamáció). Az 1897:XLI. t.-c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen tekintettel a háború folytán előállott nehéz viszonyokra ez évben egy peres eljárást sem indítottunk.

II. Hírlaptár. Gyarapodása *köteles példányokban* 1.207 év-folyamnak 88.570 száma (ebből számonként küldetett be 19.804 szám); *ajándék útján* 57 évf. 4.322 száma; *vétel útján* 49 évf. 889 száma; a könyvtárnak más osztályaiból való *áttétel útján* 10 évf. 6.555 száma. Az összes gyarapodás tehát: 1.326 évf. 97.316 számmal (1915-ben 766 évf. 126.784 számmal). A vásárlás összege 102.10 K volt. — Az ajándékozók névsora a következő:

Dr. BAJZA József; Brazíliai köztársaság kormánya; CSERNA Andor; dr. DABROWSKI János, Krakó; dr. ENGEL Gusztáv; FELEKY Charles, New-York; FENYVES Ferenc, Szabadka; FODOR Miklós, Ungvár; PONGRÁCZ Elemér; dr. PÖZEL István; SZÉKELY István; SZIMONIDESZ Lajos, Nagyborzsöny; dr. WERTHELMER Manó; továbbá a Nemzeti Kaszinó; az Ütimesterek Orsz. Szövetsége; a Felsőmagyarországi Szociáldemokrata Párt, Kassa; a clevelandi *Szabadság* és *Magyar Hírlap* s az eszéki *Szlavoniai Magyar Újság* szerkesztősége.

Az osztály olvasótermében az év folyamán 1457 olvasó 3514 kötet hírlapot használt (1915-ben 1387 olvasó 3.978 kötetet), kölcsönzés útján 168 esetben 668 kötet került használatba (1915-ben 98 térítvénnel 389 kötet). A használatot megnehezítette az, hogy a hírlapoknak egy nagyobb részét: 373 kötetet a Múzeum-épületen kívül levő bérhelyiségből kellett áthozni esetről-esetre.

Átnéztük az év folyamán 1.326 évf. 97.316 számát (1915-ben 696 évf. 82.378 sz.); céduláztunk 448 évfolyamot, köztük 37 új lapot (1915-ben 269 évf.; új lap 27); beköttettünk 622 kötet hírlapot (1915-ben 495 kötet).

III. Kézirattár. Gyarapodás *ajándék útján*: 6 újkori kézirat, 1 irodalmi levél és 2 irodalmi analekta; *vétel útján*: 8 újkori kézirat, 24 irodalmi levél, 3 irodalmi analekta, 7 zenei kézirat, 4 fényképmásolat; *áttétel útján*: 33 újkori kézirat, 527 irodalmi

levél, 47 irodalmi anekdota és 442 zenei levél. Összes gyarapodás 1.104 (1915-ben 1.106) db. Vételre 1.503 koronát és 18 márkát fordítottunk. — Ajándékokkal a következők gazdagították a kéziratárát:

M. T. Akadémia; MEGYERY Ferenc; SZÉKY Géza; SZENTPÉTERY Imre és két ismeretlen.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendők a levéltárból áttett irodalmi jellegű levelek és anekdoták gazdag anyaga és Galsai Kovács Ernő 1848-as honvédőrnagy hétkötetes naplója, mely javarészen még felhasználatlan forrásmunka; továbbá MOSONYI Mihály zenei kéziratai és a legújabban felfedezett magyar nyelvemlék, a königsbergi szójegyzék fotográfiája.

A kéziratár személyzetében nagy változások történtek, dr. VÉRTESY Jenő igazgatóőr, az osztály vezetője az év folyamán elhalálozott, dr. BAJZA József őr pedig a nyomtatványi osztályba tétetett át. A kéziratár kezelése e változások következtében dr. HOLUB József segédőrré bízott, aki addig a levéltárban teljesített szolgálatot. Ideiglenesen a kéziratárban nyert elhelyezést dr. ROHEIM Géza gyakornok, míg a külön folklóre-osztály felállítása megtörténhetik, továbbá dr. VÁCZY János főgimnáziumi tanár, akinek a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megengedte, hogy egy évig a Nemzeti Múzeumban teljesíthessen szolgálatot.

A kéziratár személyzetét a folyómunkák foglalták le; dr. VÁCZY János az irodalmi levelestár anyagának regesztázását kezdte meg, dr. ROHEIM Géza pedig a nyomtatványi osztály folklorisztikai anyagának egy külön felállítandó folklóre-katalogus számára való cédulázásán dolgozott. E katalogus számára megkezdte a könyvtár nyomtatványi osztálya összes folklóre-anyagának kijegyzését.

A kéziratári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 212 kutató használt 574 kéziratot, 931 irodalmi levelet, 736 irodalmi anekdotát és 4 fényképet; 12 térítvényen kölcsön adtunk 24 kéziratot, vagyis összesen 226 kutató 2.269 dbot használt (1915-ben 255 kutató 2.541 dbot).

IV. Levéltár. Gyarapodás ajándékozás útján 706 db, *hagyaték útján* 8 db és pótlólag 3.745, *vétel útján* 148 db, más osztályból való *átvitel útján* 3.586 db, *letét útján* 440 db; összes gyarapodás tehát 4.245 db, egy láda és két csomag (1915-ben 958 db). Vásárlásra 832 K-t, a Lembergben elhunyt THURÁNSZKY Ádám hagyatékának átvételével felmerült költségekre 244 K-t; összesen tehát 1.076 K-t (1915-ben 3.070 K-t) fordítottunk. — Ajándékaikkal a levéltárat a következők gazdagították:

ÁMON Pál; R. BURIÁN László; K. EÖRSSY Károly; ERNVEY József; br. HARKÁNYI Béla; HARASZTI Gyula; ismeretlen (CSERGHEŐ Géza hagyatékából); KRSZTANOVITS Péter; dr. MÁGÓCSY—DIETZ Sándor; MEGYERCSY Béla; MOESZ Gusztáv; Tasnádi NAGY Gyula, SCHLAGER József; TÄNZERLES Gizella és THURÁNSZKY Ádám (hagyaték Lembergben).

A gyarapodás a levéltári törzsgyűjtemény csoportjai közt így oszlik meg: 22 eredeti középkori oklevél, 8 középkori oklevél másolata, 3.370 újabbkori irat és nyomtatvány (egy részük kiselejtezendő), 15 címeres levél és nemesi irat, 663 db 1848/49-es irat és nyomtatvány, 2 céhirat, 20 gyászjelentés, 6 rajz, 1 db középkori pecsétről vett gipszmásolat, 3.444 db spanyolviasz- és papirborítású pecsétlenyomat.

A címeres levelek és nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott:

1. 1525. máj. 25. Buda. II. LAJOS király RÉVAY Istvánnak és testvérének, Ferencnek régi címerét meg bővíti (másolat); 2. 1592. máj. 4. Prága. II. RUDOLF császár birodalmi címeres levele de NEGRO Péter, Bernát, Lajos, Tranquil és József részére (eredeti); 3. 1608. dec. 2. Pozsony. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Ráfael és családja részére (eredeti); 4. 1609. okt. 25. Bécs. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Simon és György részére (eredeti); 5. 1613. márc. 19. Pozsony. II. MÁTYÁS címeres levele KOVÁCS András és családja részére (eredeti); 6. 1618. jan. 24. Eberstorff. II. MÁTYÁS címeres levele a BECSE család részére (eredeti); 7. 1631. aug. 22. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele STAUDENHERTZ Leonhardt és János részére (eredeti); 8. 1632. jan. 5. Gyulafehérvár. I. RÁKÓCZI György címeres levele Alsócsernátoni CSEH István primipilus és fiai részére (eredeti); 9. 1625. febr. 12. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele ZEÖRÖGH Mihály Benedek, Mihály és Márton részére (eredeti); 10. 1645. szept. 5. Linz. VERSIS János címerkérő folyamodványa (eredeti); 11. 1649. febr. 4. Bécs. Ujlaki MISKOLCZI János címerkérő folyamodványa (eredeti); 12. 1664. aug. 28. Radnótvara. APAFFI Mihály címeres levele Kissolymosi MÁTHÉFI Mihály és Pál részére (eredeti); 13. 1668. nov. 7. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KOZMA György

részére (eredeti); 14. 1814. szept. 5. Kassa. Abaújvármegye nemesi bizonyítványa THURÁNSZKY László, Pál és Károly részére (eredeti); 15. Letétként elhelyezést nyert: 1871. aug. 3. Bécs. I. FERENCZ József grófi diplomája Nagylónyai és Vásárosnaményi LÓNYAY Menyhért v. b. t. t. közös pénzügyminiszter és utódai részére (eredeti díszes bőrkötésű albumban).

A szerzemények közül kiemelendők: R. BURIÁN László ajánléka, mely az 1848-iki budai nemzeti őrseregbe vonatkozó 2 csomag érdekes iratot tartalmaz, említendő még BETHLEN Miklós kanc. 3 levele, egy 1848 márc. 31-én kelt, gr. RADETSKY János József parancsára gr. GYULAI Sámuel brigadejához intézett irat, mely a Milano kiűritése esetében teendő katonai intézkedéseket foglalja magában; MÁRIA TERÉZIA-nak 1875. jún. 23-án Bécsben kelt hártyaoklevele, melyben AMBRÓ Ferencnek megengedi, hogy Vácott könyvnyomdát állítson fel. Báró RÉVAY Ferencnek nyomtatványi osztályunkba került könyvtárából a levéltárba tétetett át 121 db nagyobb részt a br. RÉVAY családra vonatkozó oklevél, közte 10 db eredeti középkori, 2 db címeres levél és több I. FERDINÁND korabeli, nagyon érdekes köztörténeti fontosságú irat.

A letéteményezett családi levéltárak száma az év folyamán új levéltárral nem gyarapodott, de a régebbiek közül kiegészítést nyert: a BUGARIN—HORVÁTH levéltár 35 dbbal, a TARÁNYI—OSZTERHUBER levéltár 138 dbbal és a KOLOSY levéltár 266 dbbal, melyből felemlítendő III. KÁROLY királynak 1719. szept. 23-án Bécsben kelt címeres levele KOLOSY János és fiai, Dávid és Imre részére.

A levéltár vezetője a háború kezdetétől fogva katonai szolgálatot teljesít, még az 1915. év folyamán a harctérre ment a levéltár gyakorlott szolgálja is, a levéltár itthon maradt személyzete nagyrészt a hihetetlen módon növekedő háborús gyűjteménnyel van megfeszített mértékben elfoglalva, mindazáltal jutott idő a levéltári folyó munkálatok végzésére, a kisebb szerzemények szakszerű feldolgozására, a végleges növedéki napló vezetésére és az abba fektetett iratok beosztására, a feltűnően felzaporodott kutatók és érdeklődők hiánytalan kiszolgálására is.

A nagyobb szerzemények közül folytatódott IHÁSZ Dániel nagyterjedelmű levelezésének, a BYDESKUTHY iratoknak és az URAY család levéltárának feldolgozása is.

A levéltári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 238 kutató használt 34.442 db iratot, nyomtatványt és fényképet (1915-ben 161 kutató 27.982 dbot); 18 térítvényen kikölcsönöztek 371 db iratot, nyomtatványt, fényképet és pecsétmásolatot (1915-ben 11 térítvényen 223 db-ot).

V. Háborús gyűjtemény. A múlt év folyamán felkutatott és megnyitott forrásokból bőven gazdagodott ezévben a könyvtár háborús gyűjteménye. A gyarapodásról a következő adatok számolnak be: A gyűjteményről külön vezetett növendéknapló 1186—1771. tételszámai foglalják magukban az 1916. évi szaporodást s ez az 585 tétel 36.655 db könyvet füzetet, hirdetményt, egyéb apró nyomtatványt, képet, fényképet, kéziratot és levelet ölel fel s így az év végén a gyűjtemény az 1914—15. évi gyűjtés eredményével 86.646 db-ra rugott. A gyarapodás a következő módon oszlott meg: *vétel útján* 19.584 db, *ajándék útján* 9.202 db, *hivatalos küldemények útján* 7.869 db.

Vásárlásra ezévben 7.948,30 koronát, 8.951,18 márkát, 3.010,50 frankot, 685,83 hollandi forintot és 14,30 svéd koronát fordítottunk.

A háborús gyűjteményt ajándékaikkal a következők gyarapították:

ÁLDÁSY Antal; ANGYAL Dávid; Aranyosmaróti m. kir. áll. polg. leányiskola igazgatósága; Az I. ker. Istenhegyi népművelési egyesület; BAJNOK Jusztinián; BAJZA József; BALOGH Jenő; BALOGH Rudolf; Báni közs. polg. leányiskola; BAROS Gyula; Bártfai határrendőrség; BÁTKY Zsigmond; BEÖTHY Zsoltné; BERGMANN Sándor; gr. BETHLEN Balázs; BODNÁR István, Bonyhádi polg. isk. igazgatósága; BRÁZAY Emil; Breznóbányai m. kir. áll. polg. fiú- és leányisk. igazgatósága; CIOLOCA Demeter; Cs. és kir. 69. gye. parancsnoksága; CSENGERY Lőránd; Csikszeredai polg. leányiskola; Csucsai község közjegyzői hivatala; CSUKOVITS Sándor, CZAKÓ Eleniér; DABROWSKY János; Debreceni nyilvános m. polg. fiúiskola igazgatósága; DESIDEZ József; DÖRY Ferenc; Dunavecsei ref. egyház lelkesi hivatala; EISENSTÄDTER Ödön; ELEK Arthur; ERNVEY József; az Evangélikus Lap szerkesztője; FEJÉR Károly; FEJÉRPATAKY László; FEST Aladár; FISCHER Ödön; FOGEL József; Fogolytáb. per. élelmezés, Somorja; FÖLKER József; FRANKÓI Vilmos; FRANKL Magda; GAGYI Jenő; GELLÉRT Pál; GEREVICH Tibor; GERGELY Jenő; GERŐ Márton; GOHL Ödön; GOMBOS László; GÖNCZY Béla; GREXA Gyula; GULYÁS Pál; GYÖRFFY István; GYURICZA Demeter; HALAVÁTS Gyula; HALMI József; HALMI Pál; br. HAMMERSTEIN Richárd; HANDL Győző; HANDL Viktor; HARASZTI Károly;

HARSÁNYI Pál; HAZAY István; HÉJJ Imre; HOFFMANN Mária; HOLUB József; HOLUB Józsefné; HORVÁTH Géza; HORVÁTH Sándor; HUTYRA Ferenc; INICZKY Györgyné; D'ISOZ Kálmán; IVÁNYI Béla; JAKUBOVICH Emil; JELFFY Gyula; JÓNÁS Károly; KARDOS Elemér; br. KARG János; gr. KÁROLYI Lászlóné; Katonanyomozó-jegyzék szerkesztősége; KEMÉNY Lajos; KERESZTY Sándor; KERTÉSZ Kálmán; KÉSMÁRKY és ILLÉS; KINTNER Aranka; KIRÁLY Emma; KISS József; KOBEK Béla; KOÓS István; KOPFÁNY Alfréd; KOVÁCS Andor; KOVÁTS Ferenc; KRATOCHVIL Károly; KRESZ Géza; KRSZTANOVICS Péter; K. u. k. Kriegsministerium; Kriegsfürsorgeamt; K. u. k. Generalgouv. in Serbien; LACZY Antal; LÁSZLÓ Ferenc; LEFFLER Béla; Lembergi városi levéltár; LÉYAI Mihály; LINDNER Sándor; LUKINICH Imre; MADARASSY László; MAJORNÉ KENESSEY Anna; M. Földrajzi Intézet; Magyar Jogász Sportegylet elnöksége; M. kir. belügyministerium; M. kir. 4. honvéd gye. parancsnoksága, M. kir. 10. honvéd gye. parancsnoksága; M. kir. klosterivanici postahivatal; MARCZALI Henrik; MAROSI Dezső; MARTENS Vilmos; MARTERSTOCK Hyacintha; MAY Frigyes; MENCZER Lipót; MEZEY Antal; MIHALIK József; MIKLÓS Gyula; MISKOLCZY Imre; Miskolci kereskedelmi és iparkamara; MOESZ Gusztáv; MÓGA ezredes; MOLECZ Károly; MORAVCSIK Ernő Emil; MOSKOVITS Mór; Munkácsi áll. polg. leányisk. igazgatósága; Nagymegyeri fogolytábor parancsnoksága; Nagyszalontai közs. polg. leányiskola igazgatósága; NEMES János; NEU Lajos; OSVÁTH Ferenc; PACOR Viktor; Paksi önk. tűzoltóegylet; PÁNYITY Vukoszava; PATEK Ferenc; Pécsi rómk. kath. tanítónőképző-intézet igazgatósága; Pesti izr. hitk. elemi és polg. fiúiskola igazgatósága; PILCH Jenő; POLGÁR Mária; PONGRÁCZ S.; Pressedienst des k. u. k. Kriegsministeriums; PRUZSINSZKY János; RAKSÁNYI Anna; RÉDEY Tivadar; REISZLER Lajos; REITER Béla; RÉTHLY Antal; RÉVFI Géza; REVICZKY Aladár; RÓTH Viktor; SCHERTLER Pál; SCHIFF Péter; SCHIMA András; SCHMIDT Tibold; SCHULEK Géza; SCHÜTZ Rezső; SEBESTYÉN Gyula; SEMAYER Villibáld; SIKABONYI Antal; SIKLÓSSY László; SKODAK Stephan; Soós Elemér; SPOLARICH Lajos; Statisztikai hivatal; STRAUZ Adolf; SULICA Szilárd; Szabadkai áll. tanítónőképző-intézet igazgatósága; SZABÓ Dezső; SZABÓ Ervin; SZADECZKY K. Lajos; br. SZALAY Gábor; br. SZALAY Imre; SZALAY József; SZALAY László; SZÁSZ Jenő; Székelyudvarhelyi kir. ügyészség; SZENTPÉTERY Imre; Szerbiai cs. és kir. katonai kormányzóság; SZINYEI József; SZMRECSÁNYI Miklós; SZOBOLICS Stefánia; Szolnoki m. kir. áll. főgimn. igazgatósága; TÁBORI Kornél; gr. TELEKI Sándor; TERNYEI Elek; THALLÓCZY Lajos; Tinódi VARGA Béla; TOLNAI Hugó; *Tolnávármegye és a Közérdek szerkesztősége*; TÓTH KÁDÁR Vilmos; TÓTH László; TÓTH Zoltán; TORNALLYAY Zoltán; Trapezunti cs. és k. főkonzulátus; TRÁGER Ernő; ÚJHELYI József; Újvidéki r. kath. főgimnázium igazgatósága; Ungvári m. kir. áll. polg. leányisk. igazgatósága; VADÁSZ Ede; Vajdahunyadi államilag segélyezett polg. leányisk. igazgatósága; Vallás- és közoktatásügyi ministerium; VÁNYI Ferenc; VARJU Elemér; VERMES Lajos; VÉRTESY Jenő; *Vidám Ujság szerkesztősége*; WEISZFEILER Gyula; WERTHEIMER Manó; WINKLER Anna; ZÁVODSZKY Levente; Zsigmond-téri polg. leányiskola; Zsinka Ferenc.

Az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtár tisztviselőkara az 1916. év folyamán a következő munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA,

osztályigazgató, a Tud. Akadémia I. tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finnugor-Társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság alelnöke, a Folklore-Fellows magyarországi alelnöke és az «Ethnographia» szerkesztője.

1. Előzetes jelentés: «Nemzeti Könyvtár, Nemzeti Múzeum és Nemzeti Park» című könyvről. Kézirat gyanánt sokszorosítva.
2. PULSZKY Ferenc: Népmondák. Ethnographia. 1916. 113. l.
3. I. FERENC József királyunk halála. A M. Néprajzi Társaság nov. 29-iki ülésén elmondott elnöki gyászbeszéd. U. o. a 10. sz. íven. (Megjelent két különnyomatban is.)
4. THALY Kálmán «Megöltek egy huszárt» című kuruc balladájáról. U. o. 314. l.
5. A húnok rovásírása Arany szerint.
6. Válasz NÉMETH Gyulának. E. Philologiai Közlöny, 1916.
7. Szerkeszti a M. Néprajzi Társaság értesítőjét és az *Ethnographiát*.
8. Szerkeszti a Kisfaludy-Társaság *Magyar Népköltési Gyűjteményének* új folyamát.

DR. MELICH JÁNOS,

c. és jell. felruházott osztályigazgató, c. ny. rk. egyetemi tanár, akad. I. tag. a M. Nyelvt. Társaság titkára.

1. Magyar Etymologiai Szótár. VI. füzet. (GOMBOCZ Zoltánnal együtt írta.)
2. A königsbergi szójegyzék. Magyar Nyelv 1916. évi folyama.
3. Német jövevényszavainkról. Magyar Nyelv 1916. évi folyama.
4. Több kisebb-nagyobb cikk a Magyar Nyelvben saját, valamint MELEGDI J., KEMENES Pál néven.
5. Könyvismertetések az E. Phil. Közlönyben.
6. Szerkesztette a *Magyar Nyelvet*, SZILY Kálmánnal együtt.

KERESZTY ISTVÁN,

igazgatóőr.

1. A magyar és magyarországi idôszaki sajtó idôrendi áttekintése 1705—1867. (A M. N. Múzeum könyvtárának címjegyzéke, V. kötet.)
2. Zenei közműveltségünk. (Budapesti Szemle, 471. szám.)
3. Liszt Ferenc magyar! (Zeneközlöny, 11. sz.)
4. PETRIK Géza: Magyar Könyvészet 1901—1910. (Világ, 9. sz.)
5. Tannhäuser, WAGNER R. operájának szövegfordítása. (Kézirat.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND,
igazgatóőr.

1. Szerkesztette a *Földrajzi Közleményeket* dr. LITKE Auréllal.
2. Apróbb cikkek és könyvismertetések ugyanebben.
3. Szerkesztette a Magyar Földrajzi Intézet *Zsebatlaszát 1917-re*.
4. Apróbb cikkek ugyanebben.
5. Egy apróbb közlemény a Magyar Nyelvben.

DR. BAJZA JÓZSEF,
őr.

1. Horvátország népessége. (Földrajzi Közlemények és külön füzetben.)
2. Szerb irodalom magyar nyelven. (Belgrádi Hírek 1916. 88. sz.)
3. Adattári közlemények: *a*) Megtalált PETŐFI-kézirat, *b*) BAJZA két levele anyjához, *c*) SZENTMIKLÓSSY Alajos levelei I—II. (Irodalomtörténeti Közlemények.)
4. Nekrologok: *a*) VÉRTESY Jenő (E. Phil. Közlöny), *b*) JALSOVICZKY István (Magyar Hírlap).

DR. SULICA SZILÁRD,
segédőr.

Szerkesztette a Budapesten hetenként háromszor megjelenő *Desteptarea* című lapot.

DR. HOLUB JÓZSEF,

segédőr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. Zalavármegye kiterjedése és határai a középkorban. Földrajzi Közlemények, 1916. évf., 6. füzet. (Különlenyomatban is.)
2. A Laki KACZOR-család 1526-ig. (Turul, 1916. évf.)
3. OTTÓ király egy ismeretlen oklevele. (U. o.)
4. Az első pozsonyi koronázás 1563. (Vasárnapi Ujság, 51. sz.)
5. A HABSBURG-ház utolsó férfitagjának temetése. (Az Ujság, dec. 2.)
6. A magyar címer fejlődése napjainkig. Az Erzsébet Népakadémiában február 13-án tartott előadása.
7. ÁLDÁSY Antallal szerkesztette a *Turult*, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság közlönyét.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ,
segédőr, a Magyar Néprajzi Társaság titkára.

Kisebb közlemények az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben.

DR. JAKUBOVITS EMIL,
segédőr.

1. Kisebb cikkek a Magyar Nyelv 1916. évf. Korhány (48. l.), Kékkend (177. l.), Bytel (258. l.).
2. A Königsbergi Szójegyzékről. (U. o. 244. l.)

3. A nápolyi ANJOUK magyar igénycimere (Felolvasás a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1916. dec. 16-án tartott nagygyűlésén.)

4. Résztvett az Orsz. Pragmatica Sanctio-bizottság gyűjtőmunkálataiban.

5. Budapest székesfőváros oklevéltára számára gyűjtötte az adatokat a M. N. Muzeumi levéltár családi letéteiből.

6. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkor levélbeli magyar szavakat és személynéveket.

7. Segédkezett a kalocsai érseki könyvtár középkori kódexeinek és ősymtatványainak lajstromozásában.

DR. RÉDEY TIVADAR,

segédőr.

1. Eredeti költemények A Hét és az Élet című hetilapokban, továbbá a Bibliotheca Vitae című sorozatban, GYULAI Ágost szerkesztésében megjelent Háborús antológia című kötetben.

2. Műfordítások: a) HOFMANNSTAHL, Hugo von: Élmény (A Hét, XXVII., 22. sz.), b) U. a. Virradat. (U. o. XXVII., 27. sz.), c) WALTER, Robert: Adagio (U. o. XXVII., 22. sz.)

4. Cikkok: a) THEO: A világháború papiroson (Élet, VIII., 14. sz.), b) U. a.: Andersen Pest-Budán. (U. o. VIII., 45. sz.)

DR. SIKABONYI ANTAL,

segédőr.

Irodalomtörténeti vonatkozású és hirlapokkal, múzeumokkal foglalkozó cikkek a Budapesti Hirlapban és a Tolnai Világlexikonban.

DR. TÓTH ZOLTÁN,

segédőr.

1. A huszita eredetű szekérvár. (Hadtörténeti közl., 265—311. l.)

2. A magyar lovasság regulamentuma 1722. (U. o. 234—242, 453—456. l.)

3. Könyvismertetések: GULYÁS Pál: Mátyás király könyvtára (Magyar Könyvszemle, 240—242. l.). — JÁNOSSY István: A magyar jobbágyosság Mátyás korában. (Századok, 182—184. l.)

DR. ZSINKA FERENC,

segédőr.

1. Nyelvtörténeti adatok a Magyar Nyelv 1916. évf. 32. és 344. ll.

2. Könyvismertetések: a) KARÁCSON Imre: Török-magyar oklevéltár. (Századok, 1916. 286. l.), b) TAKÁTS—ECKHART—SZEKFÜ: A budai basák magyarmyelvű levelezése (U. o. 636. l.), c) VERESS Endre: BERZEVICZY Márton (Történeti Szemle, 1916. 387. l.), d) Obscurus emberek levelei, fordította BARCZA József (Protestáns Szemle, 1916. 70. l.).

DR. SEBESTYÉN IRÉN,
gyakornok.

Finn jelzős szerkezetek (Nyelvtudományi Közlemények, 1916. XLIV. köt., 2—3. füzet és különnyomat, Franklin-Társ.).

BARTONIEK EMMA,
gyakornok.

A koronázási eskü fejlődése. Felolvastatott a Magyar Történelmi Társulat 1916. okt. 12-én tartott választmányi ülésén.

ZRINYI MIKLÓS A KÖLTŐ ELSŐ IRODALMI MŰVE

(Egy szövegközi hasonmással.)

A nagy magyar költő latin nyelven írt prózai kiadvánnyal lépett az irodalmi munkásság terére: 1634-ben, tizenhat éves korában, amikor a bécsi gimnáziumban az ötödik, a retorikai osztály hallgatója volt és a bécsi egyetem «magyar nemzetének» (natio Hungarica) tagja lesz.

A bécsi főiskola ugyanis a XIV. század végén, alapításakor oly módon szerveztetett, hogy tanárai, doktorai és tanulói, származásuk szerint, az osztrák, felső-rajnavideki, magyar és szász «nemzet» (natio) testületébe léptek be, amelyek választott ügyviselők (procuratores) vezetése alatt tagjaik fölött joghatóságot gyakoroltak. Mikor a XVI. század második felében az egyetem elvesztette önkormányzatát és állami intézetté vált, a nemzeti testületekbe való belépés az egyetem tanulóira nézve megszűnt kötelező lenni, ellenben a gimnázium tanulóinak is lehetővé vált, mert a testületek működése az egyetem közös ünnepélyein való megjelenésre és a nemzeti védszent ünnepének megülésére szorított.¹

A magyar nemzetnek 1634-ben ügyviselője egy zengi származású horvát pap volt, ki nem mulasztotta el két előkelő honfiktársát belépésre készíteni. A díszes kiállítású anyakönyvbe ő iktatta be ZRINYI Miklóst, mint magyar királyi főlovászmestert és Pétert, mint légrádi főkapitányt.

Mikor azután a nemzeti védszentnek, szent Lászlónak ünnepe közeledett, az emlékbeszéd tartására és a lakoma rendezésére ZRINYI Miklóst szemelte ki. Május vége felé a magyar nemzetnek Bécsben tartózkodó doktorait, kiket a határozat joga megilletett,

¹ V. Ö. SCHRAUFF Károly: A bécsi egyetem magyar nemzetének anyakönyvei 1453—1630. Budapest, 1902.

a ZRINYIEK házába hívta meg tanácskozásra. Itt, a gyülekezet egyhangú helyeslése mellett, a föladat elvállalására ZRINYI Miklóst kérte föl, aki azért is készséggel hajolt a kérésre, mert szent LÁSZLÓBAN a keresztség alkalmával nyert második védszentjét tisztelte.

Az ünnepnek a szokottnál nagyobb jelentőséget volt kölcsönözendő azon határozat, hogy azzal kapcsolatban az akkortájt háborúba induló III. FERDINÁND ifjabb király hadiszerencséjeért nyilvános imádságok fognak rendeztetni. ZRINYI Miklós pedig bőkezűen ajánlotta föl a költségeket, amelyeket az isteni tiszteletnek fényes rendezése és a lakomára nagyszámú vendégsereg meghívása igényelt.

Régi szokás szerint az ünnepre a király is meghivatott, aki azonban a fia iránt tanusított figyelmet megköszönve, azzal mentette ki magát, hogy Bécsből távoznia kell.

Június 27-én reggel az egyetem rektorának vezetése alatt a tanárok és tanulók tömegesen gyülekeztek szent ISTVÁN dómjába, ahol a császár képviselőjében a bécsi püspök is megjelent. Az ünnepélyes mise után a szószékre lépett ZRINYI Miklós és ugyanakkor a közönségben szétosztatta elmondandó latin emlékbeszéde nyomtatott példányait.

A szónok a bevezetésben mindenekelőtt mentegetődzött merészségeért, hogy olyan nagytekintélyű gyülekezet előtt szólal meg, amely még egy PLÁRÓT is hallgatásra készíthetne. Jelezi, hogy szent LÁSZLÓT mint «katonát» (miles) kívánja bemutatni és dicsőíteni. A részleteket legendájából, TURÓCZI és BONFINI könyveiből meríti. Egyrészről kiemeli alázatosságát, mely arra bírta, hogy gyakran koldusruhában járt népe között és mint közvitéz vett részt a csatákban; másrészről személyes bátorságáért HORATIUS COCLESHEZ, hadvezéri tehetségeiért HANNIBALHOZ hasonlítja. Hadjáratai méltatásában túlozva hirdeti, hogy «Dáciát Magyarországhoz csatolta, Illiricumot meghódította, Dalmatiát leigázta, a Sarmaták országába nyomult, a ruthéneket megalázta, a kúnokat megsemmisítette». Azután futólag érinti templomok építésével, monostorok alapításával bizonyított vallásos bőkezűségét. Csoda-

tétei közül pedig csak arra utal, hogy a tetemét szállító szekeret a lovak kocsis nélkül vitték a váradi székesegyház elé.

A beszéd végén megemlékezik a hadvezéri pálya küszöbén álló III. FERDINÁNDról, azon óhajtás kifejezése mellett, hogy szent LÁSZLÓ dicsőségében és majdan mennyei boldogságában része legyen.

A szónoki mű a klasszikus mitológia és történetírás kertjeiben szedett virágokkal pazarul van ékesítve; a retorikai frázisok és költői képek bőségét tárja föl. Azonban kompozíciója és nyelve szembeszökő fogyatkozásokat árul el. A részek szerves egészzé nem forrnak egybe; az átmeneteknél, összekötő híd hiányában, egyik tárgyról és gondolatról a másikra ugrással lép át a szónok. Ismétlések sűrűn fordulnak elő. A hosszú, néha végteleneknek látszó körmondatok nehézkesek és homályosak; a tömörség túltömöttséggé fajul.

Mindazonáltal kétséges, vajon ZRINYI Miklós maga fogalmazta-e a beszédet, avagy tanára készítette számára. Abban az esetben, ha idegen szerző művét szavalta el, bámulatot keltő emlékezőtehetség kellett ahhoz, hogy a nehéz és bonyolult hosszú szöveget betanulja, és nem köznapi előadási képesség ahhoz, hogy elmondásával hatást érjen el.

Pedig arról, hogy nagy sikere volt, tanuságot tesz a magyar nemzet ügyviselőjének az anyakönyvbe iktatott magasztaló jelentése,¹ amely pedig nem volt arra hivatva, hogy a szónok szeméi elé kerüljön.

A beszéd végeztével, az egyetem rektorának vezetése alatt, az ünneplő gyülekezet, harsonák hangjától kísérve, a Zrinyi-házba vonult, hol gazdag lakoma várakozott rájuk.²

Az emlékbeszédnek csak egyetlenegy példányát ismerjük, melyet a Magyar Nemzeti Múzeumnak, JANKOVICS Miklós gyűjte-

¹ «Quem vero mirificum orator ex dicendo laudem tulerit, ipsa prudentum memoria citra calamum eius gloriam retinebit.»

² A procurator az anyakönyvbe iktatott jelentésében érdemesnek tartotta feljegyezni: «sumptus huius solemnitis omnes minimum ducentos florenos attigisse». Acta Nationis Hungaricae. II. fol. 153. b.

ményéből származó kolligátuma őrzött meg. Ebben az első helyen áll és utána még harminc beszéd következik, amelyek 1649 és 1694 között Szent László ünnepén tartattak.

Zrinyi Miklós beszédének címképe.

A korábbi időkben csak egyet, gróf ERDŐDY Gábornak 1631-ben tartott beszédét ismerjük.

A ZRINYI-beszéd kis negyedréti formátumban három számozatlan levélből és tizenhat számozott lapból áll.

A legelső levél első lapján A. BLOEMTÖL rajzolt és HOFFMANN Jakabtól vésett rézmetszet áll, mely szent LÁSZLÓT trónon ülve ábrázolja, amint előtte címereket tartó gyermekek hódolnak (l. a hasonmást).

A második levél első lapján áll a következő cím :

«Oratio. Sancto inter coelites nunc Ladislao inter mortales anno a Christianitatis æra supra millesimum quinto et nonagesimo Ungariæ regi sacra, maximi dein Cæsarum Ferdinandi divo filio nominis ejusdem Ungarorum regi III, ex ordinatione clarissimorum dominorum de inclyta Natione Ungarica in Archigymnasio Viennensi domini Procuratoris cæterorumque Doctorum dicata dictaque ab Illustrissimo Comite D. D. Nicolao Ladislao perpetuo a Zriny domino in Chaktornia etc. sacræ Cæsaræ Regiæque Maiestatis per Hungariam Agazonum Magistro etc. orationiæ facultatis auditore, in Basilica Austriorum primaria cui Stephanus Protomartyr divus est et tutelar, die 27. Junii anni reparata salutis 1634.»

Az utolsó (számozatlan) levél első lapján olvasható: «Vienne Austriæ, A. D. 1634.» A nyomdász nem örökítette meg nevét.

FRAKNÓI VILMOS.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Tizenegyedik befejező, közlemény.)

B) Színdarabok.

NÉMET.

GAAL GEORG. Theater der Magyaren.

656. Theater der Magyaren. Übersetzt und herausgegeben von Georg von Gaal. ... Brunn, 1820. J. G. Traßler.

8-r. XXVIII, (2), 299, (4) 1. I. Teil. — Tartalma : 1. KISFALUDY Károly : Die Tartaren in Ungarn. (A tatárok Magyarországon.) — 2. Ilka. — 3. Stibor. (Stibor vajda.) — Jelzete : P. o. hung. 692.

WITTMANN CARL FRIEDRICH. Dramatische Zwiegespräche.

657. Dramatische Zwiegespräche... Herausgegeben von Carl Friedrich Wittmann. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. I. kötet, 27—38 l. Nach den Flitterwochen. (Mézeshetek után.) Von Wolfgang GYALUI. Aus dem Ungarischen frei übersetzt von Alois A. FRANZL. (Universal-Bibliothek 3088.) — Jelzete : L. eleg. g. 811 l.

C) Elbeszélések.

I. ANGOL.

JONES HENRY W. és KROPF L. LEWIS. The folk-tales of the Magyars.

658. The folk-tales of the Magyars. Collected by Kriza, Erdélyi, Pap, and others. Translated and edited, with comparative notes by the rev. W. Henry Jones and Lewis L. Kropf. London... Elliot Stock, 1889.

8-r. lxxii, 438 l. Ny. Nichols and Sons, Westminster. (Publications of the folk-lore society XIII.) A kötet a következő 53 népmesét tartalmazza : 1. Prince Csihán. (Csihán királyúrfi. KRIZA : Vadrózsák.) — 2. Stephen the

murderer. (Megölő Istefán. U. o.) — 3. The lamb of the golden fleece. (Az aranyszörű bárány. U. o.) — 4. Fisher Joe. (Halász Józsi. U. o.) — 5. Luck and Bliss. (A Szerencse és Áldás. U. o.) — 6. The lazy cat. (A rest macska. U. o.) — 7. Handsome Paul. (Szép Palkó. U. o.) — 8. The travels of Luck and Falshood. (Az Igazság és Hamisság utazása. U. o.) — 9. The hunting princes. (A vadász királyfiak. U. o.) — 10. The lazy spinning girl. (A rest fonóleányból lett királyné. U. o.) — 11. The envious sisters. (Az irigy testvérek. U. o.) — 12. Knighte Rose. (Rózsa vitéz. U. o.) — 13. Prince Mirko. (Mirkó királyfi. U. o.) — 14. The student who was forcibly made king. (A diákot erővel királylyá teszik. U. o.) — 15. The children of the two rich men. (A két gazdag ember gyermeke. U. o.) — 16. The hussar and the servant girl. (A huszár és szolgáló. U. o.) — 17. My father's wedding. (Az apám lakodalma. U. o.) — 18. The baa-lambs. (A möndölecsek. U. o.) — 19. Fairy Elisabeth. (Tündér Erzsébet. U. o.) — 20. The three princes. (A három királyfi. ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. I.) — 21. The three dreams. (U. o. I. 2.) — 22. Csabor úr. (U. o. I. 3.) — 23. The devil and the three slovák lads. (Az ördög és 3 tót fiú. U. o. II.) — 24. The count's daughter. (A grófkisasszony. U. o. II.) — 25. The speaking grapes. (A szőlő szőlő. U. o. II.) — 26. The three oranges. (A három pomarancs. U. o. II.) — 27. The youngest prince. (A két legkisebb királygyermek. U. o. II.) — 28. The invisible shepherd lad. (A láthatatlan juhászfű. U. o. II.) — 29. The three princesses. (A három királykisasszony. U. o. II.) — 30. Cinder sack. (Hamupipőke. U. o. II.) — 31. The three brothers. (A három testvér. U. o. II.) — 32. The three valuable things. (Három becses dolog. U. o. II.) — 33. The little magic pony. (A kis tatos. U. o. II.) — 34. The beggar's present. (A koldus ajándéka. U. o. II.) — 35. The world's beautiful woman. (A világ szép asszonya. U. o. III.) — 36. The girl without hands. (A kezetlen lány. U. o. III.) — 37. The king and the devil. (A király és az ördög. U. o. III.) — 38. The three princes, the three drogons and the old woman with the iron nose. (A három királyfi, a három székely és a vasorrú bába. U. o. III.) — 39. The widower and his daughter. (Az özvegy ember és árva lány. U. o. III.) — 40. The wishes. (A kívánságok. U. o. III.) — 41. The two orphans. (A két testvér. U. o. III.) — 42. The wonderful frog. (A csuda-béka. U. o. III.) — 43. The devil and the red cap. (Az ördög és a vörös sapka. U. o. III.) — 44. Jack Dreadnought. (Ne félj Jancsi. U. o. III.) — 45. The secret-keeping little boy. (A titkolódzó kis fiú és az ő kis kardja. U. o. III.) — 46. Shepherd Paul. (Juhász Palkó. U. o. III.) — 47. The pelican. (A pelikán madárról. U. o. III.) — 48. The girl with golden hair. (Hamis hitű Jancsi. PAP Gyula: Palóc népköltemények.) — 49. The lover's ghost. (A halál' völégény. U. o.) — 50. Snake skin. (A kigyó ruha. U. o.) — 51. The fairies' well. (A tündérek kútja. U. o.) — 52. The crow's nest. (Jártár varjú. U. a.) — 53. Woman's curiosity. (Az asszonyi kíváncsiság. MERÉNYI LAJOS: Dunamelléki népmesék. II.) — Jelzete: P. o. hung. 681 s.

PULSZKY FRANCIS és THERESA. Tales and traditions of Hungary.

658bis Tales and Traditions of Hungary. By Francis and Theresa Pulszky. In three Volumes. London: Henry Colburn, Publisher, 1851.

8-r. 6, 327; 4, 305; 310 l. 3. köt. Nyomtatta: Schulze and Co. u. o. — Tartalma: 1. köt. Theresa PULSZKY: Popular tales and traditions of Hungary. (Az előszó szerint nemcsak magyar, hanem magyarországi szláv, német, zsidó stb. mondákat és meséket is tartalmaz. Ugylátszik szabad átdolgozásokról van szó, melyek pontos eredetije aligha jelent meg a magyar irodalomban.) — A 262—301. l. van: PETŐFI Sándor: Janosh the hero (János vitéz). Rimtelen, verses fordítása. — II—III. köt. Frances PULSZKY: The Jacobins in Hungary.

2. ESZPERANTÓ.

KOLEKTO de hungara esperantisto.

659. Kolekto de hungara esperantisto. No. 2—3.— No. 5. Lodo-viko Kókai. Budapest. É. n.

16-r. 2, 24; 24 l. Nyomtatta: Sigismundo Löblovitz. U. o. Tartalom: 2—3. sz. — 1. Adelino VAY: La ŝtonpististo. (A közüző?) Ford.: B. RÁ CZ. (1—3 l.) — 2. Zoltano AMBRUS. La bazaro brulas. (?) Ford.: Karlo MEZEL. (4—21 l.) — 5. sz. 3. Eugenio HELTAI: Gertie. Ford.: Ferd. VARGA. (5—11 l.) — Jelzete: L. eleg. g. 556 cb.

MUZNAI DIONIZO. Kvar noveloj.

660. Kvar noveloj. El la hungara lingvo tradukis Dionizo Muznai. Eldonas la grupo frateco Szeged. Dugonics-nyomda r.-társ. Szeged. [1914].

16-r. 37, 1 l. Tartalom: Francisko MÓRA: Kiam mi en ĉielo estis. (Mikor én az égben jártam.) — 2. Vilhelmo Sz. SZIGETHY: Kitelo de virino sankta Anno. (Szent Anna asszony köntöse.) — 3. Stefano TÖMÖRKÉNY: Hirundoj. (Fecskék.) — 4. Miĥaelo CSERZY: Sur la vojo de la malboniĝo. (A züllés útján.) — (Biblioteko de la grupo esperantista frateco Szeged. No 3.) — Jelzete: L. eleg. g. 260 n.

TRI rakontoj.

661. Tri rakontoj. Budapest. 1910. Eldono de Lud. Kókai.

16-r. 31 l. Nyomtatta: Wodianer F. és fiai u. o. Tartalom: 1. Árpádo BERCIK: Kiu ne povas plori. (Aki nem sírhat.) Ford.: Leono LORÁND. — 2. Francisko MOLNÁR: La kitklubo. (A kitt-egylet.) Ford.: Szoro KELEMEN. — 3. S. GUTHI: Demandoj konfesigoj. (Kérdések, beismerések?) Ford.: Ferdinando VARGA. — (Biblioteko de La Verda Standardo. No 2.) — Jelzete: L. gen. 176.

3. FINN.

SWAN ANNI. Unkarilaisia kansansatuja.

662. Unkari laisia kansansatuja. Lapsille suomeksi kertonut Anni Swan. Porvoossa, Werner Söderström Osakeyhtio. (1904).

8-r. 4, 124 l. Nyomtatta u. a. — Tartalom: 1. Satu kuninkaanpojasta, joka halusi kuole. (A halhatatlanságra vágyó királyfi. ARANY-GYULAI, Népköltési gyűjtemény. I. 361. l.) — 2. Kaunis Ilonka. (Szép Ilonka. Magyar Nyelvőr IV. 473. l.) — 3. Prinssi Juhana ja Prinsessa Tuulahdus. (János királyfi és Szélike. ARANY-GYULAI i. m. II. 389. l.) — 4. Kaksi veljestä. (A két testvér. Magyar Nyelvőr. IV. 231. l.) — 5. Haltiaprinsessa kultakutri. (Az aranyhajú tündérkirálykisasszony. ARANY-GYULAI II. 440. l.) — 6. Rautapä. (A vasfejű ember. U. o. II. 375. l.) — 7. Pikku Ziberda. (A kis Ciberda. Magyar Nyelvőr. X. 526. l.) — 8. Terveyksenne. (Adj' Isten egészségére. ARANY-GYULAI I. 480. l.) — 9. Käärmeennahka. (A kígyóbőr. MERÉNYI: Eredeti népmesék. I. 3. l.) — 10. Hyljätty tytär. (Az évert leány. Magyar Nyelvőr. II. 130. l.) — 11. Enkeli lampaat. (Az angyalbarányok. ARANY-GYULAI i. m. I. 376. l.) — 12. Onnen Onni. (Szerencsének szerencséje. U. o. III. 319. l.) — 13. Metsänneito. (Magyar Nyelvőr. VII. 182. l.) — 14. Tuhkajussi. (Hamvas Gyurka. ARANY-GYULAI III. 362. l.) — 15. Kulpa parta mies. (Az aranyzakállú embör. U. o. I. 404. l.) — E fordítások nem eredeti magyarból, hanem SKLAREK Erzsébet 1901-ben megjelent német fordításai nyomán készültek. — Jelzete: P. o. hung. 1343 bw.

4. FRANCIA.

KLIMO MICHEL. Contes et légendes de Hongrie.

663. I. címlap: Les littératures populaires de toutes les nations. Traditions, légendes, contes, chansons, proverbes, devinettes, superstitions. Tome XXXVI. Paris, J. Maisonneuve, Libraire-éditeur. 1898.

II. címlap: Contes & légendes de Hongrie. Par Michel Klimo Professeur au lycée royal de Déva. Paris, J. Maisonneuve, libraire-éditeur. 1898.

16-r. (8 l.), 307 l. Nyomtatta L. Marceau, Chalon-sur-Marne. Tartalma: *Légendes diverses*: 1. TOMPA Mihály: Les blasphémateurs punis. (Az ünneprontók.) — 2. U. a. La forêt rouge. (Cservena hora.) — 3. U. a. Mihos. — 4. U. a. Diósgyöer. (Diós-Győr.) — 5. U. a. L'argent de Pierre Poky. (A bajmóci fördős.) — 6. U. a. La caverne sonore. (Csengő barlang.) — 7. U. a. La femme de Pierre. (Kőasszony.) — 8. U. a. La belle Dorine. (A szepesváraljai leány.) — 9. U. a. Le gouffre. (Sülyedés.) — 10. U. a. Le gnome, ou ce qui cause nos malheurs. (A Lidérc.)¹ — 11. [MIKSÁTH] Litava. (Litava

¹ Nem fordítások, hanem tartalmi kivonatok.

vára.) — 12. [U. a.] Beckó. (B. vagy Bolondóc.) — 13. Déva et se légende. — 14. Le château de tée près de Torda. (A tordai tündérvár. KÖVÁRY: Száz történelmi rege.) — 15. La dernière fée. (Az utolsó tündér. U. o.) — 16. La roche sicuie. (Székely kő? U. o.) — 17. Les châteaux de Firtos et de Tartod. (F. és T. vára. U. o.) — 18. Madame Venetur. (Venturné. BENEDEK Elek: Magyar mese- és mondavilág. I: 414.) — 19. Koloman MIKSZÁTH: Le château de Csicsó. (Csicsóvár.) — 20—42. Les chercheurs de trésor. (A kincskeresők. KÖVÁRY L., KOLUMBÁN S., ORBÁN B., VERSÉNYI G., BALASY D. nyomán.) — *Légendes chrétiennes*: 43. Les moissonneuses. (Az arató lányok. *Magyar Nyelvtör.*) — 44. L'agneau du berger. (A juhász báránya. BENEDEK E. III: 151. l.) — 45. La foie de l'agneau. (A bárány mája. U. o. III: 318. l.) — 46. Dieu. (Isten. U. o. III: 176. l.) — 47. La vache de la veuve. (Az özvegy-asszony tehene. U. o. III: 99. l.) — 48. Notre sauveur et la femme avare. (Krisztus és a fősvény asszony. U. o. I: 257. l.) — 49. Jésus-Christ et le curé roumain. (Jézus Krisztus és az oláh póp. ARANY-GYULAI: Népköltési gyűjtemény. III: 102. l.) — 50. Notre-Seigneur et Eve. (Az Úristen és Éva anyánk. BENEDEK i. m. I: 264. l.) — 51. La Sainte-Vierge et le crapaud. (A béka és a szűz Mária. *Magyar Nyelvtör.* V: 570. l.) — 52. Le Christ et Saint Pierre. (Krisztus és Szent Péter. U. o. III: 557. l.) — *Légendes nationales*. 53. Le cerf merveilleux. (A csodaszarvas. BENEDEK i. m. I: 1—9. l.) — 54. Le glaive de Dieu. (Az isten kardja. U. o. I: 259. l.) — 55. Le chemin des armées. (A hadak útja.) — 56. La légende du cheval blanc. (A fehér ló mondája.) — 57. Saint Ladislav. (Szent-László.) — *Contes divers*: 58. L'arbre merveilleux. (Az égig érő fa. BENEDEK i. m. I: 10. l.) — 59. Trois choses précieuses. (Melyik ér többet? U. o. I: 417. l.) — 60. La bague d'acier. (Az acélgyűrű. U. o. I: 191. l.) — 61. Le prince et les géants. (Rózsa királyfi. U. o. I: 116. l.) — 62. Les trois pommes. (A fazékfedő. U. o. I: 334. l.) — 63. Les deux princes aux cheveux d'or. (Az aranyhajú királyfi. U. o. II: 220. l.) — 64. Les lièvres du roi. (A király nyulai. U. o. I: 197. l.) — 65. Le sel. (A só. MERÉNYI-re hivatkozik, de valójában BENEDEK i. m. II: 239. l.) — 66. La belle Hélène. (Világszép Ilonka. BENEDEK i. m. I: 470. l.) — 67. Le jeune berger et les trois étrangers. (ORBÁN: Székelyföld. I: 132. l.) — 68. Jean l'avisé. (Táltos Jankó. BENEDEK i. m. I: 476. l.) — 69. Le crapaud. (A béka. U. o. I: 157. l.) — 70. Le petit serpent jaune. (Sárga kicsi kigyó. U. o. II: 134. l.) — 71. L'heure la plus heureuse. (A legszerencsésebb óra. U. o. IV: 103. l.) — 72. Le fils du charron. (A kerekas fia. U. o. IV: 92. l.) — 73. La bénédiction de Dieu. (Isten áldása. U. o. IV: 60. l.) — 74. Le prince Ambroise. (Ambrus királyfi. U. o. IV: 177. l.) — 75. Le princ vert. (A zöld királyfi. U. o. IV: 198. l.) — 76. L'oiseau de feu. (A tűzmadár. U. o. IV: 171. l.) — 77. Le diable et les trois garçons slaves. (Az ördög és a három tót fiú. ERDÉLYI: Népköltési gyűjtemény. II. köt.) — 78. La sorcière au nez de fer. (A vasorrú bába. BENEDEK i. m. I: 186. l.) — 79. Le prince Mirko. (Mirkó királyfi. U. o. I: 134. l.) — 80. L'enfant âgé de sept ans. (A hétéves

¹ Erősen, 2 lapra, rövidítve.

gyermek. U. o. III: 154. l.) — Nem annyira fordítások, mint inkább tartalmi kivonatok. A kötet tudományos szempontból teljesen értéktelen. V. ö. KATONA Lajos bírálatát. *Ethnographia* 1899. 63. l. — Jelzete: P. o. hung. 975 m.

NOUVELLES hongroises.

664. Nouvelles hongroises publiées par la Gazette de Hongrie. Budapest, Gazette de Hongrie. 1885.

8-r. 4, 136, 2 l. Nyomtatta: Société Franklin u. o. — Tartalom: 1. Albert PÁKH: Un jour de la vie d'un précepteur. (Egy nap egy instruktor életéből.) — 2. Maurice JÓKAI: Grégoire Sonkolyi. (S. Gergely.) — 3. Árpád BERCZIK: Le petit agneau. (A báránya.) — Jelzete: P. o. hung. 1207 i.

THARAUD JÉRÔME. Contes magyares.

665. Contes magyares. Traduits par Jérôme Tharaud. Budapest, Dobrowsky et Franke. 1903.

8-r. (8), 179, 2 l. Ny. Nagy Sándor u. o. Különlenyomat a Revue d'Orient et de Hongrie-ből. Tartalma: 1. Maurus JÓKAI: Je te l'avais bien dit. (Lám, megmondtam. Dekameron. II.) — 2. Kálmán de MIKSZÁTH: Les aboyeurs. (A kik ugatnak. Az apró gentry és a nép.) — 3. Maurus JÓKAI: Un héros turc. (?) — 4. K. de MIKSZÁTH: Les petites herbes. (Az apró fűvek. Az apró gentry és a nép.) — 5. Géza GÁRDONYI: Tante Marie et Oncle Étienne. (Mari néni és Pista bácsi?) — 6. Nicolas BALOGH: Honneur de husard. (?) — 7. K. de MIKSZÁTH: Moitié de fils. (Egy fiúnak a fele. Tavaszi rügyek.) — 8. M. JÓKAI: La parole du Székely. (?) — 9. Eugène KEMECHEY: Le baron au «szűr». (A szűrös báró. Magyar Mohikánok.) — 10. M. JÓKAI: La femme de Beczkó. (Beczkó felesége. Dekameron. I.) — 11. G. GÁRDONYI: Les parchemins de Gizéh. (A gizehi pergamen lapok, Figurák.) — 12. K. de MIKSZÁTH: Couteau de poche. (Milyen a magyar iparos. Az apró gentry és a nép.) — 13. M. JÓKAI: Les deux Saxons. (?) — 14. K. de MIKSZÁTH: Le paysan à la faux. (A kaszát vásárló paraszt. Urak és parasztok.) — 15. Étienne TÖMÖRKÉNYI (*sic*): Une affaire réglée. (Elintézett ügy. Gerendás szobákból.) — 16. E. KEMECHEY: Le csárdás magique. (?) — 17. K. de MIKSZÁTH: Les chevaux de Jean Gélyi. (Szegény Gélyi János lovai. A jó palócok.) — 18. M. JÓKAI: J'aurais pu l'être. (Én lehettem volna az. Dekameron. I.) — 19. G. GÁRDONYI: Le vin. (A bor.) — 20. K. de MIKSZÁTH: Ce païen de Filcsik. (Az a pogány Filcsik. A jó palócok.) — 21. M. JÓKAI: Nuits de Sylvestre. (Sylvester-éjszakák. Dekameron. I.) — 22. Béla TÓTH: Le derviche de Notre-Dame. (A boldogasszony dervise.) — Az 1., 2. novella fordítása HORVÁTH János, a 3., 5., 8., 9., 11., 13–15. GRESZLER Gyula, a 4., 18. SZABÓ Dezső, a 6., 16. FALUSSY Albert, a 7. NAGY Miklós, a 10., 20. BALOGH Miklós, a 12. és 19. KARCZAG Róza, a 17. FERKE (FRANKE) Ágost, a 21. HAJNÓCZY Iván és a 22. BODNÁR Gyula közreműködésével készült. — Jelzete: P. o. hung. 462 d.

5. NÉMET.

BIBLIOTHEK der fremden Zungen.

666. Bibliothek der Fremden Zungen. Deutsche Verlags-Anstalt. Stuttgart, Leipzig, Berlin, Wien. 1894.

8-r. Magyar novellákat tartalmaznak a XV., XVII., XIX. és XX. kötetek. Ezek: 1. Etelka von GYARMATHY: Der verhasste Schwiegersohn. (?) XV: 1—63 l. — 2. Sigismund JUSTH: Für die künftigen Generationen. (?) XVII: 63—90 l. — 3. F. HERCZEG: Ein Gastspiel der Frau Melina. (Melina vendégszereplése: Mutamur.) XIX: 75—81 l. — 4. Stephan von BÁRSONY: Der Bauern-Don Juan. (A paraszt Don Juan.) XX: 123—135. l. — Jelzete: L. eleg. g. 264 a.

BUCH der Novellen.

667. Buch der Novellen. Eine Sammlung interessanter Novellen.. Wien, 1897. Verlag von Derflinger & Fischer.

8-r. Az egyes novellák külön címlappal és lapszámozással. Nyomtatta: Brüder Hollinek u. o. Magyarból fordított novellák: 1. Maurus JÓKAI: Die Teufelsbraut. Übertragung von Ludwig WECHSLER. Wien u. Leipzig, 1896. 42 l. — 2. U. a. Valdivia. Ford. u. a. U. o. 1895. 31 l. — 3. U. a. Eine arme Frau. Ford. u. a. U. o. 1895. 38 l. — Jelzete: P. o. hung. 451 v.

GAAL GEORG. Märchen der Magyaren.

668. Märchen der Magyaren. Bearbeitet und herausgegeben von Georg von Gaal. [vignetta] Wien, 1822. Druck und Verlag von J. B. Wallishäuser.

8-r. X, 454 l. Rézmetszetű címlappal. Nyomtatta u. a. Herceg ESTERHÁZYNÉ THURN-TAXIS Teréznek ajánlva. — Tartalma: 1. Das wunderbare Tabakspfeifchen. — 2. Waldhütermärchen. — 3. Die gläserne Hacke. — 4. Des Teufels Schrecken. — 5. Die Speckfestung. (A szalonnává.) — 6. Das Märchen vom Pfennig. — 7. Fischer-Märchen. (Halázmese.) — 8. Die dankbaren Thiere. (A szerencsétlenség jól esett.) — 9. Der Vogel Goldschweif. — 10. Wie gewonnen, so zerronnen. — 11. Der Welt Lohn. — 12. Die geizige Bäuerin. — 13. Vom weisen Peter. — 14. Der rothe Hund. — 15. Der Schlangenprinz. (A kigyó-királyfi.) — 16. Die Drillinge mit dem Goldhaar. (Az aranyhajú hármások.) — 17. Kutscher-Märchen. (Balga Tamás.) — Igen szabad, novellisztikus feldolgozások. — Jelzete: P. o. germ. 1325.

GAAL GEORG. Sagen und Novellen.

669. Sagen und Novellen. Aus dem Ungarischen übersetzt von Georg von Gaal. Wien, Verlag von Mayer und Compagnie. 1834.

8-r. 2, 210, 4 l. Tartalom: 1. [KISFALUDY Károly] Der Blutbecher.

(A vérpohár.) — 2. Graf Joh. MAILÁTH: Der Willitantz. (A vilitánc. Nem azonos a MAILÁTH «Magyarische Sagen und Märchen» c. kötetében közölt fordítással.) — 3. Alexander von KISFALUDY: Der Einsiedler auf dem St. Michaelsberge. (A Szent-Mihályhegyi Remete. Regék a Magyar előidőkből.)¹ — 4. Freyherr Ludwig von PODMANICZKY: Der Wohlthat Lohn. (Jó tett és jutalom. Zsebkönyv. 1821.) — 5. Gabriel von DÖBRENTÉY: Klara. (Klára Visegrádon. «Hebe» 1823.) — 6. A. von KISFALUDY: Bestrafter Meineid. (A megboszult hitszegő.)² — 7. Karl von KISFALUDY: Was macht der Storch? (Mit csinál a gólya?) — 8. U. a. Wiedersehn. (Viszontlátás.) — Jelzete: P. o. hung. 693.

GREINER LUDWIG. Ungarisches Novellenbuch.

670. Ungarisches Novellenbuch. Übersetzungen von Ludwig Greiner. Mit einer Einleitung von Ernst von Wolzogen. Berlin. Verlag von A. B. Auerbach. 1882.

8-r. XIV, 2, 336 l. Nyomtatta Julius Sittenfeld, u. o. (A. B. Auerbach's Sammlung hervorragender Dichtungen des Auslandes. Bd. VIII.) Tartalom: Maurus JÓKAI: Die ägyptische Rose. (Az egyiptusi rózsza.) — 2. Koloman TÖRS: Die Bahre. (?) — 3. Helene BENICZKY-BAJZA: Opale. (Opálok.) — 4. A. ÁGAI: Der Weihnachtsabend eines Junggesellen. (Agglegény karácsonya. Porzó Tárcalevelei. I. köt.) — 5. Gustav LAUKA: Gelungen! (?) — 6. Arnold VÉRTESY: Verfehltes Leben. (?) — 7. Jenő ANDRÁSY: Ein kleiner Dorfkatsch. (?) — 8. Emil KAZÁR: Arme Bursche. (?) — A bevezetésben PETŐFI Sándor: Das Tiefland. (Az alföld.) Ernst von WOLZOGEN verses fordításában. Fordító rövid életrajzi vázlatokat is közölt a kötetben szereplő elbeszélőkről. — Jelzete: P. o. hung. 1207 l.

HEKSCH F. ALEX[ANDER]. Aus Ungarns Novellenschatz.

671. Aus Ungarns Novellenschatz. Ein Geschmeide für deutsche Leser. Gefaßt von Alex. F. Heksch. Wien und Preßburg, 1884. Selbstverlag von Alex. F. Heksch. In Commission bei Hugo Engel in Wien.

8-r. 2, VIII, 2, 329 l. Címképpel, mely Jókai «A feredzse» c. novellája egy jelenetét ábrázolja A. BAUER rajzában. Nyomtatta: Löwy & Alkalay, Pozsony. Tartalma, VADNAI Károly németül és magyarul közölt levelén kívül: 1. Maurus JÓKAI: Geschichten aus einem alten Schloss. (Történetek egy ócska kastélyban. Dekameron. III.) — 2. Ladislaus MOLNÁR: Wie Nikolaus Bárdi aus dem Kerker kam. (?) — 3. Arnold VÉRTESI: Wegen zehntausend Gulden. (Nyolcezer forint.) — 4. M. JÓKAI: Der Taubstumme des Serails. (A bizebán. Dekameron. II.) — 5. Karl von VADNAI: Das grosse Geheimniß der Tischlade. (?) — 6. Baron Nikolaus JÓSIKA: Das Haus Gyerőfi. (?) — 7. PALOTÁS [Fausztin]³: Als man zur Messe einlätete. (?) Ford. Margarethe

¹ A verses eredeti prózai átdolgozása.

² A verses eredeti prózába átírva.

³ Bent a szövegben MIKSZÁTH Kálmánnak tulajdonítva.

HEKSCH.) — 8. M. JÓKAI: Der Ferédje. (A feredzse.) — 9. PALOTÁS: Der Verlobungsring im Staube. (?) Ford. Margarethe HEKSCH. — 9a. M. JÓKAI és M. J. R.: Weinkeller-Rapsodien. (?) — 10. Kolomann MIKSÁTH: Der grösste Sonderling des Dorfes. (A falu leghóbortosabb embere. Tavaszi rügyek.) Ford. Margaretha HEKSCH. — 11. A. V. S.: Eine Sylvesternacht auf der Locomotive. (?) — 12. Ad. PUTZKER: Himmlische Erfahrungen. (?)¹ — 13. ALEX. PETŐFI: Kecskeméti Betyáre. (Hirös város az aaföldön Kecskemét.) Ford. Ernst LINDNER. — 14. U. a. Die Pusta im Winter. (A pusztá télen.) — 15. U. a. Nieder Schänk' am Dorfesende. (Falu végén kurta kocsmá.) Ford. L. NEUGEBAUER. — 16. Alexander BALÁZS: Ein räthselhafter Mord. (?) — 17. U. a. Ein verrückter Weiser. (?) — 18. M. JÓKAI: Geldtruhe! man wirbt um dich! komint du? (Láda! Kérnek! Jössz-e? Még egy csokrot.) Ford. Margaretha HEKSCH. — A 13—15. sz. verses fordítás. — Jelzete: P. o. hung. 830 zj.

HEKSCH F. ALEX[ANDER]. Blüten aus dem Osten.

672. Blüten aus dem Osten. Ein Strauß für den Weihnachtstisch, gebunden von Alex. F. Heksch. Wien und Preßburg, 1884. Selbstverlag von Alex. F. Heksch.

8-r. 317, 1 l. Címképpel, mely JÓKAI «Petki Farkas leányai»-nak egy jelenetét ábrázolja A. BAUER rajzában. Nyomtatta: Löwy & Alkalay, Pozsony. — A hat novella közül kettő van magyarból fordítva: 1. Maurus JÓKAI: Der Korsarenkönig. (A kalózkirály.) — 2. U. a. Die Töchter des Wolfgang Petki. (P. Farkas leányai.) — Jelzete: L. eleg. g. 480 c.

KOHUT ADOLPH. Ungarisches Novellenbuch.

673. Ungarisches Novellenbuch. Ernste und heitere Erzählungen. Aus dem Magyarischen übersezt und frei bearbeitet von Dr. Adolph Kohut. Autorisierte Übersetzung. Leipzig. Rob. Frieze Sep.-Cto. [1897.]

8-r. 165 l. Nyomtatta: Deutsche Verlagsdruckerei Merseburger & Walther u. o. (Sammlung moderner Belletristik in- und ausländischer Autoren. Serie II. Bd. 12.) SZANA Tamásnak ajánlva. — Tartalom: 1. Árpád von BERCZIK: Das Singvögelchen. (?) — 2. U. a. Naphtalin. (Naftalin. Őszi hajtás.) — 3. Franz HERCZEG: Der Halbgott. (?) — 4. U. a. Die Frösche. (?) — 5. Siegmund SEBŐK: Othello nach dem fünften Akt. (?) — 6. Gustav LAUKA: Herzog Mikro Ugriko. (?) — 7. Béla TÓTH: Das Gespenst. (?) — 8. Stephan SZOMAHÁZY: Das rote Tischtuch. (?) — 9. U. a. Die Cakes des Herrn Nickelsdorf. (?) — 10. Josef HEVESI: Die Mutter. (Anyá. Apró történetek.) — 11. Franz SZÉPFALUDI: In Ketten geschmiedet. (?) — 12. Christine BEKSICS: Der Muttermörder. (?) — A 13—19. sz. elbeszélések névtelen szerzőktől való szabad átdolgozások. — Jelzete: P. o. hung. 978 l.

¹ SZINNYEI ez író nem ismeri. HEKSCH jegyzeteiből megtudjuk, hogy az I. erdélyi vasút állomástönöke volt s 1878 febr. 6-án agyonlőtte magát Aradon, ahol egy lap szerkesztőségének beküldte, mint utolsó munkáit, az itt fordításban közölt novellát.

KRÜCKEN, OSKAR VON. Ungarischer Novellenschatz.

674. *Ungarischer Novellenschatz. Übersetzt, herausgegeben und mit Biographien versehen von Oskar von Krücken.* Berlin. Richard Wilhelmi. 1893—1894.

8-r. 2 köt. (8), 182; (8), 168 l. Ny. C. R. Wilhelmi, Insterburg. Tartalom: I. 1. Maurus JÓKAI: Die Talmi-Frau. (A talmi asszony.) — 2. Helene BENICZKY-BAJZA: Aus dem Thale der Veilchen. (?) — 3. Gregor CSIKY: Kleinstädtischer Tratsch. (Kisvárosi pletyka. Elbeszélések.) — 4. Koloman MIKSZÁTH: Das Schwertrecht. (Jus gladii.) (?) — 5. Sigismund JUSTH: Wer nicht liebt, ebt nicht. (?) — 6. Franz HERCZEG: Gelbschnabel. (Tacsó. Mutamur.) — 7. Ludwig TOLNAY: Die gereinigte Seele. (?) — 8. Sándor BRÓDY: Das ewige Fieber. (?) — 9. Desiderius MARGITAY: Der Unsterbliche. (?) — II. 1. Árpád von BERCZIK: Die Mama der Gracchen. (A Gracchusok mamája. Őszi hajtás.) — 2. Ödön JAKAB: Am Rande des Verbrechens. (?) — 3. Stefan BÁRSONY: Frauenherzen. (?) — 4. Karl MURAI: Eine Hundegeschichte. (?) — 5. Stefan von PETELEI: Mein Nachbar. (?) — 6. Andor KOZMA: Ein ruiniertes Geschäft. (?) — 7. Karl von VADNAI: Nelly Bolla. (?) — 8. Josef HEVESI: Ehre. (?) — 9. Johann SZIKLAY: Die Schwäche einer starken Frau. (?) — 10. Alois DEGRÉ: Die Tochter des Emporkömlings. (?) — Jelzete: L. eleg. g. 635 il.

674a. *Ungarischer Novellenschatz. Eine Auswahl aus den Werken der besten ungarischen Schriftsteller. Übersetzt, herausgegeben und mit Biographien versehen von Oskar von Krücken.* Leipzig, Arwed Strauch, Verlagsbuchhandlung. (1899.)

8-r. 8, 182; 8, 168 l. Nyomtatva: C. R. Wilhelmi, Insterburg. Címlap és boríték híján az előzővel azonos címlapkiadás. (Strauch's Unterhaltungsbibliothek.) — Jelzete: L. eleg. g. 767 k.

MAILÁTH JOHANN. Magyarische Sagen und Märchen.

675. *Magyarische Sagen und Maerchen von Johann Grafen Mailáth.* Brünn, 1825. J. G. Trassler.

8-r. 8, 281 l. Kőnyomatú címlappal. Tartalom: 1. Der Willi-Tanz. (ARTNER Teréznek a «Historisches Taschenbuch»-ban megjelent hasonló című költeménye nyomán.) — 2. Die Herrin v. Ardó. — 3. Die Königs-Töchter. (Két eredeti magyar népmeséből összeolvasztva.) — 4. Die Salzwerke. — 5. Das Schwert Zuniga. — 6. Der Schatz. — 7. Erzsi, die Spinnerin. — 8. Die Brüder. — 9. Die Eingemauerte. — 10. Eisen Lazi. — 11. Salomon. (THURÓCZI Chron. P. II. Cap. 47 s. köv.) — 12. Zauberhelena. — A 8., 10. és 12. sz.-hoz megjegyzi, hogy nem a saját kitalálásai, hanem híres mesemondóktól tanulta. — Jelzete: P. o. hung. 1089 p.

675a. *Magyarische Sagen, Märchen und Erzählungen von Johann Grafen Mailáth. Zweite Auflage. Stuttgart und Tübingen, 1837. Verlag der J. G. Cotta'schen Buchhandlung.*

4, 224 l. Két kötet. 8-r. VIII, 252, 2; 4., 224 l. 2 köt. Nyomtatta u. a. Augsburg. — Tartalma: I. 1. Der Willitantz. — 2. Zwölf Worte. (Író első elbeszélése.) — 3. Die Herrin von Ardó. — 4. Die Königstöchter. (Ehhez irt jegyzetében olvassuk a következőket: «Ich glaube hier erklären zu müssen, dass sowohl die Königstöchter, als die übrigen hier mitgetheilten Märchen, ebenfalls aus mehreren zusammengetragen sind; aber erfunden habe ich ausser einigen wenigen Nebenstrichen nichts.») — 5. Die Salzgewerke. — 6. Die Tapisserie. — 7. Das Schwert Zuniga. — 8. Die Nachschrift. (MAILÁTH jegyzete szerint nem az ő munkája, hanem egy hölgyé.) — 9. Der Schatz. — 10. Die Brüder. (Népmesei motivumokból.) — 11. DÖBRENTAI [Gábor]: Die Sieger von Kenyérmező. — 12. Verlegenheit und Hülfe. — II. 1. Elzsi die Spinnerin. — 2. Zauberhelene. (Népmesei motivumokból.) — 3. Die Eingemauerte. — 4. Karl Kisfaludy: Der weisse Mantel. — 5. Der Zauberbinnen. — 6. Der Brief. (Az *Élet és Literatura* szerkesztőségének fölkérésére egy nap alatt írta.) — 7. Füred. — 8. Pengő. (Népmesei motivumokból.) — 9. Salamon. (Turóczi. Chron. II. r. 47. s köv. fej.) — 10. Eisen Laci. (Népmesei motivumokból.) — 11. Karl Kisfaludy: Andor und Juczi. — 12. Die Gaben. (Népmesei motivumokból.) — 13. Epilog. — Jelzete: P. o. hung. 1089 r.

SKLAREK ELISABETH. Ungarische Volksmärchen.

676. *Ungarische Volksmärchen. Ausgewählt und übersetzt von Elisabeth Sklarek. Mit einer Einleitung von A. Schullerus. Leipzig. Dietrich'sche Verlagsbuchhandlung Theodor Weicher. 1901—1909.*

8-r. XXI, 300; VIII, 313 l. Két kötet. A másodikon a fordító neve Elisabeth Róna-Sklarek. A második kötet: «Neue Folge. Mit Unterstützung der Ungarischen Akademie der Wissenschaften». Nyomatta: I. köt. Lippert & Co Naumburg a. S. II. köt. Julius Abel Greifswald. — A teljes tudományos apparátussal ellátott kötetek tartalma: I. kötet: 1. Der Königssohn, der sich nach der Unsterblichkeit sehnte. (A halhatatlanságra vágyó királyfi. ARANY-GYULAI: Magyar népköltési gyűjtemény. I: 361. l.) — 2. Glückes Glück. (Szerencsének szerencséje. U. o. III: 319. l.) — 3. Die glücklichste Stunde. (Magyar Nyelvőr. X: 40. l.) — 4. Die Schlangenhaut. (A kigyóbőr. MERÉNYI: Eredeti népmesék. I: 3. l.) — 5. Schöne Ilonka. (Szép I. Magyar Nyelvőr. IV: 473. l.) — 6. Das Waldfräulein. (U. o. VII: 182. l.) — 7. Die sieben Wildgänse. (A hét vadlúd. U. o. III: 168. l.) — 8. Die zehn Geschwister. (A tíz egy-testvér. U. o. IV: 517. l.) — 9. Prinz Johann und Prinzessin Windhauch. (János királyfi és Szélike. ARANY-GYULAI i. m. II: 389. l.) — 10. Die zwei Brüder. (A két testvér. Magyar Nyelvőr. IV: 231. l.) — 11. Feenprinzessin Goldhaar. (Az aranyhajú tündérkirálykisasszony. ARANY-GYULAI i. m. II: 440. l.) — 12. Der goldbärtige Mann. (Az aranyszakállú embőr. U. o. I: 404. l.) — 13. Der behaarte Mann. (Magyar Nyelvőr. IV: 279. l.) — 14.

Der goldhaarige Gärtnerbursche. (Az aranyhajú kertészbojtár. MERÉNYI i. m. II: 65. l.) — 15. Eisenkopf. (A vasfejű ember. ARANY-GYULAI i. m. II: 375. l.) — 16. Der wunderstarke Königssohn. (A csudaerős kiráfi. Magyar Nyelvőr. IX: 231. l.) — 17. Märchen von einem Zigeunerburschen. (Mese egy cigány legényről. U. o. III: 179. l.) — 18. Der kleine Ziberda. (A kis Ciberda. U. o. X: 526. l.) — 19. Die zwei Pfeffer-Ochsen. (A két bors-ökröcske. ARANY-GYULAI III: 350. l.) — 20. Märchen vom pfauenhaarigen Mädchen. (Mese a pávahajú leányról. Magyar Nyelvőr. III: 322. l.) — 21. Der Ahornbaum. (A jávorfa. U. o. IV: 36. l.) — 22. Zu Eurem Wohlsein. (Adj' isten egészségére. ARANY-GYULAI i. m. I: 480. l.) — 23. Der närrische Bursche. (A bolondos legény. U. o. III: 373. l.) — 24. Der Zigeuner im Himmel und in der Hölle. (A cigány az égben és a pokolban. U. o. I: 383. l.) — 25. Aschen-Jörg. (Hamvas Gyurka. U. o. III: 362. l.) — 26. Der Tod und die Alte. (A halál és a vénasszony. U. o. II: 436. l.) — 27. Der gnädige Herr und der Kutscher Hans. (A ténsúr és Jancsi kocsis. U. o. I: 447. l.) — 28. Der nächtliche Tanz. (Az éjféli tánc. U. o. II: 424. l.) — 29. Die Kröte. (A varangyos béka. Magyar Nyelvőr. III: 139. l.) — 30. Der Fuchs, der Bär und der arme Mann. (A róka, a medve és a szegény ember. ARANY-GYULAI i. m. I: 470. l.) — 31. Der kleine Hahn hat den Zaun herausgescharrt. (A kis kakas kitúrta a sövényt. U. o. I: 438. l.) — 32. Der Hahn und das Hühnchen. (A kakas és a pipc. Magyar Nyelvőr. II: 87. l.) — 33. Die Wildtaube und die Elster. (A vadgalamb és a szarka. ARANY-GYULAI i. m. I: 492. l.) — 34. Das verstossene Mädchen. (Az évert leány. Magyar Nyelvőr. II: 130. l.) — 35. Das Glück und der Reichtum. (A szerencse és az áldás. ARANY-GYULAI i. m. III: 377. l.) — 36. Von einem einjährigen Sohn. (Egy esztendőös fiúról. Magyar Nyelvőr. X: 474. l.) — 37. Das Herz der armen Frau. (A szegény asszony szíve. ARANY-GYULAI i. m. I: 488. l.) — 38. Der Pilger und der Engel Gottes. (A zarándok és az Isten angyala. U. o. III: 384. l.) — 39. Die Engel-Lämmer. (Az angyalbárányok. U. o. I: 376. l.) — 40. Die drei Erz-Engel. (A három árk-angyal. U. o. I: 490. l.) — 41. Christus und die drei Waisenburschen. (U. o. III: 407. l.) — 42. Christus und der Pope. (U. o. III: 415. l.) — 43. Christus und der Schafhirt. (U. o. I: 496. l.) — 44. Christus und der Schuster. (U. o. I: 498. l.) — 45. St. Peter und der Bienen-schwarm. (U. o. I: 505. l.) — 46. Legende vom Pferd und vom Esel. (U. o. I: 507. l.) — 47. Legende von der Lerche, der Wachtel, dem Kiebitz und der Taube. (U. o. I: 508. l.) — 48. Legende vom Schilfblatt. (U. o. I: 508. l.) — II. kötet: 1. Tauperlen-János. (Gyöngyharmat J. Berze NAGY János: Népmesék Heves- és Jász-Nagykun-Szolnokmegyéből. 249. l.) — 2. Der Wipfellose Baum. (A tetejetlen fa. U. o. 29. l.) — 3. Die Frucht des hohen Baumes. (A magas fa gyümölcse. HORGER Antal: Hétfalusi csángó népmesék. 373. l.) — 4. Die verwunschene Ente. (Átkozott ruca. MAILAND Oszkár: Székelyföldi gyűjtés. 467. l.) — 5. Schilf Peter. (Nád Péter. U. o. 379. l.) — 6. Fee Ilona und der goldhaarige Jüngling. (Tündér Ilona és az aranyhajú ifjú. HORGER i. m. 313. l.) — 7. Die zwei goldhaarigen Kinder. (A két aranyhajú gyermek. U. o. 112. l.) — 8. Vom armen Mädchen, das goldene Blumen schritt. (A sze-

gény leányról, aki arany virágot lépik. U. o. 218. l.) — 9. Königstochter Enzella. (Királylány Enzella. B. NAGY i. m. 83. l.) — 10. Der zwölfte Sohn. (A tizenkettedik fiú. HORGER i. m. 294. l.) — 11. Wie der arme Schäfer des Kaisers Tochter gewonnen hat. (Hogyan nyerte el a szegény csobán a császár leányát. U. o. 182. l.) — 12. Das Kupfer-, Silber- und Goldgestüt. (Magyar Nyelvőr. V: 419. l.) — 13. Rosa und Viola. (Rózsa meg Viola. B. NAGY i. m. 138. l.) — 14. Der grünbärtige König. (A zöldszakálltú király. U. o. 159. l.) — 15. Der Schwager von Rabe, Bär und Fisch. (A holló, medve és hal sógora. HORGER i. m. 333. l.) — 16. Abend, Mitternacht und Morgendämmerung. (Este, Éjfél meg Hajnal. B. NAGY i. m. 1. l.) — 17. Der feurige Ochse. (A tüzes ökör. U. o. 115. l.) — 18. Der auf die Probe gestellte Königssohn. (A próbára tett királyfi. U. o. 72. l.) — 19. Der Fink mit der goldenen Stimme. (Aranyszóló pintyőke. U. o. 262. l.) — 20. Ribike. (R. VIKÁR Béla: Somogy megye népköltése. 369. l.) — 21. Der kleine Schweinehirt. (A kis kondás. B. NAGY i. m. 64. l.) — 22. Cserneki. (Cs. Magyar Nyelvőr. VIII: 373. l.) — 23. Der wundersame Ring. (A csodálatos gyűrű. U. o. XV: 49. és 89. l.) — 24. Der Schusterknabe und der Sohn des Königs Olenburis. (A varga-gyerek meg az Olenburisz király fia. B. NAGY i. m. 470. l.) — 25. Der Schicksalsbrunnen. (A jövőndökút. SEBESTYÉN Gyula: Dunántúli gyűjtés. 439. l.) — 26. Der reiche Krämer. (A gazdag kalmár. B. NAGY i. m. 504. l.) — 27. Die Geige. (A hegedű. Ethnographia. XII: 320. l.) — 28. Kranich-János. (Daru János. B. NAGY i. m. 411. l.) — 29. Die kluge Sofie. (Okos Zsófi. U. o. 369. l.) — 30. Wie ist der erste Soldat ins Himmelreich gelangt? (Hogyan került az első katona a mennyországba? SEBESTYÉN i. m. 461. l.) — 31. Warum ist St. Peter kahlköpfig? (Miért kopasz szent Péter? Magyar Nyelvőr. XXX: 46. l.) — 32. Warum arbeitet der Bauer viel? (Miért dolgozik a paraszt sokat? SEBESTYÉN i. m. 477. l.) — Jelzete: P. o. hung. 1572 ne.

STIER GOTTLIEB. Ungarische Märchen und Sagen.

677. Ungarische Märchen und Sagen. Aus der Erdélyischen Sammlung übersetzt von G. Stier. Berlin, Ferd. Dümmler's Buchhandlung. 1850.

16. VIII, 146 l. Nvontatta Otto Wigand, Leipzig. — Tartalma az előszón kívül: 1. Die drei Königssöhne. (ERDÉLYI: Népdalok és mondák. I. 459. l. A három királyfi.) — 2. Der Traum. (U. o. I. 466 l. [A három kívánság.]) — 3. Der Teufel und die drei jungen Slaven. (U. o. II. 339. Az ördög és 3 tót fiú.) — 4. Das kleine Zauberpferd. (U. o. II. 364. l. A kis tátos.) — 5. Die drei Königstöchter. (U. o. II. 354 l. A három királykisasszony.) — 6. Die junge Gräfin. (U. o. II. 340. l. A grófkisasszony.) — 7. Der unsichtbare Schäferjunge. (U. o. II. 252. l. A láthatatlan juhászfiú) — 8. Die redende Weintraube, der lachende Apfel und die klingende Pfirsich. (U. o. II. 343. l. A szőlő szőlő, mosolygó alma és csengő barack.) — 9. Drei kostbare Dinge. (U. o. II. 362. l. Három becses dolog.) — 10. Die drei Thiere. (U. o. II. 359. l. A három testvér.) — 11. Die beiden jüngsten Königskinder. (U. o. II. 348. l. A két legkisebb királygyermek.) — 12. Der Bettlers Geschenk. (U. o. II. 369. l. A koldus ajándéka.) — 13. Die drei Pomeramzen. (U. o. II. 345. l. A három

pomarancs.) — 14. Aschenbrödel. (U. o. II. 367. l. Hamupipőke.) — 15. Eisenlaci. (Mailáth német gyűjteményéből, rövidítve átvéve.) — 16. Marsi. (Gaal német gyűjteményéből rövidítve átvéve.) — Sage von Tschabor. (Erdélyi. I. 476. l. Csabor úr.) — 18. Franz KÖLCSEY: Michael Dobozi. (Dobozi.) Utóbbi verses fordításban. — Jelzete: P. o. hung. 1339 p.

STIER GOTTLIEB. Ungarische Volksmärchen.

678. Ungarische Volksmärchen. Nach der aus Georg Gaal's Nachlaß herausgegebenen Urchrift überfetzt von G. Stier. Pesth, Verlag von Gustav Heckenast. (1857.)

8-r. VIII, 206, 2 l. Nyomtatta: Breitkopf und Härtel, Leipzig. — Tartalma: 1. Die sechs Drachen. (ERDÉLYI: Népmesék. 1855. 2. sz. A hajnal-kötőző királyfi.) — 2. Das Lilienmädchen. (U. o. 1. sz. A liliumleány.) — 3. Sieben Eide gelten mehr als Einer. (U. o. 8. sz. Több hétszer esküdni, mint egyszer.) — 4. Der Arme und der Tod. (U. o. 17. sz. A szegény ember és a halál.) — 5. Die schwarze Jungfrau. (U. o. 3. sz. A fekete kisasszony.) — 6. Die verwünschte Königstochter auf dem Glasberge. (U. o. 4. sz. Az elátkozott királykisasszony.) — 7. Die verwandelten Kinder. (U. o. 5. sz. A mosolygó alma.) — 8. Weissnitle. (U. o. 6. sz. Nemtudomka.) — 9. Die schöne Meerfrau. (U. o. Az aranyhajú ikrek.) — 10. Die Prinzessin im Sarge. (?) — 11. Hundert auf einen Streich. (U. o. 12. sz. Százat egy ütessel.) — 12. Die sieben weisen Meister. (U. o. 11. sz. A bölcs királyfi.) — 13. Stroh-könig. (U. o. 7. sz. A szalmakirály.) — 14. Die drei Flüchtlinge. (U. o. 14. A három vándorló.) — 15. Der mitleidige Kaufmann. (U. o. 13. sz. A leghüségesebb királykisasszony.) — 16. Kutscher Toms. (U. o. 15. sz. Tamás kocsi.) — 17. Des armen Mannes Sohn und die Kaufmannstochter. (U. o. 16. sz. Jézus mondásának teljesedni kell.) — 18. Lügenmärchen. (Csalmese.) — 19. Das Zicklein. — 20. Kindermärchen. (U. o. 19. sz. gyermek-mesék. II. sz.) — Fordító GAAL meséit Erdélyi János 1855-ben megjelent illusztrált Népmesék c. kötetéből fordította le, itt-ott kihagyva oly részleteket, melyek nem valók az ifjúság kezébe, összevonva az eredeti terjengős előadását s más neveket és találabb címeket adva a meséknek.¹ — Illusztrált kiadás. — Jelzete: P. o. hung. 692 a.

UNGARISCHES NOVELLENBUCH.

679. Ungarisches Novellenbuch. I—III. Bändchen. Halle a. d. S. Druck und Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. 3 kötet. 31; 43; 56 l. (Bibliothek der Gesamt-Literatur des In- und Auslandes. No. 134—136.) — Tartalom: I. kötet: Alexander PETŐFI: Schecken und Falbe. (Fakó leány és pej legény.) — II. köt.: Moritz JÓKAI: Fortunatus. (F. Imre.) — III. köt.: 1. Helene v. BENICZKY-BAJZA: Der Sonderling. (A különc.) — 2. Gregor CSIKY: Der Rosenkranz. (A rózsafüzér.) — 3. Koloman MIKSZÁTH: Martha Timar. (T. Márta.) — Jelzete: L. eleg. g. 260 e.

¹ L. előszó V—VI. l.

VITA'S Novellenschatz.

680. Vita's Novellenschatz. Moderne kurze Geschichten. Band 7. Vita. Deutsches Verlagshaus. Berlin. (1900.)

8-r. 83 l. Nyomtatta: G. E. Kitzler u. o. — Magyar novellák: 1. Koloman MIKSZÁTH: Der rote Kasperek. (Kisértet Lublón.) — 2. Franz HERCZEG: Verkannt. (Az emberölő. Az első fecske.) — Jelzete: L. eleg. g. 814 r.

III. RÉSZ. MUTATÓK.

Összeállításunk 680 folyószám alatt 770 önálló fordítást és anthológiát ismertet. Ezek nyelvük szerint a következőkép oszlanak meg: angol 57 mű; cseh 34 mű; dán 13 mű; eszperanto 8 mű; finn 19 mű; francia 41 mű; görög 1 mű; héber 2 mű; holland 3 mű; horvát 7 mű; latin 2 mű; német 497 mű; németgründler 1 mű; német-zsidó 1 mű; oláh 7 mű; olasz 25 mű; svéd 2 mű; szerb 11 mű; tót 24 mű; török 1 mű; volapük 4 mű. Mint ez összeállításból látható, az egész anyagnak jó 62 százaléka a német fordításokra esik. Ezeket követik tisztes távolságban az angol (7,3 %), francia (5,3 %), cseh (4,4 %), olasz (3,2 %) és tót (3,1 %) fordítások. Mindenesetre sajnálatos jelenség, hogy a hazai nemzetiségek oly kevéssé érdeklődnek szépirodalmunk iránt. A fordítások legrégibbe a *Zrinyiász* 1660. horvát átdolgozása. A rendszeres fordítói munka azonban csupán az 1772-iki irodalmi fellendülés nyomán fejlődik ki, előbb szörványosan, később, főleg az 1848/49-iki mozgalmak után, mind sűrűbben és rendszeresebben. Az évnélküli kiadások is túlnyomó részt a múlt század második fele óta láttak napvilágot. A fordítások a bel- és külföldi kiadócégek egész serege közt oszlik meg: a világhírű cégektől az obskurusabb vállalkozókig. Igen sok köztük a fordító saját áldozatkészségéből látott napvilágot, sok bizományba adatott a kiadónak. A fordítás nagy munkája 324 egyént foglalkoztatott, ezek többsége magyarországi származású. Az idegen származásúak jobbra másodkézből (németből, sőt egy esetben franciából), vagy magyar tolmács segítségével dolgoztak, bár köztük is akadtak olyanok, akik irodalmunk kedvéért elsajátították nyelvünket. A fordítás kitüntetésében részesült magyar szer-

zók száma: 403, sok köztük a ma már saját honfitársaik körében is elfeledett név s még több az olyan, akit ezentúl fognak elnyelni Léthe hullámai. Azonban így is beszédes bizonyosságai a korok irodalmi izlésének, illetve a fordítók pártoskodásának. Minderről az alábbi öt mutató részletesen tájékoztat. Megszerkesztésükkel úgy véltük, hogy igen megkönnyítettük egybeállításunk használhatóságát.

A) A fordítások nyelvek szerinti átnézete.

Angol fordítások: 131. — 132. — 133. — 157. — 159. — 162. — 162 a. — 162 b. — 166. — 186. — 186 a. — 192. — 201. — 205. — 211. — 212. — 226. — 232. — 239. — 242. — 246. — 246 a. — 272. — 276. — 276 a. — 277. — 286. — 296. — 301. — 306. — 322. — 350. — 354. — 382. — 397. — 414. — 415. — 416. — 428. — 429. — 430. — 542. — 576. — 585. — 588. — 589. — 590. — 591. — 592. — 593. — 594. — 595. — 596. — 597. — 645. — 658. — 658 bis.

Cseh fordítások: 11. — 49. — 55. — 59. — 71. — 111. — 122. — 126. — 129. — 130. — 134. — 153. — 172. — 174. — 178. — 191. — 213. — 221. — 222. — 253. — 280. — 318. — 324. — 347. — 355. — 380. — 392. — 431. — 432. — 480. — 495. — 513. — 514. — 515.

Dán fordítások: 60. — 62. — 66. — 127. — 198. — 214. — 281. — 297. — 373. — 374. — 398. — 561. — 566.

Eszperantó fordítások: 135. — 394. — 541. — 586. — 598. — 659. — 660. — 661.

Finn fordítások: 193. — 232 bis. — 262. — 387. — 399. — 412. — 433. — 470. — 491. — 544. — 547. — 551. — 558. — 565. — 567. — 568. — 569. — 570. — 662.

Francia fordítások: 1. — 38. — 40. — 41. — 43. — 61. — 69. — 87. — 96. — 97. — 120. — 136. — 180. — 227. — 283. — 292. — 293. — 323. — 327. — 356. — 383. — 400. — 434. — 435. — 463. — 477. — 495. — 507. — 520. — 526. — 526 a. — 527. — 599. — 600. — 601. — 602. — 603. — 604. — 663. — 664. — 665.

Görög fordítás: 528.

Héber fordítások: 605. — 606.

Holland fordítások: 263. — 357. — 402.

Horvát fordítások: 395. — 401. — 436. — 436 a. — 472. — 538. — 554.

Latin fordítások: 44. — 68.

Német fordítások: 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — 7. — 8. — 9. — 10. — 12. — 13. — 14. — 17. — 18. — 19. — 20. — 21. — 22. — 23. — 24. — 25. — 25 a. — 25 b. — 26. — 27. — 28. — 29. — 30. — 31. — 32. — 33. — 34. — 35. — 35 a. — 36. — 37. — 39. — 42. — 45. — 46. — 47. — 48. — 50. — 51. — 52. — 53. — 54. — 54 a. — 56. — 57. — 58. — 63. — 64. — 65. — 67. — 70. — 72. — 73. — 74. — 75. — 75 a. — 76. — 77. — 78. — 79. — 81. — 81 a. — 81 b. — 82. — 83. — 84. — 85. — 86. — 88. — 89. — 90. — 91. — 92. — 93. — 95. — 95 a. — 98. — 100. — 101. — 102. — 103. — 104. — 105. — 106. — 107. — 108. — 109. — 112. — 113. — 115. — 116. — 117. — 118. — 119. — 121. — 123. — 124. — 125. — 128. — 137. — 138. — 139. — 140. — 141. — 142. — 143. — 144. — 145. — 146. — 147. — 148. — 149. — 150. — 151. — 152. — 154. — 154 a. — 154 b. — 155. — 156. — 158. — 158 a. — 160. — 161. — 163. — 164. — 165. — 167. — 167 a. — 169. — 170. — 171. — 173. — 175. — 176. — 177. — 179. — 179 a. — 181. — 182. — 184. — 187. — 188. — 189. — 189 a. — 189 b. — 190. — 194. — 195. — 196. — 197. — 199. — 199 a. — 199 b. — 200. — 202. — 203. — 204. — 206. — 207. — 208. — 209. — 210. — 215. — 216. — 217. — 218. — 220. — 223. — 224. — 225. — 229. — 230. — 230 a. — 231. — 233. — 234. — 235. — 236. — 236 a. — 237. — 238. — 240. — 241. — 241 a. — 243. — 243 a. — 244. — 244 a. — 245. — 247. — 249. — 250. — 251. — 252. — 254. — 255. — 256. — 256 a. — 257. — 258. — 259. — 260. — 261. — 262 bis. — 262 bis a. — 262 bis b. — 264. — 265. — 266. — 267. — 268. — 269. — 270. — 271. —

271 *a.* — 273. — 274. — 275. — 278. — 279. — 281 *bis.* —
284. — 285. — 287. — 288. — 289. — 290. — 291. — 294. —
295. — 298. — 300. — 300 *a.* — 302. — 302 *a.* — 303. —
304. — 305. — 307. — 308. — 309. — 310. — 311. —
312. — 313. — 314. — 315. — 316. — 317. — 319. — 320. —
321. — 325. — 326. — 328. — 329. — 330. — 331. — 332. —
333. — 333 *a.* — 334. — 335. — 336. — 337. — 338. — 339. —
340. — 341. — 342. — 343. — 344. — 345. — 346. — 348. —
349. — 351. — 352. — 353. — 358. — 359. — 360. — 361. —
362. — 363. — 363 *a.* — 363 *b.* — 364. — 368. — 368 *a.* —
369. — 370. — 371. — 372. — 375. — 376. — 377. — 378. —
379. — 381. — 384. — 384 *a.* — 385. — 387 (*bis.*) — 388. —
389. — 391. — 393. — 396. — 403. — 404. — 409. — 410. —
411. — 413. — 317. — 418. — 419. — 420. — 421. — 422. —
424. — 425. — 426. — 426 *a.* — 437. — 438. — 439. — 440. —
440 *a.* — 440 *b.* — 441. — 442. — 442 *a.* — 442 *b.* — 443. —
444. — 444 *a.* — 444 *b.* — 445. — 446. — 447. — 448. —
449. — 450. — 455. — 456. — 457. — 459. — 462. — 464. —
465. — 471. — 473. — 474. — 475. — 478. — 479. —
479 *bis.* — 480 *a.* — 481. — 482. — 483. — 484. — 485. —
486. — 487. — 489. — 490. — 491 *bis.* — 492. — 493. —
496. — 497. — 497 *a.* — 499. — 501. — 503. — 505. —
506. — 508. — 509. — 510. — 511. — 512. — 516. — 517. —
518. — 519. — 521. — 522. — 522 *a.* — 523. — 523 *a.* —
524. — 525. — 526. — 526 *a.* — 532. — 534. — 535. —
536. — 537. — 539. — 539 *a.* — 541 *bis.* — 545. — 548. —
549. — 550. — 552. — 553. — 555. — 556. — 557. — 559. —
564. — 571. — 572. — 573. — 574. — 575. — 578. — 579. —
587. — 607. — 607 *a.* — 608. — 609. — 610. — 611. —
612. — 613. — 614. — 615. — 616. — 617. — 618. —
619. — 619 *a.* — 620. — 621. — 622. — 623. — 624. — 625. —
626. — 627. — 628. — 629. — 630. — 630 *a.* — 631. —
632. — 633. — 634. — 635. — 636. — 637. — 638. —
639. — 640. — 641. — 642. — 642 *a.* — 643. — 644. — 645. —
646. — 647. — 648. — 656. — 657. — 666. — 667. — 668. —

669. — 670. — 671. — 672. — 673. — 674. — 674 a. —
675. — 675 a. — 676. — 677. — 678. — 679. — 680.

Német-gründler tájnyelvű fordítás: 451.

Német-żsidó tájnyelvű fordítás: 460.

Oláh fordítások: 80. — 405. — 423. — 504 — 560. — 582. — 584.

Olasz fordítások: 99. — 168. — 183. — 185. — 237 bis. —
248. — 300 bis. — 365. — 427. — 452. — 453. — 458. —
466. — 526. — 526 a. — 529. — 530. — 533. — 540. —
543. — 645. — 649. — 650. — 651. — 652.

Svéd fordítások: 299. — 406.

Szerb fordítások: 15. — 15 a. — 94. — 110. — 114. —
366. — 407. — 467. — 491 ter. — 580. — 653.

Tót fordítások: 16. — 228. — 282. — 367. — 386. —
390. — 408. — 454. — 454 bis. — 468. — 476. — 476 a. —
488. — 498. — 500. — 502. — 502 a. — 546. — 562. —
563. — 577. — 583. — 654. — 654 a.

Török fordítás: 531.

Volapük fordítások: 461. — 469. — 581. — 655.

B) A fordítások időrendi mutatója.

Év nélkül: 11. — 20. — 25 a. — 25 b. — 27. — 28. —
29. — 30. — 33. — 34. — 35 a. — 36. — 37. — 39. — 49. —
53. — 63. — 64. — 70. — 78. — 79. — 81 b. — 82. — 87. —
88. — 90. — 93. — 98. — 100. — 105. — 106. — 107. —
108. — 109. — 111. — 113. — 121. — 122. — 123. — 128. —
131. — 132. — 137. — 138. — 139. — 141. — 142. — 143. —
144. — 145. — 148 a. — 155. — 156. — 158. — 158 a. —
160. — 161. — 162. — 162 b. — 163. — 164. — 167. —
167 a. — 169. — 172. — 175. — 177. — 179. — 179 a. —
181. — 184. — 186 a. — 188. — 190. — 191. — 192. — 197. —
199. — 200. — 200 a. — 202. — 203. — 204. — 206. — 207. —
208. — 209. — 210. — 213 a. — 215. — 216. — 217. — 218. —
219. — 220. — 221. — 222. — 225. — 229. — 230 a. — 233. —
235. — 236 a. — 237. — 238. — 241. — 243 b. — 244 a. —

245. — 246 *a.* — 247. — 250. — 251. — 252. — 253. — 254. —
 257. — 258. — 261. — 262 *bis b.* — 264. — 265. — 267. —
 268. — 269. — 275. — 277. — 278. — 281 *bis.* — 284. —
 285. — 286. — 289. — 290. — 298. — 300 *a.* — 302 *a.* —
 303. — 305. — 309. — 310. — 313. — 314. — 317. — 325. —
 329. — 331. — 348. — 354. — 355. — 358. — 359. — 368. —
 370. — 375. — 376. — 377. — 381. — 388. — 389. —
 402. — 403. — 404. — 409. — 411. — 417. — 424. —
 427. — 437. — 438. — 442 *b.* — 452. — 454. — 457. —
 460. — 462. — 473. — 481. — 482. — 483. — 486. — 513. —
 514. — 519. — 523 *a.* — 529. — 532. — 537. — 549. —
 550. — 572. — 573. — 619 *a.* — 621. — 625. — 630 *a.* —
 657. — 659. — 680.

1660: 538.

1790: 477. — 1792: 490.

1801: 485. — 1805: 335 *bis.* — 1808: 91. — 1814: 68. —
 1820: 341. — 656. — 1822: 668. — 1823: 337. — 1825: 92. —
 633. — 675. — 1827: 579. — 1828: 644. — 645. — 1830:
 588. — 1831: 339. — 1834: 669. — 1837: 675 *a.* — 1839: 315. —
 1840: 641. — 1841: 315. — 1842: 81. — 1844: 315. —
 1845: 642. — 1846: 620. — 642 *a.* — 1847: 333. — 1848:
 648. — 1849: 456. — 628. — 1850: 86. — 464. — 575. —
 612. — 677. — 1851: 10. — 320. — 321. — 439. — 612. —
 629. — 658 *bis.* — 1852: 597. — 635. — 647. — 1853: 478. — 1854:
 95. — 334. — 616. — 630. — 1855: 14. — 133. — 307. —
 316. — 510. — 615. — 1856: 17. — 95 *a.* — 189. — 189 *a.* —
 243. — 243 *a.* — 1857: 15. — 67. — 497. — 521. — 678. —
 1858: 83. — 330. — 333 *a.* — 440. — 564. — 635. — 1859:
 352. — 638. — 1860: 262 *bis.* — 336. — 434. — 440 *a.* —
 467. — 1861: 2. — 3. — 526. — 530. — 531. — 626. —
 1862: 85. — 499. — 528. — 1863: 4. — 152. — 183. —
 260. — 295. — 311. — 319. — 340. — 501. — 652. — 1864:
 101. — 146. — 441. — 1865: 360. — 500. — 502. — 511. —
 1866: 440 *b.* — 496. — 539. — 1867: 335. — 442. — 527. —
 639. — 1868: 199 *a.* — 226. — 443. — 605. — 646. — 1869:

199 *b.* — 498. — 1870: 431. — 497 *a.* — 1871: 241 *a.* — 435. —
 442 *a.* — 503. — 1872: 77. — 81 *a.* — 147. — 525. — 1873:
 84. — 480. — 574. — 607. — 637. — 1874: 18. — 19. —
 214. — 263. — 297. — 509. — 607 *a.* — 1875: 198. — 213. —
 244. — 299. — 302. — 505. — 643. — 1876: — 213. — 223. —
 474. — 539 *a.* — 1877: 72. — 463. — 526 *a.* — 589. — 590. —
 608. — 1878: 262 *bis a.* — 444. — 1879: 12. — 165. — 249. —
 259. — 294. — 459. — 491. — 491 *bis.* — 622. — 1880: 5. —
 44. — 57. — 58. — 180. — 287. — 292. — 445. — 446. —
 1881: 97. — 591. — 592. — 1882: 332. — 384. — 670. —
 1883: 187. — 236. — 283. — 300. — 1884: 211. — 231. —
 232 *bis.* — 274. — 308. — 344. — 353. — 384 *a.* — 488. —
 512. — 671. — 672. — 1885: 38. — 230. — 271. — 273. —
 373. — 444 *a.* — 585. — 595. — 636. — 649. — 664. —
 1886: 6. — 16. — 21. — 25. — 148. — 154. — 154 *a.* —
 170. — 227. — 342. — 361. — 369. — 371. — 378. — 428. —
 447. — 458. — 522. — 1887: 35. — 41. — 75. — 173. —
 228. — 357. — 363. — 593. — 1888: 31. — 43. — 178. —
 237 *bis.* — 255. — 580. — 1889: 23. — 59. — 491 *ter.* —
 534. — 655. — 658. — 1890: 73. — 174. — 176. — 185. —
 262. — 366. — 382. — 383. — 385. — 455. — 461. — 469. —
 571. — 619. — 1891: 74. — 75 *a.* — 276. — 293. — 326. —
 363 *a.* — 364. — 380. — 448. — 479 *bis.* — 581. — 603. —
 631. — 1892: 22. — 40. — 60. — 99. — 134. — 323. —
 433. — 541 *bis.* — 613. — 1893: 42. — 62. — 149. — 205. —
 256. — 288. — 338. — 374. — 454. — 545. — 674. — 1894:
 32. — 52. — 66. — 80. — 150. — 153. — 171. — 182. — 193. —
 212. — 240. — 246. — 248. — 280. — 318. — 429. — 449. —
 451. — 471. — 515. — 517. — 606. — 623. — 666. — 674. —
 1895: 48. — 50. — 94. — 114. — 118. — 136. — 194. — 195. —
 196. — 450. — 476. — 494. — 515. — 516. — 522 *a.* —
 601. — 624. — 634. — 1896: 54. — 55. — 117. — 127. —
 130. — 159. — 270. — 304. — 324. — 356. — 475. —
 484. — 604. — 632. — 1897: 69. — 162 *a.* — 201. — 291. —
 343. — 379. — 405. — 472. — 487. — 495. — 614. —

618. — 667. — 673. — 1898: 65. — 129. — 186. — 242. —
 271 *a.* — 422. — 560. — 587. — 600. — 617. — 663. —
 1899: 26. — 300 *bis.* — 363 *b.* — 372. — 406. — 476 *a.* —
 674 *a.*

1900: 54 *a.* — 112. — 232. — 272. — 279. — 296. — 301. —
 397. — 520. — 680. — 1901: 110. — 140. — 151. — 157. —
 166. — 168. — 523. — 533. — 576. — 676. — 1902: 239. —
 423. — 426. — 547. — 561. — 654. — 1903: 7. — 13. —
 104. — 281. — 306. — 651. — 665. — 1904: 8. — 56. —
 119. — 322. — 355 *a.* — 390. — 400. — 524. — 566. —
 599. — 662. — 1905: 8 *a.* — 76. — 115. — 116. — 154 *b.* —
 234. — 387 *bis.* — 426 *a.* — 480 *a.* — 492. — 502 *a.* — 506. —
 1906: 367. — 407. — 602. — 610. — 1907: 126. — 432. —
 540. — 541. — 598. — 653. — 1908: 9. — 89. — 365. —
 414. — 415. — 416. — 466. — 535. — 552. — 594. — 599. —
 609. — 1909: 24. — 51. — 124. — 224. — 418. — 468. —
 470. — 559. — 640. — 676. — 1910: 1. — 15 *a.* — 125. —
 256 *a.* — 327. — 351. — 395. — 413. — 425. — 444 *b.* —
 518. — 544. — 586. — 661. — 1911: 61. — 135. — 328. —
 386. — 408. — 457. — 504. — 536. — 584. — 596. — 650. —
 1912: 46. — 47. — 96. — 103. — 120. — 394. — 398. —
 399. — 420. — 421. — 430. — 489. — 508. — 553. —
 558. — 565. — 567. — 568. — 569. — 627. — 1913: 45. —
 102. — 345. — 346. — 350. — 387. — 410. — 412. —
 419. — 546. — 548. — 554. — 556. — 570. — 578. —
 582. — 1914: 401. — 436. — 436 *a.* — 493. — 507. — 542. —
 543. — 555. — 557. — 562. — 563. — 577. — 583. — 611. —
 654 *a.* — 660. — 1915: 479.

C) A kiadók helyrajzi mutatója.

Hely nélkül: 93. — 99. — 460. — 623. — 624.

Aequi, M. Musso kiad.: 530.

Amsterdam, J. L. Beijers & W. F. Dannenfelser: 357. —
 Maatschappij vor goede en goedkoope lectuur: 402.

Arnhem, Van Marle: 263.

Berlin, A. B. Auerbach: 670. — Julius Bard: 417. — Berliner Verlags-Institut: 116. — Berlinische Verlags-Anstalt: 290. — Bibliographisches Bureau: 150. — 631. — Buchverlag fürs Deutsche Haus: 124. — 224. — 256 *a.* — H. Conitzer: 142. — Siegfried Cronbach: 487. — F. Dümmler: 677. — Richard Ecksteins Nachfolger: 138. — 139. — 326. — S. Fischer: 508. — Fischer & Franke: 404. — Siegfried Frankl: 479 *bis.* — J. Gnadenfeld & Co.: 27. — 28. — 34. — 305. — A. Hofmann & Comp.: 440 *a.* — Otto Janke: 32. — 52. — 53. — 105. — 155. — 156. — 158. — 160. — 163. — 164. — 169. — 175. — 177. — 179. — 179 *a.* — 181. — 184. — 188. — 197 — 200. — 200 *a.* — 202. — 207. — 208. — 209. — 217. — 218. — 220. — 223. — 229. — 231. — 235. — 237. — 238. — 240. — 244. — 244 *a.* — 245. — 251. — 252. — 254. — 257. — 258. — 261. — 264. — 265. — 266. — 268. — 275. — 278. — 285. — 298. — 300. — 300 *a.* — 302. — 302 *a.* — 308. — 314. — J. Ladyschnikov: 409. — 549. — Oesterheld & Co.: 46. — 345. — 420. — 553. — Adolf Reinecke: 148. — 170. — Erich Reiss: 328. — Reuss & Pollack: 578. — Friedrich Schirmer: 65. — Karl Siegmund: 619 *a.* — K. Singer & Co.: 506. — Hugo Steinitz: 190. — 219. — 289. — Georg Stilka: 574. — Emil Streirand ny.: 541 *bis.* — Vita Deutsches Verlagshaus: 680. — Hermann Walther: 413. — Richard Wilhelmi: 674. Bruno Witt: 484.

Berlin—Cöln—Leipzig, Albert Ahn: 48. — 50. — 51.

Berlin—Eisenach—Leipzig, Hermann Hillger: 29. — 30. — 109. — 113. — 123. — 140. — 215. — 281 *bis.* — 377. — 424.

Berlin — Leipzig, Johannes Cotta: 112. — 393.

Bern, Haller: 443.

Besztercze, Csallner Károly ny.: 8.

Beszterczebánya, Singer és Sonnenfeld: 454.

Bologna, Typi del Progresso: 652.

Brassó, Alexi kny.: 80. — Haberl és Sindel: 4.

Braunschweig, Georg Jeger: 647.

Bremen, J. Kührtmann: 147.

Breslau: S. Schottländer: 151. — 154. — 154 *a.* — 154 *b.* — 161. — 182. — 195. — 234. — 270. — 271. — 271 *a.*

Bruxelles, A. Lacroix, Van Meeren & Cie.: 434.

Brünn, J. G. Trassler: 656. — 675. — Winiker & Schickardt: 556.

Budapest, Aigner Lajos: 445. — 525. — 607. — 607 *a.* — Athenaeum: 262 *bis a.* — 522. — 587. — Bartalits Imre: 146. — 152. — 260. — 295. — 311. — Beimel J. ny.: 456. — Bucsánszky Alajos: 496. — 497. — 497 *a.* — 498. — 499. — 500. — 501. — 502. — 510. — Buschmann F. kny. 24. — Dobrowsky és Franke: 665. — Edelmán Károly: 316. — Eggenberger-féle könyvkereskedés: 36. — 361. — 608. — 632. — Egyetemi kny.: 68. — 488. — 636. — Emich Gusztáv: 83. — 189. — 189 *a.* — 243. — 243 *a.* — 262 *bis.* — 334. — Franklin-Társulat: 18. — 21. — 23. — 44. — 187. — 466. — Dr. Fuchs Jenő: 586. — Gazette de Hongrie: 664. — Geibel Ármin: 615. — 630. — Grill Károly 97. — 259. — 465. — 491 *bis.* — 643. — Grimm Gusztáv: 25. — 25 *a.* — 368. — 368 *a.* — 369. — 370. — 371. — 384. — Havi Füzetek kiadása: 619. — Heckenast Gusztáv: 14. — 17. — 81. — 815. — 441. — 642 *a.* — 678. — Herz János kny.: 67. — 527. — 605. — Hornyánszky és Hummel: 101. — Hornyánszky Viktor kny.: 634. — Hungaria kny.: 7. — Kilián G.: 644. — 645. — Kókai Lajos: 394. — 659. — 661. — Lampel Róbert: 484. — 521. — 526. — 526 *a.* — 528. — 602. — özv. Landerer Katalin és örökösei: 490. — fűskuti Landerer Mihály kny.: 337. — 340. — Lauffer & Stolp: 2. — 333 *a.* — Lauffer Vilmos: 503. — 511. — M. kir. Államnyomda: 461. — 469. — 655. — Magyar M.: 572. — Mária Dorothea-Egyesület: 559. — Markovics és Garai kny.: 40. — 343. — Márkus Samu kny.: 353. — Müller Emil kny.: 478. — Ifj. Nagel Ottó: 22. — 335. — Nagy Sándor kny.: 598. — Neuer J.: 437. — Orsz. Ügyvédi Nyomda: 422. — Osterlamm Károly: 531. — Pallas kny.: 38. — 41. — 43. — Pesti Lloyd Társaság; 199 *a.* — 199 *b.* — 617. — Pfeifer Ferdinánd, Ráth Mór, Eggenberger: 8 *a.* — Poldini Ede és Noséda Gyula kny.: 626. — Pollák Testvérek kny.: 360. — Gr. Pong-

rác István: 639. — Poporul Român kny.: 423. — Rosenberg Testvérek: 539 *a.* — Rózsa Kálmán és Neje: 16. — 451. — 472. — 475. — 476. — 476 *a.* — 502 *a.* — Sachs és Pollák: 279. — Singer és Wolfner 378. — 516. — 517. — Stephaneum kny.: 104. — Számvald Gyula: 95. — Turáni Társaság: 536. — Wigand Ottó: 339. — 588. — Wilkens és Waidl kny.: 332. — Zilahi Samu: 637.

Chicago, Akron Oh., New-York, The Saalfeld Publishing Company: 239.

Colberg, C. F. Post: 539.

Darmstadt, Carl Wilhelm Leske: 439. — 629.

Dresden, E. Pierson: 89. — 90. — 338. — 483. Wilhelm Reuter: 573. — Robert Schaeffer: 630.

Dresden—Leipzig, Heinrich Minden: 167. — 167 *a.* — 230. — 230 *a.* — 236. — 236 *a.*

Edinburgh, Thomas Constable and Co.: 133.

Edinburgh—London, W. Blackwood & Sons: 212.

Elberfeld—Leipzig, Sam. Lucas: 440 *b.*

Eperjes, Eperjesi Bank ny.: 446. — Naša Zastava: 583.

Erlangen, Eduard Besold: 241 *a.*

Fiume, Battara P. kny.: 365. — 453. — 540. — 651. — Mohovich Emöd: 168. — 543. — Zanutel A.: 533.

Frankfurt a. M., Literarische Anstalt (J. Rütteln): 628. — Rütteln und Loening: 351.

Genf, J. W. Fick.: 3.

Graz, C. J. Oehringer: 125.

Grimma—Leipzig, Verlag-Comptoir: 320.

Grossenhain—Leipzig, Hermann Starke: 225.

Győr, Grosz Testvérek: 329. — Ludwigh S.: 92.

Halberstadt, Karl Brüggemann: 339.

Halle a. S., Otto Hendel: 78. — 199. — 359. — 532. — 621. — 679.

Hömeenlinna, Arvi A. Karisto: 470. — 544.

Heidelberg, Saturn-Verlag: 346. — 493.

Heilbronn a. N., Otto Weber: 210. — 313. — 418.

Jena, Hermann Costenoble: 233. — 534.

Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Kirja: 558. — Kustannusosakeyhtiö Otava: 193. — 412. — 547. — 565. — 567. — 568. — 569. — Suomalaisen kirjallisuuden Seuran Kirjapaino: 491. — Suomalainen Kustaneus O.-Y. Kansa: 399.

Jyväskylä, K. J. Gummerus: 387.

Kassa, Koczányi Béla kny.: 9 — Wigand Ottó: 589.

Kassel, J. C. J. Raabé & Cie: 612.

Késmárk: Sauter Pál kny.: 363.

Kjöbenhavn, H. Hagerup: 373. — Jul. Hansen: 281. — J. L. Lybecker: 398. — Lybecker & Hirschprung: 66. — Lybecker & Meyer: 60. — 62. — 374. — V. Pio: 561. — 569. — Immanuel Rée: 198. — 214. — 297. — Reitzelske Forlag: 127.

Kolozsvár, Gámán J. örökösei kny. 474. — Gibbon Albert, Stein János, Le Page Lajos, Fabritius Erich: 8 a, — Gombos Ferenc: 560. — Stein J. kny.: 57. — 58.

Komárom, Wéber Simon Péter kny.: 477.

Leipzig, Arnoldische Buchhandlung: 321. — Bibliographisches Institut: 438. — Blumberg & Co.: 523 a. — Julius Brehse: 35 a. — F. A. Brockhaus: 330. — 440. — Denicke: 273. — Dietrichsche Verlagsbuchhandlung: 676. — Wilhelm Einhorn: 1840. — Wilhelm Friedrich: 12. — 457. — 459. — Robert Friese: 54. — 117. — 304. — 312. — 673. — Greuell & Francke: 255. — Friedr. Ludwig Herbig: 10. — Max Hesse: 444 b. — 609. — H. Hessel: 450. — W. Jaensch: 616. — E. Kempe: 610. — Ch. E. Kollmann: 442 a. — Oskar Leiner kny.: 642. — 643. — Georg Heinrich Meyer: 372. — 379. — E. F. Neupert's Nachf.: 54 a. — 108. — 325. — Dr. Sally Rabowitz; 419. — Philipp Reclam jun.: 20. — 37. — 63. — 79. — 82. — 98. — 100. — 106. — 107. — 118. — 121. — 143. — 189 b. — 203. — 206. — 216. — 243 b. — 247. — 250. — 262 bis b. — 303. — 310. — 317. — 331. — 348. — 358. — 376. — 381. — 388. — 396. — 403. — 449. — 471. — 473. — 481. — 482. — 537. — 550. — 657. — E. G. Schultze: 521. — A. Schumann: 144. — 269. — E. F. Steinacker: 426. —

426 a. — Arved Strauch: 674 a. — Veit & Comp.: 19. — Verlag Moderner Belletristik: 312 a. — Verlagsbureau: 648. — Friedrich Volckmar: 465. — Georg Wigand: 575. — 620. — Otto Wigand: 5. — 344. — 363 a. — 363 b. — 444. — 444 a. — Julius Zeitler: 640.

Leipzig—Frankfurt a. M., Jaeger'sche Buchhandlung: 13.

Leipzig—Reudnitz, Oswald Schmidt: 35. — 39.

Leipzig—Wien, Bibliographisches Institut: 145. — 375. — 389. — 391. — 552. — 618.

Liptószentmiklós: «Tarnoscus» kiadó t.: 562. — 563. — 577.

London, Chapman & Hall: 246. — Henry Colburn: 658 bis. — Dean & Son.: 282. — Philip Green: 576. — Houghton & Co.: 589. — Robert Heward, Rowland Hunter: 588. — Jarrold & Sons: 132. — 157. — 159. — 162. — 162 a. — 162 b. — 186 a. — 192. — 201. — 242. — 246 a. — 272. — 286. — 291. — 296. — 301. — 306. — 322. — 397. — Kegan Paul, Trench, Trübner & Co.: 429. — Lawrence & Bullen: 205. — Macmillan & Co.: 226. — E. Marlborough & C.: 596. — Methuen & Co.: 350. — Trelawny Saunders: 597. — Elliot Stock: 658. — Trübner & Co.: 428. — 590. — 591. — Frederik Warne & Co.: 131.

London — Paris — Melbourne, Cassel & Company: 276.

Losonc, Kármán Zsigmond kny.: 654 a. — Roth Simon kny.: 654.

Louvain, J. B. Ista: 601.

Lübeck, Schmidt & Erdtmann: 462.

Mannheim, J. Bensheimer: 256.

Milano, Tipografia Guglielmini: 183. — Edoardo Sonzogno: 185. — 237 bis. — 248. — 452. — Fratelli Treves: 300 bis.

Milano — Palermo — Napoli, Remo Sandron: 427. — 650.

Minden i. W., J. C. C. Burns: 447.

München, Bibliographisch-Artistisches Institut: 442 b. — Georg Müller: 102. — Matth. Rieger: 352. — S. Unflek: 442.

Nagybecskerek, Pleitz F. Pál: 479. — 611.

Nagykikinda, Nakladna Sztamparija: 491 ter. — 580.

Nagy-Szeben, Krafft V.: 448.

Nagyszombat, Horovitz Adolf: 454.

New-York, Amerikai Magyar Népszava: 594. — The Arcadia Press: 354. — Cassel Publishing Company: 277. — The Cooperative Press: 542. — G. W. Dillingham Company: 416. — Doubleday & Mc. Clure Company: 186. — 232. — Paul O. d' Esterhazy: 592. — The Hungarian Literary Society: 430. — Mitchel Kennerley: 414. — I. S. Ogilvie Publishing Company: 415. — Samisch & Goldmann: 593. — Gustav E. Stechert: 426. — 426 *a.* — John Viley: 597. — R. Worthington: 211.

Paris, G. Calmann-Lévy: 292. — 293. — 507. — Honoré Champion: 1. — 61. — 96. — 121. — 327. — E. Dentu: 283. — Esperantista Societo: 133. — 541. — Hachette & Cie.: 227. — Félix Juven: 400. — Alphonse Lemerre: 494. — 603. — Ernest Leroux: 463. — Librairie Internationale: 435. — J. Maisonneuve: 663. — A. Z. Mathot: 87. — Société du Mercure de France: 356. — Paul Ollendorff: 69. — 136. — 180. — 423. — 600. — 604. — Pagnerre: 434. — Librairie Plon: 520. — Ancienne Maison Quantin: 383.

Pécs, Taizs József: 581.

Philadelphia, Henry Phillips Jr.: 585. — 595.

Pola, Tipografia G. Seraschin: 529.

Porvoo, Werner Söderström: 232 *bis.* — 262. — 433. — 551. — 570. — 662.

Pozsony, Angermayer Károly: 468. — Eder István kny.: 599. — Heksch F. Sándor: 512. — Kalivoda J.: 333. — Krapp L. A.: 616. — Gr. Pongrácz István: 638. — Schindler F. J. bizománya: 564. — Sieber Henrik kny.: 336.

Pozsony — Leipzig, Stampfel Károly: 165. — 249. — 287. — 294. — 362.

Praha, Ed. Grégr: 431. — M. Knapp: 71. — Al. Hynka: 172. — Kober & Markgnef: 630 *a.* — I. L. Kobrova: 191. — 221. — 253. — Národní tiskárny a nakladelstvo: 134. — 174. — 380. — J. Otto: 11. — 111. — 122. — 126. — 213. — 213 *a.* — 222. — 347. — 355. — 355 *a.* — 432. — 513. — 514. — F. Šimáček: 55. — 59. — 129. — 130. — 153. — 178. —

280. — 318. — 324. — 392. — 495. — 515. — Fr. A. Urbánek: 480. — Jos. R. Vilimek: 49.
Resiczabánya, Eisler József kny.: 455.
Reutlingen, Ensztlin & Laiblius: 204.
Roma, Libreria Editrice «A. Manzoni»: 458.
Rózsashegy, Párička János: 408. — 546.
Saarlouis, Hausen Verlagsgesellschaft m. b. H.: 555.
Sopron, Röttig Gusztáv kny.: 523. — Siess Antal kny.: 485.
Stockholm, Albert Bonnier: 299. — 406.
Strassburg i. E., Josef Singer: 480 a. — 518. — 524.
Stuttgart, Adolf Bonz & Comp.: 42. — 73. — J. G. Cotta
Nachfolger: 74. — 75. — 75 a. — 364. — J. Engelhorn: 194. —
Dr. Foerster & Cie: 149. — 171. — 288. — Eduard Hallberger:
464. — Richter und Kappler: 622.
Stuttgart—Leipzig—Berlin—Wien, Deutsche Verlags-Anstalt:
196. — 614. — 666.
Stuttgart — Tübingen, J. G. Cotta: 633. — 675 a.
Szabadka, Tiskara Sv. Antuna kny.: 436. — 436 a.
Szászváros, Bornemisza S. Nemzeti Könyvkereskedése: 504. —
582. — 584.
Szeged, Dugonics nyomda r.-t.: 660. — Endrényi L. és tsa:
354 a. — Grün Orbán kny.: 91.
Temesvár, Reif Henrik kny.: 627. — Uhrmann Henrik
kny: 405.
Turócszentmárton, Izák Gusztáv: 282. — Könyvnyomtató
r.-t.: 386. — 390. — Moskóci F.: 228. — Slovenské Pohl'ády 367.
Ujvidék, Branika kny.: 407. — 653. — Csakra E.: 467. —
Matica Szrpszka: 15 a. — Medaković Dániel 15. — Pajevics A. kny:
363. — Popovics M. kny.: 110. — 114.
Venezia, Colombo Coen e Figlio Giovanni Debon Succes-
sore: 649. — Zamarija Turrin: 538.
Weimar, Bernh. Fr. Voigt: 349.
Wien, M. Breitenstein: 176. — C. Daberkow: 70. — 141. —
267. — 284. — 309. — 486. — 519. — Derflinger & Fischer:
667. — Hugo Engel: 671. — Friedr. u. Moritz Förster kny.:

241. — K. Gerold: 644. — 645. Carl Gräser: 636. — Carl Helf: 95 *a.* — Alfred Hölder: 88. — Paul Knepler: 557. — Carl Konegen: 31. — 47. — 103. — 115. — 119. — Ch. D. Lippe: 606. — J. Ludwig & A. Zang: 307. — Mayer & Compagnie: 669. — L. Rosner: 72. — 505. — 510. — W. Schlenker: 26. — Schraemle Ferenc Antal özvegye kny.: 335 *bis.* — Spielhagen & Schurich: 279. — Georg Szelinszky: 6. — 76. — 342. — J. B. Wallishäuser: 341. — 668.

Wien—Budapest—Leipzig, A. Hartleben: 33. — 77. — 81 *a.* — 81 *b.* — 84. — 85. — 86. — 137. — 158 *a.* — 522 *a.* — 625. — Fritz Sachs: 56. — 492.

Wien—Esztergom, Sartori Károly: 646.

Wien—Leipzig: Wilhelm Braumüller: 613. — Deutsch-Österreichischer Verlag: 45. — 410. — 411. — 421. — 548. — Halm & Goldmann: 425. — Wiener Verlag: 387.

Wien—Pozsony, Alex. F. Heksch: 671. — 672.

Wien—Teschen, Karl Prohaska: 274. — 489.

Wurzen, Verlag-Comptoir: 319.

Zagreb, Nakladom kr. zem. tiskare: 401. — 554. — Josip Sokol: 395. — Szrpszka sztamparija: 94.

Zürich, Verlags-Magasin: 335. — 571.

D) A fordítók mutatója.

A. J. 562. — 563. — 577. — AIGNER Ludwig. 437. — 445. — 607. — 607 *a.* — 619. — ALEXI Teochar. 80. — ALTENBURGER Adolfo. 598.

BACHER Simon. 605. — 606. — BACHER Vilmos. 605. — BAIN R. Nisbet. 132. — 157. — 201. — 205. — 242. — 246. — 246 *a.* — 296. — 301. — 306. — BAKONYI Karl, von sen. 119. — BÉNDEK Zoltán. 90. — BENKERT Károly Mária. 3. — 10. — 19. — 95. — 95 *a.* — 147. — 216. — 352. — 437. — 440. — 440 *a.* — 440 *b.* — 464. — 478. — 521. — 526. — 526 *a.* — 608. — 619. — 621. — 628. — 629. — 630. — 630 *a.* — 643. — 647. — BENKŐ I. BENKERT Károly Mária. — BENKŐ Karl Borromäus. I. BENKERT Károly

Mária. — BERT Paul, de la Bussière. 61. — BERTALAN C. J., von. 564. — BERTHA Alexandre, de. 520. — BIGAULT de Casanove, Ch. de. 327. — 356. — BOCCARD F., de. 87. — BODENSTEDT Friedrich. 440 a. — BODICKÝ S. 16. — BOGGS S. E. 186. — 186 a. — 239. — BORNEMISA Seb. 504. — 584. — BOWRING John. 428. — 588. — BRÁBEK František. 11. — 59. — 71. — 153. — 191. — 213. — 213 a. — 221. — 222. — 253. — 355. — 355 a. — 431. — 432. — 480. — BRÁJGER Lajos. 479. — 610. — 611. — BRANCSICS Blagoje. 653. — BRAUN-WIESBADEN Karl. 574. — BREINER Josef. 329. — BRÓDY Sigmund. 137. — 146. — 303. — BRUCK J. 6. — BUCHHEIM Adolf. 612. — 630. — BULLAND Laura Curtis. 211. — BUTLER E. D. 589. — 590. — 591.

CAJANDER PaaVo. 433. — CAMEL Samo. 546. — CANINI Marco Antonio. 649. — CARNERI Bartholomäus. 613. — CASSONE Giuseppe. 458. — 466. — CHASSANG Charles Louis. 434. — CHEZY Wilhelm. 307. — CIPRIANI Iván. 529. — CIURA Alexandru. 582. — COPPÉE François. 602. — CORAND Charles. 527. — CZANYUGA Josef. 635. — CZINK Lodovico. 365.

DANCKIER Axel. 198. — 214. — 297. — DANFORD Beatrice 192. — DANIELOVIČ S. Cz. 386. — De GERANDO-TELEKI Antonine. 180. — DESBORDES-VALMORES H. 435. — DIÓSY Béla. 88. — 279. — DÓCZY Ludwig. 7. — 72. — 73. — 74. — 75. — 75 a. — 364. — 619. — DOZON A. 463. — DRAUT L (udwig). 621. — DUBNICZKY von Szedlicsna Karl. 336. — DUDUMI Demeter. 615. — DUX Adolf. 2. — 81 a. — 81 b. — 83. — 84. — 85. — 86. — 100. — 101. — 243. — 243 a. — 243 b. — 330. — 333. — 333 a. — 440. — 440 a. — 616. — 628.

EBENTHAL Arthur S. 492. — EDELWILD. 459. — EISLER Mór. 440 a. — 630. — 647. — EJURY Charles, d'. 599.

FALK Max. 617. — FALKE Oskar. 612. — 630. — FARKAS Hermine. 109. — 121. — 123. — 310. — FARKAS Max. 438. — 445. — 618. — 619. — FELBERMANN Louis. 131. — FELDMANN. 619. — 630. — FESTETICS Carl Albert gr. 337. — FIEDLER Rajmondo. — 598. — FISCHER Alexander. 361. — FONDA Antonio. 365. — FORSTER Eugeno. 394. — FRANZL A. Alois. 657. — FRETWELL

John. 576. — FROMMER Rudolf. 22. — FUCHS Eugeno. 586. — FULLER Frederic Walter. 429.

G. N. 168. — GAAL Georg, von. 341. — 656. — 668. — 669. — GAUTHIER F. E. 600. — 602. — GAYE Selima. 322. — GÄRTNER Heinrich. 524. — GEBaur Izor. 581. — GEBEK-ENNSBURG. 338. — GEIST Carl. 187. — GERARD Frances. 159. — GERNERTH Fr. 445. — GIGANTE Silvino. 533. — 650. — GLATZ Eduard. 199 a. — 199 b. — 250. — 262 bis. — 262 bis a. — 262 bis b. — GLÜCKSMANN Heinrich. 93. — GOLDNER Camilla. 388. — 482. — GOLDSCHMIDT J. 449. — 619. — GOTH Ernst. 508. — GREGOROVA Hana. 408. — GREGUSS M(ichael) A(ugust). 620. — 628. — GREINER Ludwig. 670. — GROSS Franz. 104. — GROSSMANN Ernst. 106. — GRUBER Karl Anton, von. 629. — 645. — GRUICS Jovan. 110. — GUERRIER Jean. 507.

H. N. 544. — HAEK D. 619. — 621. — 640. — HAIDE Adolf von der l. HANDMANN Adolf. — HAILLY Gaston, d'. 494. — HANDMANN Adolf sen. 9. — 445. — 621. — 622. — 623. — 624. — HANSEN Jul. 281. — HARLEZ C., de 601. — HARTMANN L. 537. — HARTMANN Moritz. 439. — 440. — 440 a. — 445. — 630. — HECHT-CSERHALMI Irene. 194. — 614. — HEINECKE H., Mlle. 228. — HEKSCH Alexander F. 309. — 519. — 671. — 672. — HEKSCH Margaretha. 267. — 512. — 671. — HELFY Ignác. 183. — HEMGREN Karl. 299. — HENNING G. W. 625. — HERFORD Oliver. 414. — HERMAN O(tto). 384. — HERZER Franya. 114. — HERZOG Emma. 211. — HEVESI Ludwig. 42. — 70. — HOFFMANN Paul. 522. — 522 a. — HORSCHETZKY Carl. 626. — HORVÁTH Béla. 436. — 436 a. — HORVÁT Heinrich. 609. — HÖLZEL Josef. 56. — HVIEZDOSLAV l. ORSZÁG Pál. — HORN Emile. 136. — 383. — 400.

IRVING Laurence. 350. — IVANHOE l. SPÓNER Andor. — IZÁK Gustav. 227. — 282. — 390.

JAAKKOLA K. Emil. 570. — JALAVA Antti. 547. — JARNO Joseph. 541 bis. — JÁSZNIGI Sándor. 27. — 28. — 31. — 32. — 34. — 52. — 53. — 64. — 105. — 206. — 219. — 305. — 325. — 387 (bis). — 486. — 552. — 673. — JELICS Emil. 94. — JOANOVICH Alexander. 627. — JONES W. Henry. 658. — JÓSIKA Julie. 321. — JUFFRAY W. 597.

KADOSSA Eduard. 103. — 548. — 556. — KÁLMÁN Marie. 403. — KAPOSÍ Albert. 284. — KARAGEORGEVITCH Bojidar. 283. — KÁRFFY Ignác. 189. — 189 *a.* — 189 *b.* — KAUFMANN Josefina. 518. — KELEMEN Izoto. 661. — KENNARD Hegan. 212. — KERTBENY K. M. 1. BENKERT Károly Mária. — KIVEKÁS Matti. 387. — 412. — 565. — 568. — KLEIN Hermann. 81. — 315. — KLEIN Stefan J. 346. — 493. — KLIÉGL Theodor. 451. — KLIMÓ Michel. 663. — KOHUT Adolf. 20. — 35. — 35 *a.* — 39. — 65. — 326. — 471. — 479 *bis.* — 55. — 571. — 673. — KOLBENHAYER Moritz. 14. — 17. — 18. — 445. — 619. — KOMPERT L. 628. — KONT Ignace. 96. — 120. — KORODI Ludwig. 4. — KOSTOLNY Ludovik. 134. — 380. — KOSZTKA Georg. 532. — KOVÁCS Emerich. 320. — KÖMÖDY Johann. 473. — KROHN Julius. 433. — KROFF L. Lewis. 658. — KRÜCKEN Oskar, von 1. JÁSZNIGI Sándor. — KUMLIK Emil. 37. — 107. — 118.

L. L. 422. — LACHMANN Hedwig. 631. — LANGSCH Cäcilie. 29. — 30. — 143. — 195. — 270. — 348. — 376. — 377. — LARICE Rina. 452. — LECHNER Julius, von der Lech. 24. — 36. — 358. — 535. — 536. — 632. — LEMBERGER Armin. 13. — LÉNGYEL Pál. 541. — LEO. 619. — LETIĆ Lyubomir. 491. *ter.* — LINDNER Ernst. 587. — 671. — LISZKA. 185. — 237 *bis.* — 248. — LITTROW. 619. — LOEW William N. 354. — 429. — 542. — 592. — 593. — 594. — LORÁND Leono. 661. — LUCZENBACHER Johano, de. 135. — LULIĆ Ivan. 395. — 554.

M. E. 572. — MACHIK Joseph, von. — 340. — 526. — 526 *a.* — 619. — MADARASSY Pál. 461. — 469. — 655. — MAILATH Johann Graf. 78. — 339. — 621. — 628. — 630. — 633. — 645. — 675. — 675 *a.* — MARGÓCSI József. 654. — 654 *a.* — MARICH Augusto, de. 598. — MARKUS S. 634. — MATZENAUER BEŇOVSKÝ Otto. 454. — MAYERHOFFER Gustav Narcis. 49. — 55. — 111. — 122. — 126. — 129. — 130. — 172. — 178. — 280. — 318. — 324. — 347. — 392. — 495. — 514. — 515. — MEERHEIMB Richard, von. 611. — MEISSNER Alfred. 440. — MELAS Heinrich. 448. — 619. — 636. — MELTZL Hugó. 8. — 8 *a.* — 437. — 442. — 442 *a.* — 442 *b.* — 459. — 462. — MEZEI Karlo. 659. —

MUMBAUER Johannes. 555. — MUSSO M. 530. — MUZSNAI Dionizo. 660. — MÜLLER Eugen. 473.

N. Severi. 433. — NAGY Jules. 43. — NASCHÉR S. 484. — NÉMETHY Emma. 602. — 603. — NÉTHY Jean, de l. NÉMETHY Emma. — NEUGEBAUER Ladislaus. 344. — 384. — 385. — 437. — 444. — 444 *a.* — 444 *b.* — 445. — 619. — 621. — 671. — NEUMANN F. W. 597. — NORDHEIM Julius. 637. — NORK F. 349. — NORSA Umberto. 427.

O'BRIEN Joseph. 415. — OESTERHELD Erich. 345. — OPITZ Theodor. 335. — 437. — 441. — 443. — ORSZÁGH Pál. 367.

PACHLER, dr. 630. — PATTERSON Arthur J. 226. — PAUER Mariska, Budahegyi. 506. — PAZIAZI M., v. 645. — PETROVICS Milán. 580. — PETZ L. 92. — 645. — PHILLIPS Henry, Jr. 585. — 595. — PIGEON Hippolyte. 38. — PISAREVIĆ A. 401. — PLANER Eugen. 359. — PLAVETZKY Josef. 488. — PODHRADSKY Emil. 454. — POLGÁR Alfred. 46. — 421. — POLIGNAC Melchior, de. 69. — 602. — 604. — PONGRÁCZ Stefan, Graf. 619. — 638. — 639. — POP I. C. 560. — POP Joan Nițu. 405. — PULSZKY Ferenc és Teréz. 597. — 658 *bis.* — PULSZKY Ferencné, WALTER Teréz. 647.

RABAS Stefania. 125. — RÁCZ B. 659. — RADÓ Anton. 384. — RAJCYZ Rudolfo. 598. — REICH Ludwig. 446. — REINER Irma. 483. — RING Michael. 525. — RÓNA-SKLAREK Elisabeth l. SKLAREK Elisabeth. — ROSEN Alexander. 505. — ROSENBERG Emanuel. 343. — ROSNER L. 82. — 98. — 141. — 203. — 247. — ROTHAUER Max. 51. — 89. — 550. — ROTHFELD S. 630. — ROTTER Ludwig. 176. — RÓZSA Maurus. 331.

S... 510. — SAFFORD Mary F. 166. — SAISSY Amadée. 602. — SAISSY Marie. 97. — SANAZZAR. 645. — SCHADE Adrian, van Westrum. 416. — SCHMITT Eugen Heinrich. 413. — SCHNITZER Ignatz. 259. — 425. — 465. — 491 *bis.* — SCHÖNWALD Wilhelm. 26. — SCHROVE Uno, von. 433. — SCHULZE Georg, von. 447. — SCHUMACHER Alexander. 60. — 62. — 66. — 127. — 373. — 374. — 561. — 566. — SCHWARZ V. 315. — SIEBENLIST Josef. 362. — SIEGESCU Josif. 423. — SILBERSTEIN Adolf. 21. — 23. —

384. — SIROLA Francesco. 453. — 540. — 543. — 651. —
SKLAREK Elisabet. 676. — SOMOGYI Péter. 516. — 517. — SPEIDL
Ernst. 455. — SPONER Andor, von. 5. — 76. — 363. —
363 *a.* — 363 *b.* — 372. — 375. — 389. — 391. — 396. —
445. — 450. — 487. — 619. — STEIN-ABAI Ludwig. 457. —
STEINACKER Gustav. 315. — 316. — 619. — 621. — 628. —
630. — 640. — 641. — 642. — 642 *a.* — 643. — STEINBACH Georg,
von. 342. — STEINBACH Josef. 426. — 426 *a.* — 621. — STEINITZ F.
276. — 276 *a.* — 277. — STIER Gottlieb. 630. — 677. — 678. —
STIER H. C. C. 539. — 539 *a.* — STRASSMANN Moritz. 445. —
STUART M. Dorothy. 596. — STURM Albert. 12. — 384. — SULJU
Meri. 470. — SWAN Anni. 662. — SZABAD Emeric. 133. —
SZARVADY Friedrich. 439. — 440. — 440 *a.* — 445. — 630. —
SZIKLAI Victor. 381. — SZINNYEI József, ifj. 491.

TÁBORI Róbert. 378. — TAILLANDIER, SAINT-RENÉ 526. —
526 *a.* — TAMASKÓ Stephanus. 44. — TAYLOR J. C. 597. — TELEKI
Franz Graf d. J. 645. — TÉLFY János. 528. — TEZA Emilio. 652. —
THARAUD Jérôme. 665. — TINAYRE Marcelle. 507. — TOLDY Franz.
629. — 644. — 645. — TOMANIK (Ferenc) Sales. 646. — TRETTER
Georg. 621. — 645. — TREUMUND G. I. STEINACKER Gustav. —
TRIEBNIGG Ella. 480 *a.* — TUMA Karel. 431.

UJFALVY Ch. E, de Mezökövesd. 435. — ULBACH Louis. 292. —
293. — UOTILA O. 433.

VÁLLY Nora, de. 596. — VÁMBÉRY Ármin. 531. — VARGA
Ferdinando. 659. — 661. — VASFI I. EISLER Mór. — VAUTIER
Guillaume. 323. — VÉCSEY Leo. 353. — VÉSZI József. 328. —
VETTI O. S. 513. — VILNEY Anton. 648. — VRCHLICKY Jaroslav.
11. — 432.

WAINIO Nilo E. 193. — 262. — 399. — 551. — 558. —
WALLIS A. S. C. 357. — WAUGH, Mrs. WRIGHT Ellis. 291. —
WEBER Otto. 334. — WECHSLER Ludwig. 48. — 50. — 54. —
54 *a.* — 108. — 112. — 124. — 128. — 138. — 139. — 140. —
144. — 145. — 148. — 149. — 150. — 151. — 156. — 161. —
167. — 167 *a.* — 169. — 170. — 171. — 173. — 175. — 177. —
182. — 188. — 190. — 197. — 204. — 207. — 208. — 209. —

215. — 224. — 225. — 229. — 230. — 230 a. — 233. — 234. —
 235. — 236. — 236 a. — 238. — 254. — 255. — 257. — 258. —
 261. — 264. — 265. — 268. — 269. — 273. — 281 bis. —
 288. — 289. — 290. — 304. — 308. — 312. — 312 a. — 314. —
 393. — 404. — 424. — 573. — 667. — WEILHEIM Adolf. 79. —
 317. — WOLZOGEN Ernst von 670. — WORSWICK B. W. 397.

YEKEL Peter. 523. — 523 a. — YOLLAND Arthur B(akishill) 272.

ZAMOYSKI Josef Julian Graf. 372. — 379. — ZEEGHERS A.
 263. — ZERKOWITZ Sidonie. 509. — ZIGÁNY Árpád. 99. — ZMAJ
 JOANOVICS Joan. 15. — 15 a. — 366. — 467. — ZRINSZKI Petar,
 Groff. 538.

E) A lefordított szerzők mutatója.

ABONYI Árpád. *Eszperantoul*: 541. — ÁBRÁNYI Emil. *Angolul*:
 593. — 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 611. — 614. —
 621. — 627. — 631. — 632. — 643. — *Olaszul*: 649. — *Volapükül*:
 655. — ÁBRÁNYI Kornél, ifj. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 632. —
 ADORJÁN Boldizsár. *Németül*: 630. — 643. — ADY Endre. *Németül*:
 609. — 611. — 625. — ÁGAI Adolf. *Németül*: 670. — ALBA Nevis
 (UNGER Ila). *Németül*: 610. — ALMÁSI BALOGH Tihamér. *Németül*: 541
 bis. — AMADE László br. *Németül*: 630. — AMBRUS Zoltán. *Eszperan-*
toul: 659. — *Franciául*: 1. — ANDRÁSSY Béla. *Németül*: 632. —
 ANDRÁSY Jenő. *Németül*: 670. — ÁNYOS Pál. *Angolul*: 588. — *Németül*:
 630. — 633. — 645. — APÁTHY István. *Franciául*: 604. — ARANY
 János. *Angolul*: 542. — 590. — 591. — 592. — 593. — 594. —
 596. — *Csehül*: 11. — *Eszperantoul*: 598. — *Franciául*: 599. —
 600. — 601. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Né-*
metül: 2. — 3. — 4. — 5. — 6. — 7. — 8. — 9. — 10. —
 12. — 13. — 14. — 17. — 18. — 440 b. — 614. — 615. —
 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 632. — 636. —
 637. — 639. — 643. — *Olaszul*: 643. — 649. — *Szerbül*: 15. —
 653. *Tótul*: 16. — 654.

BABITS Mihály. *Németül*: 611. — BACSÁNYI János. *Németül*:
 630. — BAJZA József. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 597. —
Franciául: 599. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 612. —

614. — 621. — 622. — 625. — 630. — 636. — 638. — 639. — 641. — 642. — 643. — 647. — *Olaszul*: 649. — 652. — BALASSA Bálint. *Németül*: 614. — 630. — «BALASSI Menyhért árulattatása.» *Németül*: 19. — BALÁZS Sándor. *Finnül*: 544. — *Németül*: 20. — 671. — BALLA Ignác. *Németül*: 611. — BALÓ Tasziló. *Németül*: 632. — BALOGH Miklós. *Franciául*: 665. — BALOGH Zoltán. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 643. — BANGÓ Pető. *Németül*: 615. — BARCSAI Ádám. *Németül*: 621. — 630. — BÁRD Miklós. *Németül*: 610. — 611. — BARINA Vendel. *Németül*: 646. — BARNÁ Ignác. *Németül*: 621. — 630. — BARNÁ Izidor. *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — BÁRSONY István. *Németül*: 25. — 25 a. — 25 b. — 666. — 674. — BARTÓK Lajos. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 21. — 22. — 23. — 24. — 610. — 614. — 621. — 630. — *Olaszul*: 649. — BATIZI András. *Franciául*: 601. — BEKSICS Gusztávné. *Németül*: 673. — BENEDEK Aladár. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — BENEDEK Elek. *Németül*: 26. — BENICZKY Péter. *Németül*: 630. — BENICZKYNÉ-BAJZA Lenke. *Németül*: 27. — 28. — 29. — 30. — 31. — 32. — 33. — 34. — 35. — 670. — 674. — 679. — BENJAMIN Ferenc. *Németül*: 611. — BENÖFY Soma. *Németül*: 630. — 643. — BEÖTHY László. *Németül*: 610. — BEÖTHY Zsigmond. *Németül*: 630. — 643. — BEÖTHY Zsolt. *Németül*: 36. — 632. — BERCZIK Árpád. *Eszperantóul*: 661. — *Finnül*: 547. — *Franciául*: 38. — 40. — 41. — 43. — 664. — *Németül*: 37. — 39. — 42. — 545. — 673. — 674. — *Tótul*: 546. — BÉRCZY Károly. *Németül*: 618. — 621. — 630. — 643. — BERECS Károly. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — BERNÁTH Gáspár. *Angolul*: 591. — 594. — *Franciául*: 603. — *Németül*: 607 a. — 613. — 618. — 620. — 630. — 635. — 643. — *Olaszul*: 649. — BERZSENYI Dániel. *Angolul*: 588. — 593. — 594. — 596. — *Eszperantóul*: 598. — *Franciául*: 599. — 601. — *Latinul*: 44. — *Németül*: 614. — 621. — 630. — 633. — 639. — 641. — 643. — 645. — 647. — *Szərbül*: 653. — BESSENYEI György. *Németül*: 621. — BEZERÉDJ Flóra. *Németül*: 630. — BIRÓ Lajos. *Németül*: 45. — 46. — 47. — 548. — BORUTH Elemér. *Angolul*: 594. —

Németül: 618. — 643. — BOZZAI Pál. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 625. — 630. — 643. — BRÓDY Sándor. *Csehül*: 49. — 55. — *Németül*: 48. — 50. — 51. — 52. — 53. — 54. — 56. — 549. — 550. — 674. — BUCZY Emil. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — BUDAY László. *Angolul*: 594. — BULLA János. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 632.

CZANYUGA József. *Németül*: 67. — CZINKE Ferenc. *Latinul*: 68. — CZÓBEL Minka. *Franciául*: 69. — 602. — 604. — *Németül*: 614. — CZOBOR Kornélia. *Németül*: 643. — CZUCZOR Gergely. *Angolul*: 591. — 592. — 593. — 594. — *Németül*: 612. — 615. — 618. — 620. — 621. — 622. — 625. — 628. — 629. — 630. — 637. — 639. — 641. — 643. — 647.

CSAJÁGHY Sándor. *Németül*: 646. — CSÁKTORNYAI Lajos. *Angolul*: 594. — CSÁSZÁR Ferenc. *Németül*: 612. — 621. — 622. — 625. — 630. — 638. — 639. — 643. — CSÁTI Demeter. *Angolul*: 588. — *Franciául*: 601. — *Németül*: 629. — 645. — CSENGEY Gusztáv. *Németül*: 621. — CSEPREGHY Ferenc. *Finnül*: 551. — *Németül*: 57. — 58. — CSERZY Mihály. *Eszperantóul*: 660. — CSIKY Gergely. *Csehül*: 59. — *Dánul*: 60. — 62. — 66. — *Franciául*: 61. — *Németül*: 63. — 64. — 65. — 552. — 632. — 674. — 679. — CSIZMADIA Sándor. *Angolul*: 594. — CSOKONAI V. Mihály. *Angolul*: 588. — 596. — *Franciául*: 599. — *Németül*: 607 a. — 614. — 620. — 621. — 622. — 630. — 633. — 641. — 645. — CSUKÁSI József. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 639.

DALMADY Győző. *Angolul*: 593. — 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 621. — 632. — 643. — *Olaszul*: 649. — DÁLNOKY Lajos. *Németül*: 610. — DANISS Zsigmond. *Németül*: 646. — DAYKA Gábor. *Angolul*: 588. — *Németül*: 622. — 630. — 633. — 645. — DENGÍ János. *Angolul*: 594. — DEGRÉ Alajos. *Németül*: 674. — DIENES Lajos. *Németül*: 630. — DOBSA Lajos. *Németül*: 610. — 639. — DÓCZY Lajos. *Angolul*: 593. — 594. — *Csehül*: 71. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 72. — 73. — 74. — 75. — 75 a. — 614. — 618. — 631. — 632. — DÓZSA Dániel. *Németül*: 643. — DÖBRENTÉY Gábor. *Angolul*: 588. — 594. — *Németül*: 612. — 620. — 621. — 628. — 633. — 641. — 643. —

669. — 675. *a* — DÖMÖTÖR Pál: *Angolul*: 594. — DRÉGELY Gábor. *Németül*: 553. — DUTKA Ákos. *Németül*: 611.

ENDRÖDI János. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — ENDRÖDI Sándor. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 76. — 610. — 614. — 621. — 632. — *Olaszul*: 649. — EÖTVÖS József br. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 596. — 597. — *Franciául*: 599. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 77. — 78. — 79. — 81. — 81 *a*. — 81 *b*. — 82. — 83. — 84. — 85. — 86. — 614. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 638. — 639. — 641. — 643. — 646. — 647. — *Oláhul*: 80. — ERDÉLYI János. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 612. — 620. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 639. — 643. — 647. — ERDÉLYI Zoltán. *Németül*: 610. — ERDŐS Renée. *Horvátul*: 554. — *Németül*: 555. — 610. — 611. — 627. — ERÖDI Dániel. *Németül*: 610.

FALUDI Ferenc. *Angolul*: 588. — *Németül*: 630. — 633. — 645. — FALK Zsigmond. *Francziául*: 87. — *Németül*: 88. — 89. — 90. — FARKAS András. *Németül*: 91. — FARKAS Béla. *Németül*: 610. — FARKAS Imre. *Németül*: 610. — 611. — FARKAS Pál. *Németül*: 556. — FÁTYOL. *Németül*: 609. — FÁY András. *Angolul*: 589. — 590. — *Németül*: 92. — 621. — 643. — 645. — FAZEKAS Mihály. *Németül*: 630. — FELEKI Sándor. *Németül*: 610. — 614. — FERENCZY Teréz. *Németül*: 615. — 621. — 643. — FÖLDES Imre. *Németül*: 93. — 557. — FÖLDVÁRY János. *Angolul*: 594. — FÜST Milán. *Németül*: 611.

GAÁL Karolin. *Szerbül*: 94. — GÁL Ferenc. *Németül*: 643. — GÁL József. *Németül*: 620. — 621. — 628. — 630. — 643. — *Olaszul*: 650. — GARAY Alajos. *Németül*: 646. — GARAY János. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — *Németül*: 95. — 95 *a*. — 612. — 615. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 636. — 637. — 638. — 639. — 642. — 643. — 646. — 647. — GÁRDONYI Géza. *Finnül*: 558. — *Franciául*: 96. — 604. — 665. — *Németül*: 610. — 611. — 614. — GÁSPÁR Imre. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 621. — 627. — 632. — 643. — GÁSPÁR Kornél. *Németül*: 632. — GELLÉRT Oszkár. *Németül*: 611. — GERGELY

István. *Németül*: 610. — GERÖ Attila. *Németül*: 614. — GÖNDÖCZ Ferencné TAKÁCS Judit. *Németül*: 633. — GÖRGEY István. *Németül*: 630. — GRAIL Erzs. *Németül*: 559. — GREGUSS Ágost. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 601. — *Németül*: 610. — 621. — 643. — GUTHI Soma. *Eszperantóul*: 661.

GYALUI Farkas. *Németül*: 657. — *Oláhul*: 560. — GYARMATHY Zsigáné. *Németül*: 666. — GYÖRFFY Gyula. *Németül*: 622. — GYÖRÝ Vilmos. *Angolul*: 594. — *Németül*: 619. — 621. — 643. — GYULAI Pál. *Angolul*: 590. — 593. — 594. — 596. — *Dánul*: 561. — *Franciául*: 97. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 98. — 100. — 101. — 610. — 614. — 615. — 615. — 617. — 618. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 632. — 637. — 639. — 643. — 647. — *Olaszul*: 99. — 649. — *Szerbül*: 653. — GYURÁTZ Ferenc. *Tótul*: 562. — 563.

HATVANY Lajos br. *Németül*: 102. — HEGEDÜS Lajos. *Németül*: 564. — HELTAI Jenő. *Angolul*: 594. — *Eszperantóul*: 659. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 103. — 610. — 611. — 632. — HELVEY Lajos. *Németül*: 104. — HERCZEG Ferenc. *Csehül*: 111. — 122. — 126. — 129. — 130. — *Dánul*: 127. — 566. — *Fin-nül*: 565. — 567. — 568. — 569. — 570. — *Franciául*: 120. — *Németül*: 105. — 106. — 107. — 108. — 109. — 112. — 113. — 115. — 116. — 117. — 118. — 119. — 121. — 123. — 124. — 125. — 128. — 666. — 673. — 674. — 680. — *Szerbül*: 110. — 114. — HERCZEGHY Viktor. *Németül*: 628. — HERPEI Ottó. *Angolul*: 594. — HEVESI József. *Angolul*: 594. — *Németül*: 571. — 673. — 674. — HORKAY Béla. *Tótul*: 654. — HORVÁT Boldizsár. *Németül*: 610. — HORVÁTH Ádám. *Németül*: 621. — 630.

IGNOTUS. *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — ILLÉSY György. *Németül*: 643. — INCZÉDY László. *Angolul*: 594. — *Németül*: 632.

JAKAB István. *Németül*: 635. — JAKAB Ödön. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 614. — 618. — 674. — JÁMBOR Pál. *Angolul*: 594. — *Németül*: 572. — 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — 647. — JEKEY Aladár. *Franciául*:

604. — JOANOVICH Sándor. *Németül*: 627. — JÓKAI Mór. *Angolul*: 131. — 132. — 133. — 157. — 159. — 162. — 162 a. — 162 b. — 166. — 186. — 186 a. — 192. — 201. — 205. — 211. — 212. — 226. — 232. — 239. — 242. — 246. — 246 a. — 272. — 276. — 276 a. — 277. — 286. — 291. — 296. — 301. — 306. — 576. — 592. — *Csehül*: 135. — 153. — 172. — 174. — 178. — 191. — 213. — 213 a. — 221. — 222. — 253. — 280. — *Dánul*: 198. — 214. — 281. — 297. — *Eszperantóul*: 135. — *Finnül*: 193. — 232 bis. — 262. — *Franciául*: 136. — 180. — 227. — 283. — 292. — 293. — 599. — 664. — 665. — *Héberül*: 606. — *Hollandul*: 263. — *Németül*: 137. — 138. — 139. — 140. — 141. — 142. — 143. — 144. — 145. — 146. — 147. — 148. — 148 a. — 149. — 150. — 151. — 152. — 154. — 154 a. — 154 b. — 155. — 156. — 158. — 158 a. — 160. — 161. — 163. — 164. — 165. — 167. — 167 a. — 169. — 170. — 171. — 173. — 175. — 176. — 177. — 179. — 179 a. — 181. — 182. — 184. — 187. — 188. — 189. — 189 a. — 189 b. — 190. — 194. — 195. — 196. — 197. — 199. — 199 a. — 199 b. — 200. — 200 a. — 202. — 203. — 204. — 206. — 207. — 208. — 209. — 210. — 215. — 216. — 217. — 218. — 219. — 220. — 223. — 224. — 225. — 229. — 230. — 230 a. — 231. — 233. — 234. — 235. — 236. — 236 a. — 237. — 238. — 240. — 241 a. — 243. — 243 a. — 243 b. — 244. — 244 a. — 245. — 247. — 249. — 250. — 251. — 252. — 254. — 255. — 256. — 257. — 258. — 259. — 260. — 261. — 262 bis. — 262 bis a. — 262 bis b. — 264. — 265. — 266. — 267. — 268. — 269. — 270. — 271. — 271 a. — 273. — 274. — 275. — 278. — 279. — 281 bis. — 284. — 285. — 287. — 288. — 289. — 290. — 294. — 295. — 298. — 300. — 302. — 302 a. — 303. — 304. — 305. — 307. — 308. — 309. — 310. — 311. — 312. — 312 a. — 313. — 315. — 573. — 574. — 575. — 614. — 621. — 639. — 643. — 647. — 667. — 670. — 671. — 672. — 674. — 679. — *Olaszul*: 168. — 183. — 185. — 237 bis. — 248. — 300 bis. — *Svédül*: 299. — *Tótul*: 227. — 282. — JÓSIKA Miklós. *Angolul*: 322. — *Csehül*: 318. — *Németül*: 315. —

316. — 317. — 319. — 320. — 321. — 641. — 671. — JÖRGNE DRASKÓCZY Ilma. *Németül*: 610. — 611. — 627. — JUHÁSZ Gyula. *Németül*: 609. — JUSTH Zsigmond. *Csehül*: 324. — *Franciául*: 323. — *Németül*: 666. — 674.

KABOS Ede. *Németül*: 325. — KACZIÁNY Géza. *Németül*: 326. — 621. — KAFFKA Margit. *Németül*: 610. — 611. — KAPI Béla. *Tótul*: 577. — KARINTHY Frigyes. *Németül*: 578. — KÁRMÁN József. *Angolul*: 590. — *Németül*: 331. — KÁSZONYI Dániel. *Németül*: 332. — KATONA Gyula. *Németül*: 643. — KATONA József. *Franciául*: 327. — *Németül*: 328. — 329. — 330. — KAZÁR Emil. *Németül*: 670. — KAZINCZY Ferenc. *Angolul*: 588. — *Franciául*: 601. — *Németül*: 621. — 630. — 633. — 639. — 641. — 643. — 645. — KELEMENFFY László. *Németül*: 333. — 333 a. — KEMECHEY Jenő. *Franciául*: 665. — KEMÉNY Simon. *Németül*: 611. — KEMÉNY Zsigmond. *Németül*: 334. — 335. — KERÉNYI Frigyes. *Németül*: 612. — 621. — 622. — 630. — 639. — 642. — 643. — 647. — KÉRY Gyula. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — KIS János. *Angolul*: 588. — *Németül*: 335 bis. — 621. — 630. — 633. — 641. — 643. — KISFALUDY Atala. *Franciául*: 604. — KISFALUDY Károly. *Angolul*: 588. — 589. — 590. — 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 336. — 337. — 579. — 607 a. — 612. — 614. — 618. — 619. — 620. — 621. — 622. — 625. — 627. — 628. — 630. — 631. — 633. — 636. — 641. — 643. — 645. — 646. — 647. — 656. — 669. — 675 a. — *Olaszul*: 649. — *Szerbül*: 653. — *Tótul*: 654. — KISFALUDY Sándor. *Angolul*: 588. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — *Németül*: 338. — 339. — 340. — 341. — 614. — 621. — 622. — 625. — 630. — 633. — 639. — 640. — 641. — 643. — 645. — 647. — 669. — *Olaszul*: 645. — KISS József. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 342. — 343. — 344. — 609. — 610. — 614. — 617. — 619. — 621. — 627. — 631. — 632. — *Olaszul*: 649. — KISS Menyhért. *Németül*: 627. — KIS-TELEKI Ede. *Németül*: 610. — KÖBOR Tamás. *Németül*: 345. — KOHÁRY István gróf. *Németül*: 630. — KOLMÁR József. *Németül*:

643. — KOMJÁTHY Jenő. *Németül*: 609. — 614. — KOMÓCSY József. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 621. — 622. — 632. — *Olaszul*: 649. — KORODA Pál. *Franciául*: 604. — *Németül*: 614. — 632. — KOSZTOLÁNYI Dezső. *Németül*: 346. — 609. — 611. — KOVÁCS Gyula, E. *Franciául*: 604. — KOVÁCS Márk. *Németül*: 646. — KOVÁCS Pál. *Szerbül*: 580. — KOZMA Andor. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Csehül*: 347. — *Németül*: 348. — 610. — 611. — 614. — 674. — KÖLCSEY Ferenc. *Angolul*: 588. — 590. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 601. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 526. — 612. — 614. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 633. — 636. — 637. — 638. — 639. — 641. — 643. — 645. — 647. — *Tótul*: 654. — *Volapükül*: 581. — KÖRÖSHÁZY Ferenc. *Németül*: 349. — KRIZA János. *Németül*: 622. — 628. — 630. — 643. — KUNOSS Endre. *Angolul*: 594. — *Németül*: 630. — 640. — KUTHY Lajos. *Németül*: 643.

LAKNER Sándor. *Németül*: 630. — 643. — LÁNYI Sarolta. *Németül*: 611. — LATKÓCZY Mihály. *Franciául*: 601. — LAUKA Gusztáv. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 621. — 630. — 643. — 670. — 673. — LÁZAR István. *Oláhul*: 582. — LECHNER Gyula. *Németül*: 632. — LENGYEL József. *Németül*: 630. — LENGYEL Menyhért. *Angolul*: 350. — *Németül*: 351. — LENKEI Henrik. *Németül*: 610. — LESZNAY Anna (MOSKOVITZ Amália?) *Németül*: 611. — LÉVAY József. 590. — 593. — 594. — 596. — *Németül*: 612. — 614. — 615. — 621. — 622. — 625. — 630. — 643. — LIPCSEY Ádám. *Németül*: 610. — LIPICH Elek. *Németül*: 632. — LISZNYAY Kálmán. *Angolul*: 594. — *Németül*: 352. — 615. — 616. — 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — LITHVAY Viktoria. *Németül*: 632. — LOSONCZY László. *Héberül*: 606. — *Németül*: 607 a. — 621. — 630. — 643. — LÖRINCZ Endre. *Németül*: 630. — LUKÁCS Pál. *Németül*: 638. — 639. — LUKÁCSY Sándor. *Németül*: 353.

MADÁCH Imre. *Angolul*: 354. — *Csehül*: 355. — 355 a. — *Franciául*: 356. — 599. — *Hollandul*: 357. — *Németül*: 358. — 359. — 360. — 361. — 362. — 363. — 363 a. — 363 b. —

364. — 614. — 621. — 643. — *Olaszul*: 365. — *Szerbül* 366. — *Tótul*: 367. — MAILÁTH János gróf. *Németül*: 630. — 669. — MAJTHÉNYI Flóra. *Németül*: 615. — 621. — 630. — 639. — 643. — *Olaszul*: 649. — MAKAI Emil. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — MALOM Lujza. *Németül*: 630. — MARGITAY Dezső. *Németül*: 674. — MÁRKUS József. *Németül*: 368. — 368 a. — 369. — 370. — 371. — MÁRKUS Miklós. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 632. — MATISZ Pál. *Németül*: 630. — MEDGYES Lajos. *Németül*: 630. — 643. — MENTOVICH Ferenc. *Németül*: 621. — 622. — 630. — 639. — 643. — MÉREY Adolf. *Németül*: 627. — MÉRY Károly. *Németül*: 614. — MEZEI Ernő. *Németül*: 614. — MIKSZÁTH Kálmán. *Angolul*: 382. — 397. — *Csehül*: 380. — 392. — *Dánul*: 373. — 374. — 398. — *Eszperantóul*: 394. — *Finnül*: 387. — 399. — *Franciául*: 383. — 400. — 665. — *Hollandul*: 402. — *Horvátul*: 395. — 401. — *Németül*: 372. — 375. — 376. — 377. — 378. — 379. — 381. — 384. — 384 a. — 385. — 387 bis. — 388. — 389. — 391. — 393. — 396. — 403. — 404. — 671. — 674. — 679. — 680. — *Oláhul*: 405. — *Svédül*: 406. — *Szerbül*: 407. — *Tótul*: 386. — 390. — 408. — 583. — MINDSZENTY Gedeon. *Németül*: 622. — 646. — MOLNÁR Ferenc. *Angolul*: 414. — 415. — 416. — *Eszperantóul*: 661. — *Finnül*: 412. — *Németül*: 409. — 410. — 411. — 413. — 417. — 418. — 419. — 420. — 421. — MOLNÁR Gyula. *Németül*: 422. — MÓRA Ferenc. *Eszperantóul*: 660. — MÓRA István. *Németül*: 610. — MURAI Károly. *Németül*: 674. — *Oláhul*: 423.

NAGY Imre. *Németül*: 621. — 630. — 642. — 643. — NÉPDALOK. *Angolul*: 430. — 588. — 591. — 593. — 594. — 595. — *Franciául*: 601. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 607. — 607 a. — 608. — 610. — 613. — 614. — 618. — 620. — 621. — 622. — 623. — 624. — 626. — 629. — 632. — 635. — 640. — 643. — 647. — 648. — *Olaszul*: 649. — 650. — NÉPMESÉK. *Angolul*: 658. — *Finnül*: 662. — *Franciául*: 663. — *Németül*: 668. — 675. — 675 a. — 676. — 677. — 678. — NÉVY László. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — NIAMESSYNYÉ-MANASZY Margit. *Németül*: 627.

NYILAS Sámuel. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621. — 643. — *Olaszul*: 649. — NYULASSY Antal. *Németül*: 643. — 646.

ORCZY Lőrinc br. *Angolul*: 588. — *Németül*: 630. — 633. — 645. — ORMÓDI Bertalan. *Németül*: 621.

PAJER Antal. *Franciául*: 601. — *Németül*: 622. — 630. — 646. — PÁKH Albert. *Franciául*: 664. — PALÁGYI Lajos. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 609. — 614. — 632. — PALMAI Kálmán. *Németül*: 610. — PALOTÁS Fausztin. *Németül*: 671. — «Pannonia megvételéről.» I. CSÁTI Demeter a. — PAP Ede. *Angolul*: 594. — PAP Endre. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 621. — 622. — 625. — 630. — 639. — PAP Gábor. — *Németül*: 615. — PAP Gyula. *Németül*: 614. — PAPP Zoltán. *Németül*: 632. — 643. — PÁSZTÓI. (PLATHY Adorján). *Angolul*: 594. — PÁSZTOR Árpád. *Németül*: 610. — 611. — PATAY Sándor. *Németül*: 610. — PÉCHY Ferenc. *Franciául*: 601. — PEKÁR Gyula. *Németül*: 424. — PETELEI István. *Németül*: 674. — PETERDI Sándor. *Oláhul*: 584. — PETŐFI Sándor. *Angolul*: 428. — 429. — 430. — 585. — 590. — 591. — 592. — 593. — 594. — 596. — 597. — 658 bis. — *Csehül*: 431. — 432. — *Eszperantóul*: 586. — 598. — *Finnül*: 433. — 470. — *Franciául*: 434. — 435. — 463. — 599. — 600. — 601. — 602. — 603. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Horvátul*: 436. — 436 a. — 472. — *Németül*: 425. — 426. — 426 a. — 437. — 438. — 439. — 440. — 440 a. — 440 b. — 441. — 442. — 442 a. — 442 b. — 443. — 444. — 444 a. — 444 b. — 445. — 446. — 447. — 448. — 449. — 450. — 451. — 455. — 456. — 457. — 459. — 462. — 464. — 465. — 471. — 473. — 474. — 475. — 587. — 607 a. — 609. — 610. — 612. — 613. — 614. — 615. — 616. — 618. — 619. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 631. — 635. — 636. — 638. — 639. — 640. — 643. — 646. — 647. — 648. — 670. — 671. — 679. — *Német-ázsidiul*: 460. — *Olaszul*: 427. — 452. — 453. — 458. — 466. — 649. — 651. — 652. — *Szerbül*: 467. — 653. — *Tótul*: 454. — 454 bis. — 468. — 476. — 476 a. — 654. — *Volapükül*: 461. — 469. — 655. — PETŐFINÉ-SZENDREI Julia. *Németül*: 614. — 643. — PETRICHEVICH-HORVÁTH Lázár.

Németül: 643. — PÉTZELI József. *Franciául*: 477. — PODMANICZKY László br. *Németül*: 669. — POMPÉRY János. *Németül*: 478. — 615. — 622. — 630. — 643. — PONGRÁCZ Lajos. *Németül*: 630. — PORZSOLT Kálmán. *Németül*: 479. — 479 bis. — PÓSA Lajos. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 632. — *Tótul*: 654. — PRÉM József. *Angolul*: 594. — PUTZKER Ad. *Németül*: 671.

RÁDAY Gedeon. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — RADÓ Antal. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 610. — 614. — RÁJNIS József. *Németül*: 621. — RÁKOSI Jenő. *Angolul*: 593. — 594. — *Csehül*: 480. — *Németül*: 480 a. — 610. — RÁKOSI Viktor. *Németül*: 481. — 482. — RÁSKAI Ferenc. *Németül*: 611. — REINER Zsigmond. *Németül*: 483. — RÉVAI Miklós. *Németül*: 485. — 621. — 622. — 630. — RÉVÉSZ Ernő. *Németül*: 610. — REVICZKY Gyula. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 484. — 610. — 614. — 617. — 621. — 632. — RIMAI János. *Németül*: 630. — RISKÓ Ignác. *Németül*: 621. — 622. — 630. — RÓNAY István. *Angolul*: 594. — *Németül*: 632. — RÓZSA Miklós. *Franciául*: 604. — RUDNYÁNSZKY Gyula. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 614. — RUTKAY Emil. *Németül*: 630.

SAMARJAI Károly. *Németül*: 621. — 630. — 643. — SÁROSY Gyula. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 615. — 621. — 630. — 639. — 643. — 647. — SAS Ede. *Németül*: 610. — SEBESI Jób. *Németül*: 610. — SEBŐK Zsigmond. *Németül*: 673. — SERESS Imre. *Németül*: 610. — SIGRAY Fülöp gróf. *Németül*: 643. — SOMLÓ Sándor. *Németül*: 610. — 627. — 632. — SOMLYÓ Zoltán. *Németül*: 611. — SOMOGYI Gyula. *Németül*: 643. — SOMOGYI Ignác. *Németül*: 643. — SUJÁNSZKY Antal. *Németül*: 621. — 622. — 630. — 643. — 646. — SÜKEI Károly. — *Németül*: 615. — 621. — 622. — 630.

«Sz. Katalin legendája.» *Franciául*: 601. — SZABADOS János. *Angolul*: 590. — SZABÓ Dávid, Baróti. *Angolul*: 588. — *Németül*: 621. — 633. — SZABÓ Endre. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 614. — 621. — SZABÓ Imre. *Németül*: 622. — SZABÓ László, Szentjóni. *Németül*: 490. — 627. —

630. — SZABÓNÉ-NOGÁLL Janka. *Németül*: 486. — SZABOLCSKA Mihály. *Angolul*: 594. — *Eszperantóul*: 598. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 610. — 611. — 614. — 627. — 632. — SZAKÁL Lajos. *Németül*: 628. — 643. — SZALAY Fruzina. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 609. — 614. — 632. — SZALAY László. *Németül*: 630. — SZALKAI Mátyás. *Németül*: 643. — SZALÓCZY Bertalan. *Németül*: 487. — SZARVAS Mariska. *Németül*: 614. — SZÁSZ Béla. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 621. — 643. — SZÁSZ Gerő. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 621. — SZÁSZ József. *Németül*: 628. — 630. — SZÁSZ Károly. *Angolul*: 590. — 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 604. — *Héberül*: 606. — *Németül*: 440 b. — 610. — 614. — 615. — 619. — 621. — 622. — 625. — 630. — 636. — 643. — 647. — *Olaszul*: 651. — *Tótul*: 654. — SZÁSZ Károlyné. *Angolul*: 594. — *Németül*: 615. — 621. — 630. — 639. — 643. — SZÁSZ Zoltán. *Németül*: 611. — SZÁSZY István. *Németül*: 610. — P. SZATHMÁRY Károly. *Tótul*: 488. — SZATHMÁRY Pál. *Németül*: 630. — SZÁVAY Gyula. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 611. — SZÉCHY Károly. *Franciául*: 604. — SZÉKÁCS Aladár. *Németül*: 611. — SZÉKÁCS József. *Franciául*: 599. — *Németül*: 643. — SZÉKELY József. *Németül*: 622. — 630. — 643. — SZELESTEY László. *Németül*: 618. — 621. — 630. — 643. — SZEMERE Bertalan. *Németül*: 610. — SZEMERE Miklós. *Angolul*: 594. — *Németül*: 610. — 621. — 630. — 639. — 643. — SZEMERE Pál. *Angolul*: 588. — 645. — *Németül*: 621. — 630. — 633. — 641. — 643. — 645. — SZEMERE Pálné. *Németül*: 633. — SZENDÉNÉ-DÁRDAY Olga. *Németül*: 489. — SZENDREI névtelen. *Angolul*: 588. — SZENTESSY Gyula. *Angolul*: 594. — SZENTIVÁNYI József. *Németül*: 628. — 639. — SZENTMIKLÓSSY Alajos. *Angolul*: 588. — 591. — *Németül*: 621. — 633. — 643. — SZÉP Ernő. *Németül*: 611. — SZÉPFALUDI Ö. Ferenc. *Németül*: 673. — SZIGETHY Sz. Vilmos. *Eszperantóul*: 660. — *Németül*: 610. — SZIGLIGETI Ede. *Finnül*: 491. — *Németül*: 491 bis. — *Szerbül*: 491 ter. — SZIKLAY János. *Németül*: 674. — SZILÁGYI Géza. *Németül*: 609. — 611. — SZINI Gyula. *Németül*: 493. — SZIRBIK Antal. *Németül*: 611. — SZOMAHÁZY

István. *Csehül*: 495. — *Németül*: 673. — SZOMORY Dezső. *Franciául*: 494. — SZOMORY Károly. *Angolul*: 594. — *Németül*: 632. — SZULIK József. *Németül*: 622. — SZÜCS Dániel. *Németül*: 630.

TALABÉR János. *Németül*: 646. — TÁRKÁNYI Béla. *Angolul*: 594. — *Németül*: 622. — 630. — 639. — 643. — 646. — TATÁR Péter. *Németül*: 496. — 497. — 497 a. — 499. — 501. — *Tótul*: 498. — 500. — 502. — 502 a. — TELEKI Ferenc gróf. *Németül*: 630. — 643. — TELEKI Sándorné grófné. *Németül*: 492. — TÉLFY Iván. *Németül*: 503. — TEMÉRDEK. *Németül*: 610. — 614. — THALLÓCZY Lajos. *Németül*: 70. — THALY Kálmán. *Németül*: 643. — THEWREWK Árpád. *Oláhul*: 504. — TINÓDI Sebestyén. *Franciául*: 601. — *Németül*: 635. — TISZA Domokos. *Németül*: 614. — TOLDY Ferenc *Németül*: 643. — TOLDY István. *Németül*: 505. — TOLNAI Lajos. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 621. — 643. — 674. — TOMPA Mihály. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 602. — 604. — *Németül*: 506. — 614. — 615. — 618. — 619. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 631. — 636. — 637. — 639. — 643. — 647. — *Olaszul*: 651. — TORKOS László. *Angolul*: 593. — 594. — *Németül*: 621. — 632. — *Olaszul*: 649. — TORMAY Cecil. *Franciául*: 507. — *Németül*: 508. — TÓTH Béla. *Franciául*: 665. — *Németül*: 673. — TÓTH Ede. *Németül*: 610. — TÓTH Endre. *Németül*: 615. — 625. — 630. — 635. — 643. — TÓTH Kálmán. *Angolul*: 592. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 599. — 602. — 604. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 509. — 510. — 511. — 610. — 614. — 615. — 618. — 621. — 622. — 625. — 630. — 631. — 635. — 636. — 637. — 639. — 643. — *Olaszul*: 649. — 650. — *Tótul*: 654. — TÓTH László. *Angolul*: 588. — *Németül*: 633. — 645. — TÓTH Lőrinc. *Németül*: 614. — 620. — 621. — 628. — 630. — 643. — TÖLTÉNYI László. *Németül*: 630. — TÖMÖRKÉNY István. *Eszperantóul*: 660. — *Franciául*: 665. — TÖRS Kálmán. *Németül*: 670.

UDVARDY Géza. *Angolul*: 594. — *Németül*: 621.

VACHOTT Sándor. *Angolul*: 593. — 594. — *Franciául*: 463. — 601. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 615. —

621. — 622. — 625. — 630. — 639. — 643. — 647. — VADNAI Károly. *Csehül*: 513. — 514. — 515. — *Németül*: 512. — 671. — 674. — VAJDA János. *Angolul*: 590. — 591. — 593. — 594. — 596. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 609. — 610. — 614. — 621. — 625. — 630. — 632. — 643. — 647. — *Olaszul*: 649. — VAJDA Péter. *Németül*: 630. — 643. — VÁRADI Antal. *Angolul*: 590. — 593. — 594. — *Franciául*: 602. — 604. — *Németül*: 516. — 517. — 610. — 614. — 632. — VARGHA Gyula. *Franciául*: 604. — VARSÁNYI Gyula. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 614. — VÁSÁRHELYI András. *Franciául*: 601. — VAY Adelino. *Esperantóul*: 659. — VÉR Mátyás. *Németül*: 518. — VERSEGHY Ferenc. *Angolul*: 588. — *Németül*: 622. — 630. — 633. — VÉRTESI Arnold. *Németül*: 519. — 670. — 671. — VÉRTESY Gyula. *Angolul*: 594. — VÉSZI József. *Franciául*: 604. — *Németül*: 614. — VIDA József. *Németül*: 621. — 643. — VIRÁG Benedek. *Angolul*: 588. — *Németül*: 621. — 622. — 630. — 633. — 639. — 645. — VITKOVICS Mihály. *Angolul*: 588. — *Németül*: 610. — 620. — 621. — 628. — 630. — 633. — 645. — VÖRÖSMARTY Mihály. *Angolul*: 588. — 590. — 592. — 593. — 594. — 596. — 597. — *Franciául*: 434. — 520. — 526. — 527. — 599. — 601. — 602. — *Görögül*: 528. — *Héberül*: 605. — 606. — *Németül*: 521. — 522. — 522 a. — 523. — 523 a. — 524. — 525. — 526. — 532. — 612. — 614. — 618. — 619. — 620. — 621. — 622. — 625. — 628. — 630. — 631. — 636. — 637. — 638. — 639. — 640. — 641. — 642. — 643. — 645. — 646. — 647. — *Olaszul*: 526. — 529. — 533. — 649. — *Szerbül*: 653. — *Tótul*: 654. — *Törökül*: 531.

WOHL Janka. *Angolul*: 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 621. — 643. — WOHL Stefánia. *Németül*: 534.

ZAJZONI (RAB) István. *Németül*: 643. — ZALÁR József. *Németül*: 621. — 622. — 630. — 643. — ZANATHY Kálmán. *Németül*: 632. — ZEMPLÉNI Árpád. *Németül*: 535. — 536. — 610. — ZICHY Antal. *Németül*: 630. — ZICHY Géza gróf. *Angolul*: 593. — 594. — *Franciául*: 604. — *Németül*: 610. — 621. — 627. — 631. — 632. — ZICHY Péter gróf. *Németül*: 630. — ZIGÁNY

Árpád. *Németül*: 537. — ZILAHY Károly. *Angolul*: 594. — ZOLTÁN Vilmos. *Angolul*: 594. — ZRINYI Miklós gróf. *Angolul*: 588. — *Horvátul*: 538. — *Németül*: 539. — 539 a. — 630. — 645. — *Olaszul*: 540.

ZSUTAI János. *Németül*: 621.

GULYÁS PÁL.

HELTAI GÁSPÁR ÚJ TESTAMENTOM FORDÍTÁSÁRÓL.

HELTAI Gáspár *Új Testamentoma*, mely Kolozsvárott 1562-ben jelent meg, nem tartozik a ritkább régi nyomtatványok közé. Több példányt ismer már SZABÓ Károly is, de a RMKTár I. kötetének elkészülte óta is előkerült még egynéhány az ismeretlenség homályából. Így, hogy csak egy párat említsek, az Akadémia könyvtárának is van egy példánya és TODORESZKU Gyulának, a jeles könyvgyűjtőnek kettő, melyek SZABÓ Károly nagy művében nincsenek megemlítve.

A TODORESZKU Gyula tulajdonában levő példányok nagyon csonkák. Az egyik, teljesebb példány kiegészítése és átfestetése alkalmával megbízott festőművésze, AKANTISZ Viktor, aki a kiegészítést a M. Nemz. Múzeum egyik példánya után végezte, arra az észleletre jutott, hogy a két példány között eltérések vannak s így egyiknek a másikról való kiegészítése nem mindenütt lehetséges. TODORESZKU példányából AKANTISZ-nál a következő levelek voltak: A 4, 5, B 2—7, C 3—8, i 2, Rr 3—6, Vv 3—5.

TODORESZKU úr ezt az észleletet közölte velem s készséggel rendelkezésemre bocsátotta példányait, amiért e helyütt is köszönetemet fejezem ki. Az ő teljesebb példánya megvan az A ívtől a Vv ívig, (közbe azonban sok levél hiányzik), a csonkább példánya a Kk ívtől a Qq 4-ig. E kettőnek szövegében a megfelelő helyeken szintén vannak eltérések.

HELTAI *Új Testamentomának* eddigi tudomásunk szerint csak egy kiadása volt, amelynek címlapján a megjelenési év M. D. LXII. míg a kolofonban »COLOSVAROT. — 1561.« keltezés olvasható. A TODORESZKU tulajdonában levő töredékben pedig, melyet TOLDY Ferenc határozott meg, a TOLDY sajátkezű írásában következő bejegyzés olvasható: »Töredéke Heltai Gáspár Új Testa-

mentomának. Kolosvár, 1560.»¹ Minthogy e töredék szövege eltér a teljesebb példány szövegétől, fölmerül a kérdés, hogy vajjon nem két különböző kiadás létezésére mutat-e a szövegeltérés, mely kiadások közül az egyik 1560-ban, a másik 1562-ben jelent volna meg.

A Múzeum könyvtárában is két példányban van meg. Ezek közül az egyik teljesebb, (hiányzik az ajánlólevél) a másik csonkább. A csonkább példányból hiányzik a címlap, ajánlás, közben több levél s a végén a Tt 3 laptól végig. Egymás között e két példány szintén különböző, nemcsak a sorbeosztásban, hanem sok helyütt a szövegben is. A múzeumi csonka példány azonban más szempontból is fontos a kérdés megoldására. Az előzők leveleken ugyanis bejegyzések vannak, amelyek egy része a szóban levő új testamentom fordításra vonatkozik, másik része pedig Magyarországon élt és működött reformátorok egy névsorát tartalmazza. Az Új Testamentom kiadására vonatkozó szöveg a következő:

«NB. Ezen Új Testamentomot adta-ki *Heltai* Gáspár, mellyről Lásd Bód Péternek a' Szent Bibliáról irt Historiáját, Lev. 138—141.

Meg-lehet pedig jegyezni e' következőket:

1. Ez Versekre szaggatva nintsen, hanem tsak Részekre.
2. Luk. 9: 43. így fordítja: Két két czuhátoc se legyen.
3. A' nagy Betűk, mellyek kezdik a' Szent Írók könyveit, épen azok, a' mellyek vagynak Heltainak más munkáiban is. péld. ok. a' Magyarok Chronikájában, a' Magyar Verbőcziben 's 'a t.
4. Az sz betű, mellyel iratik itt ezen szó, RESZ, a' Magyar Verbőcziben is azon formájú. Sőt —
5. A' könyvek végi után való tzifra Jegy is ugyanaz, a ,melly vagyon a' Melius Péter Herbariumjának Elöl-járó Beszéde után, melly ki jött a' Heltai Gáspárné Műhelyében 1578. Esztendőben.
6. Az Új Testamentom végén utól ez vagyon: *Colosvárot.* 1561, a' mint láthatni a' Pesti Királyi Universitás Bibliothecájában. De NB. az ottan levő Heltai Új Testamentoma egész ugyan; még sincs benne a' Nádasdi Annához való Ajánló Level; hanem más rövid Elöljáró Beszéd. Sz. J.»²

¹ Ceruzával irt bejegyzés, mely után * alatt tintával «Nb. TOLDI Ferenc sajátkezőleg irt megjegyzése».

² Ez a példány 1792-ben a «S. Pataki Anya-Oskolának» ajándékozott, s innen — úgy látszik, mint eladott, vagy elcserélt másodpéldány került a M. Nemz. Múzeum könyvtárába. Minthogy tudjuk, hogy e példány a mult században Sárospatakon volt, nem nehéz kitalálnunk, hogy a bejegyzés SZOMBATHI

Minhogyt az AKANTISZ által javított íveknek a múzeumi teljesebb példánnyal való összevetése negatív eredménnyel járt, az íveket összehasonlítottam a múzeumi csonkább példánnyal. Ez utóbbival való egybevetés alkalmával az Rr íven találtam eltéréseket (a Vv ív a múzeumi csonkább példányból hiányzik). Hogy a kérdést tisztázzam, átnéztem a múzeumi teljesebb példányt, a melyből az ajánlólevél hiányzik, a múzeumi csonkább példányt, TODORESZKU Gyula két csonka, a M. Tud. Akadémia egy csonka, a Sárospataki Ref. Főiskola egy csonka (hiányzik az ajánló levél), a budapesti egyetemi könyvtár egy teljes példányát s megfigyeléseimet a következőkben összegezem.

A megvizsgált példányok közül címlapja van a múzeumi teljesebb, az egyetemi könyvtári és a sárospataki példánynak. Hasonmásszerű, kézzel festett címlapja van az akadémiai példánynak, egyszínű, tintával írott címlapja van a múzeumi csonkább példánynak. A múzeumi, egyetemi könyvtári és sárospataki példány címlapja a következő:¹

A JESVS CHRISTVSNAC WJ || *TESTAMEN- || toma Magyar nyelv- || *re fordítatot, à ré- || GI IGAZ ÉS SZENT || könyuekből: || [Falevéldisz] || *Az együgyű iámbor Keresztyéneknek vi- || gasztalásokra és épületekre || *Cum Gratia & Privilegio &c || Colosvarot || *MDLXII.

Az Akadémia példányának címlapja:

A' JESVS CHRISTVSNAC WJ || *TESTAMENTO- || ma Magyar nyelvre || *fordítatot, á régi || IGAZ ÉS SZENT || könyvekből || [Falevéldisz] || *Az együgyű iámbor Keresztyéneknek || vi- gasztalásokra és épületekre || Cum Gratia & Privilegio &c || Colosvarot || *M. D. LXII.

Amint tehát látjuk, kétféle sorbeosztású címlap van, de

János pataki könyvtárnok kezétől származik, aki a régi könyveket rendszerint végig olvasta, a bennük előforduló neveket s egyéb föltűnő dolgokat az előzéklapra jegyezte — öröme s könnyebbségére némely egyháztörténelemmel foglalkozó «kutatóink»-nak, akiknek igen sok esetben a vaskos kötetek átolvasása helyett csak az előzéklapokat kellett megnézniök, hogy aztán «fölfedezéseikkel» előállhassanak.

¹ A *-os sorok vörössel, a többiek feketével vannak nyomtatva.

lehetséges az is, hogy az eltérés a címlapot másoló festő hibájából származik.

SZABÓ Károly [RMKTár I. 51. sz.] szerint «Ajánlva NÁDASDI Annának, MAJLÁTH István özvegyének, 1561.» SZOMBATHI szerint is NÁDASDI Annához van intézve az ajánló levél. Ez az ajánlás nincs meg az általam megvizsgált példányok közül egyben sem. Ajánlólevél (nyomatva) csak az egyetemi könyvtári példányban van és kézzel beírva megvan az akadémiai példányban is. Az egyetemi könyvtár példányának ajánlása a következő:

Heltai Gáspár a Co- || LOSVARI SZENTEGYHAZ- || nac Szolgáia, a hiw és Istennes olvasóknac, || Istennec Kegylmességét és Békességét, a || szent Léleknek bőséges aiándékival || egyetembe kíványa. — Az ajánlólevél végén pedig: . . . Mellyet mi nagy munkával Magyar || nyelvre forditattunc, és nem keueş költségel é for- || mára ki nyomtattuc tenéked, keresztyén egyűgyű || alvasónac, épülésedre és gyarapodásodra. Jól isme- || riűc a mi elménknec tompa és rövid vóltát. Ha az || Wr Isten valakit nagyob aiándékal szeretet, senkire || nem irigykődünc: őremest tanólunc, czac hogy ke- || resztyéni szeretetből intsen és oktasson valaki Hasz- || nálni s' nem ártani akartunc, Miképpen innég-tovais || az Istennec engedelmeből, a mi munkainc aszt || meg mutattyác. Az Wrnac Lelke vezér- || eyen minnyaiunkat az Igaság- || nac vtába: Amen.»

Évszám ez után az ajánlás után nincsen. Az Akadémia példányába kézzel lemásolt, az előzővel szószerint egyező ajánlásnak a sorbeosztása más. Ez az eltérés bizonyára a másoló hibájából származik.

De kiadta a NÁDASDI Annának szóló ajánlást BOD Péter a «A' Szent Bibliának Historiája» (Szeben, 1748) c. művében. «Kihez való ajánló Levelét HELTAMAK» — írja BOD — «nem sajnálom egészen ide írni: melly így vagyon:

A' TISZTELENDŐ NAGYSÁGOS ASZSZONYNAK NÁDASDI ANNÁNAK. A' bődög *Majlát István* Erdélyi Vajdának s' a' t. Özvegyének kegylmességet és békességet. Nagyságos ASZSZONYOM, nem tertényedből vagyon ez, hogy rendek vadnak az Emberek között, és egyik feljebb-való a' másiknál; hanem az ISTENnek akarátja és rendelése.» — A végén pedig: «Szent János Apostol és Jéronimus nagyobbak vóltak én nálamnál; azért az ő munkájokat Isten-féle Asszonyi-állatoknak ajánlották. Te Nagyságodat az VR ISTEN meg tartsa az egész Nemzettel egyetemben. Colosvárott az Vj Esztendőben, 1561.

Te Nagyságodnak Jó-akarója

Heltai Gáspár.»¹

¹ Bod: i. m. 138—141 ll..

De nemcsak a címlapon és az ajánlásban, hanem egyes íveken a szövegben és sorbeosztásban is vannak eltérések, melyekből tanulságos lesz néhányat közölnünk; az összehasonlításához a múzeumi teljesebb és csonkább példányt használtam föl.

MÚZEUM, teljesebb példány:

Tű ezokaért halljátoc meg a mag vető-||ről valo példa beszedet . . .

. . . Miko-||ron kedig nyomorgatás auagy vldözés támad||az Igeért, legottan meg botránkozic. A ki||kedig a tūuissec közibe vette be a magot, ez az,||a ki az Igét hállya, de ez világi szorgalmatosság,||es a||[D 2.] es a kazdagságoknac . . . [D 2 b.]

PÁL, Jesus Christusnac||Apostola, a mi üdvözi-||tő Istenünknek rende-||léséből, és az Wr Jesus||Christuséből, ki mi re-||ménységünc. Timothe-||usnac, a hitben valo||igaz *fiamnac*, *Keduet*,||irgalmasságot és bekességet *kévánoc az Is-*||*tentől* a mi Atyánktól, és a mi Wrunc Jesus||Cristustól. [K k.]

Eszt è paranczolatot aiánlom tenęked, fiam||Timotheus, Hogy a te felőled valo iőuendő||mondássoc szerént ezekben amà iő vitęssęgel||vitęszkődgyęl, meg őrizuén a *hűtet*, és a iő lelki||ismeretet, melyet hátra vetuén nękic *vesző*||*delmet* [Kk2.]||[Kk2b.] delmet szenuettenec, kic kőzül vagyon Hime-||neus és Alexander, kiket a Sathannac adtam,||hogy tanóllyanac és káromlo beszédek ne||mondgyanac [Kk2b.]

MÚZEUM, csonkább példány:

Tű ezokaért halljátoc meg a mag vető-||ről valo példa beszedet . . .

. . . Miko-||ron kedig nyomorgatás uagy vldözés támad||az Igeért, legottan meg botránkozic. A ki||kedig a tūuissec közibe vette be a magot, ez az||a ki||[D2.]

a ki az Igét||hállya, de||ez világi||szorgalma-||tosság*) és a kazdagságoknac. [D2b.]

PÁL, Jesus Cristusnac||Apostola, a mi üduőzi-||tő Istenünknek rende-||léséből, és az Wr Jesus||Christuséből, ki mi re-||ménységünc. Timothe-||usnac, a hitben valo||igaz *fiamnac* *irom é le-*||*uelet* *Keduet*, irgalmasságot és bekességet *ké-*||*uánoc tenęked* az Istenőtől a mi Atyánktól, és||a mi Wrunc Jesus Christustol. [Kk.]

Eszt è paranczolatot aiánlom tenęked, fiam||Timotheus, Hogy a te felőled valo iőuendő||mondássoc szerént ezekben amà iő vitęssęgel||vitęszkődgyęl, meg őrizuén a *hűttet*, és a iő lelki||ismeretet, melyet hátra vetuén nękic *haió*||*vessést* [Kk2.]||[Kk2b.] vessést szeuuettenec, kic kőzül vagyon Himene||us és Alexander, kiket a Sathannac adtam, ho-||gy tanóllyanac és káromlo beszédek ne mond||gyanac.

*) Itt a szedő tévedett. a ki az Igét||hállya, de||ez világi||szorgalma-||tosság, a mely az előző lap szövegének folytatása, petit kurziv betűkkel a lap szélére került, mintha ez jegyzet volna.

(Marginális jegyzet hiányzik.)

... à hamis nęues || tudománnac
ellenkőzđ vetelkedésit, mellyet || midőn
nękic *igérnénec*, el téveledénec à hit ||
melől...

Ez à Timotheusnac irt első leuęl
kőldöttet Laodiceából || ... [Kk8b.]

PÁL az Istennec akarat || tyából à
Jesus Christus- || nac Apostola, az élet-
nec igéreti szerént, melly à || Christus
Jesusban va- || gyon, Timotheusnac, ||
az én szerelmes *fiamnac* || *Kedw*, Irgal-
masság és || *Békesség adasséc* az Atya
Istentől, és à mi W- || runc Christus
Jesustól. [Ll.]

Ezekről tégy emléközetet, És az
Wr előtt bi || zonságot téuén kéried
őket, hogy à *beszédde* va- || lo tusa-
kodásokat ne kőuesséc, mellyekből
sem- || mi haszon ninczen, hanem czac
hogy azoc || *bántatnac meg általa*, à
kic halgattyác. Ezen || ügyekőzēl, hogy
temagadot tekéletesnec *mu-* || *tassad* az
Istennec, olly munkásnac, ki meg ne ||
szégyenültesséc, és à ki az igasságnac
beszedét || igazán *hasogassa*. [Ll3.]

Á nagy házban kediglen nem czac
arany || és ezüst edénnyec vadnac, ha-
nem fa es föld e- || dényec is: és
nemellyec tisztességes dolgokra va- ||
lóc, nemellyec kedig *tiszteletlen dol-*
gokra.

Eltáuosztasd kediglen az iffiuságnac
gonosz || kėuánságit, *Es kőuessed* az
igasságot, à hit- || tet, à szeretetet ...
[Ll3b.]

Mert ezec kőzzől valóc azoc, kic
bemászkál- || nac à *hđz nępe* kőzibe, és

A margón a kővetkezđ megjegy-
zés áll:

Haió ve- || szést) Az az || Eluesztet-
téc || űdvőssege- || ket etc. [ez apróbb
betűkkel van nyomva, mint a szőveg].

... à hamis nęues || tudománnac
ellenbe valo vettekedesit, mellyet || mi-
dőn nękic elő mutatnánac, ellenbe való
vettekedesit, mellyet || midőn nękic elő
mutatnánac, el tévelednec à || hit melől...

Ez à Timotheusnac irt első leuęl
kőldöttet Laodiceá- || *ból* ... [Kk8b.]

PÁL az Istennec akarat || tyából à
Jesus Christus- || nac Apostola, az élet-
nec || igéreti szerént, melly à || Chris-
tus Jesusban va- || gyon, Timotheus-
nac, || az én szerelmes *fiamnac* || *irom*
eszt è levelet Kedw, || irgalmasság és
békesség legyen tenęked az || Atya Isten-
től, és à mi Wrunc Christus Jesustól.
[Ll.]

Ezekről tégy emléközetet, és az Wr
előt bi- || zonságot téuén kéried őket,
hogy à *beszedel* va- || lo tusakodásokat
ne kővesséc, mellyekből sem- || mi
haszon ninczen, hanem czac hogy
azoc, || *kic halgattyác*, *az által meg*
bántatnac. Ezen || ügye- || kőzēl, hogy
temagadot tekéletesnec *bemutas-* || *sad*
az Istennec, olly munkásnac, ki meg
ne szé- || gyenültesséc, és à ki az igas-
ságnac beszedét iga- || zán *ősztogassa*.
[Ll3.]

Á nagy házban kediglen nem czac
arany || és ezüst edénnyec vadnac, ha-
nem fa es föld e- || dényec is: és ne-
mellyec tisztességes dolgokra va- ||
lóc, nemellyec kedig *sđmeremre* ...

Eltáuosztasd kediglen az iffiuságnac
gonosz || kėvánságit, *Kővessed kedig* az
igasságot, à hit- || ted, à szeretetet ...
[Ll3b.]

Mert ezec kőzzől valóc azoc, kic
bemászkál- || nac à *nenęzetsęec* kőzibe,

fogua viszic az asz- || szonkákát, kic bűnekel vadnac terhelue . . . [L14b]

Hálát adoc az én *Istenem* nec, min-denha || meg emlekőzuén te felőled az én imátságim- || ban, miért hogy hal-lom à te szeretetedet és *hit-* || *tedet* [Mm2b.]

. . . műuel hogy olyan vagyoc, tudni || illic, egy meg *vén* *hedet* Pál . . . [Mm3.]

Könyörgec kedig az én fiamért . . . [Mm3.]

Az Isteni *Kedw* és *Bekesség* soka-*sodgyéc* || *ti* nálatoc. [Mm4b.]

à Lélec által kedig meg *elevenitet-tét*, Kinec ál- || tala, el iőuén, à lel-
keknec predicálot, kic à tőm- || lőt-
ben vadnac . . .

. . . Noenac *űdeiébe*, mikoron à bárka || *készitelnéc*, mellyben keuę, az az, nyóltz lelkec || tartattac meg à vizben, Mellyhőz à keresztség- || nec *ha-sonlatos példai*a minket is megtart: || Nem az à mossogatás, mellyel à testnec szen- || nye el vétettic, hanem, mellyel è leszen, hogy à iő || lelki ismeret az Istennel *tőrekődic* . . . [Nnb.]

Nn2. Lapszám helyesen van szedve.

Annac okaért iozánoc legyetec, és vigyá- || zatoc *az imátkozásra*. [Nn2b.]

Ezec à *szepplőc* à *tű* közenséges lakodalmo- || tokban . . .

Ezeokról kedig prophetált az Enoch is, ki hetedic vólt [Pp4b.]

A felsoroltakon kívül még számos más eltérés is van: az Oob lap tükrének alakja a két példányban teljesen különböző. Az Oo2 lapon a sorvégződészek különbözők és több betűs-, az Oo5 lapon több írásjel-különbség van; az Oo6 lapon a múzeumi teljesebb (A)-példánynál: pro- || balliátoc — a csonkább (B)-példánynál pro- || ballyátoc: a Pp lapon (utolsó sorban) A-példánynál: ír nec teneked, B-példánynál ír nám teneked, Ppb. lapon

és fogua vészic az asz- || szonkákát, kic bűnekel vadnac terhelve . . . [L14b.]

Hálát adoc az én *Istenem* nec, min-denha || meg emlekőzuén te felőled az én imátságim- || ban miért hogy hal-lom à te szeretetedet és *hűt-* || *tedet* . . . [Mm2b.]

. . . művel hogy olyan vagyoc, tudni || illic, egy meg *vén* *edet* Pál . . . [Mm3.]

Könyörgőc kedig az én fiamért . . . [Mm3.]

Az Isteni *kegw* és *békesség* sockasod-*gyéc* || *tű* nálatoc. [Mm4b.]

|| à Lélec által kedig meg *eleveni-tőt*tet, Kinec ál- || tala, el iőuén, à lelkeknec predicálot, kic à tőm- || lőt-
ben vadnac . . .

. . . Noenac *űdeiébe*, mikoron à bárka || *készilőtnéc*, mellyben keuę, az az, nyóltz lel- || kec tartattac meg à vizben, Mellyhőz à *hason-* || *latos példázattya*, à Keresztség, minket is meg || tart: Nem az à mossogatás, mellyel à testnec || szennye el vétettic, hanem, mellyel è leszen, hogy || à iő lelki ismeret az Istennel *tőrekedgyéc* . . . [Nnb.]

Nn2 lapszámozás hibásan *Mm2-*nek van szedve.

Annac okaért iozánoc legyetec, és vigyá- || zatoc *hogy imátkozatoc*. [Nn2b]

Ezec à *szepplőc* à *tű* közenséges lakodalmo- || tokban . . .

Ezeokról kedig prophetált az Enoch is ki || hetedic vólt [Pp4b.]

marginalis jegyzetben az A-példánynál az At||tya *Istennec*, B-példánynál az At-||tya *Ikennec* stb. stb.

Van még eltérés az Rr, Ss íven s bizonyára későbbi íveken is, melyeket a megfelelő lapok hiánya miatt már nem vehettem egybe.

A múzeumi A-példány azonos az egyetemi könyvtári, a sárospataki, az akadémiai és a TODORESZKU-féle teljesebb példánnyal. A múzeumi B-példány egyezik a TODORESZKU-féle csonkább példánnyal.

E különbségek mellett azonban ugyanazon íveken a legpontosabb egyezést találjuk. Van olyan ív, a melyen egy lapon van valami eltérés, a többi lapok pedig *még a sajtóhibákat és betűtöréseket is a legpontosabban megőrizték*. Ha az egész nyomtatványon végig, minden egyes ív eltérne a másik példánytól és pedig pl. a sorbeosztásban minden lapon, gondolhatnánk újra szedetésre, új kiadásra. Ha egy-két íven volna meg az eltérés, de tisztán csak sorbeosztásban, föltételezhetnők azt, hogy az illető 1—2 ív szedése szétesett s újra készült. — De itt az az eset, hogy az A és B példányoknak különbözik a címlapjuk, más az ajánlólevelük, a szöveg, sorbeosztás néhány íven, ill. e néhány ívnek néhány lapján különböző. Egyébként az A és a B példányok tulajdonképpen részben összevágtnak, congruensek. Tehát nem azonos két nyomtatvány az A és B féle *Új Testamentom*. De vajjon két külön kiadás-e?

Arra, hogy egy munka más-más szövegű címlappal jelent meg, példa a nagyszombati *Agendarius. Liber continens ritus* stb. (1596), amely egy és ugyanazon évben két azonos lenyomatban, de különböző szövegű címlappal jelent meg és KÁLDI György *Bibliá*-ja, melynek szintén van címlapkiadása.¹ Hogy egy és ugyanazon munka különböző ajánlásokkal jelenjék meg, annak érdekes példáját említi RÁTH György.² (*M. Könyvsz.* 1883. 273 l.) Ismerteti SZENTIVÁNYI Márton: *Négy rövid első könyvetskek... a Hitben támasztott versengésekről...* [Nagyszombat, XVIII. század 12r. 557. lap] művét s azt írja róla:

¹ RÁTH Gy.: Adalékok MKSz. 1883. 271. = 274. l.

² U. i. 273. l.

«Egyike azon könyveknek, melyek szembeszököden tanúsítják, hogy mely mértékben dívott az időben a kiadási költséget fedező pártfogóknak, a könyvek csekély kelete által igazolható hajhászata. Első kiadása ugyanis 1702-ben jelent meg DOBAY István csanádi püspöknek ajánlva, s még ugyanazon évben a 4. rész külön lenyomatban is közzé tétetett BÉNKOVICS Ágoston váradi püspökhöz szóló ajánlattal. A következő évben az ajánló levelet ismét változás érte s az BARKÓCZI Krisztina, KÁROLYI Sándornéhoz szólóval cseréltetett föl, míg az általam most először felemlített kiadásban a fenmaradt példányok elé ismét új, a nagyszombati akad. nyomda által egy főpaphoz intézett előszó nyomtatott . . .»

A XVII. században pedig, különösen a század második felében nagyon gyakori eset volt, hogy a disszertációk megjelentek ajánlással és ajánlás nélkül¹ vagy hogy a disszertáció egyes példányai más-más nyomtatott ajánlással jelentek meg, — másnak ajánlta a respondens, másnak a praeses,² vagy hogy maga a respondens két ajánlást készített s egyes példányokba az egyik, más példányokba a másik ajánlást nyomatta bele;³ de az is előfordult, hogy egy több részből álló mű egyes részeit más-más embernek ajánlották.⁴ HELTAI *Új Testamentom*ának példányain azonban nem csak a címlapban és nem pusztán az ajánlásban van a különbség, hanem a szövegben is. Föltételezhetjüke, hogy két kiadás jelent meg belőle, újra szedéssel — ugyanabban az esztendőben?

A TOLDY-féle 1560-i kiadásnak nincs nyoma. HELTAI nem említi az 1562-i kiadásban sehol, hogy már korábban is megjelent volna az *Új Testamentom* az ő nyomdájában, pedig ha megjelent volna, aligha hallgatná el. De másfelől a két különböző példány a vaskos kötetnek alig egy pár ívén tér el egymás között, a többi íveken, sőt az eltérést felmutató íveknek a legtöbb lapján is a legteljesebb megegyezést találjuk. Sajtóhiba, nyomdapiszok, betűtörés ugyanaz mind a két féle példányban. Már pedig ha újabb kiadás volna valamelyik, a sorbeosztásban és hibákban bizonyára az eltérés volna több s az egyezés kevesebb.

S éppen azért, mert eltérés az íveknek körülbelől csak egy-nyolcadrészen található, míg hétnyolcadrésze a legpontosabban egyezik, nem lehet hinni két külön kiadásban. Megtörténhetett

¹ SZABÓ-HELLEBRANDT: RMKTár. III. I. 2677., 2861., 3481. sz.

² U. o. 2790. sz.

³ U. o. 3467. sz.

⁴ U. o. 2992. sz.

régen is az, ami manapság sem ritka eset, hogy egyes hasábok, vagy ívek nyomás közben szétestek, vagy egyik-másik ívből keveset nyomtak s újra kellett szedni azokat, (v. ö. Szenczi MOLNÁR Albert zsolnárfordításának 1612. oppenheimeri kiadásáról c. cikkemet. MKSz. 1913. 13. l.) sőt az sem lehetetlen, hogy az utolsó ívekből két szedés készült, hogy a mű mielőbb megjelenhessék, s minthogy a könyvnyomtató HELTAI Gáspár volt, aki a kolozsvári bibliát negyedmagával fordította is, az új szedésben — nyilván — bizonyos változtatásokat eszközölt. A piacra, a könyv-árús ponyvájára mindenesetre egyidőben került mind a két féle biblia. Az eltérés a szövegben lényegtelen. A különbség csak egyes kifejezésekben, egy-egy szó betoldásában, vagy kihagyásában s a sorok beosztásában van meg.

Ez az eset előfordulhatott más régi nyomtatványoknál is. Elő is fordult, s a *Nyelvtörténeti Szótár* gyűjtői talán nem mindég hibásak abban, ha az ő idézetük nem egyezik pontosan annak a munkának egy másik példánya megfelelő helyével, amelyből az idézetet kiírták. Sajnos, a NySz. a HELTAI-féle *Új Testamentom*-nak utolsó íveiről, a hol éppen szövegbeli eltérések vannak, már nem igen idéz, így nem igazolhatok egy «botlását» sem. De bele kellett volna venni pl. a *szeplő* szónál a következő példát: «Ezec à *szeplőc* à tû közenséges lakodalmo-||tokban» Pp4b [Múz. A p.], amely adat a B példányban így van meg «Ezec à *szöplőc* à tû közenséges lakodalmo-||tokban. Pp4b. Ha az egyik példányból kiírt adatot a másik példánnyal ellenőriznők hibára bukkanánk. S micsoda szörnyű hibára találnánk, ha a múzeumi teljesebb példánnyal, melyben az Nnb lapon ez van: «Mellyhöz à *keresztégnec hasonlatos példaia* minket is megtart», ellenőriznénk a múzeumi csonkább példányból kiírt adatot: «Mellyhöz à *hasonlatos példázattya, à keresztég*, minket is megtart.» A *Nyelvtörténeti Szótár* hibáiról írott értekezések és művek, az itt jelzett szempont figyelembe vételével, régi magyar könyvek nem egy szedés-variánsáról fognak fölvilágosítást adni, s eddig nem ismert utakat fognak megvilágítani.

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1915-BEN.

A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége az 1915. évben főnnállásának 18. évét töltötte be. A törvényhozás által a Főfelügyelőségnek az 1914/15. költségvetési évre megszavazott 285.800 K javadalomból a Főfelügyelőség a háborúra való tekintettel 160.000 K-t visszaszolgáltató az államkincstár rendelkezésére s csupán 125.800 K-t fordított a felügyelete alatt álló intézetek segélyezésére, illetve fejlesztésére. Ezt az erősen redukált összeget is csupán 1915. jún. hó 11-én kelt rendeletével utalványozta a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, ami az intézetek akcióképességét lényegesen befolyásolta. Az idézett rendelettel kiutalt összegből 25.000 K-t mint beruházási államsegélyt az aradi Közművelődési Intézet kapott, 46.000 K-t kilenc intézet építkezési segélyének törlesztésére fordítottak, 53.170 K pedig huszonnégy intézet gyűjteményeinek segélyezésére és fejlesztésére szolgált. Ez utóbbi tételből könyvtári célokra a következő összegeket folyósították: 1. Az *alsókubini* CSAPLOVITS-Könyvtárnak rendezési munkálatokra 800 K-t; 2. a *debreceni* Ref. Kollegium nagy könyvtára rendezésére 1000 K-t; 3. a *komáromi* Közkönyvtár gyarapítására 200 K-t; 4. a *mármarossszigeti* Ref. Főiskola könyvtárának gyarapítására 1.000 K-t; 5. a *marosvásárhelyi* Ref. Kollegium könyvtárának berendezésére 2000 K-t és 6. a *sárospataki* Ref. Főiskola könyvtárának segélyezésére 1200 K-t. Ezenkívül a *kassai* Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum s a *szegei* Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum egyenkint 4—4000 K-t kapott, mely összeg egy része könyvtári célokat szolgált.

Az állami felügyelet alatt álló intézetek könyvtári működésének eredményeit a Főfelügyelőséghez beérkezett s a *Múzeumi és*

Könyvtári Értesítő 1916. évfolyamában közölt jelentések alapján a következőkben ismertetjük:

Alsókubinban az Árva megyei Csaplovits-Könyvtár kulturális tevékenysége a háború miatt 1915-ben csak igen szűk korlátok között maradhatott. Az 1915. évi kölcsönforgalom 310 kötet volt, az évi gyarapodás pedig 95 mű 117 kötetben, nagyrészt ajándék.

Aradon a városi Közművelődési Intézet ez év végén veszítette el első igazgatóját: VARJASSY Árpád kir. tanácsost. Első halottja volt ennek a szép intézménynek, amelyet az ő akaratereje, tevékenysége, kitartása váltott eszméből valósággá, melynek valósággal megalapítója volt és vezetője lett. A KÖLCSEY-Egyesület részéről Arad sz. kir. város közönségének tulajdonjogilag átengedett és időközben a FÁBIÁN-, NACHTNÉBEL-, CZÁRÁN- és WALLFISCH-könyvgyűjteményekkel gyarapodott és 1915-ben mintegy 450 kötettel szaporodott és így mintegy 30.000 kötetből álló könyvtárból 8.267 mű, 12.125 kötetben feldolgozást nyert. A könyvtár látogatói 60, kultúrpalotai könyvtár használatára jegyet váltott olvasón kívül túlnyomó részben a KÖLCSEY-Egyesület tagjai voltak. A könyvtár gyarapítása céljából a KÖLCSEY-Egyesület az idén is befizette a város pénztárába a 2000 K díjat, amelynek ellenében az egyesületi tagok a könyvtárat díjtalanul használhatják. Az intézet könyvtárosa dr. FARKAS József, aki 1915. márc. 15-től 1916. ápr. 31-ig katonai szolgálatot teljesített. (Fizetése évi 3600 K és 1040 K lakbér.) Ugyancsak a könyvtárban teljesít javarészt szolgálatot a két őrnök: SAILER Gabriella és BOKOR Anna. (Díjazásuk havi 90 K.)

A békéscsabai Közművelődési Ház történetében az 1915. év nevezetes fordulópontot jelez. Ez év folyamán vette át leltár szerint a békéscsabai Múzeum-Egyesülettől összes gyűjteményeit Békéscsaba város nevében a város és a Békéscsabai Közművelődési Ház bizottságának kiküldötteiből alakult bizottság s ezentúl az intézmény a «Békéscsaba Közművelődésháza» címét viseli. Békéscsaba vezetősége és képviselőtestülete azonban nemcsak a gyűjtemények átvételéről, hanem azok fenntartásáról és fejlesztéséről.

téséről is gondoskodott, amidőn költségvetésébe a Közművelődési Ház céljaira évi 3000 K-t iktatott. A költségvetésileg így kiutalt összeg lehetővé tette az igazgató és a könyvtáros díjazását s az állandó szolgáló fizetését is. A képviselőtestület arról is gondoskodott, hogy az intézmény tartalmát is nyerjen; ennél fogva szabályrendeletet dolgoztatott ki s bizottságot választott, melynek feladata nemcsak a múzeum és könyvtár gondozása és fejlesztése, hanem a közműveltség terjesztése is. Sajnos, a kitűzött célokat csak részben bírták megközelíteni. Ennek oka a most is dúló világháború. A békéscsabai ág. h. ev. RUDOLF-főgimnázium részére a földszinten négy terem s az alsó traktus egy részét is át kellett engedniök s ekként a könyvtárt 1915-ben is zárva kellett tartani. Épen ezért a könyvtár csak letét és ajándék útján gyarapodott. Törzsanyaga az 1915. év végén: 2336 könyv, 26 aprónyomtatvány, 1 térkép, 14 kézirat, 4 egyéb. — Könyvtáros: JÉGER József főgimnáziumi tanár. (Tiszteletdíja évi 400 K.)

A Budapesti Könyvtár-Egyesület Budai Könyvtára nem számolhat be az 1915. évre vonatkozólag semmi olyan jelentősebb eseményről, mely központi könyvtárának már teljesen megállapodott szervezetében változást idézett volna elő. Húsz személyre berendezett nyilvános olvasótermének látogatottsága a háború következtében némileg csökkent ugyan, ami főleg annak tulajdonítható, hogy olvasó törzsközönségének nagy része katonai szolgálatot teljesít. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 15.129 könyv, 2161 hírlap, 3745 aprónyomtatvány. A könyvtárt 290 nyitási napon 2603-an látogatták s használtak 4002 db könyvet. Pénztári maradvány 1914-ről: 1.500 K; pártfogóktól nyert javadalom: 120 K; tagsági díjak: 524 K; kamatok: 204.83 K. Összesen: 2.348.83 K. Személyi kiadásokra fordított: 665.40 K-t; irodai szükségletekre: 72.52 K-t; a helyiség fenntartására: 303.85 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre 15 K-t. A pénztári maradvány 1915. év végén: 1500 K. Alapítványi törzsvagyron: 1.977.96 K; pénztári maradvány: 1.500 K. Tartozás: 3021.38 K. Tiszta vagyon: 456.58 K. — Könyvtártiszt: NAGY László kat. irodatiszt (tiszteletdíja havi 70 K). Irnok: ifj. HANGEL

József tanuló (díjazása havi 30 K). Szolga: LENGYEL Mihály pénzügyminiszteri hivatalsszolga (díjazása havi 50 K). Az illetményeket az Egyesület fizeti.

A Dunamelléki ref. theol. akadémia Ráday-Könyvtára. A könyvtár felügyelője és kezelője 1915-ben is HAMAR István theol. tanár volt; a könyvtári szolga katonának vonulván be, teendőit felesége látta el; könyvtári segéd pedig, tekintettel a fedezet hiányára, nem alkalmaztatott. A könyvtárnok javadalmazását és a könyvtárszolga feleségének díjazását az akadémia pénztára fedezte, 2240 K összegben. A könyvtári munka az év folyamán a régi folyóirat és levéltári anyag rendezésének folytatásából, az újabb könyvanyag feldolgozásából és az olvasóközönség kiszolgálásából állott. Anyagi erő hiányában a pénzen való beszerzés szinte teljesen szünetelt s ily módon mindössze csak 3 művel 6 kötetben gyarapodott a könyvtár; állami letét volt 3 mű, 14 kötetben, 12 darabban; a theol. tanári könyvtárból áttétel 6 mű, 105 kötetben, 105 darabban; ajándék 97 mű, 94 kötetben, 94 darabban; a régi folyóirat és encyclopædikus anyag feldolgozásából 134 mű, 527 kötetben, 463 darabban. A gyarapodás legnagyobb része a theologiai és az encyclopædiai szakokra esett. A könyvtár törzsállománya 1915. dec. 31-én 23.106 műből állott, 36.117 kötetben, 35.013 darabban. Az anyag teljes átnézése és elkülönítése után munkába vétetett a levéltár rendezése is. A rendezés az egyház- és iskolatörténeti anyagon kezdődött meg. Rendeztetett 1353 db. A látogatók száma 463 volt, akik összesen 800 kötetet használtak. A fenntartó hatóság, a könyvtárnok honoráriumán és a szolga fizetésén kívül, 350 K rendes és 200 K rendkívüli segélyben részesítette a könyvtárt. E segélyösszegeket részben a dologi kiadásokra, részben a Magy. Tud. Akadémia előző évi könyvszámlájának kiegyenlítésére fordították.

Debreczenben a Ref. Főiskola Nagy Könyvtára 1915-ben a normálisnál kisebbsérmű gyarapodást tüntet fel, úgy a bevásárlás és rendelés, mint az ajándékozások terén. A bevásárlás mérvét erősen csökkentette a könyvtár budgetjének leszállítása, ami a kollégium anyagi viszonyaiban találja magyarázatát. Az aján-

dékozások sorában mégis felemlítendő néhai BALOGH Ferenc főiskolai theol. tanár 9 ladás könyvtárhagyatéka, amely az elhunyt-nak egyháztörténeti könyvtárállományát tartalmazván, immáron a könyvtárnak tényleges birtokában van, noha feldolgozását megfelelő munkaerő és helyiség hiányában még meg sem kezdhették. A könyvtár állománya az 1915. évi szaporulattal: 554 darabbal és 4031 aprónyomtatvánnyal 167.183 darabra emelkedett, az 1914. évi 162.573 darabbal szemben. Ebből 94.729 könyv, 66.387 aprónyomtatvány és 6067 kézirat. Az olvasóterem 1915-ben is igen látogatott volt; összesen 222 napon keresztül állott nyitva s ez idő alatt 16.991 egyén 19.396 kötetet használt. Az Orsz. Főfelügyelőség útján katalogizálási célokra a vallás- és közoktatásügyi miniszter által engedélyezett 3.000 K összegből az első és második 1.000 K-ás részlet utalványoztatott. A könyvtár azt rendeltetésének megfelelőleg tényleges felhasználása idejéig gyümölcsözőleg kezelte. Személyi változás mindössze annyi történt, hogy dr. VARGA Zsigmond könyvtárost az egyházkerület 1915. évi novemberi közgyűlése lelkészképzőintézeti tanárrá választotta és mint ilyent megbízta az egyházkerület további intézkedéséig jelenlegi könyvtári ügyköre végzésével. A 2-ik könyvtártisztai állást azonban a múlt évben sem töltötték be s a theologus kisegítő személyzet is kimaradt a könyvtári szolgálatból az iskolai jótétemények elesése folytán. A jelenlegi könyvtári személyzet tehát éppen csak hogy az ügykezelés és a napi adminisztráció lebonyolítására elégséges. A könyvtár pénztári maradványa 1914-ről: 501'93 K; fenntartójától nyert javadalom: 4000 K; pártfogóktól nyert javadalom: 7000 K; használati díjak és adományok: 1165 K; kamatok: 1481'72 K; rendkívüli bevételek: 3.072 K. Összesen: 17.220'65 K. Ebből személyi kiadásokra fordított: 6470 K-t; gyarapításra: 4.943'31 K-t; katalogusra fenntartott: 2000 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre: 297'38 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 3509'96 K. Alapítványi törzsvagyon: 31.589'89 K. — Személyzet: Igazgató: dr. MITROVICS Gyula tanárképzőint. igazgató. (Fizetése tanárképzőintézeti igazgatói javadalmával együtt évi 6.400 K és természetbeni lakás.) Ör: dr. VARGA

Zsigmond. (Fizetése lelkészképzőintézeti tanári javadalmával együtt évi 3200 K és 800 K lakpénz.) Irnokok: váltakozó számban (2—8) theol. hallgatók. Díjazásuk iskolai jótétemények. Szolga: Kiss Károly. (Fizetése 1370 K és 300 K lakpénz.) Az illetményeket a ref. kollégium fizeti.

A Városi Múzeum könyvtára vásárlás útján 6 művel, ajándék útján 161 darabbal s állami letétként 7 művel gyarapodott. Évvégi állománya 13.076 db nyomtatvány és kézirat volt. E helyen említjük meg, hogy HARSÁNYI István a Régi Magyar Könyvtár c. vállalat számára sajtó alá rendezte báró PALOCSAY György verseit, melyek eredeti kéziratát a múzeum őrzi.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Ethnographiai és Tört. Társulat Könyvtára az 1915. év folyamán alig gyarapodott. A könyvek száma az 1915. év végén 1658 db volt. A könyvtár a tanítási idő alatt mindennap hozzáférhető. Ennek dacára 9 látogató összesen 17 darabot használt az 1915. év folyamán. A könyvtár kezelője: TELEKI Endre tanár.

Déván a Hunyadmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Társulat könyvtára az év végén: 1192 könyv, 54 folyóirat, 72 aprónyomtatvány. Egyéb könyvtári anyag rendezés alatt. Évi javadalma 11.740⁵⁷ K volt, de ez összegből könyvtári célokra úgy látszik egy fillért sem fordított.

Eperjesen a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület kollégiuma könyvtárának könyvtárosa csak január második felében tért a menekülésből vissza, azonban ettől fogva is csak aggodalmak közt folyt a munka, az élet nem mert kibontakozni, mert a vármegye területén heves harcok folytak s az Eperjestől alig 40—45 kmnyire fekvő front mögött az izgalom nem ült el. Biztonságba helyezett könyvtári értékeiket május második felében hozták napvilágra. Penészesen kerültek ki a rejtekhelyről s heteken át tartott, míg kiszáradtak. Ez volt a könyvtáros nyári munkája. Szerencsére a könyvtár legnagyobb kincsének: HUSZÁR Gál *énekeskönyvének* a biztonságbahelyezés nem ártott. Az olvasóterem fedezet híján egész éven át zárva volt. Az 1915/16. iskolai év megnyitával a könyvtár mérsékelt használata a heti könyvkikölcsönzéssel lehe-

tövé vált. 42 nyitási napon 86 egyén 266 kötetet használt. Törzsanyaga ez idő szerint még pontosan meg nem állapítható. Az 1915. évi gyarapodás 238 db. — Könyvtáros: FRENÝÓ Lajos főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 1000 K, melyet a kollégium pénztára fizet.)

Az 1915. évben a *felkai Tátra-Múzeumegylet* sem fejthetett ki nagyobb mérvű tevékenységet, mert PÓDISZ Árpád főkönyvtáros a háború kitörése után azonnal bevonult. Teendőit a szünidőben GREISINGER Ödön ózdi tanító, ősztől kezdve pedig KASPRÁK Ede felkai tanító látta el. A legnagyobb gyarapodást a könyvtár mutatja fel. Állami letétképen összesen kapott 30 kötetet; vétel és előfizetés útján beszereztetett 34 kötet, ajándékképpen befolyt 25 kötet és füzet, összesen 89 db. Azonkívül ajándékba kapott a könyvtár két régi színlapot 1842-ből, a felkai műkedvelők által rendezett előadásokról. Törzsanyaga az év végén: 3967 könyv, 37 hírlap, 139 aprónyomtatvány, 116 térkép, 8 kézirat, 69 egyéb. A könyvtárt 52 nyitási napon 69-en látogatták s 176 db könyvet használtak. Az intézet saját javadalma: 834.65 K. Ebből az összes gyűjtemények gyarapítására 20 K-t fordított.

Győrből a Városi Közkönyvtár vezetősége — ép úgy, mint 1914-ben — jelentést nem küldött.

Gyulafehérvárt az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület az 1915. évben 500 K államsegélyt kapott; ebből 374.62 K-t a könyvtár gyarapítására használt fel. A könyvtárnál főképen a már 1914-ben engedélyezett könyvek árát fizették ki utólagosan. A könyvtárból 12 látogató 29 munkát használt; jöllehet a téli időt kivéve, állandóan az olvasók rendelkezésére áll.

A Batthyány-intézet könyvtárában az 1915. év első felében tovább folyt a cédulázás munkája. A Hungaricumok feldolgozása immár teljes s katalógusuk rövidesen nyomda alá rendezhető. Az ősnymtatványok sorozatából is sikerült több száznak bibliografiai megállapítása részben VOULLIÈME szíves segítségével. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 37.025 könyv, 104 hírlap, 744 kézirat, 13.562 egyéb. A könyvtárt

290 nyitási napon 136-an látogatták s 396 db könyvet használtak. Pénztári maradvány 1914-ről: 53'03 K; kamatok: 4915'10 K; rendkívüli bevételek: 1811'90 K. Összesen: 6780'03 K. Ebből tőkésítésre fordított: 1300 K-t; személyi kiadásokra: 2075'50 K-t; a gyűjtemények gyarapítására: 2406'35 K-t; bútorozásra és felszerelésre: 409 K-t; irodai szükségletekre: 80'31 K-t; a helyiség fenntartására: 335'03 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre: 129'53 K-t. Alapítványi törzsvagyon: 60.503'12 K; pénztári maradvány: 44'31 K. Tiszta vagyon: 60'547'43 K. — Igazgató: dr. SZENTIVÁNYI Róbert theol. tanár. (Tiszteletdíja évi 1600 K.) Ör: LESTYÁN József főgimn. tanár. Irnok: SIMON Ádám. (Díjazása 475'50 K.) Az illetményeket a BATTHYÁNY-Intézet fizeti.

Hódmezővásárhely a református főgimnázium nyilvános könyvtára az 1915. év folyamán nemcsak látogatói számában, hanem anyagának szaporulatában is erősen megérezte a háborút. Az október hóig kórházul szolgáló iskola nem zárta ugyan be könyvtárajtóit a látogatók előtt, de azok ritkán jöttek s inkább hírlapokat kerestek. Az 1915. évi márc. hó 31-től április hó 21-éig azonban kénytelenek voltak a könyvtárt bezárni, mivel az épületet az egyik tanteremben fekvő, kiütéses tifuszban szenvedő katona miatt zárlat és fegyveres őrizet alá vetette a katonai és polgári hatóság. Ez az oka, hogy az év folyamán összesen csak 413 egyén olvasott 761 művet, 938 kötetben. A könyvtár anyaga sem igen szaporodhatott, mivel már a második évben nem kapott államsegélyt; kénytelenek voltak tehát az egyházi segéllyel beérni s a kapott összeget főképp a nagyszámú folyóiratok folytonosságának biztosítására fordítani. A fennmaradt összegből a mulhatatlanul szükséges műveket szerezhették csak be. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 14.043 könyv, 716 hírlap, 84 aprónyomtatvány, 5 térkép, 207 kézirat, 2005 oklevél és egyéb irat, 2797 egyéb könyvtári anyag. Pénztári maradvány 1914-ről: 81'87 K; fenntartójától nyert javadalom: 800 K. Összesen: 881'87 K. Ebből személyi kiadásokra fordított: 250 K-t; a gyűjtemények gyarapítására: 518'89 K-t; irodai szükségletekre: 14 K-t. A pénztári maradvány 1915. végén: 98'98 K. — Igazgató: TÖL-

CSÉRY István főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 200 K.) Szolga: BÚZA Ferenc gimn. szolgál. (Évi fizetése 50 K.) Az illetményeket a fenntartó ref. egyház fizeti.

Kassán a Felsőmagyarországi Állami Rákóczi-Múzeum működését és fejlődését az 1915. évben szűk határok közé szorította az a rendkívül fenyegetett helyzet, amelyben Kassa városa volt, míg az ellenség a szomszédos vármegyék területén állott. Az intézet könyvtára azonban még az esztendő legveszélyesebb napjaiban is zavartalanul teljesítette feladatát. Az előző év utolsó hónapjaiban a városban dúló járványok miatt bezáratván, a hatóságok erélyes kezével megfékezett veszedelem elmúltával, 1915. évi január 7-én újra megnyílt a könyvtár s e naptól kezdve — leszámítva a tél elején a fűtőkészülék megrongálódása miatt beállt egy heti szünetet — szakadatlanul működött s az előző éveket messze túlszárnyaló forgalmat ért el. A könyvtárban olvasók száma ugyan az előző évhez képest megcsappant, ezt azonban épen a kölcsönzők száma emelkedésének kell tulajdonítani. A könyvtár szűk elhelyezési viszonyai mellett ugyanis a könyvkölcsönzés csak az olvasóteremben lévén lebonyolítható, a kölcsönzők járás-kelése sokakat elriasztott az olvasóteremben való tartózkodástól. Az olvasóteremben 1367 olvasó 1568 művet 1717 kötetben használt; külső használatra 10.986 kölcsönző 10.986 művet 13.859 kötetben kölcsönzött ki. Összesen tehát 12.353 egyén 15.576 kötetet használt. A könyvtár állománya az év folyamán 722 művel 841 kötetben és 921 db aprónyomtatvánnyal és egyéb könyvtári anyaggal gyarapodott. — Könyvtártiszt: PUHALA Anna. (Fizetése évi 1400 K és 720 K lakpénz.) Könyvtári napidíjas: LOÓSZ Etelka. (Díjazása napi 250 K.) Az összes illetményeket a kassai m. kir. adóhivatal útján az állam fizeti.

A Kecskeméti Városi Múzeum és Könyvtárnál az 1915. évben is tovább tartott a régi, nehéz helyzet. A gyűjtemények, mostoha elhelyezésük miatt, nem fejthették ki azt a hatásukat, amire hivatottak. Az építkezés ügye, aminek a megindultához pedig már-már közel állottak, megfeneklett. A könyvtárt mostani állapotában kevesen használják, de néhányan jó hasznát veszik tudo-

mányos munkásságukhoz. A könyvtár a város pénzén 630'90 K-ért vásárolt, 93 munkával gyarapodott, 123 kötetben. Ajándékba s más módon 107 munkát kapott a könyvtár 200 kötetben, amiben benne van a Főfelügyelőség küldötté 10 mű is. Ezzel a gyarapodással a könyvek kötetszáma 14.143-ra emelkedett. Készülőben van a könyvtár tárgyi katalogusa, mely nemcsak az önnálló munkákat, hanem folyóiratok s gyűjteményes művek fontosabb dolgozatait is magában foglalja. A nagyközönség még egyik gyűjteményt sem használhatja. Az intézet fenntartójától nyert javadalom: 11.141'13 K. Ebből személyi kiadásokra 9960 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 1125'09 K-t; biztositásra, adóra és rendkívüliekre 56'04 K-t fordított. — Személyzete: Igazgató: dr. SZILÁDY Károly. (Díjazása évi 4100 K fizetés és 910 K lakpénz.) Ör: dr. SZABÓ Kálmán. (Díjazása évi 2900 K fizetés és 800 K lakpénz.) Szolga: KOVÁCS Lajos. (Díjazása 1000 K fizetés és 250 K lakpénz.) Az illetményeket Kecskemét városa fizeti.

A *Keszthelyi Balatoni Múzeum* osztályai közül csak a könyvtár gyarapítása közelítette meg az eddigi évi szaporulat mértékét, amennyiben a rendelkezésre álló államsegély teljes felhasználásával folytatólagosan beszerezték mindazokat a tudományos folyóiratok 1915. évi folyamait, amelyek, mint múzeális szempontból a vezetésre jelentősek, az előző években is beszerezettek. Azonfelül vásároltak több, hasonló célt szolgáló szakmunkát és antikváriusi úton néhány, a XVIII. századból származó, nevezetesebb régi magyar természettudományi művet. Az államsegélyből 47 kötet könyvet szereztek be, egyéb vétel, letét és ajándékozás útján pedig 60 db könyvet, aprónyomtatványt és kéziratot soroztak a könyvtárba. Ebben a számban nem foglaltatnak az ú. n. háborús nyomtatványok, melyek az Egyesület titkárának buzgólkodásából összehozott külön hadigyűjteményben nyernek elhelyezést. A könyvállomány ekként az év végén 2149 könyv, 16 hírlap, 1443 aprónyomtatvány, 9 térkép, 202 kézirat, 23 egyéb volt.

Késmárkon az ág. h. ev. ker. liceum nagykönyvtárában az 1915. évi forgalom nemcsak ismét normálisnak mondható, hanem szinte

feltűnő gyarapodást mutat. A látogatók száma 1006-ról 1601-re emelkedett, a használt könyvek száma pedig 3144-ről 5131-re szökött fel. A látogatók és a könyvforgalom tehát 60⁰/0 növekedést mutat. A könyvtárt használó olvasók 75⁰/0-a nő volt. Az elmúlt évben, a folyóiratokat is beleértve, vétel útján alig 100 kötetet birtak beszerezni, mert a fenntartó testület járulékaiból egy tekintélyes részt még az előző évben vásárolt könyvek törlesztésére fordítottak. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 47.481 könyv, 289 hírlap, 660 aprónyomtatvány, 69 térkép, 219 kézirat, 144 egyéb. Fenntartójától nyert javadalom: 2105.72 K; tanulók járuléka: 268 K; használati díjak: 75 K; kamatok: 232.02 K. Összesen: 2680.74 K. Ebből tőkésítésre fordított 288.81 K-t; személyi kiadásokra 460 K-t; gyarapításra 1906.93 K-t; irodai szükségletekre 10 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 15 K. Alapítványi törzsvagyron: 2584.36 K. — Személyzet: Igazgató: BRUCKNER Károly liceumi igazgató. (Tiszteletdíja évi 400 K.) Könyvtársegédek: ifj. BRUCKNER Károly VII. o. t., LECHNER István VII. o. t., BRUCKNER Győző VI. o. t., akik 20—20 K tiszteletdíjat kaptak. Az illetményeket a könyvtárfenntartó testület fizeti.

Kiskúnfélegyházán a Városi Múzeum könyvtári anyagának rendezése fele részében készen van. A könyvtárt azonban nyilvános használatra átadni még nem lehetett, mert még mindig sok könyv kötetlen. A rendelkezésre álló államsegélymaradvánnyal takarékoskodni kellett, hogy fedezni lehessen belőle a könyvtárt kötelező tagsági díjakat. E kötelezettségeket a könyvtári államsegélymaradványból még csak egy évig lehet megbírni. De mindez nem akadályozta azt, hogy a komoly szándékkal dolgozók és kutatók előtt a múzeumőr meg ne nyissa a könyvtár anyagát. A könyvtári anyagot használók vagy bent a múzeumban dolgozhattak, vagy pedig kellő biztosíték mellett a könyveket ki is kölcsönözhatték. — Igazgatóőr: SZALAY Gyula főgimn. tanár.

Kiskúnhalason a ref. főgimnáziumi könyvtár működése az elmúlt évben a háború hatása alatt állt. Az államsegély elmaradt; sőt az iskola az 1914. év első felében nyert 1000 K rendkívüli könyvtári segélyét is visszabocsátotta hadviselési célokra az állam-

kincstárnak. Így nagyobb mérvű gyarapodásról nem számolhatna be a könyvtár, ha ép az 1915. évben egy hagyatékot nem kapott volna. Néhai Kovács Lajos államvasuti üzletvezető, az iskola régi növendéke, végrendeletében egy 20.000 K-ás alapítványon túl könyvtárával emlékezett meg az intézetről. A hagyaték mintegy 600 kötet értékes műből áll s most van könyvtári feldolgozás alatt. A könyvtár 1915. évi gyarapodása: a fenntartói 260 K díjból szereztek 44 művet 55 kötetben; állami letét gyanánt kaptak a Főfelügyelőség útján 3 művet 9 kötetben; ajándékból belajstromoztak 171 művet 282 kötetben és 810 térképet. Így a törzsállomány az 1915. év utolsó napján 39.312 számot mutatott. A 142 nyitási napon 787 látogató 2150 db könyvtári anyagot használt. De e számok a könyvtárnak csupán a városi közönséggel való érintkezéséről szólnak, a tanárok és tanulók itt nincsenek figyelembe véve. Fenntartójától nyert javadalma 660 K volt. Ebből személyi kiadásokra fordított 400 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 260 K-t. — Könyvtáros: dr. NAGY József főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 400 K, melyet a főgimnázium pénztára fizet.)

Kolozsvárt az Erdélyi Kárpátegyesület Múzeumának könyvtári osztálya csere és ajándék címén 141 db könyvvel gyarapodott.

A Komáromi Közkönyvtár az 1915. évben zárva volt, mert összes helyiségei — a könyvraktárat kivéve — hadikórházi célokat szolgáltak. Ily körülmények között a könyvtár vezetősége a kórházakban ápolts sebesültek és betegeknek olvasmányokkal való ellátásával foglalkozott és erre a célra eredményes könyv- és folyóiratgyűjtést is rendezett. A könyvtár gyarapodása — mivel erre költségvetési hitel nem állott rendelkezésre — messze a múlt évek gyarapodása mögött maradt és úgyszólván csak a folyóiratok előfizetésére szorítkozott. A könyvtár belső életében nevezetesebb és megemlékezésreméltó esemény nem fordult elő. A személynzet az elmúlt években beérkezett nagy anyag feldolgozásával volt elfoglalva és azt kevés híján be is fejezte.

Losonczon a Városi Közkönyvtár gondnoksági elnökének

BENICZKY Kálmán nyug. főgimn. igazgatónak az év elején történt elhalálozása után a gondnokságot a városi képviselőtestület MOLNÁR Gyula főgimn. tanár megválasztásával egészítette ki, a gondnokság pedig elnökül eddigi jegyzőjét: KIRCHNER Dánielt választván meg, helyette a jegyzői állást MOLNÁR Gyulával töltötte be. A könyvtár ügyforgalma és anyagi eredménye az előző évekhez képest — a világháború nyomasztó hatása mellett is — igen kedvező volt. Ez volt az első teljes naptári év azóta, hogy a könyvtárnoki állás átszervezésével ez el lett különítve a községi birói teendőktől s a kettős állást 30 éven át betöltött tisztviselő más helyre osztatván be, helyette kizárólag könyvtári teendőkkel megbízott egyént alkalmaztak. Olvasási díjban befolyt 1913-ban 330'50 K, 1915-ben 537 K. Emelkedés 620/0. Jelentékeny a különbség a nyomtatványok (katalogusok) címén befolyt jövedelemnél is, mert az 1913. évi 19'10 K és az 1915. évi 48'90 K között 1560/0 az emelkedés. Államsegély az 1917. évben sem jutott a könyvtárnak, de azokat a tudományos folyóiratokat, melyeket az előző években államsegélyből szereztek be, ez évben is megrendelték, ami 128 K-t tett. A könyvek szakonkénti szaporodása a következők szerint oszlik meg: Szépirodalom 196 kötet, természettudomány 4 kötet, történelem 3 kötet, folyóirat 53 kötet, vegyes 78 kötet. Összesen: 334 kötet. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 25.596 könyv. A könyvtárt 300 nyitási napon 131-en látogatták, akik 9127 db könyvet használtak. Pénztári maradvány 1914-ről: 457'21 K; fenntartójától nyert javadalom: 1295 K; használati díjak és adományok: 537 K; kamatok: 191'08 K; rendkívüli bevételek: 48'90 K. Összesen: 2529'19 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 1095 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 653'71 K-t; nyomtatványokra 10 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 770'48 K. Alapítványi törzsvagyton: 2000 K. — Könyvtáros: KASZNER Olga okl. elemi népiskolai tanítónő. (Díjazása évi 1095 K, melyet Losoncz város házipénztára fizet.)

Löcsén az ág. hitv. ev. egyház könyvtárában a könyvtáros egészsége helyreállítása után az 1915. év tavaszi és nyári hónapjaiban fokozottabb mértékben folyt a könyvtár cédulakatalogusá-

nak feldolgozása. A «Hungarica et Scepusianae» csoport részben, a «Történelem» és «Jogtudomány», valamint a «Szépirodalom» csoportjának katalógizálása teljesen befejezést nyert, amivel lényegesen előmozdították a könyvtár gazdag anyagának felhasználását. Tekintettel az 1914. év végén és 1915. év tavaszán uralkodó hadihelyzetre, a könyvtárnak legbecsesebb műveit, különösen pedig a hungarikákat tartalmazó kolligátumokat, biztos helyre szállították, ahol mai napig is el vannak helyezve. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 4286 könyv, 50 okmány. A könyvtárt 69-en látogatták, akik 103 dbot használtak. Fenntartójától nyert javadalom: 185 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 150 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 10 K-t; fűtésre 25 K-t. — Könyvtáros: KAUFFMANN Aurél áll. főreálisk. tanár. (Jutalomdíja évi 120 K.) Szolga: FISCHER Károly egyházi. (Díjazása évi 30 K.) Az illetményeket a löcsei ág. hitv. ev. egyház fizeti.

Marosvásárhelyt a ref. kollégium könyvtárából az intézet könyvtárosa, GULYÁS Károly r. tanár 1915 márciusában katonai szolgálatra bevonulván, a könyvtár egy ideig a kollégiumi igazgató felügyelete alatt állott, május végén a könyvtárosi teendők végzését dr. DEKÁNI Kálmán r. tanár vette át, mint helyettes. Állami letétből 5, ajándékozottakból 50, vétel útján — nagybárá a folyóiratok — 45 művel gyarapodott. A nyári szünidőben a könyvanyagnak mintegy kétharmad része mégis az új könyvvállványokra volt átköltöztethető. A hungarikumokat és a könyvtár unikumait, tekintettel a már elmúlt háborús veszedelemre, újból a könyvtár helyiségébe hozták vissza. A penésztől és nedvességtől súlyosan megtámadott könyvek kiszárítása és megtakarítása sok munkát igényelt. A könyvtárban az 1915. év végén 19.395 kötet könyv volt s 8 kölcsönvevő 76 kötetet használt belőle. A könyvtár fenntartójától 1400 K javadalmat kapott 1915-ben. Ebből 600 K-t személyi kiadásokra, 800 K-t a könyvtár gyarapítására fordítottak. Rendkívüli államsegély 1915-ben: a könyvtár berendezésére megállapított segély második részlete: 2000 K. — A könyvtáros, GULYÁS Károly r. tanár 600 K díjazást élvez a kollégium előjáróságától.

A marosvásárhelyi Közművelődési Ház Könyvtára anyagának folytatólagos földolgozása kedvezően haladt. A törzskönyvbe az 1915. évben 2854 művet iktattak be, melyek 3812 kötetet (dbot) képviselnek. Így a törzskönyv az év végén 11.234 sorszám alatt 15.217 kötet (db) könyvet foglalt magában. A nagyközönségnek a könyvtár iránti érdeklődése, mondhatni, állandó és az olvasási kedv alig maradt az előző évi mögött. Az 1915. év folyamán 33.583 esetben 61.691 kötet könyvet kölcsönöztek ki. Ezenkívül az olvasóteremben ugyanez idő alatt 4174 kötetet használtak. Ajándékozás folytán a könyvtár 1006 művel, 1286 kötettel, vétel útján 335 művel 461 kötettel, összesen 1341 mű 1747 kötetben, gyarapodott, 6356 K értékben. A könyvtári helyiségeknek több mint felerésze a különböző iskolák céljaira foglaltatott le, mert az iskolai helyiségek katonai kórházakká alakították át. A könyvtár fenntartójától nyert javadalom: 12.528'93 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 9600 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 2337'13 K-t; bútorozásra és felszerelésre 309'91 K; irodai szükségletekre 281'89 K-t. — Igazgató: dr. MOLNÁR Gábor. (Fizetése évi 4600 K.) Könyvtártsízt: SZÁSZ Béla. (Fizetése évi 2000 K.) Gépirónök: NURIDSÁNY Margit (fizetése évi 960 K) és CSÁZIK Ilona. (Fizetése évi 600 K.) Kezelő: SZÁSZ Ödön. (Fizetése évi 600 K.) Szolga: SZABÓ Lajos. (Díjazása évi 840 K és természetbeni lakás.) Az illetményeket Marosvásárhely sz. kir. város fizeti.

Máramaroszigeten a ref. főgimnázium főkönyvtárának használatát az 1914. év derekán kitörő háború teljesen lehetetlenné tette, pedig az éveleji látogatottság — 469-en használtak 664 db munkát — az előző éviénél jóval nagyobb eredménnyel kecsegtetett. Az iskola — a könyvtár helyiségeinek kivételével — 1914-ben a mozgósítás első napjától kezdve novemberig kaszánya, majd kórház volt. Novemberben is csak épen annyi helyiséget kapott vissza, amennyiben a tanítványokat szűkösen elhelyezhették. A könyvtár helyiségei továbbra is kórtermek közé ékelve maradt és így látogatók egyáltalán nem használhatják azt. A könyvtár 1915. évi fejlődéséről és állapotáról csupán annyit jelent a vezetőség, hogy a fenntartó testület az 1915-ik évre a könyv-

tárnoknak visszamenőleg 300 K-t kiutalt és ezt 1916-ban már ki is fizette. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 20.784 könyv, 7292 hírlap, 652 aprónyomtatvány, 130 térkép, 1000 kézirat, 4687 oklevél és irat, 118 egyéb. Személyi kiadások a fordított 400 K-t; a helyiség fenntartására 350 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 229.53 K. Alapítványi törzsvagyron: 2000 K. — A könyvtár öre: SIMON Géza főgimn. tanár. Szolga: GYÖRI István.

Miskolcson az ág. hitv. ev. egyház nyilvános könyvtára egy részét a helyben ápolt sebesült katonák rendelkezésére bocsátotta. Gyarapodás 12 mű 20 kötetben. Ezzel a könyvtár 1915. évvégi állománya 7990 kötetre emelkedett. A könyvtár az elmúlt évben hetenként kétszer volt nyitva s 1147 látogató 925 dbot használt belőle. Alapítványi törzsvagyron: 6000 K. Ennek 300 K kamatát a könyvtáros: CSÓK György ev. lelkész díjazására fordította.

A Borsod-Miskolczi Múzeum 1915-ben sem állami, sem megyei segílyt nem kapott. A város adta 200 K volt az egyedüli forrás, amelyből a fenntartási és dologi kiadásokat, tiszteletdíjakat, apróbb vásárlásokat fizethették. A könyvtár 74, a levéltár 5 dbbal gazdagodott, az előbbi 4761, az utóbbi kereken 2500 db, ide nem számítva a helyszűke miatt ki nem csomagolható HORVÁTH Lajos könyvtárat és a diósgyőri volt koronauradalom levéltárát.

Nagybányán a Városi Múzeum 1915-ben állandóan zárva volt, mert a múzeum öre és pénztárosa katonai szolgálatot teljesít.

Nagyenyeden a Bethlen-kollégium könyvtára az államsegély elmaradása következtében az 1915. év folyamán vétel útján csak 79 új művel gyarapodhatott. Hogy a könyvtár gyarapodása a viszonyokhoz képest általában mégis elég tekintélyes számot mutat fel, az tisztán az ajándékozók bőkezűségének köszönhető. Közülük különösen kiválik Kiss Ernő nagyenyedi vincellérképzőintézeti tanár, aki egymaga mintegy 426 K értékű, többnyire magyar irodalomtörténeti becsű művel gazdagította a könyvtárt. Ajándékozás útján az állami letéttel együtt 139 mű érkezett be

272 darabban. A gyarapodás értéke így összesen 1907'52 K-ra rúg. A könyvtár forgalma a világháború miatt szintén csökkenésnek indult, amennyiben csak 405-en vették igénybe, 3005 művet 5409 darabban kölcsönöztén ki. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 39.794 könyv, 5198 hírlap, 667 kézirat, 16 egyéb. — Könyvtárőr: dr. FARNOS Dezső. (Tiszteletdíja a kollégium könyvtárából évi 400 K.)

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktár anyagában nem történt sok változás: özv. FRUTTIGERNÉ hagyatékából 158 db könyvet kapott a könyvtár; a Magyar Nyelvőrnek és a Magyar Nyelvészetnek évfolyamai az alapító ALSZEGHY János hagyatékából tétettek át; WINTERBERGNÉ 52 dbbal, BOROVÁNSZKY Ede főügyész 3 kötetrel, a városi tanács is ugyancsak 3 kötetrel gyarapította a könyvkészletet; a városi segélyösszegeből viszont a folyóiratokat rendelték meg újra. A könyvtári állandó könyvkikölcsönzők száma 120-ra emelkedett, akik 30 nyitási napon 4210 könyvet vettek kölcsön. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 11.312 könyv, 116 hírlap, 136 aprónyomtatvány, 25 térkép, 8 kézirat, 157 egyéb; az emléktári részben 75 könyv, 453 hírlap, 229 aprónyomtatvány volt. Az intézet fenntartójától nyert javadalom: 600 K. Ebből személyi kiadásokra fordított 400 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 150 K-t; a helyiség fenntartására 50 K-t. — A könyvtár és emléktár főkezelője dr. ALSZEGHY Zsolt budapesti áll. főgimn. tanár. A gyűjtemény őre ALSZEGHY Jánosné, az alapító özvegye, kinek tiszteletdíja a városi segélyből évi 400 K. Irnok: PROKSA Lajos városi díjnok. (Díjazása évi 100 K.)

Nagyváradon a Biharmegyei és Nagyvárad Régorészeti és Történelmi Egylet könyvtárának évvégi állománya: 3936 könyv, 166 hírlap, 138 aprónyomtatvány, 20 térkép, 2647 kézirat, 782 egyéb. A könyvtárt 135 nyitási napon 200-an látogatták.

A Városi Nyilvános Közkönyvtár állandó hajlékának fölépítésére vonatkozó terveket a világháború bizonytalan időre elodázta. Annál kellemesebb az az öröndetes tény, hogy a háború második esztendejében a könyvtár olyan alkalmas és minden tekintet-

ben megfelelő helyiséghez jutott, amely hosszú időre állandó otthonául szolgálhat. E célra a Rimanóczy-utca 5. sz. bérházban 5 évi időtartamra 3434 K évi bérért kibéreltek egy 6 szobából és megfelelő mellekhelyiségekből álló lakást. Az új helyiség megszerzéseért Nagyvárad város áldozatkész tanácsát illeti a köszönet. De köszönetet érdemel KERNER ezredes, a nagyváradai lábadozó-osztag parancsnoka is, aki úgy a könyvtár átköltöztetésére, mint a hadbavonult könyvtári szolga helyettesítésére időről-időre alkalmas embereket volt szives a könyvtárhoz kivezéni. A könyvtárbizottság megkereste a vármegye alispánját és Nagyvárad város polgármesterét, hogy a vármegyei, illetőleg a városi hivatalokat utasítsák, miszerint minden a háborúra vonatkozó írást, falragaszt, kiadványt, röpiratot megőrzés végett a városi könyvtárnak küldjenek be. Özv. UGRÓCZY Kálmánnét pedig, aki több ízben nagyobb mennyiségű könyvet adott ajándékba, úgy hogy azok értéke már meghaladja az 1000 K-t, a könyvtár alapító tagjai közé iktatta. A július hó 14-én tartott gyűlésen a könyvtár szervezeti szabályzatának egy-néhány szakaszát módosították s az így módosított szabályzatot jóváhagyás végett fölterjesztették a m. kir. belügy-miniszterhez; HORVÁTH István képzőtanár megkeresésére a kölcsönzés ingyenes kedvezményét a város területén lakó összes tanárookra és tanítókra is kiterjesztették és ilyen szellemben elrendelték a szervezeti szabályzatnak és az ügyrendnek megfelelő átmódosítását. A leltárvizsgáló bizottság jelentése szerint a könyvtár vagyona 1915. január hó 1-én kitett: Könyvekben 11.928 köt. könyv értéke 67.117'26 K-t; bútorokban és egyéb felszerelésekben 3.713'74 K-t; letétekben 8.334 K-t. Összesen: 79.165 K-t. A könyvtár gyarapodását a következő számok mutatják: a) 1914. dec. 31-én volt: 6503 mű, 11.928 kötet, 67.117'26 K értékben; b) 1915. dec. 31-én volt: 7648 mű, 13.743 kötet, 76.988'06 K értékben. Eszerint az 1915. évi gyarapodás kitesz: 1145 művet, 1815 kötetben, 9870'80 K értékben, melyből vétel: 95 mű, 112 kötet, 713'10 K árban, ajándék: 1050 mű, 1703 kötet, 9157'70 K értékben. Az 1915. év forgalma az előző esztendő forgalmához viszonyítva 35% apadást mutat, aminek kizárólagos és egyedüli oka a még egyre

dúló világháború. Az 1914. évben volt a könyvtárnak 27.924 olvasója; 1915-ben ez a szám 18.202-re csökkent. Nyitva volt a könyvtár 255 egész és 57 félnapon át, vagyis 27 nappal kevesebb ideig, mint 1914-ben, amely idő a könyvtár átköltöztetésére kellett. A nyitási órák hétköznapiokon mindennap d. e. 9—12-ig, d. u. 4—6 óráig, illetve a téli hónapokban 1/28-ig. Vasár- és ünnepnapokon csak d. e. 10—12 óráig. Ekkép esik egy napra 43 látogatás, illetve 10 kikölcsönzés s így egy könyv olvasása körülbelül 62 fillérbe kerül. (1914-ben csak 38 fillérbe.) Az olvasók száma 14.724, a kölcsönzőké 3478 volt. Ez együtt: 18.202. Olvastak 20.591 művet; ebből szépirodalom 13.273, ismeretterjesztő mű 5417, hírlap 1901 volt. Az 1915. évben két letétet kapott a könyvtár. Az egyik a SZIGLIGETI-Társaság könyvtára, amelynek körülbelül 300 kötetből álló könyvanyaga ezután kerül földolgozás alá. A másik a Magántisztviselők Egyesületének 277 kötetből álló könyvtára. 1914. dec. 15-én hunyt el Nagyváradon BUNYITAY Vince, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a kiváló történetíró. Értékes könyvtárának megszerzése iránt a hagyatéki tárgyalás megejtése után azonnal megtette a könyvtár vezetősége a szükséges lépéseket. A könyvtár mozgalmáról tudomást szerzett gróf SZÉCHÉNYI Miklós megyéspüspök is, aki a könyvtárat a maga egészében megvásárolta s azt Nagyvárad városának ajándékozta. A könyvtárbizottság július havában tartott gyűlésén a bőkezű püspököt a könyvtár alapító tagjai közé iktatta. Hogy a könyvtár egy tömegben legyen fölállítható, a püspök még 400 K-t is adott ajándékba egy könyvszekrényre. A könyvszekrény el is készült s abban a könyvtárt szabályszerűen katalogizálva föl is állították. Az értékes könyvtár összes állománya 951 mű, 1548 kötetben, 8495.80 K leltári becsértékben. A Biharmegyei Orvos-Gyógyszerészi és Természettudományi Egyesület könyvtárát még az 1914. esztendőben letétbe helyezte a nagyvárad városi nyilvános könyvtárba. Hogy így szorosabb viszonyba jutott az egyesület a városi könyvtárral, arra kérte a vezetőséget, engedje meg, hogy havonként tartandó szaküléseit a könyvtár arra alkalmas helyiségeiben megtarthassa. A vezetőség

készséggel tett eleget az egyesület kérelmének annál is inkább, mivel az egyesület fűtési és világítási átalány megtérítése címén évi 80 K-t ígért befizetni a városi pénztárba. Az egyesület a szorosan zártkörű szaküléseket zavartalanul tartja havonként az ifjúsági olvasóteremben. A könyvtár jövedelmi forrásai voltak ez évben: beiratási díjakból 681·62 K, adományokból 400 K, olvasási illetékekből és birságokból 442·50 K, városi segélyből 9820·42 K. Ebből személyi kiadásokra fordítottak 6645·76 K-t; helyiségbérre 3103 K-t; világításra és fűtésre 282·40 K-t; könyvkötésre 732·40 K-t; irodai kiadásokra 76·78 K-t; egyebekre 504·20 K-t.

A Nyitra vármegyei Múzeum könyvtári őre 1914. évi okt. 1. óta katonai szolgálatot teljesít, azóta a könyvtár nem működik.

Pápán a Ref. Főiskolai Könyvtár az elmúlt évben is igyekezett híven betölteni hivatását, de a világháború ebben az évben már sokkal jobban éreztette hatását a könyvtárral, mint 1914-ben. Az 1914. év vége felé ugyanis a főiskola épületét is hadikórházzá alakították át. A könyvtár helyiségeit ugyan nem vették el katonai célokra, de a könyvtár rendes olvasóközönségének egy része kissé mégis akadályozva volt, vagy legalább is feszélyezve érezte magát annak használatában, azt gondolván, hogy háborgatja a folyosókon pihenő és szórakozó sebesülteket. Az így elmaradottakat azonban csakhamar új olvasóközönség pótolta épen a sebesültek köréből, akik mind sűrűbben használták fel a jó alkalmat, különösen a tisztek, de sokan a legénység állományából is. JÓKAI és MIKSAI művei úgyszólván kézről-kézre vándoroltak a betegszobákban s a nagy használat erősen meg is látszik a könyveken. Dicsérettel említhető meg, hogy a kikölcsönzött művek nagy része visszakerült. Alig 3—4 munka van bizonytalanságban vagy elveszőfélben amiatt, hogy a kölcsönvevőt, aki az elismervényt aláírta, hirtelen máshova helyezték vagy a harctérre visszavitték. Német származású katonák kevésszámú német könyvet is használtak. A könyvtár forgalma mégis csökkent némikép. De csak látszólag, mert a sebesülteknek kikölcsönzött könyveket többnyire az illető betegszoba közönségének nagyrésze végigolvasta.

A könyvtár látogatóinak száma 2767 volt. A használt könyvek és kéziratok száma pedig 7953. Nyitva volt a könyvtár 288 napon, a vásárnapokat kivéve mindennap d. u. 2—4 óráig. A ref. főiskola ebben az évben is 2400 K-t fordított könyvbeszerzésekre és könyvköttetésre a rendes személyi és dologi kiadásokon kívül. A könyvtár az 1915. évben 907 darabbal szaporodott. Ebből állami letét 12 kötet, vétel és csere 629 db, ajándék és hagyomány 266 db. Könyv volt 738 db, hírlap 30 kötet, aprónyomtatvány 136 db, kézirat 2 db és oklevél 1 db. Ezzel a szaporulattal a könyvtár törzsállománya az 1915. év végén 42.229 darabra emelkedett s ehhez járul még több mint 2000 kötetnyi másodpéldány. A törzsanyag így oszlik meg: 37.665 könyv, 1166 hírlap, 2299 aprónyomtatvány, 58 térkép, 503 kézirat, 538 egyéb. A könyvtár személyi kiadásokra fordított 600 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 2360 K-t; irodai szükségletekre 40 K-t; a helyiség fenntartására 200 K-t. — Igazgató: BORSOS István főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 400 K.) Ór: PONGRÁCZ József theol. akad. tanár. (Tiszteletdíja évi 200 K.) Szolga: DÖMÖTÖR János. Az illetményeket a főiskolai pénztár fizeti.

Pécsett a Városi Múzeumnak helyiség hiánya miatt még mindig raktározva tartott könyvtára állami letétként 11 kötettel, vétel útján 1 művel szaporodott. Állománya az év végén: 7740 könyv, 72 hírlap, 129 aprónyomtatvány, 16 térkép, 88 kézirat, 8 oklevél, 2321 egyéb.

Poprádon a Magyarországi Kárpátgyesület könyvtára állami letét útján 5 kötettel, vétel útján 20 kötet, 82 füzetten és ajándék útján 241 kötet, 60 füzetten gyarapodott. Törzsanyaga az 1915. év végén: 6888 könyv, 293 hírlap, 1392 aprónyomtatvány, 71 térkép, 230 kézirat, 114 egyéb.

Pozsony szab. kir. város Közkönyvtára 1914. június havában beleolvadt a pozsonyi m. kir. ERZSÉBET-tudományegyetem könyvtarába és azóta — nyilvános jellegének megtartásával — a volt városi könyvtáros, dr. KUMLIK Emil egyet. könyvtárigazgató vezetése alatt működik tovább ugyanabban a helyiségben, amelybe 1914. tavaszán a régi primási palotából átköltözött. (Klarissza-

utca 5., a volt kir. kath. főgimnáziumnak most városi tulajdonban levő épülete.) A város törvényhatósági bizottságának kérésére a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter megengedte, hogy a volt városi közkönyvtárnak az egyetem tulajdonába átadott állományából egy bizonyos rész kikapcsoltassék és a város tulajdonába visszaadassék. A kikapcsolás és visszaadás műveletét az egyetemi tanács s a városi tanács egy-egy tagjából és az egyetemi könyvtár igazgatójából álló vegyes bizottság foganatosította 1915. március hó 29-én és május hó 21-én. Az átadás kormányhatósági jóváhagyása még nem érkezett le. A kikapcsolt anyag egyes részei: BATKA János ajándéka 968 mű, 1483 kötetben; pozsonyi vonatkozású könyv, folyóirat és egyéb nyomtatvány 1109 mű, 1979 darabban; szépirodalom 1137 mű, 2404 kötetben. Összesen 3214 mű, 5866 darabban. Ez az anyag, kiegészítve a városi levéltárban, más városi hivatalokban és a városháza egyéb helyein található könyvekkel és folyóiratokkal, alapiját fogja alkotni a háború után megnyitandó új városi könyvtárnak. Vezetőjének megválasztására nézve ugyancsak a háború után fog előterjesztés történni. Az új könyvtár helyiségéül a városházi célokra szolgáló volt primási palota félemeletének néhány terme és szobája van kiszemelve. Addig is, amíg az új városi könyvtár megnyilhat, dr. KUMLIK Emil egyetemi könyvtárigazgató és helyettese, GRUBER Károly egyetemi könyvtártiszt, kezelik az egyetemi könyvtár egyik szobájában elraktározott anyagot és annak növedékét. 1915-ben új könyvek vételére, illetve folytatásos munkák beszerzésére 166'02 K-t, kötésre 29'20 K-t, összesen 195'22 K-t fordított a város. A városi könyvtár 1915-ben összesen 588 darabbal, továbbá nagymennyiségű, még rendezetlen anyaggal gyarapodott. A rendezett anyagból könyv, folyóirat és füzet 554, hírlapévfolym 5, aprónyomtatvány 27, térkép 2 db. A növedékből 345 db ajándék, 7 db állami letét, 13 db vétel és 79 db Pozsony szab. kir. város tanácsának, illetve a polgármesteri hivatalnak küldeménye. Ehhez járulnak a pozsonyi kir. ügyészségtől átszármaztatott kötelespéldányok. Állami segélyben 1913 óta nem részesült a városi könyvtár. Az 1913. évi államsegélymaradványt a város

ily címen kezeli tovább mindaddig, amíg a városi könyvtár újra megkezdheti működését és az állam részéről ismét anyagi támogatásban részesülhet.

A Városi Múzeum szakkönyvtára a Főfelügyelőség, a városi tanács és magánosok letéteivel és ajándékaival szaporodott. Állománya az év végén: 751 könyv, 1 hírlap, 496 aprónyomtatvány, 1 térkép, 52 kézirat.

Rimaszombatban a Gömörmegyei Múzeum könyvtárára összesen 10790 K-t fordítottak, főleg tagsági díjak lerovására és folyamatos munkák vételárának törlesztésére. A gyűjtemények elhelyezésében nem történt változás. Csupán a könyvtár két termét kellett a közönségtől elzárniok, mert a múzeumépület emeletének raktárul használt szárnyát a katonai beszállásolás miatt kiürítették és így az új elhelyezésre szorult raktári tárgyakat ideiglenesen a könyvtárba tették be. A könyvtár évvégi állománya: 14.176 könyv, 2687 hírlap, 4476 aprónyomtatvány, 168 térkép, 5738 kézirat, 278 oklevél és egyéb irat, 346 egyéb könyvtári anyag.

Sárospatakon a Ref. Főiskolai Könyvtár az 1915-ben nyert 1200 K államsegélyből, valamint az előző évi pénztármaradványból (1663 K) és az időközi kamatokból (2139 K) az 1914-ben hitelben vásárolt könyvek árát fizette ki. (123573 K.) Az 1914 nov. havában elrejtett legértékesebb nyomtatványokat a vezetőség rejtékhelyükből kiszedte s a könyvtárba, régi helyükre visszahelyezte. Az alapcímtárt már előbb föl kellett hozni rejtékhelyéből, mert az újabb gyarapodásból való könyvek számozása szükségessé vált. Az orosz hadsereg veszedelmes közeledésének hírére fölszólították a kölcsönvevőket, hogy a náluk levő könyveket adják vissza. A kikölcsönzést ekkor a vidékieknek be is szüntették. 1915 május óta azonban ismét kölcsönöznek ki vidékre is könyveket. 253 nyitási napon 2045 esetben 2365 kötet, illetőleg darab kölcsönöztetett ki helyben és vidékre. A könyvtár törzsállománya az 1915. év végén a 664 kötet ajándékozással, a 13 kötet állami letéttel, a reménybeli államsegély terhére vásárolt 155 s a főiskola terhére vett 116 kötetrel együtt 57.472 kötetre szaporodott. A kéziratár állománya az 1915. évi (14 db) gyarapodással

1861 kötet, illetőleg darab. A könyvtár eddigi főkönyvtárnok-helyettese, HARSÁNYI István főgimn. tanár, aki mint ilyen 1905. szept. 1. óta működött a könyvtárnál, az 1915. június hó 10-én Miskolczon tartott egyházkerületi közgyűlés által főiskolai főkönyvtárnokká választott. A könyvtár pénztári maradványa 1914-ről: 16'63 K; fenntartójától nyert javadalom: 2000 K; kamatok: 21'39 K. Összesen: 2038'02 K fölött rendelkezett, amire még 1200 K államsegély járult. A gyűjtemények gyarapítására 3235'73 K-t fordított. Tartozás: 1100 K. — Főkönyvtárnok: HARSÁNYI István főgimn. tanár. (Tiszteletdíja 1000 K.) Alkönyvtárnok: MOLNÁR Ferenc segédlelkész. (Javadalma 800 K és lakás fűtéssel és ellátással a főiskolai tápintézetében.) Szolga: FARKAS József főiskolai szolga, aki azonban csak a takarítást végzi. Az illetményeket a főiskola pénztára fizeti.

Selmeczbányán a Városi Múzeum és Könyvtár a múlt évben a háború okozta bajok következtében alig fejthetett ki működést. A könyvtári anyagot bútorhiány miatt lassú szaporodása dacára sem tudják jól elhelyezni. A kezelést némileg zavarja az a körülmény, hogy az Orsz. Tanács által adományozott népkönyvtár is a városi könyvtár helyiségében van. A világháború irodalmi emlékeinek gyűjtése anyagi okokból elmaradt, mindössze az apróbb nyomtatványok gyűjtése történnhetett meg. A könyvtár anyaga adományokból és vásárlásokból gyarapodott. A cédulakatalogus még nem készült el, a törzsnaplót sem sikerült még megszerkeszteni. Törzssanyaga az év végén: 3518 könyv, 17 hírlap, 1 egyéb. A könyvtárt 138 nyitási napon 187-en látogatták, akik 3694 dbot használtak. — A gyűjtemények kezelője dr. MIKLÓSY Zoltán főlevéltárnok. (Javadalma évi 2600 K fizetés és 600 K lakpénz.) Díjnok: GONDA József, aki jelenleg katonai szolgálatot teljesít. (Fizetése évi 1006'50 K.) Az illetményeket Selmecz- és Bélabánya város pénztára fizeti.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum könyvtárának 1915. évi gyarapodása 12.645 db volt. E gyarapodás részben vásár, részben letét és ajándékozás eredménye. Vásár útján szerezte meg a múzeum néhai elnökének, GÖDRI Ferenc polgármes-

ternek könyvtárát és levéltárát, hogy falai között ezzel is emléket állítson annak a derék székely írónak, ki a székelység történetére vonatkozó könyveket és különösen Sepsiszentgyörgy város multjára vonatkozó okleveleket jóformában gyermekkorától gyűjtötte. A GÖDRI-könyvtárral a múzeum oly anyagnak jutott a birtokába, mely kevesebb értékű, de közkézen forgó s azért szükséges modern műveken s néhány idegen nyelvű és külföldi nyomdai terméken kívül értékes régi magyar műveket s a múzeum hivatása szempontjából még értékesebb régi székely műveket is tartalmaz. A régi magyar kiadások közül értékesebbek pl.: *Mennysország kinyitott egyetlen egy szoros kapuja*. Váradon, 1556; G. KATONA István: *Titkok titka*. Gyulafejérváratt, 1645, a *Váltság titkának* második volumenje, Váradon, 1657 és a *Váltság titkának* negyedik része; Selyei BALOG István: *Temetőkert*. Váradon, 1655; PÓSAHÁZI János: *Igazság istápjja*. Sárospatak, 1669; *Confessio et expositio fidei christianæ* etc. Kolozsváratt, 1679; GYÖNGYÖSI István: *Porából megéledett Phönix* etc. Lőcsén, 1693; PÁZMÁNY Péter: *Predikációk*. Nagyszombat, 1695; PÁPAI PÁRIZ F.: *Pax crucis* etc. Kolozsváratt, 1710. Az évek óta járó folyóiratok előfizetési díjára és könyvkötésekre is jelentékeny összeget fordított a múzeum. Nagyobb ajándékokkal gazdagították még a könyvtárt: özv. GÖDRI Ferencné (133 db) és MÉLIK István takarékpénztári tisztviselő, ki 220 darabból álló, főleg értékes, modern jogi műveket adományozott az épen ily művekben feltűnően szegénynek mondható könyvtárnak; végül SZABÓ Margit (Kézdivásárhely), ki a pákói GÖRÖG Róza-féle hagyatékából származó s Kovács Gyula pákói igazgató-tanító útján még az 1914. év folyamán beküldött 185 darabból álló gyűjteményt ajándékozott; ennek régi halotti beszédekből álló csoportja értékesebb anyagot képez. A levéltár gyarapodásából elsősorban az özv. GÖDRI Ferencnéől néhai férje hagyatékából megvásárolt levéltári anyagot kell kiemelnünk. E gyűjteménynek nagyobb része közvetlenül vagy közvetve Sepsiszentgyörgy város és vidéke történetére vonatkozik s megszerzése annál öröndetesebb a múzeumra és Sepsiszentgyörgy városára, mert a városnak régi levéltára egy-

általán nincs. GÖDRI Ferenc gyűjteménye birtokába többnyire a vele rokonságban vagy jóbarátságban álló családok szivességéből jutott. Az ily családi iratok természetesen a város elpusztult és elkallódott levéltárát sohasem pótolhatják, de azért köztörténeti szempontból is értékes anyagnak mondhatók. Külön megemlítést érdemelnek az 1848—49. évi szabadságharcunkra vonatkozó hivatalos és magániratok s ezek közt főleg a GÁBOR Áron székely ágyúöntő hősrünk eredeti levelei. A levéltár ajándék útján elsősorban a szentkatolnai CSEH-család levelesládájával gazdagodott, amit dr. KÜNNLE Tivadar ügyvéd ajándékozott a múzeumnak. Az okleveles anyag elsősorban azért értékes, mert egy kiterjedt s a vármegye közéletében már a XVII. század óta szerepet vivő, tősgyökeres székely család birtok- és vagyoni viszonyairól nyújt általános tájékoztatást. A múzeum szempontjából azonban értékét még növeli az a körülmény, hogy magában foglalja egyrészt a CSEH-családdal rokon s szintén szentkatolnai DIMIÉN-család régi leveleit, másrészt oly hivatalos iratokat is, melyek az ajándékozó néhai nagyatyjának, szentkatolnai CSEH Ignácnak Háromszék vármegye szolgálatában töltött közigazgatási pályáján, főleg 1848—49. évi szabadságharcunkban s az 1861—62-ik évi alkotmányos időszakban kézdi szék alkirálybírói állásában, végül 1867-ben Kézdivásárhely város alkotmányos újjászervezésére nyert kormánybiztosi megbízatása alatt végzett tevékeny működésére vetnek világot. A kisebb adományokból az özv. REMENYIK Kálmánnétól ajándékozott 130 db iratot emeljük ki, melyek néhai REMENYIK Kálmán hírneves székely tilinkóművész 1880—1903. évi kulturális működésére vetnek világot. A könyvtár és levéltár számszerű gyarapodása eszerint az 1915. évben a következő volt: a) Könyv 2217 db, b) hírlap 80 db, c) aprónyomtatvány 438 db, d) térkép 13 db, e) kézirat 18 db, f) oklevél és egyéb irat 9876 db; összesen: 12.642 db. Ebből vásár útján szereztetett 8889 db, állami letét 6 db, ajándék 3828 db. A könyvtár és levéltárban a vásár és ajándék útján beérkezett nagymennyiségű anyag feldolgozása és elhelyezése után, mi huzamosabb időt vett igénybe, főleg a térképgyűjtemény feldolgozásával, rendbeszedésével és cédulázásával foglalkoztak

A Sümegi Állami Darnay-Múzeum könyvtára alig gyarapodott. Évvégi állománya 261 kötet volt, az 1914. évi 249 kötettel szemben.

Szabadkáról a Városi Közkönyvtár 1915. évi állapotáról és fejlődéséről nem küldtek jelentést.

Szamosújvárt az Örmény Múzeum könyvtárának törzsanyaga az 1915. év végén: 1407 könyv, 128 hírlap, 414 aprónyomtatvány, 59 kézirat, 43 egyéb volt. A könyvtárt 17 nyitási napon 137-en látogatták, akik 94 dbot használtak.

A szatmári Kölcsey-Kör könyvtára vétel útján 4, adományozás útján 118 dbbal gyarapodott. Állománya az 1915. év végén 5288 db volt. Ebből 144 kézirat. A könyvtárt 44-en keresték fel, akik 232 dbot használtak. Az intézet 1915. évi bevételei 1811.44 K-ra rúgtak. A felhasznált összegek könyvtárt érdeklő része a jelentésből nem tűnik ki.

Szászvároson a Ref. Kún-Kollégium könyvtára is súlyosan megérezte s érzi a világháború káros következményeit s e káros hatás a könyvtár egész működésében jelentkezik. A könyvtáros alkalmaztatása ma is csak ideiglenes. Az állománynak már elkezdett s néhány szaknál be is fejezett rendezése teljesen szünetelt, mivel a rendezés munkájának elvégzésére helyiség sincs. A könyvtár olvasótermében ugyanis a gimnáziumi tanulmányok lakik. A könyvtár állománya a lefolyt évben csak ajándékművekkel, illetve letétekkel gyarapodott a lapokon és folyóiratokon kívül. Néhány füzetes vállalat folytatólagos számait is megvették, de már kifizetni nem állott módjukban. A könyvtár törzsállománya az év végén: 11.588 könyv, 1978 hírlap, 1 térkép, 27 kézirat, 4185 egyéb. A könyvtárt 62 nyitási napon 186-an látogatták, akik 1697 dbot használtak. — Könyvtárőr: dr. KRISTÓF György tanár. (Tiszteletdíja 150 K, melyet a kollégium pénztára fizet.)

Szegeden a Somogyi-Könyvtár beosztott törzsanyag-állománya az év végén 84.775 kötet volt. Az évi szaporodás 1101 kötet, amiből 879 kötet adomány és tagilletmény, a többi vétel és letét. Kóttettek 190 kötetet 315 K költségen. A törzsanyag állománya szakok szerint: ősnymtatvány 204, hittudomány 13.523, jog-

tudomány 5700, államtudomány 3484, orvostudomány és gyógyászat 3175, matematika, fizika és természettudomány 9680, filozófia, művészetek, nevelés 7341, történelem, földrajz, néprajz, irodalom-történet, régészet 15.655, nyelv, irodalom 12.244, vegyes 8756, ujság 5013 kötet. Szolgálati idő tíz hónapon át minden köznapon d. e. 10—1, d. u. 4—7 óra, a két nyári hónapban d. e. 10—12 óra. Könyvtárnyitási nap volt 250, 1914-ben 255. Az olvasók összes száma 7654, 1914-ben 14.385. Az olvasók átlagos napi száma 30'61, 1914-ben 56'02. Foglalkozás szerint az olvasók között volt 625 nő, 4853 tanuló a középiskolák három felsőbb osztályából, 70 pap, 310 tanár, tanító, 210 író, hírlapíró, 135 művész, 282 ügyvéd, jogász, 208 mérnök, építész, technikus, 29 orvos, 24 gyógyszerész, 388 katona, 20 állami tisztviselő, 41 községi tisztviselő, 33 vasutas, postás, 376 magántisztviselő, 4 önálló iparos, 10 iparossegéd, 1 háztulajdonos, tőkepenzes, 14 egyéb. Indokolt esetekben házi használatra kiadatott 211 elismervényre 385 mű. A könyvtárban olvasott művek száma 8704, 1914-ben 17.630. A könyvtár és múzeum együttes javadalmazása volt a várostól 32.806'90 K, az államtól 4000 K. Hogy ez összegekből sajátlagos könyvtári célokra mennyit fordítottak, az a jelentésből, sajnos, nem tűnik ki. — Könyvtáros: MÓRA Ferenc (javadalma 4300 K, a városi pénztárból). A könyvtárban két szolgai állás is van szervezve, az egyik 900 K fizetéssel és természetbeni lakással, a másik 700 K fizetéssel és 200 K lakbérrel.

Szekszárdon a Tolnavármegyei Múzeum könyvtára csupán folyóiratokkal s néhány ajándékkötettel gyarapodott. Évvégi állománya 4420 kötet volt.

Szentendréről a Csongrádvármegyei Múzeum 1915. évi működéséről és állapotáról jelentést nem küldtek.

Székelvudvarhelyt a ref. főgimnázium könyvtára 1600 K-val szerepel az intézeti költségvetésben, de ez a cím csak gyűjtötétel s a könyvtárra csupán 1000—1200 K esik belőle. Ehhez járul még a Kis-alap évi 200 K-nyi kamata. Könyvkiadás hetenkint egyszer volt. Az egész év folyamán 322-en vették igénybe, akik 669 dbot használtak. Külön olvasóterem berendezésére a háború

miatt gondolni sem lehetett, mivel az épület legnagyobb része katonai kórháznak van lefoglalva s a könyvtári dolgozószoza osztályhelyiségül szolgál. Törzsanyaga az 1915. év végén: 12.733 könyv, 69 hírlap, 190 kézirat. — Könyvtáros: BAKÓCZI Károly.

Székesfehérvárt a Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum könyvtárára 1915-ben 93 K egyesületi javadalmat fordítottak. Járatták a szakfolyóiratokat és megszerezték az akadémiai kiadványokat. Különös említésre érdemes mű a gyarapodásban egy LUTHER-féle német biblia fametszetekkel. (Frankfurt a. M., 1564.) A művet a Fejérm. Tkp. vásárolta meg a vármegyei rokkant katonák javára rendezett műkiállításon és árverésen és a múzeumnak adományozta. Ugyanitt vette és a múzeumnak adta LEOPOLD Lajos ARANY János *A gyermek és szivárvány* című költeményének kéziratát. Az okiratok között van 10 fejérmegyei vonatkozású céhszabály. Törzsszállománya az év végén: 972 könyv, 716 aprónyomtatvány, 55 térkép, 69 kézirat, 2395 oklevél és egyéb irat, 352 egyéb könyvtári anyag.

Szombathelyt a Vasvármegyei Kultúregyesület működését a világháború majdnem teljesen megbénította, mert helyiségeinek nagy részét iskolai célokra lefoglalták. Csupán a könyvtárt lehetett a közönség rendelkezésére bocsátani, de ez is csak kikölcsönzés útján volt keresztülvihető, mert a könyvtári dolgozószoját és az olvasótermet az iskolák céljaira kellett átengedni. A 93 rendszeres kikölcsönző tag 3988 kötetben 2121 művet olvasott, melyeknek túlnyomó része a szépirodalmi szakra esett. A könyvtár vezetősége kísérletet tett arra nézve, hogy a könyvtárt a szombathelyi kórházakban ápolt sebesülteknek is rendelkezésére bocsássa; azonban csakhamar abba kellett hagynia a kísérletet, mert a könyvek a használat folytán igen megrongálódtak s visszacszerzésük is nehézségbe ütközött. Ehelyett a kórházi ápolók társadalmi úton napilapokat és elhasznált folyóiratokat szereztek be, ami a célnak jobban meg is felelt. A könyvtár évvégi állománya: 6740 könyv, 36 hírlap, 4078 aprónyomtatvány, 190 térkép, 14 egyéb. Az intézet 1915. évi jövedelme államsegélyből 2200 K, egyéb forrásokból 9097'67 K volt. Kiadási tételei közül a könyv-

tárra eső hányad a jelentésből, sajnos, meg nem állapítható. Valamint nem tűnik ki az sem, hogy az örök közül, akik 100—300 K tiszteletdíjat élveznek, melyik látja el a könyvtáros tisztjét.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár a lefolyt 1915-iki évvel immár 12-ik évi működését fejezte be. Az 1915. évi gyarapodás összesen 951 kötetet tett, 4411'63 K értékben, amiből vétel útján megszerzett művekre 1326 K, ajándék útján megszerzett művekre 2604 K, letétként kezelt művekre 481'15 K esik. Az egész gyűjtemény eszerint 49.116 kötetre szaporodott, melyeknek leltári értéke 155.120'63 K értéket képvisel. Az aprónyomtatványok száma: 61.192, a kéziratoké 10, a térképeké 289. Az év folyamán 9608 művet kölcsönöztek ki a könyvtárból és 7607 művet olvastak a könyvtár olvasótermében; használtak tehát összesen 17.215 művet, vagyis 244 nyitási napot véve figyelembe, naponként átlag 70-et. Az olvasott művek szakszerinti megosztásánál a lefolyt évben is a szépirodalmiak vezetnek. Ezek száma: 8779; a nyelvtudományiaké: 1750. Ezt követi a földrajz 1144 művel, majd a történelem 1092-vel. Az olvasóknak foglalkozási ág szerint való megosztásnál most is a középiskolai tanulók vezetnek, jöllehet számuk, a felső osztálybeliek tömeges hadbavonulásánál fogva, 459-el apadt. A kölcsönzők közt 1915-ben is a hivatalnoki kar járt elől, mint a város legnagyobb számú értelmisége. Öröndetes emelkedést mutat azonban az orvosok és katonák látogatása. A hadbavonult MILOS Romulusz segédkönyvtáros teendőit BELLAI József könyvtárigazgató és Kiss Lajos könyvtáros látták el. A könyvtár házi könyvkötészetében az 1915. év folyamán 1486 kötet hírlapot és könyvet kötöttek be; félbőr, illetve finomabb kötés végett 206 művet más könyvkötőnek adtak ki munkába. A könyvtár javadalmából személyi kiadásokra fordított 5290 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 1250'78 K-t; irodai szükségletekre 775'36 K-t; a helyiség fenntartására 2795'19 K-t; biztosításra, adóra és rendkívüliekre 42'22 K-t. — Könyvtárigazgató: BELLAI József városi tanácsos. Könyvtáros: Kiss Lajos nyug. főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 1200 K.) Segédkönyvtáros: MILOS Romulusz, aki katonai szolgálatra bevonult. (Fizetése évi

2000 K, 200 K családi pótlék és 880 K lakpénz.) Szolga: Popovics Illés könyvkötő. (Díjazása évi 960 K fizetés, 120 K könyvkötői pótlék és természetbeni lakás.) Az illetményeket Temesvár szab. kir. város házipénztára fizeti.

Szakkönyvtárakkal rendelkezik még a másik két állami felügyelet alatt álló temesvári kulturintézet is, nevezetesen a *Dél-magyarországi Természettudományi Társulat*, melynek könyvtára az év végén 4206 kötetből és 39 folyóiratból állott, továbbá a *Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Társulat*, melynek könyvtári állománya az 1915. év végén: 2271 könyv, 504 hírlap, 4031 aprónyomtatvány, 123 térkép, 37 kézirat, 2905 oklevél és 1209 egyéb könyvtári anyag volt. Ez utóbbi intézet könyvvásárlásra 113'30 K-t fordított s különös súlyt helyez a világháború helyi vonatkozású nyomtatványainak egybegyűjtésére.

A *Tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egylet* gyűjteményei közül a könyvtár 1915-ben nagyobb részben ajándékozás útján 30 darabbal gyarapodott. Tekintettel a könyvtár gazdag tartalmára, az olvasóik igényét nagyobb számban sikerült kielégíteniök. Az állomány 5685 mű, 6286 kötetben és 198 db okmány, térkép, metszet és fénykép. Összesen 370 esetben 3650 db könyvet használtak. A könyvtár használati díja személyenként évi 2 K. Az egyesület 1915. évi bevételei 1038'70 K-t tettek; könyvtári kiadásokról a jelentés nem ad számot.

A *Trencsénvármegyei Múzeumegyesület könyvtárának* állománya az 1915. év végén: 3663 könyv, 25 hírlap, 164 aprónyomtatvány, 2 térkép, 35 oklevél. A könyvtárt 14 nyitási napon 31-en látogatták, akik 15 dbot használtak. Az egyesület ezévi bevételei 689'64 K-t tettek. Könyvtári kiadások a jelentésben nem szerepelnek.

Turócszentmártonban a Múzeumi Tót Társ. Múzeuma az 1915. évben nem működött, mert még az 1914. évi nagy mobilizáció benyomásai következtében bezárták a múzeumot s zárva tartották azt 1915-ben is. Könyvtárának törzsanyaga az év végén: 81.327 könyv, 31 hírlap, 180 aprónyomtatvány, 607 térkép, 4887 kézirat, 1052 egyéb.

Veseczen a Városi Könyvtár 1915-ben is szépen gyarapodott. Az ajándékozók között ez évben is elsősorban a városi tanács áll, amely a polgármester kezdeményezésére 166 dbot 309 K értékben tett át. A háborús gyűjtés — többnyire fényképek, aprónyomtatványok stb. — negyedfélszáz dbot eredményezett, még pedig majdnem kizárólag verseci vonatkozásúakat. Legérdekesebb köztük a verseci német drótnélküli táviróféállomás által kiadott, reggel és este megjelent *Deutsche Funker-Zeitung*. Az új katalógus kinyomtatása 1915-ben sem sikerült, mert az ottani nyomdák sem megfelelő munkaerővel, sem pedig anyaggal nem rendelkeztek. A könyvtár használata 1915-ben is szokatlan nagy mértékben emelkedett. 298 nyitási napon 11.837 olvasó 29.394 dbot vett ki. Ezek közül 19.857 dbot adtak ki az olvasóhelyiségben, 9537 dbot házhoz adtak kölcsön. A forgalom emelkedése 1914-hez képest: 5224 db. Megemlítendő, hogy 1910-ben, az új helyiségben az első évben csak 5451 könyvet adtak ki. A forgalom emelkedése 5 év alatt tehát mintegy 400%. E szép forgalom okozta, hogy 1915-ben az iskolai szünidőben, július és augusztusban is, nyitva tartották a könyvtárt. A könyvtár törzsanyaga az 1915. év végén: 23.768 könyv, 264 hírlap, 7130 aprónyomtatvány, 291 térkép, 76 kézirat, 4944 oklevél és egyéb irat, 844 egyéb könyvtári anyag. A múzeum és könyvtár összes bevétele ez évben 10.214,25 K volt. A kiadásokból a könyvtárra eső hányad az évi jelentésből, sajnos, meg nem állapítható. — Könyvtári segédőr: ELTER Károly közs. néptanító. (Tiszteletdíja évi 540 K.)

A Veszprémmegyei Múzeum és Múzeumi Könyvtár is, amely oly szép sikert ígérő fejlődésnek indult, egy helyben vergődik a minden tovafejlődést hátráltató háborús viszonyok következtében. Az 1915-ben nyert 1300 K államsegélyből, amely részben a múzeumőri tiszteletdíj fedezésére is szolgál, előfizettek 16 szakfolyóíratra, vásároltak egynéhány háborús irodalmi terméket, továbbá több múzeális tárgyat. Ezenkívül állami letétként 12 kötettel gyarapodott. Állománya az év végén: 9775 könyv, 751 hírlap, 453 aprónyomtatvány, 217 térkép, 149 kézirat, 2353 oklevél és egyéb irat, 965 egyéb könyvtári anyag.

Zomborban a Városi Könyvtáregyesület Közkönyvtára 1915. évi működése és használata sokkal intenzívebb volt az 1914. évinél. 1915-ben a tagok száma 171-ről 220-ra emelkedett. E szám nem nagy ugyan, de mégis jelentős, mert Zomborban az van szokásban, hogy két, sőt három ember adja össze az évi 6 K tagsági díjat; egy ezek közül beiratkozik tagnak s a kivett könyveket a többiek között szétosztják, megcserélik s ha valamennyi kiolvasta, a beiratkozott tag beadja s újakat vesz ki. Ilyeténképpen háromszor annyian is használják a könyvtárt, mint ahányan tagul beiratkoztak. 1915-ben a beiratkozott 220 tag 4258 esetben 21.290 kötetet vett ki a könyvtárból. A könyvtár helyisége a régi. Ma már négy szobából áll ez a városháza épületében s így a fejlődés több évre biztosítva van. A könyvtár ez évben vásárlás útján 184 kötettel, ajándék útján 32 kötettel s állami letétként 9 kötettel gyarapodott. Az évvégi állomány 34.214 kötet könyv volt. Az 1915. évi bevételek összege 3425'91 K-t tett. Ebből az egyesület tagsági díjakra fordított 127 K-t; személyi kiadásokra 1929'96 K-t; a könyvtár gyarapítására 305'46 K-t; bútorozásra és felszerelésre 90'40 K-t; kiadványokra 94 K-t; irodai szükségletekre 89'90 K-t; a helyiség fenntartására 20 K-t; biztosításra adóra és rendkívüliekre 102'82 K-t. A pénztári maradvány 1915 végén: 666'37 K. — Igazgató: dr. FALCIONE Nándor ügyvéd, a Zombori Takarékpénztár igazgatója. Könyvtáros: CSETRI Károly, főgimn. tanár. (Tiszteletdíja évi 700 K.) Könyvkiadó: HAUKE Ágostné. (Tiszteletdíja évi 700 K.) Szolga: GAJDOS Mihály. (Díja évi 480 K.) Az illetményeket a könyvtáregyesület fizeti.

T Á R C A.

Báró SZALAY IMRE

Kéméndi báró SZALAY Imre min. tanácsos, a Magyar Nemzeti Múzeumnak közel egy negyedszázadon át volt, érdemekben gazdag igazgatója, aki 1916 februárjában vált meg az intézet vezetésétől s lépett a jól megérdemelt nyugalomba, 1917 július hó 24-én a Vöslau melletti Gainfarnban megtért az örök pihenés honába. Hosszú szenvedéstől váltotta meg őt a halál, mely mély gyászba borította a magyar kultúra minden barátját és harcosát. Báró SZALAY, úgyis mint a vallás- és közoktatásügyi miniszterium múzeumi ügyosztályának vezetője, úgy is mint a M. N. Múzeum igazgatója és a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének egyik vezető alakja, munkás életének javarészt. azzal a lelkes odaadással, páratlan ügyszeretettel bocsátotta a nemzeti közművelődés egyik legfőbb hordozója, a múzeumok és könyvtárak fejlesztésének rendelkezésére, mely méltó gyümölcsét abban a nagy és tartós virágzásban látta, amelynek az ő idejében a gondjaira bízott intézmények indultak. Báró SZALAYnak elévülhetetlen érdemei vannak ezen a téren s az ő céltudatos vezetésének köszönhető, hogy úgy a M. N. Múzeum, mint a vidéki múzeumok és könyvtárak egész serege lépést tudott tartani az ilyen intézményekkel szemben egyre fokozódó igényekkel s mindenkor a kor színvonalán maradt.

Hamvait a nemzet kegyelete a M. N. Múzeum kupolacsarnokából kísérte utolsó útjára. Ravatalánál dr. FEJÉRPATAKY László, m. n. múzeumi igazgató a M. N. Múzeum, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa és Főfelügyelősége, dr. SEBESTYÉN Gyula m. n. múzeumi o. igazgató pedig a Magyar Néprajzi Társaság nevében tartott meleghangú megemlékezést. FEJÉRPATAKY beszéde a következőkép hangzott:

«A Magyar Nemzeti Múzeum, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége és Tanácsa nevében egy szóm van Hozzád, elköltözött kedves barátunk, mielőtt egy emberélet munkájában, betegségek soro-

zatában megtört, fáradt tested az anyaföldre visszatér. Annak a nemzeti épületnek csarnokában szól búcsuszavam Hozzád, mely második otthonod volt, amelynek tudományos és társadalmi érdekeit évtizedeken át odaadón képviselted. Itteni törekvéseinknek megértője, mindig buzgó előmozdítója, a gondozásodra bízott nemzeti kincseknek mindig hűséges sáfárja voltál.

Nagy elődödnök, PULSZKY Ferencnek, aki vidéki színvonalról az európai tudományosság magaslatára emelte Nemzeti Múzeumunkat, méltó utódául bizonyultál. Én, ki 35 esztendő óta látom azt, hogy itt mi történik, bizonyosságot tehetek arról a nagymérvű gazdagodásról, szervezési munkálatokról és nagy eredményekről, melyeknek emléke a Te vezetésedhez fűződik. Nem voltál szaktudós; de érzéked volt mindazon tudományok iránt, melyeknek összesége a Magyar Nemzeti Múzeumot alkotja, s ritka tapintattal, megértéssel igyekeztél közöttük az egyensúlyt megtartani, mindegyiket fejleszteni, előbbre vinni, a másinak kára és hátránya nélkül.

Míg PULSZKY Ferenc aeráját a színvonal emelése jellemzi, a Te időszakod a továbbfejlődés, a nagymérvű gazdagodás, osztályainkban a tudományos elmélyedés kora.

Vezetésed alatt Nemzeti Múzeumunk messze kinőtt abból a keretből, amelyben évtizedekkel ezelőtt mozgott, és egyre követelőbbé vált a szükség, mely nemzeti gyűjteményeink méltó elhelyezésére újabb meg újabb otthonokat kíván.

Nem sikerült megérned régi törekvéseid teljesülését, de előkészítetted azt az utat, amelyen keresztül közös vágyunk valamikor, a mostaninál jobb időkben valósággá válhatik.

Nemzeti Múzeumunknak évtizedeken át szentelt munkásságod mellett találtál időt és erőt arra is, hogy a vidék szellemi szükségleteiről, múzeumok és könyvtárak létesítéséről és sorsáról gondoskodjál. Mint az 1897-ben újjászervezett Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének a hervadhatatlan érdemű FRANKÓI Vilmos mellett vezetője, közel két évtizeden át, az ő igazi kulturális érzékétől áthatott nemes intenciói szerint irányítottad vidéki gyűjteményeink sorsát. Nem egynek létesítése a Te munkád.

Mély gyásszal, igaz kegyelettel és hálával teszem le a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének és Tanácsának koszoruit Nemzeti Múzeumunké, a Te második családodé mellé. Emléked ez intézmények és tagjainak körében maradandó.

És most búcsút veszek Tőled mindazon intézmények nevében, melyek lelkedhez oly közel, családod után a legközelebb állottak.

Köszönjük, hogy az általuk képviselt nemzeti és közművelődési érdekekért annyit fáradtál, hogy minket megértettél, barátságodba fogadtál, hogy törekvéseinket sikerre, megvalósulásra juttatni igyekeztél. Áldjuk és megőrizzük emlékedet!»

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MŰZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1917. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga kötelespéldányokban 2004 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 176 drb, vétel útján 640 drb, áttétel útján 1 drb, összesen 2821 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldány címén beérkezett: 97 drb alapszabály, 984 drb falragasz, 1332 drb gyászjelentés, 91 drb hivatalos irat, 192 drb műsor, 4 perirát, 1073 drb szinlap, 312 drb zárszámadás, 308 drb különféle, összesen 4393 aprónyomtatvány.

Ajándékaikkal a nyomtatványi osztály anyagát a következők gyarapították: Állattár 2 drb, M. Tud. Akadémia Budapest 11 drb, K. k. Berg- u. Hüttenverwaltung St. Joachimstal 6 drb, BORBÉLY Sándor Vác 8 drb, Dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzői hivatala 2 drb, «Der Freimütige» szerkesztősége Temesvár 1 drb, DABROWSKI J. Krakkó 1 drb, Egyetemi könyvtár Upsala 2 drb, Egyetemi könyvtár Kolozsvár 6 drb, Érem- és régiségtár Budapest 1 drb, Érseki iroda Eger 1 drb, FEJÉRPATAKY László 2 drb, FRAKNÓI Vilmos 1 drb, Földmívelési minisztérium 1 drb, gr. FESTETICH Pálné 1 drb, dr. FABÓ Bertalan 7 drb, Főegyházmegyei hatóság Esztergom 1 drb, GRILL K. 1 drb, GOLL J. Prága 1 drb, HORVÁTH Géza 21 drb, HOLUB József 1 drb, HOFFMANN, G. v. Berlin 1 drb, Hist. Verein für Steiermark Grác 1 drb, Jogakadémia Eger 1 drb, KERESZTY István 3 drb, KADLEC Károly Prága 1 drb, Kecskeméti jogakadémia 2 drb, Képviselőházi iroda 12 drb, KÁLNICZKY Géza Kassa 3 drb, Kereskedelmi minisztérium 1 drb, KORÁNYI Antal Kispeszt 1 drb, M. k. kereskedelmi minisztérium 1 drb, Legfőbb számvevőszék 1 drb, Löw Immanuel Szeged 1 drb, dr. LÖWINGER Adolf Szeged 1 drb, Magyar Heraldikai és Gen. Társaság 1 drb, MELICH

János 3 drb, Museum Francisco-Carolinum Linz 1 drb, MÁRKI Sándor Kolozsvár 1 drb, NAGY Gyula 33 drb, NAGY Sándor 6 drb, Orsz. Statisztikai Hivatal 1 drb, Orsz. munkás betegsegélyző és balesetbiztosító pénztár 1 drb, PETRIK Géza 2 drb, Petőfi-Társaság 1 drb, Pfeiffer-féle könyvkereskedés 1 drb, Rectori hivatal Debreczen 6 drb, SIEGENFELD Antony v. Bécs 1 drb, Szemléltető Képek Bizottsága 1 drb, SIKLÓSSY László 1 drb, SZINNYEI József 1 drb, Dr. SZÁSZY István Óbecse 1 drb, «Siketnémák Közlönyé»-nek szerkesztősége Vác 8 drb, VAJTICZKY E. Cegléd 1 drb, dr. báró WLAŚICS Tibor 1 drb, dr. báró WLAŚICS Gyula 2 drb.

A vásárolt könyvek közt könyvészeti szempontból említésre méltóbb szerzemény e negyedévben nem volt. Vásárlásra 3933'10 K-t, 1103'05 Márkát, 21 svéd koronát, 20 shillinget fordítottunk.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 3148 egyén 7404 drb nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 673 egyén 1728 drb nyomtatványt vitt ki házi használatra.

Az elmúlt negyedévben 1619 művet osztályoztunk s ezekről 2126 cédulát készítettünk. A könyvtár kormányrendeletre febr. 18-tól márc. 12-ig teljesen zárva volt. Ez idő alatt a könyvtár személyzete a múzeumi igazgatósági és a kötelespéldányok helyiségeiben végezte a folyó munka mellett az iskolai értesítők cédulázását, összesen 446 intézet értesítőjét céduláztuk. Kötésre 367 művet 493 kötetben küldtünk.

A kötelespéldányok átvételére berendezett helyiségbe 1169 drb csomag érkezett; ugyaninnen 365 reklamációt és 624 levelet expedáltunk.

Az 1897. XLI. t.-c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II.

A *hirlaptár* kötelespéldányok útján 181 évfolyam 21.521 számával gyarapodott (ebből 14 évfolyam 3780 száma a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 9 évf. 789 számával, a nyomtatványi osztályból történt áttétel útján pedig 103 számmal; mindössze tehát 190 évf. 22.403 számával.

Ajándékaikkal: dr. BAJZA József, Kis-Küküllő vm. alispáni hivatala, dr. PÖZEL István és dr. SZILÁGYI István gyarapították a hirlaptárt.

Az évnegyed folyamán 435 olvasó 714 hirlapnak 1172 évfolyamát 1305 kötetben használta; ebből házon kívül 38 olvasó 51 hirlapnak 140

évfolyamát 202 kötetben. A Szentkirályi-utcai raktárból 121 kötet volt ide és visszaszállítandó. Átnéztük 176 évf. 18.643 számát.

III.

A *kézirattár* ajándékozás útján 5 drb újkori kézirattal, egy irat-csomaggal és 5 drb irodalmi levéllel, vétel útján egy kötet dalgyjűteménnyel, összesen 12 darabbal gyarapodott. Vételre 250 koronát fordítottunk.

Ajándékozók voltak: GALGÓCZY János, a Magyar Nyelv szerkesztősege, TAKÁTS Sándor és a budapesti kir. törvényszék elnöksége.

Az elmúlt évnegyed folyamán 46 kutató használt 83 drb kéziratot, 205 irodalmi levelet és 3 analektát. Kikölcsönöztünk 3 esetben 3 drb kéziratot.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga vétel útján 96 drb, ajándék útján 24 drb, más osztályból való áttétel útján 4 drb, örök letét útján 99 drb, hivatalos másolás útján 1 drb összesen 224 irattal és nyomtatvánnyal gyarapodott. Vételre 813 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal KLEMENS József, MADZSAR Imre, MOLNÁR Dezső, tasnádi NAGY Gyula és SÁGI János gazdagították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 4 drb irat esik a középkori iratok, 1 drb a középkori külföldi iratok, 1 drb a nemesi iratok és címeres-levelek, 5 drb az 1848—49-es és emigrációs iratok, 18 drb a gyász-jelentések és 195 drb az újkori iratok csoportjára. A címeres és nemesi iratok csoportja a következő darabbal gyarapodott: 1511 június 24. Buda. II. ULÁSZLÓ király bárói diplomája ákosházi SÁRKÁNY Ambrus részére. (XX. sz.-beli egyszerű másolat.) A negyedévi gyarapodásból kiemelendők a következő darabok: 1. STAHEL (SZÁMVALD) Gyula altábornagynak PIVÁNY Jenő által örökletétbe helyezett iratai. STAHEL Gyula, aki az 1848/49-es szabadságharcban a honvédseregben főhadnaggyá lett, s Világos után külföldre bujdosott, a külföldön maradt magyar emigránsok közül a közpályán a legtöbbre vitte azáltal, hogy az 1861-ben kitört amerikai polgárháborúban kiváló képességei folytán altábornaggy és hadtestparancsnok lett, a háború után pedig az Egyesült-Államok diplomáciai szolgálatában töltött be magas és felelősségteljes állásokat. 2. ISTVÁN főherceg-nádor levelei OSITZKY Rosinához, HERMINA főhercegnő komornájához. 3. NATÁLIA szerb királyné és környezetének levelezése.

A régebben letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert a görgői és toporczy GÖRGEY-család levéltára egy láda irattal.

Az osztály anyagából a lefolyt negyedévben 75 kutató használt 10.515 drb iratot és 4 térítvényre kikölcsönöztünk 104 drb iratot.

V.

A *háborús gyűjtemény* vétel útján 6035, ajándék útján 2061, hivatalos küldemények és kötelespéldányok révén pedig 1024 darabbal gyarapodott. Az egész gyűjtemény anyaga jelen negyedév végén 95.766 darabra rugott. Vételre 3749'64 koronát, 5176'14 márkát, 1759'85 frankot és 59'80 holl. forintot fordítottunk.

SZAKIRODALOM.

Vörösváry Ferenc: *A budapesti Erzsébet Népakadémia könyvtárának új betűsoros könyvjegyzéke.* Budapest, 1917. Az Erzsébet Népakadémia kiadása (Világosság ny. rt.) Haránt 8-r. VIII, 319 l.

VÖRÖSVÁRY Ferenc, az ERZSÉBET Népakadémia fáradhatatlan buzgalmú főtitkára s e derék népművelő intézetünk szép könyvtárának éltető lelke jelen katalogus egybeállításával kitűnő szolgálatot tett a Népakadémia olvasóközönségének és ezzel a magyar nemzeti művelődésnek. VÖRÖSVÁRYnak nem kenyerere a könyvtárosság, az e téren kifejlődött hazai s külföldi gyakorlatot alig ismeri, de rendkívül gyakorlatias érzékű ember, akit a maga józan esze rávezetett arra a katalogustípusra, melyet a szaktudományunk a szótár-katalogus terminus technikusával jelöl. Miként nem szakembernél szinte rendes szokás, hogy azt, amire magától rájött, egyúttal teljesen újnak is tartja, VÖRÖSVÁRY is könyvének HEGEDÜS Istvánhoz, az ERZSÉBET Népakadémia lelkes elnökéhez intézett ajánlásában megkockáztatja azt a szakemberek előtt merőben tarthatatlan állítást, hogy az általa készített jegyzékhez «hasonló szerkezetű még sehol sem jelent meg.» Közismert dolog, hogy a szótár-katalogus, mely a könyveket szerzőjük neve és tárgyük címszava alatt egy közös betűrendben sorolja fel, egy megállapodott könyvjegyzék-típus, mely főleg Angliában és Amerikában igen elterjedt s mellyel éppen e sorok írójának különben az ERZSÉBET Népakadémia könyvtárában is meglévő bibliotekonomiai kézikönyve hatása alatt, néhány vidéki közművelődési könyvtárunk, így a hódmezővásárhelyi és az aradi is, több-kevesebb szerencsével megpróbálkozott. VÖRÖSVÁRY e nyilatkozatát különben nem kell nagyon megítélnünk, hiszen egyik tekintélyes vidéki könyvtárunk vezetőjével, aki pedig némi könyvtári kiképeztetésben is részesült, szintén megtörtént, hogy mint valami teljesen eredeti dolgot bőven ismertette egyik szaklapunkban a rendszó-katalogusnak azt a kezdetleges formáját, melyet ő a maga könyvtárában meghonosított.

Azt azonban nem lehet tagadnunk, hogy VÖRÖSVÁRY az általa kontemplált katalogust sokkal tökéletesebben oldhatta volna meg, ha ismeri az idevonatkozó elméleteket s főbb mintákat. Különösen annak az elvnek a betartásával nyert volna sokat a jegyzék, hogy a szótár-katalogusban az ugyanegy tárgyra vonatkozó művek mind egy közös rendsző alatt foglalandók össze, tekintet nélkül arra, hogy a katalogizált munkák címében ez a szó előfordul-e vagy sem. Így nem esett volna meg, hogy pl. a Korvinára vonatkozó 5—6 munka és értekezés, mely a katalogusban szerepel, egy közös címszó alatt a katalogus egyik helyén sem található, sőt még a különböző címszók egymásra való utalása sem történt meg. A címszók megválasztásában is sok az ötletszerűség, ami a szótár-katalogus kodifikált szabályainak ismerése mellett könnyen el lett volna kerülhető. Így pl. RÁTH Györgynek *A Korvina önálló könyvkötési stílusa* c. értekezése egy szótár-katalogusban három címszó alatt kell hogy szerepeljen, ú. m. *Ráth, Korvina* és *Könyvkötés* alatt, VÖRÖSVÁRYNÁL, sajnos, csupán az első címszó: *Ráth* alatt találjuk felvéve.¹

Rendkívül hasznos szolgálatot tett VÖRÖSVÁRY azzal is, hogy a könyvtár értékes folyóiratanyagában található értekezéseket is fölvette jegyzékébe s ekként új életre keltette a folyóiratok régi évfolyamaiban szunnyadó energiákat. Csak az a kár, hogy ebből a tekintetből meglehetősen önkényesen, valósággal ötletszerűen járt el. A *Magyar Könyvszemle* új folyamainak első öt kötetében pl. 96 önálló tanulmány látott napvilágot. VÖRÖSVÁRY ebből csupán tizenötöt sorol fel jegyzékében, köztük nem egy olyant, mely csakis a szakképzett tudósok egy igen kis körét érdekelheti, mint teszem azt ASBOTH Oszkár tanulmányát *Az 1494-i zenggi glagolita misekönyvről*. SCHÖNHERR Gyulának *A thorni Korvin-kódexről* írott cikke szintén föl van véve, de ugyanezen szerzőnek *A római Casanate könyvtár Korvin-kódexéről* szóló tanulmánya már nem. Azt is igen sajnáljuk, hogy gyűjteményes munkák egyes cikkeit sem szerzőik, sem tárgyuk címszava alatt nem találjuk felsorolva. Különösen *Az Iparművészet könyve* c. vállalat érdemelte volna meg az ilyen feldolgozást, mert így azok a becses iparművészeti monografiák, melyekből e díszes mű három kötete áll, épen nem jutnak

¹ Számos értekezés és könyvcím egyáltalán nem kapott tárgyi utalást, ami a könyvtár használóit könnyen meg fogja téveszteni. Ezt a katalogus egy újabb kiadásában okvetlenül pótolni kell!

érvényre. Különösen visszasan hat ez az eljárás oly esetekben, amikor egy-egy folyóiratban megjelent értekezés a szerző valamely gyűjtélkes kötetében is megjelent. A könyvtár bibliográfiában járatlan olvasói könnyen azt hihetnék, hogy PÉTERFY Jenőnek *Jókai Mórról* írt tanulmányát csakis a helyszinén olvashatják el a *Budapesti Szemle* 1881. évfolyamában, pedig *Összegyűjtött munkái*-ban is szerepel s ebben az alakban otthon is olvasható.

VÖRÖSVÁRY munkájának méreteiről a kötetnek lapszámokban kifejezésre jutó terjedelme csak igen halvány fogalmat ad. E 317 lapon kéthasábos igen sűrű s mégis tetszetős és áttekinthető nyomásban 19.000 címszó alatt sorolja fel 20.000 könyv- és folyóirat címanyagát. A címek nincsenek bibliografiai aprólékossággal leírva; ezt a mű célja és természete nem csak hogy menti, hanem egyenesen megkívánja. A magunk részéről mi, a mainál nagyobb fokú rövidítést is megengedhetők tartanánk, az angol-amerikai *one-line catalogue*ok mintájára, melyeknél az a gazdaságos elv jut kifejezésre, hogy az egész cím jelzetével együtt egy tipografiai sorba szoríttassék. Irodalmi szempontból igen dicséretes, hogy az álnév alatt író szerzők valódi nevét is kiteszi zárjel között. E téren azonban a jövő kiadásban több következetességet ajánlunk. Ha már kitesszük, hogy SZIKRA = gr. TELEKI Sándorné vagy TARCZAI György = DIVALD Kornél, úgy tegyük ki azt is, hogy ABONYI Lajos = MÁRTON Ferenc, KÓBOR Tamás = BERMANN Adolf, SZOMAHÁZY István = STEINER Arnold stb. Sajtóhiba, ami az ily természetű munkában különösen elkerülhetetlen, igen kis számban ötlött a szemünkbe. Nagyobb jelentőségük csak azoknak lehet, melyek a jelzetekbe csúszhattak be; ezek ellenőrzése természetesen nem állott módunkban. Valószínűleg ide tartozik ACSÁDY Ignác *A jobbágy adózás* c. műve második kötetének B. 679 jelzete. A mi viszonyaink közt különös dicséretére szolgál, hogy idegen szerzők neve mindig a megfelelő helyen szerepel a betűsorban, legalább a katalógus első átlapozása közben csupán egyetlen ily természetű hibára akadunk: *Sofia Bisi Albini*

Mind e kifogások azonban távolról sem lényegbevágók, s hogy felhoztuk őket, arra VÖRÖSVÁRY előszavának az a részlete ösztönzött, melyben mindenkit felhív, hogy tudassa vele, ha a jegyzékben «hiányosságot, tökéletlenséget talál, vagy valamely javítást tart szükségesnek, célszerűnek». VÖRÖSVÁRY, aki lelke egész melegével csüng a könyvtáron, mely gazdagságát, sokoldalúságát elsősorban az ő fáradságot nem ismerő

utánjárásának, agitációjának köszönheti s bámulatos munkaerejét a mai nehéz viszonyok közt páratlan áldozatkészséggel, teljesen önzetlenül szentelte ennek a nagy munkának, kétségkívül szívesen vesz minden olyan megjegyzést, mely a katalogus tökéletesbülésére vezet.

Művére VÖRÖSVÁRY jogos büszkeséggel tekinthet s kétségtelen, hogy a rendkívüli gyakorlati érzékkel egybeállított jegyzék nagyban fogja fokozni a máris szép forgalmú könyvtár használatát. GULYÁS PÁL.

D'Ancona, Paolo: *La miniatura fiorentina (Secoli XI—XVI)*. Firenze, MCMXIV. Leo S. Olschki (Tipogr. Giuntina). 2-r. Két kötet 300 példányban: VIII, 109, 7 l., 109 tábla és egy színes címkép; 8, 941, 1 l.

Paolo d'ANCONA egyik legszorgalmasabb s legtájékozottabb kutatója a firenzei miniatura festészet történetének, mely sokáig talán legelhanyagoltabb ága volt az olasz műtörténetnek. Az előmunkálatok sorából d'ANCONA méltán emeli ki Gaetano MILANESI dolgozatait, de egyúttal rámutat legfőbb hibájára, a stilkritikai szempont teljes mellőzésére, pedig a legtöbb esetben épen ez az egyetlen eszköz, mellyel a művek szerzőségére világosságot deríthetünk. Maga d'ANCONA bőven élt ezzel az eszközzel jelen munkájában s ha megállapításait részben talán meg is döntik a későbbi kutatók — maga d'ANCONA is sok esetben csak másodkézből, közvetlen autopszia nélkül dolgozott — műve, mint a legelső teljességre törekvő összefoglalás a firenzei miniatura kérdésének egyik legfontosabb forrásműve, valóságos leltára marad.

Pazar tipográfiával kiállított műve két kötetre oszlik, az elsőben pragmatikusan feldolgozza az általa rendkívül szorgalommal egybehorodott anyagot és sikerült fénynyomatokban közöl száznál több hasonmást. E kötet élén egy színnyomatú hasonmást találunk, mely azonban épen nem válik az olasz sokszorosító technika előnyére. Ily pontatlanul kidolgozott háromszínnyomást legfeljebb kalendáriumokban várna az ember s nem egy ily drága diszmunkában. Az eredeti színhatását nemcsak hogy nem adja vissza tökéletesen, hanem egyenesen meghamisítja. — A második s az elsőnél jóval terjedelmesebb kötet időrendben, illetve művészek szerint csoportosítva adja a d'ANCONA által ismert firenzei kódexek diszének többé-kevésbé részletes leírását, nem egyszer másodkézből merítve adatait. A leíró rész 1717 sorszám alatt ugyanannyi kéziratról tájékoztat. A nagy szám dacára a lajstrom korántsem teljes, így pl. a thorni Korvin-kodex, vagy a M. N. Múzeumban lévő NAGYLUCEI

Orbán-féle psaltérium nem szerepel benne, hogy csak két, e folyóiratban bőven leírt s így közismert darabot említsünk.

A firenzei miniatúra-festészet kezdete meglehetősen homályos. A XI—XII. században a műipar ez ága még teljesen a régi bizánci s más tradíciók béklyóiba volt verve s lokális jellemvonások a hagyomány súlya alatt még nem tudtak kifejlődni. Az ezen korabeli kódexek festészeti szempontból különösen jellegzetes helyi vonásokat még nem tüntetnek fel s csakis azokra nézve állapíthatjuk meg minden kétséget kizárólag a készítés helyét, amelyek keletkezési körülményeit ismerjük. Robert DAVIDSOHN ezt több Firenzében készült XI. és XII. századbeli kéziratra kimutatta. A legrégebb sorukban az a *Psalterium*, melyet a marturi Szent Mihály templom apátja, JÁNOS készíttetett a XI. század vége felé. E kódex legsikerültebb miniaturái főleg a gazdag ornamentikában keresendők, míg az alakok kifejezéstelenek, merevek és egészen konvencionálisak. Stilisztikai szempontból rokon vele a Laurenziana egy *Psalteriuma*, melyet MÁRIA LUJZA etrusiai királyné adományozott 1806-ban a könyvtárnak. Sokkal kétségesebb annak a *Szentírás*nak a firenzei eredete, mellyel d'ANCONA megnyitja publikációinak sorát. Az, hogy ez a XI. század közepéről való kézirat már régóta a Laurenziana tulajdona, éppen nem bizonyít a firenzei eredet mellett, mert mint maga d'ANCONA is beismeri, több Rómában és Münchenben őrzött egykori, de éppen nem kétségtelenül firenzei származású kézirattal rokon stilisztikai vonásokat mutat fel. Ugyanilyen gyenge lábon áll a katalógus 4. és 5. száma alatt felsorolt két, jelenleg firenzei tulajdonban lévő kézirat firenzei származása a XII. század elejéről.

Csupán a XIII. század terméséből lehetett néhány kéziratot némi valószínűséggel Firenzébe lokalizálni. Az antik reminiscenciák a képes ábrázolásokban rendkívül szórványosak, a díszítésben pedig máris jelentkeznek azok a groteszk elemek, melyeket *drôlerie*-knek szokás nevezni s amelyek a XIV. század művészetére annyira jellegzetesek. E korszak művészeire, akik szinte kizárólag a szerzetesek soraiból kerültek ki, az is jellemző, hogy rendkívül szerették az egész kis-méretű ábrázolásokat, aminek a jelenetek túlsúlyoltsága és az alakok egészen konvencionális kivitele a következménye.

Igazi virágzásra azonban a firenzei miniatúra-festészet csakis a XIV. század második felében jutott. Az első évtizedekben csakis a mult század hibrid művészete tengődött. Bizonyos változatosság azonban már ezekben az évtizedekben is tapasztalható, mivel a Biblia s egyéb

szent szövegek mellett már irodalmi jellegű művek illusztrálásával is foglalkoztak. Jobbára kis allegorikus alakok és a szerző vagy fordító mellképei szerepelnek a kodexekben. Az arcképek nem portraitszerűek s az ábrázoltak könyvvél kezükben, korabeli doktori ruhába öltöztetve jelennek meg. A lapszéli díszek vörös, zöld és kék színben pompáznak s a lap három vagy mind a négy peremére kiterjednek. Készítőik nevét egyáltalán nem ismerjük, csoportosításukat d'ANCONA az ábrázolás finomsága és tárgyköre szerint kísérlette meg. Az egyházi tartalmú könyvek egyik legnépesebb csoportja (119—122. sz.) a firenzei Santa Maria Nuova kolostorból került a Museo di San Marcoba. Keletkezésük a XIV. század első felére tehető, készítőjük valószínűleg sienai származású. Körülbelül ugyanerre a korszakra esik a Laurenziana egyik bencés *Breviarium*-a (32. sz.), egyik *Antiphonale*-ja (52. sz.) és egyik *Missale*-ja (95. sz.). Mindhárom a korszak legjobb termékei közé tartozik s különösen a legutóbb említett válik ki díszítésének gazdagságával. Különös figyelmet érdemel Zuccherio BENCIVENNI *Esposizione del Pater Noster* c. művének a firenzei Biblioteca Nazionaleban őrzött kézírata (112. sz.), mely a XIV. század egyik legjobb terméke s talán a legelsőek egyike, melyek díszítésében francia hatás is kimutatható.

A kodexek egy másik csoportja népies jellegével tűnik ki. Ezeknek kezdetleges művészei főleg világosságra, könnyen érthetőségre törekcsenek. Kedvelt tárgyak e korszak Firenzében legnépszerűbb szentje, MARGIT szűz és vértanú élete, továbbá a népies legendagyűjtemények és *Passionalék*. Négy ilyen könyvecske van még ma is a firenzei könyvtárakban. Ugyanebbe a népies csoportba tartozik, bár egészen más tárgykört dolgoz fel a Biblioteca Riccardiana élénken színezett, de gyöngén megrajzolt képecskékkel díszes *libro delle gabelle fiorentine*-je (117. sz.). Művészi és történelmi szempontból különösen becses a Laurenzianának «terménykereskedő» (Biadaio) néven emlegetett kézírata: Domenico LENZI *Specchio umano* c. műve (42. sz.). Az ebben a könyvben található nagybbszabású jelenetek hű képet nyújtanak a XIV. századbeli Firenze mindennapi életéből. Főleg az építészeti rész s a háttér kivitele nagyszabású, míg az emberi alakok ábrázolása aránytalan, szögletes, de az arcok igen élénken és hiven tükrözik vissza a személyek lelkiállapotát.

A különböző irányok hatása alatt álló firenzei iskola csakis a XIV. század vége felé ölt határozott jelleget a Santa Maria degli An-

gioli rendházában virágzott műhely termékein. Ez iskola termékeit egész a legutóbbi évekig LORENZO szerzetes műveinek szokták tekinteni, de a dolgozatok gondos megvizsgálása arról győzte meg d'ANCONA-t, hogy csakis egy kis részük került ki az ő ecsetéből, míg a többség a munkatársak és tanítványok egész sora közt oszlik meg. A jeles kamaldoli szerzetes, mint O. SIRÉN 1905-ben kimutatta, első művészi nevelését Sienában nyerte s 1391-ben, alig 20 éves korában tette le a szerzetesi fogadalmat. LORENZO elsősorban festő volt s miniaturáiban is erősen megérzik a nagy művészetnek a nyoma. A Santa Maria degli Angioli rendházából fennmaradt kodexek ma mind a Laurenzianában vannak. A csoport legrégibb tagja (129. sz.) 1370—1371 közt készült s világosan több kéz munkája. Ugyancsak legalább három kéz dolgozott azon az 1409-ből datált *Diurnum dominicalé*-n, melyet LORENZO-nak tulajdonít a hagyomány (130. sz.). Okiratok tanúsága szerint LORENZO 1412—1413-ig a firenzei Santa Maria Nuova templom részére miniált néhány *Antiphonalé*-t. Ezek a nagyméretű énekeskönyvek ma a Museo del Bargelloban vannak s ugyancsak kollektív munka termékei, melyekben nehezen lehet pontosan megállapítani LORENZO részét. D'ANCONA a katalógusában 145. sz. alatt szereplő kézirat hét miniaturáját s a 146. sz. egész díszítését tulajdonítja neki.

Meglehetősen részletesen foglalkozik szerző a DANTE *Divina Comediá*-ját illusztráló firenzei kodexekkel, bár maga is beismeri, hogy művészi szempontból egyikük sem bír nagyobb jelentőséggel. Fejtegetéseit bátran mellőzhetjük.

A firenzei miniatura, ellentétben a festészettel, még a XV. század folyamán is sokáig a régi nyomokon halad. A renaissance szabadabb fuvalma sokáig nem tudott behatolni a régi hagyományok börtönébe zárt miniatura-művészetbe. Néhány ritka kivételt nem tekintve, a miniatura csupán a klastromokban virágzott s szinte kizárólag az Egyház dicsőítésére irányult. Változás ezekben az állapotokban csakis a század hatodik évtizedében tapasztalható. A zárdai munka e tömege jórészt névtelen, csupán egyik-másik kötet tulajdonítható a bejegyzések, vagy okmányok alapján névszerint is ismeretes művészeknek. Így pl. a Laurenziana egy négykötetes *Lectionarium*-át állítólag BARTOLOMMEO és GIOVANNI DI ANTONIO testvérek miniálták (224—227. sz.). Irodalmi kéziratok illusztrálása ebben a korban is igen szórványos; a fordulat ezen a téren is csupán a század második felében állott be.

E második félszázadot, mely joggal a firenzei miniatura arany-

korának nevezhető, szerző a firenzei kézirat kereskedelemre vonatkozó adatok összegezésével vezeti be.

A kéziratkereskedést a XV. század közepében a papirkereskedők bonyolították le, akik a közvetítők szerepét töltötték be a kéziratok előállítói és kedvelői között. A papirkereskedők boltja volt az írók és irodalomkedvelők találkozóhelye. Valamennyi közt a legtekintélyesebb VESPASIANO DA BISTICCI (1421—1498) üzlete volt, akit VOIGT méltán nevez az első modern szabású könyvkereskedőnek. Vele álltak összeköttetésben a kor legkiválóbb amatőrjei, az urbinói, ferrarai, pesarói hercegek, a MEDICI-ek stb. Főleg a MEDICI család foglalkoztatta erősen VESPASIANO-t. Az idősebb Cosimo, majd fiai Piero és Giovanni a fényesen miniált kéziratok egész sorát szerezték meg tőle. A könyvgyűjtés szenvedélye azonban Lorenzo il Magnifico alatt érte el a delelőjét, aki főleg GHERARDO és ATTAVANTE műveiért rajongott. Egy másik firenzei család, amely a bibliofiliára sokat áldozott, a SASSETTI család. Főleg Francesco SASSETTI, a MEDICI-ek kereskedelmi ügynöke áldozott sokat erre a költséges szenvedélyre. A tulajdonában lévő kodexek számát 67-re becsülik s beszerzési költségük egy kései unoka feljegyzése szerint meghaladta a 800 frtot. Hazánkban VITÉZ János, HASZNOS György és JANUS PANNONIUS tartoztak VESPASIANO rendes üzletfelei sorába. MÁTYÁS királynak összeköttetése VESPASIANO-val némileg kétséges, mert az ügyes kéziratkereskedő ügyfeleit dicsőítő életrajzgyűjteményében neki nem szentel egy fejezetet s ha kénytelen itt-ott mellékesen megemlíteni a nevét, ezt határozottan hüvös modorban teszi. HEVESY Andornak azt a következtetését, hogy MÁTYÁS királynak talán Francesco SASSETTI volt a közvetítője, d'ANCONA elveti, mert az a néhány Korvin-kodex kolofonjában előforduló kifejezés: «*Franciscus Sassetus Thomae filius florentinus civis facundum curavit*», melyre HEVESY föltevését építi, több oly SASSETTI-féle kéziratban is előfordul, mely SASSETTI saját használatára készült s épen nincs kizárva, hogy a SASSETTI-ra vonatkozó adatokat tartalmazó Korvin-kodexek a kereskedő halála után kerültek a királyi gyűjteménybe.

D'ANCONA ezután rövid áttekintést nyújt azokról a kéziratokról, amelyek kétségkívül, vagy nagy valószínűséggel VESPASIANO boltjából kerültek a könyvkedvelők gyűjteményeibe. Majd rátér a kiválóbb miniátorok jellemzésére. Mindenekelőtt Zanobi di Benedetto STROZZI-val foglalkozik, akinek műveit sokáig a nagy Fra ANGELICO-nak tulajdonították. A kérdést MILANESI tisztázta 1878-ban. Kezét a San Marco

kolostor 19 kodexében ismerhetjük fel (75—175. sz.), melyeken 1446—1453-ig dolgozott Cosimo de MEDICI rendeletére. Kivitelük igazat ad VASARI-nak, aki STROZZI-ban Fra ANGELICO tanítványát látja. Főművei a San Marco múzeumban lévő *Graduale* (758, 759. sz.) s a Biblioteca Nazionaleban őrzött *Missale* (776. sz.).

A San Marco részére készült karkönyvek készítésében az oklevéltári adatok Filippino di Matteo TORELLI-t említik STROZZI munkatársa gyanánt. Ugyanez a TORELLI díszítette 1466-ban a Laurenziana egyik *Evangelariumát*, melynek díszítési módja alapján d'ANCONA ugyancsak TORELLI-nek tulajdonít több más kéziratot (778—784. sz.), köztük néhány olyat (779, 781. sz.), melynek szerzőjét már MILANESI is helyesen állapította meg. Fia, Giacomo TORELLI szintén miniatúrával foglalkozott s talán tőle való, mint már RONDONI állította, a San Marco múzeum egyik *Graduale*-ja (1051. sz.).

Sokkal kiválóbb művész volt Francesco d'Antonio DEL CHERICO, akivel a miniatura a nagy festészethez közeledett. A Santa Maria del Fiore részére STROZZI társaságában miniatúrált nagyméretű liturgikus könyvekben (802—805. sz.), melyek 1463 és 1471 közt készültek, már teljesen kibontakozik művészete, melyben d'ANCONA két irányzatot különböztet meg. A tradíció által megállapított schémák szerint konstruált jeleneteknél a technikai kivitel gondossága és az arcok égi kifejezése tűnik fel, míg olyan jelenetek ábrázolásánál, ahol a művész szabadjára ereszhette képzeletét, sokkal sommásabb és szabadabb a technikai kidolgozás. Összesen 57 kodex díszítése tulajdonítható neki (785—841. sz.), de persze nem a maga egészében, hanem jobbra csak a figurális részben. Az 57 kézirat sorában 5 Korvin-kodexsel találkozunk; ezek a modenai Biblioteca Estense ORIGENES-e (814. sz.) és STRABO-ja (815. sz.), a bécsi Hofbibliothek REGIOMONTANUS-a (839. sz.) és a két wolfenbütteli Korvin-kodex (340, 341. sz.).

A firenzei miniatura csúcspontját a GHERARDO és MONTE testvérpár képviseli. GHERARDO a renaissanceban nem ritka sokoldalú tehetségek egyik képviselője. Jeles muzsikusként, jó latinistaként, derék festő és különösen nagyrabecsült mozaik-művész volt. Mint miniatúristát bajos egész biztonsággal jellemezni, mivel nagyrészt MONTE-val közösen dolgozott. Annyi kétségtelen, hogy MONTE sokkal termékenyebb volt e téren, mint GHERARDO, aki meglehetősen ifjan halt el 1497-ben. D'ANCONA három lajstromban próbálta egybeállítani egyrészt azokat a kéziratokat, melyeket a két testvér egyike vagy másika, vagy mindkettő közösen miniatúrált.

1497-ig, másrészt azokat a kodexeket, melyek diszítése MONTE munkája, de GHERARDO esetleges közreműködésével s végül azokat, melyek 1497 után készültek s így csakis MONTE számlájára írhatók. D'ANCONA azonban maga is oly kevésbé épít e megállapításokra, hogy a két művész munkájának csakis közös jellemzésére mert vállalkozni. Műveik erős flamand hatás alatt állanak, de az idegenből átvett elemek számos firenzei motivummal vannak összeolvasztva, ami teljesen eredeti összehatásra vezet. Kompozícióik erősen képszerűek s drámaiság dolgában csakis BOTICELLI szárnyalta túl őket. A testvérpárnak d'ANCONA 39 kodexet tulajdonít (1392—1430. sz.); ezek sorából négy való a Korvinából, ú. m.: a Laurenziana *Psalterium*-a (1393. sz.), mely a testvérpár egyik főműve, a MORGAN-gyűjtemény DYDIMUS-a (1423. sz.), a prágai Szent TAMÁS (1429. sz.) és a bécsi Szent JEROMOS (1420. sz.).

ATTAVANTE DEGLI ATTAVANTI-t (1452—1517.?) szerzőnk jóval kevesebbre becsüli, mint általában szokás. Igazságtalannak tartja azok felfogását, akik még ma is benne látják a XV. század végi firenzei miniatura legkiválóbb képviselőjét. Szerinte az a legnagyobb fogyatkozása, hogy nem tudott szabadulni néhány diszítő sablontól, melyet valószínűs egyhangúsággal ismételt meg folytonosan kompozícióiban. E kompozíciók mind azonos elemekből tevődnek össze, alakjai igen konvencionálisak és élettelenek. GHERARDO-val és MONTE-val ellentétben, akik közben festészettel is foglalkoztak, ATTAVANTE szinte kizárólag a miniaturára szorítkozott: műveiben hiába keressük a nagy festészet valamely reflexét, valamelyes illuziókeltésre való törekvést, az alakok lélektani elmélyítését, amit pedig a miniatura kis művészete nem egyszer túlzott mértékben valósított meg. Egyetlen miniaturnak sincs állandóbb és világosabb jellemző sajátága, mint neki; akár a színezésben, mely általában nyers és kevésbé harmonikus, akár a ruharedőzetben, mely modoros és határozatlan, vagy a fejekben, melyek hússzíne lagymatag és hideg, szakálla és hajzata fehérrel kevert szürke, szemöldöke *accent circonflexe* módjára görbült, szeme fehérje pedig vakító fehér. E hiányok éles ellentétben állanak a diszitmények nagyszerűségével és eleganciájával, melyek, bármennyiszer is megismétli őket, nem szűnnek meg a dekoratív izlés valószínűs kis remekművei lenni. Ez a kritika azt mutatja, hogy d'ANCONA a miniatura igaz lényegének megítélésében hamis nyomon jár. A kéziratok kifestése nem nagy művészet, hanem iparművészet s még a képes jelenetektől is elsősorban dekoratív hatást, nem pedig képszerű benyomást várunk. Így tehát ATTAVANTE egyik leg-

tökéletesebb képviselője annak az iránynak, melyet a modern könyv díszítése és illusztrálása terén a mai iparművészet küzdött ki magának. Ki volt ATTAVANTE mestere, erre nézve megoszlanak a vélemények. VASARI szerint Don BARTOLOMMEO DELLA GATTA, MILANESI szerint pedig FRANCESCO DEL CHERICO. Egyik nem valószínű, legalább művészete egyikkel sem rokon. REINACH nagyobb valószínűséggel VEROCCHIO-ban keresi mesterét, akinek műtermében ismerkedhetett meg LEONARDO DA VINCI-vel; d'ANCONA viszont Domenico GHIRLANDAIO művészetével való kapcsolatára utal. Rendkívül termékenységet fejtett ki: d'ANCONA 169 művét sorolja fel (1321—1598. sz.) s ebből 27 kétségtelenül MÁTYÁS király rendeletére készült, aki kitűnő forma érzékével nagyrabecsülte a díszítő művészet e nagy mesterét. MÁTYÁS számára készült művei közül főleg a bruxellesi Bibliothèque royale *Missalé*-ja (1574. sz.), a Vatikán *Missalé*-ja (1571. sz.) s a velencei Biblioteca Nazionale MARCIANUS CAPELLÁ-já (1573. sz.) válik ki.

ATTAVANTE modorával rokon a firenzei Fra EUSTACHIO munkássága, aki 1555-ben halt el. D'ANCONA 9 munkáját ismeri (1601—1609 sz.). Végül: Giovanni és Francesco BOCCARDINO, az apa és fiú tevékenységét méltatja (1610—1682. sz.), akiknek termékeny munkásságával bezárul a nagy firenzei mesterek sora. Szerzőnk szerint nem lehetetlen, hogy az id. BOCCARDINO MÁTYÁS királyunknak is dolgozott, bár egyetlen kétségtelen Korvin-kodex sem tulajdonítható neki. De d'ANCONA valószínűnek tartja, hogy a Laurenzianában lévő több BOCCARDINO díszítette kézirat közül egyik-másik szintén eredetileg MÁTYÁS király rendeletére készült. Sajnos, ez a feltevés nagyon is problematikus értékű. Ép így az szerzőnk ama véleménye, hogy a MEDICI-ek birtokában volt ATTAVANTE-kodexek nagy része szintén eredetileg a Korvina számára készült. Ez csakis a Laurenzianában lévő arra a három vagy négy kodexre áll minden kétséget kizáróan, melyek kolofonja kifejezetten mondja, hogy MÁTYÁS rendeletére készültek.

D'ANCONA ezenkívül bővebben ismertet több alakos ábrázolásokkal is díszített kéziratot, köztük nem egy művészeti szempontból jelentős alkotást, melyek szerzősége merőben ismeretlen s ezzel kapcsolatban felsorolja azoknak a firenzei miniatoroknak a neveit, akikről fennmaradtak ugyan levéltári adatok, de akiknek műveit mindmáig nem sikerült felkutatni. A két lista egymással kapcsolatba hozatala meddő munka volna, amitől d'ANCONA méltán tartózkodott. Végül a Firenzében készült kodexek egy igen tekintélyes, bár művészileg kevésbé jelentős cso-

portját azok a kéziratok teszik, melyek fődiszító motivuma a csigavonal.

A 109 fénynyomatú képestábla túlnyomó része figurális jelene-
teket ábrázol s igen kevés tér maradt a pusztán díszítő elemek reprodu-
kálására, melyekre d'ANCONA általában kevés súlyt helyez. 2.

Pitroff Pál: *A győri sajtó története (1728—1850)*. Győr szab.
kir. város kiadása, 1915. (Nitsmann Józset [Streibig utóda] könyv-
sajtója.) 8-r. 150 l. 6 k.

Szerző műve címében kettős értelemben használja a «sajtó» szót, egyfelől a győri könyvnyomtatás multját vázolja keletkezése évétől, 1728-tól a mult század derekáig, másfelől a győri időszaki irodalom történetéhez nyújt adalékokat. Mindehhez az adatokat egyfelől a városi és az országos levéltár, másrészt Kovács Pál írói hagyatéka szolgáltatta, ahonnan szerző bőségesen, de azért kellő diszkrécióval merített.

A győri könyvnyomtatás megalapítása az 1726-ban győri püspökké kinevezett SINZENDORF Fülöp Lajos nevéhez fűződik, akinek egyik leg-
első ténykedése az volt, hogy STREIBIG József Antalnak, az 1725 körül Szombathelyt megtelepedett s ott csak tengődő nyomdásznak kieszközölte a Győrött való megtelepedés jogát. III. KÁROLY helyt adott a kérelem-
nek s fölhatalmazta STREIBIG-et, hogy Győrött is létesíthessen könyv-
nyomtatóműhelyt s egyúttal címtáras latin és német naptárak kiadására is följogosította. Ez engedély alapján valószínűleg 1728-ban költözött át STREIBIG Szombathelyből Győrré; első ismeretes győri nyomtatványa egy 1730-ból való *Schematismus*. Nyomdájának második terméke, a *Rituale Jaurinense* 1731-ben látott napvilágot. Az öreg STREIBIG már 1737-ben átadja fiának, Gergely Jánosnak az üzletet. Ez utóbbinak szinte fél-százados működése örökös perpatvarkodás közt telt el. Szerző meg-
lehetősen hosszasan ismerteti a pereket, melyek főleg a kalendáriumok kinyomtatásának privilégiuma körül forognak. Az ifjabb STREIBIG-nek a pozsonyi SPAISER Ferenczel és LANDERER Mihállyal, a soproni SIESS Gergely Jánossal és a budai LANDERER Lipót Ferenczel voltak rá nézve változóan szerencsés kimenetelű pörei. Az ifjabb STREIBIG 1737 óta állandóan kinyomatta Schreibkalenderét, mely még ma is él Győrött; latin naptáiról 1739 óta van tudomásunk s az utolsó évfolyam 1787-ben jelent meg belőle. PITROFF bővebben ismerteti a latin naptár beosztását és tudományos anyagát, majd áttér STREIBIG-ék magyar nap-tára, *A házi és úti új kalendárium* tüzetes ismertetésére, melynek leg-

régibb ismert folyama 1749-ről szól. PITROFF azután STREIBIG egyéb kiadványait is ismerteti; rendszeres, kimerítő jegyzéküket nem nyújtja, ami könyvének legfőbb fogyatkozása, hanem csak találomra szemelget belőlük s a magyar könyveket illetőleg SÁNDOR István *Magyar könyvesházára*, a latinokat illetően pedig *A győri püspöki szeminárium könyvtárjegyzékére* utalja az olvasót, aki pedig joggal elvárhatná, hogy épen PITROFF monografiájában találja meg egybegyűjtve a győri sajtó termékeinek legteljesebb, időrendi jegyzékét.

Különösen érdekes a mű IV. és V. fejezete, amely STREIBIG Gergely nyomorúságos családi viszonyairól, üzleti nehézségeiről ad eleven képet a győri városi levéltár «családi okmányai» alapján, majd ugyancsak levéltári adatok nyomán a kiadási költségekről, a nyomdai készletekről s az alkalmazottak anyagi helyzetéről számol be. Legérdekesebb a közölt följegyzések közül CSAPÓ Dánielnek, gr. BELEZNAI Miklós generális jószágigazgatójának, kimutatása a generális protektorsága alatt megjelent NÉMETHI Sámuel-féle *Bibliai Tárház* kinyomatási költségeiről. A 117 1/2 árkusra terjedő kiadványra a gróf eszerint 2662 frt 30 kr-t áldozott. Érdekes továbbá a meglehetősen lezüllött nyomda 1780-iki felszerelésének értékéről felvett hivatalos becslés is. E becslés szerint, melyet LENHARD Ferenc, a pesti ROYER-nyomda faktora hajtott végre, az egész nyomdaberendezés értéke 2640 frt 46 kr-ra rúgott. Egy-egy legény fizetése hetenként 2 frt asztalpénzből s 1 frt bérből állott; a túlórázást darabszám szerint fizették. A viszontelárúsítók a német kalendárium ezrét 50 frttal, a magyarnak ezrét pedig 40 frttal vásárolták.

A STREIBIG-féle nyomda a XVIII. század nyolcvanas éveiben ismét föllendült. Ekkor az ügyefogyott Gergelyt fia, József váltotta föl a nyomda vezetésében. A föllendülésben azonban az oroszlánrész nem őt, hanem a megújhódó magyar irodalmi életet illeti meg. PETZELI József, RÉVAI Miklós s mások halmozták el munkával és a tervekkel. Ez utóbbiak közül szerző különösen bőven ismerteti a RÉVAI tervezte *Magyar Költeményes Gyűjteményt*, melynek igen ritka, STREIBIG-nél megjelent prospektusa megmaradt a győri papnevelő-intézet könyvtárában. Hogy az érdekes vállalat meg nem valósulhatott, annak egyik főoka az a pör volt, melybe RÉVAI STREIBIG-gel FALUDI Ferencnek 1786-ban megjelent *Költeményes maradványai* miatt keveredett. PITROFF részletesen rajzolja az irodalmi szempontból is érdekes pört, melynek alighanem kiegyezés lett a vége. Szintén hosszasan foglalkozik szerző *A házi és úti kalen-*

dárrium újabb folyamainak az irodalmi tárgytörténet szempontjából érdekesebb közleményeivel, míg az önálló kiadványok közül beéri a fontosabbak felsorolásával. STREIBIG József halála után 1807—1815-ig özvegye vezette az üzletet. Ez időből egyetlen érdemesebb termék került ki a nyomdából, Kiss János 1811-iki énekeskönyve. Az 5000 példányban megjelent, 27 $\frac{1}{2}$ ivre terjedő, gyöngén kiállított kötet kiadási költségei 14.268 frtra rúgtak. Egy-egy iv szedése 310 frtba került. Az özvegytől fia, Lipót 1815-ben vette át a nyomdát, aki azt 1837-ben beállt haláláig egészen a régi modorban vezette. Lipót özvegye, szül. WERNER Klára, idejében jelentős változás állt be: ő alatta vált hírlapnyomdává. Az újtásból az árva özvegynek nem sok üzleti haszna volt. Nem is egy évtized alatt oly rossz anyagi viszonyok közé jutott, hogy 1846 jan. 1-től évi 2000 p. frtért kénytelen volt bérbeadni nyomdáját SAUERWEIN Viktor, eddigi üzletvezetőnek. SAUERWEIN maga pedig úgy megszedte magát, hogy 1850-ben végleg magához váltotta a nyomdát.

PITROFF művének utolsó öt fejezete a STREIBIG-féle nyomda hírlapjait ismerteti: a hazafias szellemű német *Vaterlandot*, az ebből kifejlődött *Hazánkat*, mely Kovács Pál szerkesztése alatt a kor egyik legtekintélyesebb sajtóorgánuma lett s a forradalmi idők érdekes termékét az *Öreg Abc vén emberek számára* c. időközi kiadványt. Különös részletességgel a «Hazánk»-kal foglalkozik. Egy egész fejezet a lap tartalmi ismertetésének van szánva, de sajnos, beéri a pusztá címfelsorolással, sem a nagyszámú álnevek és jegyek megfejtésével,¹ sem az írók személyiségével nem törődik. Pedig sok oly név szerepel a cikkírók között, melyekre nem található adat a SZINNYEI-féle *Magyar írókban* s amelyek viselőire épen a *Hazánk* monografusának kellett volna fényt deríteni.

A kötet tulajdonképeni tartalma a 104. lapon véget ér. Ezután néhány lapon keresztül a nyomda régi fametszvényeinek egy sorozata van az eredeti ducokról újra lenyomatva (egy részük az egyes fejezetek élén, köztük és végén is alkalmazást talált, de sajnos, minden magya-

¹ A sok álnev közül mindössze a Vig Feri mellé tette ki PITROFF a megoldást: KOVÁCS Pál. Mi magunk a következőkkel szolgálhatunk: Fiván = galánthai FEKETE János; Futásfalvi = HAMARY Dániel; Labora = ROBOZ István; Darázs = VAJDA Péter; Inokai csalán = BULYOVSKI Gyula; Eöttevényi és Ötevényi = NAGY Ferenc, hogy a közismertekről, minők Hiador vagy Vas Gereben, ne is szóljunk. Azonban az álnevek legnagyobb része hiányzik gyűjteményünkől s hiányozni is fog mindaddig, amíg folyóirataink monografusai komolyabban nem veszik feladatukat s pusztá anyagfelsorolás helyett a nyers adatok feldolgozására is törekednek.

rázó felírás nélkül), majd több levéltári okmányt közöl. A kötetet név- és tárgymutató zárja be, melybe azonban a *Hazánkról* szóló XI. fejezet adatait, a könnyű tájékozódás hátrányára, nem olvasztotta bele.

PITROFF könyve érdekes adalékokat nyújt a hazai könyvnyomtatás és időszaki sajtó történetéhez, de azért távolról sem elégíti ki azokat az igényeket, melyeket egy ilyen monografiával szemben joggal támaszthatunk. Ehhez multhatatlanul szükséges lett volna, hogy egybeállítsa és közölje a nyomda összes felkutatható termékeinek kronologikus bibliográfiáját, megállapítsa, hogy a közölt képanyag mely STREIBIG-féle nyomtatványokban szerepelt és stilisztikailag mennyiben függ össze a korabeli hazai és osztrák könyvnyomtatók hasonló anyagával, felderítse a tárgyalt hírlapokban álnév és betűjegy alatt dolgozó munkatársak kilétét s fényt derítsen e munkatársak közül azok életviszonyaira, akikről eleddig semmit sem tudtunk. Egy nyomdászattörténeti vagy hírlaptörténeti monografiától elvégre ezekre a kérdésekre vár feleletet az olvasó, nem pedig arra, hogy a *Tzigányok végső romlása* mennyiben függhet össze ARANY János híres satirikus époszával, vagy hogy GARAY obsitosának volt-e győri őse.

G. P.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Fejérpataky László ünneplése. A M. N. Múzeum jelen és volt tisztviselői június hó 27-én meleg ünneplésben részesítették dr. FEJÉRPATAKY László udv. tan., múzeumi igazgatót abból az alkalomból, hogy betöltötte életének 60. évfordulóját s negyven éve fejt ki áldásos irodalmi és tudományos munkáját. A megjelentek jókívánságait dr. HORVÁTH Géza udv. tan., múzeumi osztályigazgató tolmácsolta megleghangú üdvözlő beszédben, melyre FEJÉRPATAKY meghatottan válaszolt, méltatva a M. N. Múzeumban folyó kulturális tevékenységet s további lelkes kitartásra buzdítva munkatársait. — Adja a Gondviselés, hogy FEJÉRPATAKY László, aki közel negyedszázadig állott a SZÉCHÉNYI-könyvtár élén s ez osztály nagyszabású, céltudatos fejlesztését ritka hozzáértéssel irányította, még számos éven át vezethesse az egész intézetet s a mai nehéz idők elmúltával, újabb erőteljes felvirágoztatásra segítse.

Kitüntetés. Ő császári és apostoli kir. Felsőge a háború tartama alatt teljesített buzgó szolgálata elismeréséül dr. FEJÉRPATAKY László udv. tan., egyetemi nyilvános rendes tanár, a M. N. Múzeum igazgatói teendőinek ellátásával megbízott osztályigazgatónak a II. o. polgári hadiérdemkeresztet méltóztatott adományozni.

G. T. B.? A M. Tud. Akadémia könyvtárában van egy német nyelven írt, címlaptalan munka, amely tartalmából ítélve, II. JÓZSEF halála után és II. LIPÓT megkoronázása előtt látott napvilágot. Az ismeretlen szerző gr. FORGÁCS Miklósné Őexcellenciájának ajánlta művét s az ajánló sorok végére ezt nyomatta: Author G. T. B.

Mi lehet e munka címe? S ki lehetett ez a G. T. B.?

Fölkértem dr. MELICH Jánost, a M. N. Múzeum könyvtára nyomtatványi osztályának igazgatóját, legyen olyan jó, nézetne utána: vajjon nincs-e ott e munkából teljes példány? Mindjárt másnap megjött a válasz, hogy a munka címe: *«Widerlegung des falsch genannten unparteiischen Worts an die Bürger von Ungarn. Auch von einem ungarischen Edelmann. 1790.»* Hogy ki írta, nem tudni. Sem BALLAGI Géza műve: *«A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig»* (369. l.), sem PETRIK Bibliografiája (III., 846. l.) nem nevezi meg a szerzőt, sőt az utóbbi még a G. T. B. monogrammot sem említi.

Ennek a *«Widerlegung etc.»* című munkának egy teljes példánya megvan azonban az Akadémia könyvtárában is. Gr. TELEKI József 1850-ben az Akadémia számára megvette JANCsó Imre 1848-iki magyar miniszteri tanácsos könyvtárát (M. Akad. Ért. 1850-ről, a 48. lapon) s e könyvtárral került ide a most említett példány. (Jelzése: M. Tört. O. 586.)

A szürkés papírral bevont kötéstábla belső oldalára JANCSÓ e szavakat írta ceruzával:

«Author est comes Theodorus Battány.»

A G. T. B. monogramm megfejtése tehát: *Graf Theodor Batthyány*.

Gr. BATTHYÁNY Tivadar származására, életrajzára s érdekes közéleti szereplésére nézve I. NAGY Ivánt, SZINNYEI-t s különösen WURZBACH-ot és a Pallas-Lexikont. RÉVAI Lexikona nem emlékezik meg róla. SZILY KÁLMÁN.

Hazai szlovén irodalom. BRAUN Róbert a Huszadik Század 35: 190. lapján megrója BONKÁLÓ Sándort, amiért A szlávok c. füzetében a hazai szlovénekről olyan felületesen ír. Kioktatja benne Dr. Karol GLASER: Zgodovina slov. slovstva c. műve alapján, hogy a hazai szlovéneknek is bizonyára vannak ima- és énekeskönyveik. A PUSZTAI-félét meg is említi. Minthogy azt tartjuk hogy a *hazai* szlovénekről a *hazai* irodalmat is illő tekintetbe venni, felhívjuk BRAUN Róbert figyelmét a Magyar Könyvszemle következő két értekezésére: 1. A magyarországi vend (szlovén) irodalom bibliográfiája (M. K. 1902 évi folyam). 2. Újabb adalékok (M. K. 1908. évi folyam). — Tudtunkkal másutt is van hasonló bibliografiai összeállítás; így pl. a Turisták Lapja IX, 103. lapján is. Minthogy pedig BRAUN Róbert — úgy látszik — a szlovének politikai törekvései iránt is érdeklődik (I. Huszadik Sz. 35: 193), felhívjuk figyelmét a Nyelvtudomány VI. (legújabb) kötetében megjelent következő cikkre: PÁVEL Ágost, A legújabb vend irodalomnyelv (Nyelvtud. VI, 1). Ebből látni fogja, hogyan indul meg egy mozgalom, amely később a legállamellenesebbé lehet.

MELICH JÁNOS.

Újabb kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. Legutóbbi jelenlésünk óta a népkönyvtárkezelők hadbavonulásáról a következő adatok jutottak tudomásunkra a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsához beérkezett jelentésekből:

Abosfalva: SÁNTHA Károly kántortanító, 1916 jún. 5. óta orosz fogoly. — Abaujszina: IHÁSZ Károly áll. tanító, hadnagy és OMILYÁK István áll. ig. tanító, szakaszvezető 1916/17. tanévre fölmentettek. — Alsódomború: Polgári Olvasókör könyvtárosa hadbavonult. — Alsómislye: ifj. UJHELYI János tanító, közlegény, elesett Galiciában 1914 nov. 18-án. — Alsószelezsény: BENEDEK Gyula kántortanító, szakaszvezető, hadiéremmel kitüntetve. — Alsószőlős: GAÁL Izidor áll. tanító, közlegény, mint rokkant elbocsátva a hadsereg kötelékéből. — Alsóúcsa: BOLDEÁN László áll. tanító, meghalt. — Bajka: NAGY István áll. tanító, 1917-ben fölmentve. — Balatonfüred: TÓTH Sándor ref. tanító, elesett 1915 elején a kirlibabai ütközetben. — Balatonkenese: SZABÓ Sándor ref. másodtanító. — Barcs: ZELLNER Ernő polg. isk. igazgató, orosz fogságba került 1916 aug. 5-én. — Bágyon: CSONGVAY Dénes igazg. tanító, kadét, kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Bede: TROZNER Lajos ref. tanító, orosz fogságba került Bukovinában 1916 jún. 15-én. — Beregrákos: KISS Lajos ref. tanító, tizedes, elesett Ivangorodnál 1915 máj. 22-én. — Berettyóújfalu: BRÓZIK Dezső gazd. népisk. igazg., megsebesült Galiciában

1916 aug. 3-án. — Békéscsaba: STEFANOVICS Dániel közs. tanító, hadapród. — Boksánbánya: FRÖHR Ronrád áll. tanító, hadnagy, kis ezüst vitézségi éremmel és Signum laudisszal kitüntette. — Boldog: KOCZKA László kisbirtokos, közlegény, megsebesült az északi harctéren 1915 febr. 16-án. — Budakeszi: HERHOF János áll. tanító, közlegény. — Budapest: SZATMÁRI János főv. tanító, 1915 febr. 1. óta helyi szolgálatban; SZÉMÁN István tizedes, megsebesült 1916-ban az orosz harctéren; dr. MÁTÉ Lajos tanár, népfőlkelő hadnagy; PÁLFY Sándor főv. tanító, őrzetető. — Čakovci: RIDLINGER Mátyás ig. tanító, hadnagy, a kis és nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntette. — Csáktornya: BOLESINSZKY Géza okl. tanító, hadapródjelölt őrmester. — Csermő: OPRENDEK Árpád áll. tanító, t. hadnagy, háromszor megsebesült. — Csuzs: MAJOR Péter kereskedő, tizedes, fogságba került Kirlibabánál 1916 szept. 11-én. — Czellődömők: GODA Sándor máv. kezelő, szakaszvezető, elesett Vladimir-Volnanszkyknél 1916 dec. 16-án. — Derzsénye: SINKÓ Rezső ev. tanító, 1916-ban fölmentve. — Drávaszabolcs: VÁRADI Gyula tanító, közlegény, orosz fogságba került 1915 febr. 15-én. — Dunabogdány: GRUBER József áll. tanító, számvevő őrmester. — Erdőcsokonya: BACZA Sándor földmives, megsebesült Galiciában 1915 folyamán. — Erzsébetbánya: HANNIG Géza ig. tanító, 1917 márc. 1. óta szabadságolva. — Felsőbánya: PAP Kálmán városi vámkezelő, mint rokkant 1916-ban végleg elbocsátva. — Felsőszecse: HANISZKÓ József ref. tanító, hadnagy, orosz fogságban. — Geletnek: KNOPF Mihály kántortanító, 1916 óta szabadságolva. — Hejőkeresztúr: LUKÁCS István tanító, tizedes, 1916-ban fölmentve. — Hidalmás: KÁLLAY Sándor járásbírói tisztségviselő, tizedes. — Hódmezővásárhely: BARANYAY Aladár áll. tanító, honvéd hadapród őrmester, megsebesült 1914 dec. 3-án Ungmegyében; Soós Géza városi írnok, őrmester. — Holics: GHYCY Béla áll. tanító, hadnagy, Signum laudisszal kitüntette. — Homonna: DOBY Antal áll. tanító, önk. tizedes, 1916 dec. 15. óta szabadságolva. — Indija: GITLICH Jakab máv. tanító, fogságba került Vranjánál 1915 márc. 13-án. — Irsa: TOMÁN Dezső s.-jegyző, zászlós. — Istvánháza: MAJERSZKY Mihály tanító, zászlós, ezüst érdemkereszettel kitüntette. — Jánoshida: GECSE István önk. tizedes. — Jászberény: MIHALIK Kálmán áll. tanító, közlegény, megsebesült Galiciában 1916 szept. 8-án. — Jobbágytelke: OSVÁTH Miklós r. k. tanító, önk. tizedes, nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntette, elesett Lipovicán (Galicia) 1915 máj. 18-án. — Karczag: GYÖRI József városi díjnok, szakaszvezető, arany vitézségi éremmel kitüntette, megsebesült 1915-ben, fogságba került 1916-ban. — Kecskemét: BUZÁS József, tanító, tizedes, megsebesült Szerbiában 1914 dec. 18-án, 1917-ben mint őrszolgálatos fölmentve. — Kisillye: MUSZLIK Imre ig. tanító, póttartalékos, orosz fogságba került 1915 máj. 26-án. — Kiskaba: VERESS István (?) áll. tanító, hadapródjelölt, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntette, elesett az orosz fronton. — Kismaros: SALAMON Imre kántortanító, közlegény. — Kisóvár: JUHÁSZ Jenő áll. tanító, tizedes, megsebesült Volhyniában 1916 jún. 24-én. — Kiszuczaujhely: FUHRMANN József áll. tanító, póttartalékos. — Komárom: DEZSŐ László iparisk. ig., 1916-ban mint rokkant elbocsátva. — Kresztelovac: LOPARITS R. József Julián-ig. tanító, 1916 márc. 10. óta szabadsá-

golva. — Kunszentmiklós: BORIS Lukács közgyám, szakaszvezető, orosz fogságba került 1916 novemberében. — Losoncnyafalu: SIMONYI János tanító, szakaszvezető, fogságba került 1916 jún. 5-én. — Lónyabánya: GALÁTH Gusztáv ev. tanító, zászlós. — Lőrincfalva: FEKETE Ferenc ref. tanító, honvéd. — Magyarsáros: INCZEFI Áron áll. ig. tanító, közlegény. — Magyarszovát: KOVÁCS Elek ig. tanító, tizedes, a hadiékítményes vöröskereszt díszéremmel kitüntetve; BEDE Emil tanító, őrzvezető. — Magyarzsákod: KISGYÖRGY Jenő unit. tanító, hadnagy, bronz és kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Makó: VARGA Sándor árvaszéki ülnök, főhadnagy, elesett 1916 okt. 9-én Brassó visszafoglalásakor; MISKI István áll. tanító, hadapródjelölt. — Máriabesnyő: REICH László orvosnövendék, tizedes. — Mátészalka: SZOMORÚ László, kályhás, közlegény. — Mezőbánd: URBÁNCSEK Mihály áll. tanító, hadapród, fogságba került a Kárpátokban 1915 szept. 15-én. — Miskolc: TÓTH Károly áll. tanító. — Módos: ifj. POLÁK Sándor honvédegyalagos, orosz fogságba került 1916 októberében. — Nagyhorcsók: MACSIK Dezső urad. tanító, tart. honvédhadnagy, a bronz és nagy ezüst vitézségi érmekkel és két Signum laudisszal kitüntetve, kétszer megsebesült és 1916 július havában orosz fogságba került. — Nagykutas: KONTLER Gyula tanító, tart. hadnagy, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Nagyléta: HOLLÓ Sándor gazdálkodó, sappeur. — Nagyselmecz: MAYER József tanító, önkéntes, elesett 1916 jún. 22-én az északi harctéren. — Olasz: KRAM János közs. ig. tanító, zászlós, a kis ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Orosháza: SIN István áll. tanító, közlegény, szerb fogságba került 1914 dec. 4-én. — Ószombat: MADARÁSZ Lajos ig. tanító, zászlós, a bronz vitézségi éremmel kitüntetve, orosz fogságba került 1916 szept. 3-án. — Pálháza: GAÁL János áll. tanító, szakaszvezető, megsebesült Szerbiában. — Pincehelygörbő: BÉNY Elemér áll. ig. tanító, mint rokkant végleg elbocsátva. — Piskitelep: NEMES Károly áll. ig. tanító, tűzérzászlós, a Károly-kereszttel kitüntetve. — Rózsahegy: KLIMKÓ József r. k. tanító, közlegény, orosz fogságba került 1916 júniusában. — Sajószentpéter: TÓTH Gyula, segédjegyző, főhadnagy, a Signum laudisszal kitüntetve, orosz fogságba került 1916 júl. 4-én. — Siklós: TOÓTH Gyula ref. tanító, zászlós, koronás ezüst érdemkereszttel kitüntetve. — Siófok: BALIK József földműves, közlegény. — Sokorópátka: KROHN Ferenc ig. tanító, zászlós, a nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, olasz fogságba került Görznél 1916 aug. 18-án. — Somogyapáti: TÓTH Ferenc tűzérkáplár. — Somogyberzence: TORDAI István. — Sümegcsehi: CSERNY Béla tanító, megsebesült Sadzawkánál 1916 júl. 3-án, orosz fogságba került Rostownál. — Szakolca: TESZLÉRY Károly áll. ig. tanító, szakaszvezető, megsebesült Ivangorodnál 1915-ben. — Szalárd: JUHOS Lajos áll. ig. tanító, káplár, megsebesült Delatynnél 1914 nov. 6-án. — Szamosudvarhely: JÓZSA Gerő áll. tanító, közlegény, elesett Kelet-Poroszországban. — Szeged: BALOGH Kálmán áll. tanító, szakaszvezető, mint segédszolgálatos 1916 óta szabadsággal; Kis Etelka városi tanítónő, ápolónő, kitüntetve a hadiékítményes vöröskereszt díszéremmel; KÉRI Lajos áll. tanító, önk. őrmester; DOBAY István áll. tanító, hadnagy, a kis és nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, kétszer megsebesült az északi harctéren; VENKEI Dénes áll. tanító, póttartalékos, meg-

sebesült Szerbiában 1914 dec. 4-én, mint rokkant elbocsátva a hadsereg kötelékéből 1916 aug. 10-én. — Szentes: SZALAY Gyula áll. tanító, káplár, mint rokkant szabadságolva. — Székelykövesd: CSIKI Sándor ref. tanító, zászlós, az ezüst vitézségi érmmel kitüntetve, elesett az olasz fronton 1916 okt. 9-én. — Szilágycserked: BACSÓ Károly ref. tanító, hadapród őrmester. — Szolcsva: MIHUTIU Szabin g.-kel. tanító, közlegény, 1916 máj. 12. óta fölmentve. — Tenkegörszék: PRTLÁK József földmíves, közlegény. — Tiszaföldvár: SZILL Károly segédjegyző, hadnagy, a nagy ezüst vitézségi érmmel kitüntetve. — Tokaj: ZÁBORSZKY Kálmán ig. tanító, őrmester, 1916 okt. 25. óta szabadságolva. — Töre: AKUCS István áll. tanító, hadnagy, kétszer megsebesült. — Törökkanizsa: NEMESS Árpád áll. tanító, tizedes, a kis ezüst vitézségi érmmel kitüntetve. — Újszentanna: KISS Antal áll. tanító, hadnagy, a III. o. katonai érdemkereszttel kitüntetve, elesett 1916 aug. 21-én. — Újszékely: MENYHÁRT Béla földmíves, őrmester, fogságba került 1916 júniusában. — Ura: KARABÉLYOS Ede ref. tanító, őrmester, Signum laudisszal (?) kitüntetve. — Vajasd: BOJTOR György, ref. tanító, hadapród őrmester, elesett Duklánál 1915 ápr. 24-én. — Vágsellye: HLAVATI József földmíves, megsebesült Szerbiában, eltűnt. — Veszele: ANDREJKOVICS János r. k. tanító, közlegény, mint rokkant fölmentve 1916-ban. — Vladislavci: KESZEICS Ferenc Julián-tanító, fogságba került 1912 decemberében. — Zalaegerszeg: tanító. — Zdenci-pusztán: MALEK István Julián-tanító, hadapródjelölt, megbetegedett az orosz harctéren 1916 jan. 15-én. — Zilah: POKOLY Kálmán áll. tanító, népfölkelő. — Zsitvaapáti: SZÉKELY József hadnagy, orosz fogságba került 1916 júniusában. — Zombolya: LIPCSEI Ignác díjnok, népfölkelő.

A jelen kimutatásban először szereplő 69 egyént hozzáadva a régebben kimutatott 331 egyénhez, népkönyvtárkezelőink közül összesen 400 egyén áll a hadsereg tényleges szolgálatában. A jelen kimutatás szerint hősi halált halt 21 (összesen 33); meghalt 1, fogságba került 21 (összesen 54), megsebesült 23 (összesen 74), megbetegedett 1, eltűnt 1 (összesen 2), fölmentve 13, mint rokkant elbocsátva 7. A kitüntetések száma: 33 (összesen 59). Az összes eddigi kitüntetések a következőképp oszlanak meg: III. o. katonai érdemkereszt 3; Signum laudis 7; nagy ezüst vitézségi érme 12; kis ezüst vitézségi érme 15; bronz vitézségi érme 8; Károly-kereszt 1; II. o. lelkészi érdemkereszt 2; koronás ezüst érdemkereszt a vitézségi érme szalagján 1; koronás ezüst érdemkereszt 1; ezüst érdemkereszt 1; II. o. vaskereszt 1; ismeretlen 3.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Rövidítések (a közhasználatúakon kívül): aj. = ajándékozó; cl. = cimereslevél; cs. = család; ford. = fordító; kny. = könyvnyomtató; kt. = könyvtár; lt. = levélár; nkt. = népkönyvtár; nyh. = nyomtatási hely; † = elhalt; *Megjegyzés*: Intézetek, Társulatok, Hivatalok székhelyük alatt soroltattak fel, utalás nélkül címük alól; magángyűjtemények pedig a tulajdonos neve alatt.

A. J. ford. 180.

A. V. S. fordítás 159.

«A házi és új kalendárium» (Győr 1749.) 261, 262.

Aács Mihály: «Arany lánc», «Zöngedező Menyei kar» stb. 94.

Abaujszinai nkt. 266.

Abauj vm. 110, 139.

«ABC-e Deák és Magyar Nyelven» 100. «— Magyar Nyelven» 100.

Abonyi Árpád fordítás 186. — Lajos I. Márton Ferenc.

Abosfalvai nkt. 266.

Ábrányi Emil fordítás 32, 41, 63, 64, 80, 88, 93, 186. — Kornél fordítás 65, 186.

Adattár 99—102.

Adorján Boldizsár fordítás 61, 78, 186.

Ady Endre fordítás 41, 186. — Lajos aj. 134.

Aequi 172.

Afrika 5.

Ágai Adolf fordítás 158, 186.

«Agenda» 100.

«Agendarius.» (Nagyszombat 1596.) 208.

Ahn Albert 173.

Aigner Lajos ford. 27, 180; kiadó 178.

Akantisz Viktor 202, 203.

Akucs István 269.

Alba Nevis I. Unger Ila.

Albán irodalom a M. N. Múzeumban 9.

Albert (B. nagy) 112.

Albini Bisi Sofia 252.

Áldásy Antal 143, aj. 140.

Alexi kny. 173. — Teochar ford. 780.

Almási Balogh Tihamér fordítás 186. — Mihály 98.

Álnevek 252, 262.

Alsódomború Polg. Olvasókör ktosa 266.

Alsókubini árvamegyei Csaplovits-kt. államsegélye 211, az 1915. évben 212.

Alsómislyei nkt. 266.

Alsószelezsényi nkt. 266.

Alsószőlősi nkt. 266.

Alsócsai nkt. 266.

Alszeghy János aj. 227. — Jánosné nagyszombati ktör 227. — Zsolt elad a M. N. Múzeumnak 104, 135; nagyszombati kt. főkezelője 227.

Altenburger Adolfo ford. 180.

Amade László br. fordítás 60, 186.

Ambró Ferenc kny. 139.

Ambrus Zoltán fordítás 153, 186.

Amerika 250.

«Amerikai Magyar Népszava» 178.

Ámon Pál aj. 138.

Amsterdam 172.

Ancona Paolo (d') «La miniatura fiorentina» (Firenze, 1914.) 253—261.

Andrássy Béla fordítás 64, 186.

Andrássy Jenő fordítás 158, 186.

Andrejkovics János 269.

Angelico (Fra) 258.

- Angermann R. és W. «Normalbuch-grösse und Normalgeschosshöhe» 120.
- Angermayer Károly 178.
- Anglia 250.
- Angyal Dávid aj. 140.
- Antiphonale kézirat 256. — nocturnum 111.
- Ányos Pál fordítás 60, 66, 81, 186.
- Apafi Mihály 110, 138.
- Apáthy István fordítás 64, 186.
- Arad 159. — i Kölcsey-Egyesület 232. — i Városi Közművelődési Intézet kta 1915-ben 212.
- Arany János 264; «A gyermek és szivárvány» c. költeményének kézírata a Székesfehérvári Múzeumban 239; fordítások 27, 28, 31, 34—36, 62—64, 71—73, 78, 85, 88, 92, 93, 186. — László és Gyulai Pál «Népköltési Gyűjtemény» 154, 155, 161, 162.
- Aranyosmaróti Áll. Polg. leányisk. aj. 140.
- Arcadia Press 178.
- Ardini Laudini 116.
- Arnd János: «Keresztyéni jószágos cselekedetekkel paradicsom kertetske». ([Kolozsvár] 1693.) 94.
- Arnhem 173.
- Arnim Bettina v. 48.
- Arnoldische Buchhandlung 176.
- «Articuli» (Gyulafehérvár, 1680.) 95; (U. o. 1682.) 95; Kolozsvár, 1684.) 96; (U. o. 1686.) 96; (Nagy-Szeben 1656.) 96, 97; (Kolozsvár, 1687.) 97.
- Artner Teréz 160.
- Asbóth Oszkár 251.
- Aselepi 116.
- Asen (II.) bolgár cár 11.
- Athenaeum kny. 174.
- Athéni Képviselőházi kt. 12. — Nemzeti kt. 12.
- Athos-hegy 12.
- Attavante degli Attavanti minátor 257, 259, 260.
- Auerbach A. B. 173.
- Aukció-katalogusok 99.
- Ausztria 2, 10.
- «Az aritmetikának . . . mestersége» (Lőcse, 1693.) 98.
- «Az igaz hazafi» c. röpirat szerzősége 129.
- «Az iparművészet könyve» 251.
- B. J. fordítás 85.
- Babits Mihály fordítás 186.
- Bacher Simon ford. 180. — Vilmos ford. 180.
- Bacsányi János fordítás 60, 186.
- Bacza Sándor 267.
- Bágyoni nkt. 266.
- Bain R. Nisbet ford. 180.
- Bajkai nkt. 266.
- Bajnok Jusztenián aj. 140.
- Bajza József fordítás 30, 33, 35, 36, 38, 60, 71, 72, 74, 75, 77, 84, 88, 91, 186, 187. — József dr. aj. 105, 109, 136, 140, 247; áthelyezve a M. N. Múzeum nyomtatványi osztályába 137; irodalmi működése 143; «Kt-unk balkáni feladatai» 1—13.
- Bakóczi Károly székeljudvarhelyi ktos. 239.
- Bakonyi Károly id. ford. 180.
- Balassa Bálint «Éneki» 100; fordítás 59, 187.
- Balasy D. 153.
- Balatonfüredi nkt. 266.
- Balatonkenesei nkt. 266.
- Balázs Sándor fordítás 159, 187.
- Balika József 268.
- Balkáni irodalom a M. N. Múzeum könyvtárában 1—13.
- Balla Ignác fordítás 187.
- Ballagi Géza 128, 129, 265.
- Baló Tasziló fordítás 63, 187.
- Balog István (séllyei) «Temető kert» (Várad, 1655.) 235.
- Balogh Ferenc könyvhagyatéka a debreceni Ref. Főiskola ktárának 215.

- Jenő aj. 140. — Kálmán 268. —
Miklós fordítás 156, 187. — Rudolf
aj. 140 — Zoltán fordítás 32, 79,
187.
- Bangó Pető fordítás 187.
- Báni Közs. Polg. Leányisk. aj. 140.
- Baranyay Aladár 267.
- Barcsai Ádám fordítás 30, 60, 187.
- Barcsi nkt. 266.
- Bard Julius 173.
- Bárd Miklós fordítás 187.
- Barina Vendel fordítás 83, 187.
- Barkóczi Krisztina 209.
- Barna Ignác fordítás 32, 61, 187.
- Baros Gyula aj. 140.
- Bárony István fordítás 157, 187.
- Bartalits Imre 174.
- Bártfai Határrendőrség aj. 140. —i
plébániai kt. a M. N. Múzeumban
125.
- Bartók Lajos fordítás 32, 65, 88, 187.
- Bartolommeo della Gatta 161. — di
Antonio miniátor 256.
- Bartoniek Emma irodalmi működése
145.
- Baseli dömés apáca kolostor kti sza-
bályzata 124.
- Batizi András fordítás 187.
- Batka János aj. 232.
- Bátky Zsigmond aj. 107, 134, 140;
irodalmi működése 143.
- Battara P. kny. 175.
- Batthyány Tivadar gr. a «Widerlegung
des falsch genannten unparteiischen
Wortes an die Bürger von Ungarn»
c. röpirat szerzője 265, 266.
- Bauer A. rajzoló 158, 159.
- Bécs 103, 106, 107, 134, 138, 139,
147, 177, 179, 180, 247, 259. —i
gimnázium 146—148-ik. Akademie
der Wissenschaften aj. 108, 134. —i
K. k. Statist. Zentral-Kommission
aj. 104, 135. —i K. u. k. Hof-
bibliothek Korvin-kéziratai 258. —i
K. u. k. Kriegsministerium aj. 141.
- i Kriegsfürsorgeamt aj. 141. —i
Nádasdy-kt. árverezése 19. —i
Pressedienst des k. u. k. Kriegsmini-
steriums aj. 141.
- Becse-cs. cle 110, 138.
- Bede Emil 268.
- Bedei nkt. 266.
- Beimel J. kny. 174.
- Beijers J. L. és Damenfelser W. F. 172.
- Békefi Remig a Múzeumok és ktak
orsz. főfelügyelője lett 123.
- Békéscsabai Közművelődési Ház kta
1915-ben 212, 213. —i Múzeum-
Egyesület 112. —i nkt. 267. —i
Rudolf-főgimn. 212.
- Beksics Gusztávné fordítás 159, 187.
- Béla (Vak) m. kir. 6. — (IV.) m.
kir. 9.
- Beleznai Miklós gr. 262.
- Belgium könyvtárai a világháborúban
118—120.
- Belgrád 8. —i Nemzeti kt. 9. —i
Szerbiai cs. és kir. katonai kor-
mányozóság aj. 103, 135, 141.
- Ballai József temesvári kt. igazgató 240.
- Beloeil 118.
- Béndek Zoltán ford. 180.
- Benedek Aladár fordítás 32, 187. —
Elek 155, 187. — Gyula 266.
- Beniczky Kálmán halála 223. — Péter
fordítás 59, 187; «Rhythmusai» 100.
—né Bajza Lenke fordítás 158,
160, 164, 187.
- Benjamin Ferenc fordítás 187.
- Benkert Károly Mária 115; ford. 26,
27, 31, 32, 42—63, 77, 78,
83—86, 180, 183.
- Benkovics Ágoston 209.
- Benkő I. Benkert Károly Mária.
- Benőfy Soma fordítás 62, 78, 187.
- Bensheimer J. 177.
- Bény Elemér 268.
- Beőthy Zsigmond fordítás 61, 78, 187.
— Zsolt 128; fordítás 65, 187. —
Zsoltné aj. 140.

- Berczik Árpád fordítás 153, 156, 159, 160, 187.
- Bérczy Károly fordítás 31, 62, 187.
- Berecz Károly ford. 32, 34, 62, 73, 78, 187.
- Beregrákosi nkt. 266.
- Berettyóújfalui nkt. 266.
- Bergmann Sándor aj. 140.
- Berlin 173, 179, 246. —er Verlags-Institut 173. —i Brandenburgia aj. 107, 134. —i kgl. Bibliothek újabb ösnyomtatvány-gyarpodása 120. —ischer Verlags-Anstalt 173.
- Bermann Adolf 252.
- Bern 173.
- Bernáth Gáspár fordítás 23, 31, 58, 60, 69, 70, 77, 87, 187.
- Bert Paul, de la Bussière ford. 181.
- Bertalan C. F. ford. 181.
- Berze Nagy János «Népmesék» 161, 162.
- Berzsenyi Dániel fordítás 30, 33, 60, 67, 72, 74, 76, 81, 83, 91, 187.
- Besold Eduard 175.
- Bessenyei György fordítás 30, 187.
- Besztercze 173.
- Beszterczebánya 173. —i kir. törvénytörvény-szék elnöke aj. 103.
- Bethlen Balázs gr. aj. 140. — Kata «Bujdosás emlékezet köve» (Debrecen, 1735.) 99, 100. — Miklós kancellár levelei a M. N. Múzeumban 110, 139.
- Bezerédj Flóra fordítás 60, 187. — László 14.
- Biagi Guido «La Zibaldone Bocca-cesco della Medicea Laurenziana» 116.
- Bibliográfia 112—115. — Reimarus H. S. Schutzschrift c. művéről 121.
- Bibliographisch-Artistisches Institut 177.
- Bibliographisches Bureau 173. — Institut 176, 177.
- «Bibliotheca Laaniana» (Lugd. Bat. 1743.) 99. «— Wesselliana» (U. o. 1746.) 99.
- Bidlinger Mátyás 267.
- Bigault de Casanove Ch. 181.
- Birch Hermine I. Hillern
- Biró Lajos fordítás 187.
- Blackwood W. & Sons 175.
- Bloem A. rajzoló 150.
- Blumberg & Co. 176.
- Boccaccio «Zibaldone» 116.
- Boccardino Francesco és Giovanni miniatörök 260.
- Boccart F. de ford. 181.
- Bod Péter 204.
- Bodenstedt Friedrich ford. 181.
- Bodický S. ford. 181.
- Bodnár Gyula 156. — István aj. 140.
- Boffito G. és Niccolai P. «Bibliografia dell'aria» 116.
- Boggs S. E. ford. 181.
- Boinet Amédée: «Courrier de France» 117.
- Bojtor György † 269.
- Bokor Anna aradi kti díjnok 212.
- Boksánbányai nkt. 267.
- Boldean László † 266.
- Boldogi nkt. 267.
- Bolesinszky Géza 267.
- Bolgár irodalom a M. N. Múzeumban 11.
- Bologna 173.
- Bonaventura (Szt.) «Szerzetes rendtartó fenétékük köre» (Pozsony, 1677.) 104, 135.
- Bonfini 147.
- Bonkáló Sándor 266.
- Bonnier Albert 179.
- Bonyhádi Polg. Isk. igazg. aj. 140.
- Bonz Adolf & Comp. 179.
- Borbély Sándor aj. 246.
- Boris Lukács 268.
- Bornemisa Seb. 179; ford. 181.
- Borovánszky Ede aj. 227.
- Borsos István pápai kt. igazgató 231.
- Boruth Elemér fordítás 23, 25, 26, 79, 187, 188.

- Bosznia 3. — és Hercegovina irodalma
a M. N. Múzeumban 6, 7.
- Boticelli 259.
- Bowring John 81, 181.
- Bozzay Pál fordítás 31, 38, 62, 79,
188.
- Bőle Kornél: «Adatok a Domonkos-
rend liturgiájához és a gyulafehérvári
Batthyány-kt. idevágó kézira-
taihoz» 111, 112.
- Brábek František ford. 181.
- Brájer Lajos ford. 181.
- Brancsics Blagoje ford. 91, 92, 181.
- Branika kny. 179.
- Brassó 173, 268.
- Braumüller Wilhelm 180.
- Braun Róbert 266.
- Braun-Wiesbaden Karl ford. 181.
- Braunschweig 173.
- Brázay Emil aj. 140.
- Brazíliai köztársaság aj. 136.
- Brehse Julius 176.
- Breiner József ford. 181.
- Breitenstein M. 179.
- Bremen 173.
- Breslau 174.
- Brewer Sámuel kny. 98.
- Brezsnóbányai Áll. Polg. Fiúisk. aj. 140.
- Brockhaus F. A. 176.
- Bródy Sándor fordítás 160, 188. —
Siegmund ford. 181.
- Brózik Dezső 266.
- Bruck J. ford. 181.
- Bruckner Győző késmárki kt.-segéd
221. — Károly késmárki kt.-igaz-
gató 221. — Károly (ifj.) késmárki
kt.-segéd. 221.
- Brugesi Városi kt. 119.
- Bruxelles 174. — i Bibliothèque Royale
Korvin-kézirata 260. — i Institut bib-
liographique 118. — i ktak a világ-
háborúban 118, 119.
- Brüggemann Karl. 175.
- Brünn 174.
- Bubics Zsigmond 115.
- Buchheim Adolf ford. 60, 181.
- Buchverlag fürs Deutsche Haus. 173.
- Bucsánszky Alajos 174.
- Buczy Emil fordítás 67, 188.
- Buda 8, 106, 138, 248; domonkosok
zsinata 111; látképei (1541, 1598. és
é. n.) 115; ny. h. 11. — i Korvina-kt.
251.
- Budakeszi nkt. 267.
- Budapest 174, 175, 180; látképe (1602)
115. — i apáca kt. a nyulak szigetén
123—128. — i Főrendiház kta 21.
— i Dunamelléki Ref. Egyházkerület
aj. 103, 134, 246. — i Dunamelléki
Ref. Theologiai Akadémia Ráday-
kta 1915-ben 214. — i I. ker. Isten-
hegyi Népművelési Egyesület aj.
140. — i Erzsébet népakadémia új
kt.-jegyzéke 250—253. — i Izr.
Elemi és Polg. Fiúisk. aj. 141. — i
Kais. Deutsches General-Consulat
aj. 103, 134. — i Képviselőház aj.
246; ktának története 14—22. — i
Ker. Munkásbiztosító Pénztár aj.
103, 134. — i Kir. Törvényszék
elnöksége aj. 247. — i Kisfaludy-
Társaság 132. — i Ktegyesület
budai kta 1915-ben 213, 214. — i
Közhivatali Kezelők és Díjnokok
Orsz. Egyesülete aj. 108, 134. — i
Magántisztviselők Orsz. Nyugdíj-
egyesülete aj. 108, 134. — i M.
Földrajzi Intézet aj. 141. — i M.
Genealogiai és Heraldikai Társ. aj.
246. — i M. Jogász-Sportegylet aj.
141. — i M. Keleti Gazdasági Köz-
pont aj. 108, 134. — i M. k. bel-
ügyminisztérium aj. 141. — i M. K.
Földmívelésügyi Minisztérium aj.
246. — i M. K. Kereskedelemügyi
Minisztérium aj. 103, 134, 246. — i
M. K. Miniszterelnökség aj. 108, 135.
— i M. K. Rendőrfőkapitányság aj.
108, 135. — i M. K. Statisztikai
Hivatal aj. 141, 247. — i M. K.

- Tud.-egyetemi kny. 174. —i M. K. Tud.-egyetem kta 203; ismeretlen régi magyar könyvei 95—97. —i M. K. Tud.-egyetem Tanácsa aj. 104, 135. —i M. K. Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium aj. 104, 135, 141. —i M. N. Múzeum 15, 148; igazgatóságának aj. 103, 134; volt igazgatójának halála 244—246; Állattár aj. 246; Érem- és Régiségtár aj. 246, bártfai plebánia kta u. o. 125; Széchényi Orsz. kta 1916-ban 131—145; évnegyedes jelentései 1916—17-ben 103—110, 246—249; balkáni feladatai 1—13; Heltai Gáspár-féle Uj-Testamentuma 201—210; ismeretlen régi magyar könyve 98; magyar szépirodalma idegen nyelven 23—93, 151—200. —i M. Néprajzi Társaság 244. —i M. Ornithológiai központ aj. 103, 134. —i M. Tud. Akadémia 132, 214; aj. 103, 108, 134, 137, 246; Keleti Bizottsága 1; kta 201, 203, 204, egy könyvkereskedelmi jegyzéke a 18 sz.-ból 99—102; olasz eredetű ösnyomtatványai 116. —i Mária-Dorothea-Egyesület 174. —i Múzeumok és Ktak Orsz. Főfelügyelősége 122, 123, 244, 245; 1915. évi munkássága 211—243. —i Múzeumok és Ktak Orsz. Tanácsa 234, 245; hadbavonult kt. kezelői 266—269. —i Nagypénteki Ref. Társaság aj. 103, 135. —i Nemzeti Kaszinó aj. 105, 136. —i nktak 267. —i Orsz. Kivándorlási Tanács aj. 108, 134. —i Orsz. Közegészségügyi Egyesület aj. 108, 135. —i Orsz. M. Gazdasági Egyesület 16, 20. —i Orsz. Munkás- és Betegsegélyző Pénztár aj. 247. —i Orsz. Testnevelési Tanács aj. 103, 135. —i Orsz. Vízépítési Igazgatóság aj. 103, 135. —i Park Klub aj. 104, 135. —i Petőfi-ház megkapja a Ghyczy-kt. folyóiratait 21. —i Stefánia Gyermekkórház-Egyesület aj. 104, 135. —i Székesfőv. Házinyomda aj. 107, 134. —i Szemléltető képek Bizottsága aj. 247. —i Szt. István Akadémia aj. 123. —i Turáni Társaság 175. —i Technológiai Iparmúzeum aj. 108, 135. —i Urlovasok Szövetkezete aj. 104, 135. —i Utmosterek Orsz. Szövetsége aj. 136. —i Városi Nyilv. kt. aj. 108, 135; Zichy-kodexe 116, 117. —i Zsigmond-téri közs. Polg. Leányisk. aj. 141.
- Buday László fordítás 188.
Bugarin-Horváth-cs. lt. 139.
Builand Laura Curtis ford. 181.
Bukaresti Akadémiai kt. 11.
Bukovina 10, 266.
Bulla János fordítás 65, 188.
Bulyovszki Gyula 263.
Bunyitay Vince kta a nagyváradi városi ktban 229.
Burián László (R.) aj. 138, 139.
Burns J. C. C. 177.
Buschmann F. kny. 174.
Butler E. D. ford. 181.
Búza Ferenc hódmezővásárhelyi kti szolga 219.
Buzás József 267.
Büttner Georg: «Julius Campes Briefe an Franz Dingelstedt.» 118.
Bydeskuty-cs. lta 139.
Byzánc I. Konstantinápoly.
- Cajander PaaVo ford. 181.
Čakovci nkt. 267.
Calmann—Lévy C. 178.
Cambel Samo ford. 181.
Campe Julius levelei Dingelstedt Franz-hoz 118.
Canini Marco Antonio ford. 87—89, 181.

- Capponi 116.
 «Carstvenik» (Buda, 1844) 11.
 Cassel & Co. 177. — Publishing Company 178.
 Cassone Giuseppe ford. 181.
 Castellio : «Dialogorum libr. IV.» (Debreczen, 1748) 99, 100.
 «Catalogus bibliothecae Albertinae» (Lugd. Batav. 1763) 99. «— in Anglia destructorum» 99. «— . . librorum . . . quorum auctio fiet 1745 in aedibus viduae J. A. Bosvelt» (Trajecti a/Rh.) 99.
 Cebes : «Tabula» (Debreczen, 1744) 98, 100.
 Cédulakatalogus Belgiumban 118.
 Cellarius : «Primitiva lingua latina» (Debreczen, 1742) 100. — «Liber memorialis» 100.
 Châlons-sur-Marne Városi kt. a német megszálláskor 117.
 Champion Honoré 178.
 Chantilly-i Musée Condé háhorús sorsa 117.
 Chapman & Hall 177.
 Chassang Charles Louis ford. 181.
 Cherico Francesco d'Antonio (del) miniátor 258, 260.
 Chezy Wilhelm ford. 181.
 Chicago 175.
 Cimeres levelek a M. N. Múzeumban 106, 107, 110, 138, 139, 248.
 Cioloca Demeter aj. 140.
 Cipriani Iván ford. 181.
 Cleveland 136.
 Coen Colombo e Figlio 179.
 Colberg 175.
 Colburn Henry 177.
 Collijn Isak «Magnus Gabriel de La Gardie's samling of äldre stadsvyer och historiska planscher i kungl. Biblioteket» (Stockholm, 1915) 115.
 Comenius A. J. «Janua linguae latinae» 100.
 Conitzer H. 173.
 Constable Thomas & Co 175.
 Cooperativ Press 178.
 Coppée François ford. 181.
 Corand Charles ford. 181.
 Corrazano Antonio : «Libro dell'arte del danzare» 116.
 Corus Albert R. és Sparke Archibald : «A bibliography of unfinished books in the english language». (London, 1915) 112, 113.
 Costenoble Hermann 176.
 Cotta Johannes 173 — J. G. Nachfolger 179.
 Cöln 173.
 Cronbach Siegfried 173.
 Csajághy Sándor fordítás 83, 188.
 Csakra E. 179.
 Csáktornyai nkt. 267.
 Csáktornyai Lajos fordítás 188.
 Csallner Károly kny. 173.
 Csapó Dániel 50, 59, 262.
 Császár Elemér aj. 103, 134. — Elemérné aj. 106. — Ferenc fordítás 30, 35, 38, 61, 72, 77, 188.
 Csáti Imre fordítás 59, 80, 188.
 Csázik Ilona marosvásárhelyi gépirónő 225.
 Cseh irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Cseh-cs. lta a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban 236. — Ignác 236. — István (alsócsernátori) cle 138.
 Csekey István aj. 107, 134.
 Csengery Imre 14. — Lóránt aj. 140.
 Csengey Gusztáv fordítás 32, 188.
 Csepregy Ferenc fordítás 188.
 Csergheő Géza 110, 138.
 Csermői nkt. 267.
 Cserna Andor aj. 137.
 Cserny Béla 268.
 Cserzy Mihály fordítás 153, 188.
 Csetri Károly zombori ktos 243.
 Csiki Ernő aj. 107, 134. — Sándor † 269.
 Csiky Gergely fordítás 65, 160, 164, 188.

- Csikszeredai Polg. Leányisk. aj. 140.
 Csizmadia Sándor ford. 188.
 Csók György miskolci ktos. 226.
 Csokonai Vitéz Mihály ford. 29, 30, 34, 35, 47, 60, 67, 74, 81, 188.
 Csoma József 106.
 Csongvay Dénes 266.
 Csonka kiadványok az angol irodalomban 112, 113.
 Csucsai közs. közjegyzői hivatal aj. 140.
 Csukási József ford. 32, 73, 188.
 Csukovits Sándor aj. 140.
 Csuzai nkt. 267.
 Custos Domokos rézmetsző 115.
 Czákó Elemér aj. 140.
 Czanyuga József ford. 68—70, 181, 188.
 Czárán kt. Aradon 212.
 Czegléd 247.
 Czelldömöki nkt. 267.
 Czink Lodovico ford. 181.
 Czinke Ferenc fordítás 188.
 Czobel Minka fordítás 188.
 Czobor Kornélia fordítás 80, 188.
 Czuczor Gergely fordítás 23—26, 29, 35, 36, 38, 60, 61, 71, 73, 74, 77, 85, 188.
 Daberkow C. 179.
 Dabrowski János aj. 103, 134, 136, 140, 246.
 Dácia 147.
 Dalmácia 3, 112, 147.
 Dalmady Győző fordítás 32, 65, 79, 88, 188.
 Dálnoky Lajos fordítás 188.
 Danckier Axel fordítás 181.
 Danford Beatrice ford. 181.
 Danielovič S. Cz. ford. 181.
 Daniss Zsigmond fordítás 83, 188.
 Dante «Divina commedia»-kéziratok 256.
 Darázs I. Vajda Péter.
 Dardanellák 12.
 Dárday Olga fordítás 197.
 Darmstadt 175.
 Davidsohn Robert 254.
 Dayk Gábor fordítás 36, 60, 67, 81, 188.
 Deák Ferenc kta. 21.
 Dean & Son 177.
 Debrecen ny. h. 95. —i M. kir. Tud. Egyetem rektori hivatala aj. 247.
 —i Nyilv. Magán Polg. Fiúisk. aj. 140.
 —i Orsz. Ref. Tanáregyesület aj. 108, 135. —i Ref. Kollégium ktának ismeretlen régi magyar könyvei 95, 98; államsegélye 211; az 1915. évben 214—216. —i Városi Múzeum kta 1915-ben 216.
 De Gerando—Teleki Antonina ford. 181.
 Degré Alajos fordítás 160, 188.
 Dékáni Kálmán ideigl. marosvásárhelyi ktos. 224.
 Delatyn 268.
 Dendermonde városi népkta elpusztult 119 —i Collection Termondoise elpusztult 120.
 Dengi János fordítás 188.
 Denicke 176.
 Dentu C. 178.
 «Der Freimütige» szerk. aj. 246.
 Derflinger & Fischer 179.
 Derzsényei nkt. 267.
 Dési Szolnok-Doboka Vmi Ethnographiai és Tört. Társulat kta 1915-ben 216.
 Desidez József aj. 140.
 «Deutsche Funker-Zeitung» 242.
 Deutsche Verlags-Anstalt 179.
 Deutsch—Österr. Verlag 180.
 Deutschmann W. I. Leyh G.
 Dévai Hunyadm. Tört., Régészeti és Természettud. Társulat kta 1915-ben 216.
 Dewey-féle decimális rendszer 21.
 Dezső László 267.
 Dienes Lajos fordítás 62, 188.

- Dietrichsche Verlagsbuchhandlung 176.
 Dillingham G. W. Company 178.
 Dimién cs. lt. 236.
 Dinant városi népkt. elpusztult 119.
 Dingelstedt Franz «Lieder eines kosmo-
 politischen Nachtwächters» 118.
 Diodorus 98.
 Diósgyőri koronauradalmi lt. a Mis-
 kolczi Múzeumban 226.
 «Diurnum dominicale» (1409) 256.
 Divald Kornél 252.
 Dobay István pk. 209. — István nkt
 kezelő 268.
 Dobrowsky és Franke 174.
 Dobsa Lajos fordítás 73, 188.
 Doby Antal 267.
 Dóczy Lajos br. fordítás 26, 64, 65,
 188; ford. 27, 181.
 Dodrige Fülöp «Az igaz kegyesség kez-
 dete» (Debreczen 1742) 100.
 Domonkos apácakolostori ktak 124—
 128. — Kódexek 111. — rend multja
 és jelene 111, 112.
 Doppler Károly 70.
 Doucet bíbornok 117.
 Dozon A. ford. 181.
 Dózsa Dániel fordítás 79, 188.
 Döbrentei Gábor fordítás 29, 30, 47,
 67, 74, 76, 158, 161, 188, 189.
 Dömötör János pápai kt. szolga 231. —
 Pál fordítás 189.
 Döry Ferenc aj. 140.
 Draskóczy Ilma fordítás 42, 192.
 Draut Ludwig ford. 30, 82, 181.
 Dráva 5.
 Drávaszabolcsi nkt. 267.
 Drégely Gábor fordítás 189.
 Drezda 108, 135, 175.
 Dubleday & Mc Clure Company 178.
 Dubniczky Karl ford. 181.
 Dudinszky István elad a M. N. Mú-
 zeumnak 105.
 Dudumi Demeter ford. 181.
 Dugonics-nyomda r.-t. 179.
 Dukla 269.
 Duna 20.
 Dunabogdányi nkt. 267.
 Dunarich Károly aj. 107, 134.
 Dunavecsei Ref. Egyház aj. 140.
 Dutka Ákos fordítás 189.
 Dux Adolf ford. 28, 48, 61, 181.
 Dümmler F. 173.
 Dydimus 259.
 Ebenthal Arthur S. ford. 181.
 Eberstorff 110, 138.
 Eckstein Richards Nachfolger 173.
 Écorcheville «Catalogue de la musique
 ancienne» 117.
 Edelmann Károly 174.
 Edelwild ford. 181.
 Eder István kny. 178.
 Edinburgh 175.
 Eger. Érseki iroda aj. 246. — Érseki
 jogliceum aj. 103, 107, 134, 246.
 Eggenberger-téle könyvkereskedés 174.
 Egyed István aj. 103.
 Einhorn Wilhelm 176.
 Eirich O. F. aj. 103, 134.
 Eisenstädter Ödön aj. 140.
 Eisler József kny. 179. — Mór ford.
 83—86, 181, 185.
 Ejury Charles (d') ford. 181.
 Elberfeld 175.
 Elbini városi kt. 120.
 Elek Artur aj. 140.
 «Élet és Literatura» 161.
 Elter Károly verseczi kti segédőr 242.
 Ennich Gusztáv 174.
 Endre (II.) m. kir. 9.
 Endrényi L. és tsa 179.
 Endrődi János fordítás 189. — Sándor
 fordítás 27, 32, 65, 88, 189.
 «Énekes könyv» 100.
 Engel Gusztáv aj. 136. — Hugó 179.
 Engelhorn J. 179.
 Engeszer Mátyás 68.
 Enszlin & Laiblius 179.
 Eörsy Károly (K.) aj. 138.
 Eötvös József br. fordítás 27, 31,

- 35—37, 60, 61, 64, 72, 74, 77, 83, 84, 189.
- Eöttevényi I. Nagy Ferenc.
- Eperjesi Ág. h. Ev. Egyházkerületi Kollégium kta 1915-ben 216, 217. — Bank kny. 175.
- Erdély 19; az oláh irodalom bölcsője 10.
- Erdélyi János 33, 35, 39, 40, 49, 51—57, 86, 90, 163, 164; fordítás 29, 31, 34, 35, 38, 48, 61, 72, 77, 84, 189. — Zoltán fordítás 189.
- Erdősokonyai nkt. 267.
- Erdődy Gábor gr. 149.
- Erdős Renée fordítás 41, 189.
- Erlangen 175.
- Ernyey József aj. 110, 138, 140.
- Erődi Dániel fordítás 189.
- Erzsébetbányai nkt. 267.
- Esperantista Societo 178.
- Esterás Pál gr. «Mennyei korona» (1696) 104.
- Esterházy hgné, Thurn-Taxis Teréz 157. — Pál O. 178.
- Eszék 136.
- Északamerikai Egyesült Államok 248.
- Esztergom 180; látképe (1595) 115 — i Főegyház. Hatóság aj. 246.
- Etelköz 9, 11, 12.
- Európa 5.
- Eustachio (Fra) miniátor 260.
- Eutropius «Breviarium» (Debreczen 1761) 100.
- «Exemplarok' cathalogusa» (Debreczen ?) 100—102.
- «Evangeliarium» a Laurenzianában 258.
- «Evangelikus Lap» szerk. aj. 140.
- Ex-Libris Werneck Joseph 48.
- «Expositio hymnorum» (H. é. n.) 116.
- Faber Jacobus Stapulensis: «An suppositionum (Parisii 1500) 116.
- Fábián kt. Aradon 212.
- Fabó Bertalan aj. 103, 134, 246.
- Fabritius Erich 176.
- Falcione Nándor zombori ktigazg. 243.
- Falk Max ford. 181. — Zsigmond fordítás 189.
- Falke Oszkár ford. 60, 181.
- Faludi Ferenc fordítás 60, 66, 81, 189; «Költeményes maradványai» (Győr 1786) 262.
- Falussy Albert 156.
- Farkas András fordítás 189. — Béla fordítás 189. — Hermine ford. 181. — Imre fordítás 189. — József aradi ktos 212. — József sárospataki kt. szolga 234. — Max ford. 23—27, 32, 181. — Pál fordítás 189.
- Farnos Dezső nagyenyedi ktos 227.
- Fátyol fordítás 189.
- Faust-népkönyvek illusztrációi 117, 118.
- Fáy András fordítás 31, 77, 82, 189.
- Fazekas Mihály fordítás 58, 60, 189.
- Fejér (György): «Codex diplomaticus» 18. — Károly aj. 140.
- Fejérpataky László aj. 103, 134, 140, 246; beszéde Szalay Imre br. ravalánál 244—246; kitüntetése 265; megbízatik a M. N. Múzeum igazgatásával 131, 132; ünneplése 265.
- Fekete Ferenc 268. — János (galántai) 263.
- Felbermann Louis ford. 181.
- Feldmann ford. 61, 181.
- Feleky Charles aj. 136. — Sándor fordítás 189.
- Felkai Tátta-Múzeumegylet kta 1915-ben 217.
- Felsőbányai nkt. 267.
- Felsőszecsei nkt. 267.
- Fenyves Ferenc aj. 136.
- Ferdinánd (I.) m. kir. 107, 139. — (II.) m. kir. 106, 110, 138. — (III.) m. kir. 147, 148.
- Ferenc József m. kir. 8, 11, 139.
- Ferenczi Zoltán: «Magyar Könyvesház» 95—97.
- Ferenczy Teréz fordítás 31, 80, 189.

- Ferke Ágost 156.
 Fest Aladár aj. 140.
 Festetich Pálné (gr.) aj. 246.
 Festetics Carl Albert gr. ford. 181.
 Fick J. W. 175.
 Fiedler Rajmondo ford. 181.
 Firenzei Biblioteca Nazionale 255, 258.
 — Biblioteca Riccardiana 255. —
 kéziratkereskedelem 257. — Lau-
 renziana kéziratai 254—256, 258,
 259; Zibaldone kézirata 116. —
 miniaturafestészet története 253—
 261. — Museo del Bargello 256. —
 Museo di San Marco 255. — San
 Marco kolostor 257, 258. — Sta
 Maria del Fiore részére miniált szer-
 könyvek 258. — Sta Maria Nuova
 kolostor 255, 256.
 Fischer és Franke 173. — Károly
 löcsei kt. szolga 224. — Ödön aj.
 140. — S. 173.
 Fiume 175.
 Fiván I. Fekete János.
 Fodor Miklós aj. 103, 105, 134, 136.
 Foerster & Cie. 179.
 Fogel József aj. 140.
 Fonda Antonio ford. 181.
 Forlivensis Jacobus. «Summula de par-
 tibus per alphabetum super pluri-
 mus remediis» (Lugduni 1500 kör.)
 116.
 Forster Eugeno ford. 181.
 Földes Béla aj. 103, 134. — Imre
 fordítás 189.
 Földmágnesség irodalma I. Meteorolo-
 gia.
 Földváry János fordítás 189.
 Fölker József aj. 140.
 Förster Friedr. u. Moritz 179, 180.
 Fraknói Vilmos 129, 243; aj. 140,
 246; megváltik a Múzeumok és Ktak
 Országos Főfelügyelőségétől 123;
 «Zrinyi Miklós a költő első irodalmi
 műve» 146—150.
 Frankfurt a. M. 175, 177.
 Frankl Magda aj. 140. — Siegfried
 173.
 Franklin-Társulat 174.
 Franzl A. Alois ford. 151, 181.
 Freierus «Oratoria» 101.
 Frenyó Lajos eperjesi kollégiumi ktos
 217.
 Fretwell John ford. 181, 182.
 Friedrich Wilhelm 176.
 Friese Róbert 176.
 Fritz Josef «Die bildliche Ausstattung
 der Faustbücher A. u. C.» 117, 118.
 Froelich «calendariuma» (Löcse 1637)
 105.
 Fronner Rudolf ford. 182.
 Fröhr Konrád 267.
 Fruttigerné aj. 227.
 Fuchs Jenő 174; ford. 182.
 Fuhrmann József 267.
 «Fundamentum» 101.
 Fuller Frederic ford. 182.
 Futásfalvi I. Hamary Dániel.
 Fülöp Áron ktos 21, 22.
 Fürst Rudolf: «Der Krieg von 1870/71
 und der deutsche Büchermarkt» 118.
 Füst Milán fordítás 189.
 G. N. ford. 182.
 Gaál György ford. 151, 157, 158, 164,
 182. — Izidor 266. — János 268. —
 Karolin fordítás 189.
 Gábor Áron levelei a sepsiszentgyörgyi
 Székely Nemzeti Múzeumban 236.
 Gagyí Jenő aj. 140.
 Gainfarn 244.
 Gáj Lajos 86.
 Gajdos Mihály zombori kt. szolga 243.
 Gál Ferenc fordítás 79, 189. — József
 fordítás 26, 29, 31, 48, 61, 77, 86,
 89, 189.
 Galáth Gusztáv 268.
 Galgóczi János aj. 248.
 Galicia 266, 267.
 Gámán J. örökösei 176.
 Gandi Egyetemi kt. 119.

- Garay Alajos fordítás 83, 189. — János 264; fordítás 27, 30, 33—36, 38, 61, 71, 72, 75, 77, 83—85, 189.
 Gárdonyi Géza fordítás 156, 189.
 Gáspár Imre fordítás 32, 41, 65, 79, 80, 189. — Kornél ford. 65, 189.
 Gauthier F. E. ford. 182.
 Gaye Selima ford. 182.
 «Gazette de Hongrie» 174.
 Gärtner Henrik ford. 182.
 Gebauer Izor ford. 182.
 Gebek-Ennsburg ford. 182.
 Geibel Armin 174.
 Geist Karl ford. 182.
 Geletneki nkt. 267.
 Gellért Oszkár fordítás 189. — Pál aj. 140.
 Genf 175.
 Gerard Frances ford. 182.
 Gerevich Tibor aj. 140.
 Gergely István fordítás 189, 190. — Jenő aj. 140.
 Gernerth Fr. ford. 182.
 Gerold K. 180.
 Gerő Attila fordítás 190. — Márton aj. 140.
 Géza (I.) m. kir. 12.
 Gherardo miniator 255, 259.
 Ghyczy Béla 16. — Béla (II.) 267. — Dénes 16. — Géza 16. — Gyula 16. — Ida 16. — Ignác kta a képviselőházban 16—21. — Imre 16.
 Gibbon Albert 176.
 Gigante Silvino ford. 89, 90, 182.
 «Gileádbeli Balsamom» 101.
 Giovanni di Antonio miniator 256.
 Gitlich Jakab 267.
 Glatz Eduard ford. 182.
 Glücksmann Heinrich ford. 182.
 Gnadenfeld J. & Co. 173.
 Goda Sándor † 267.
 Gohl Ödön aj. 140.
 Goics Lázár fordítás 36.
 Goldner Kamilla ford. 182.
 Goldschmidt J. ford. 27, 182.
 Goll J. aj. 246.
 Gombos Ferenc 176. — László aj. 140.
 Gonda Béla aj. 105, 134. — József selmezbányai kti díjnok 234.
 Goriupp Alisz aj. 103, 134.
 Goth Ernst ford. 182.
 Gödri Ferenc kta Sepsiszentgyörgyön 234—235. — Ferencné aj. 235.
 Gönczy Béla aj. 140.
 Göndöcz Ferencné l. Takács Judit.
 Görgényi Arthur 86. — István fordítás 61, 190.
 Görög Róza (pákéi) hagyatéka 235.
 Görögország irodalma a M. N. Múzeumban 12.
 Görz 268.
 Grác 6, 175. — i Hist. Verein für Steiermark aj. 246.
 «Gradual» 101; a Museo di San Marcóban 258.
 Grail Elise 26—28; fordítás 190.
 Gräser Carl 180.
 Green Philip 177.
 Gregorova Hana ford. 182.
 Grégr Ed. 178.
 Greguss M. Ágost ford. 28, 29, 48, 59, 182; fordítás 31, 79, 190.
 Greiner Ludwig ford. 158, 182.
 Greisinger Ödön 217.
 Greszler Gyula 156.
 Greuell & Franke 176.
 Grexa Gyula aj. 140.
 Grill Károly 174; aj. 246.
 Grimm Gusztáv 174.
 Grimma 175.
 Gross Franz ford. 182. — Testvérek 175.
 Grossenhain 175.
 Grossmann Ernst ford. 182.
 Gruber József 267. — Karl Anton ford. 59, 80, 182. — Károly pozsonyi egyet. kt. tisz 232.
 Gruics Jovan ford. 182.
 Grün Orbán 179.
 Guerrier Jean ford. 182.

- Guglielmini kny. 177.
 Gummerus K. J. 176.
 Gulyás Károly marosvásárhelyi ktos 224. — Pál aj. 140; «Apáca-kt. a nyulak szigetén» 123—128; könyvism. 112—115, 250—253, «Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeumi ktában» 23—93, 151—200; megváltik a M. N. Múzeumtól 132; szerkeszti a Magyar Könyvszemlét 133.
 Guthi Soma fordítás 153, 190.
 Gyalui Farkas fordítás 151, 190.
 Gyarmathy Zsigáné fordítás 157, 190.
 Gyöngyösi István: «Porából megéledt Phoenix» (Kolozsvár 1679) 235. — S. István 98.
 Győr 175; látképei (é. n.) 115. — i sajtó története 261—264. — i Városi kt. 217.
 Győrffy Gyula fordítás 35, 190. — István aj. 140.
 Győri István máramarosszigeti kt. szolga 226. — József 267.
 Győry Vilmos fordítás 27, 32, 79, 190.
 Gyulafehérvár 138; ny. h. 95. — i Alsófehérvm. Tört. Rég. és Természettud. Egyesület kta 1915-ben 217. — i Batthyány-Intézet kta 1915-ben 217, 218; misekönyvei 111.
 Gyalui Pál fordítás 23, 27, 31, 33—36, 38, 62—65, 71, 73, 79, 84, 85, 88, 92, 190. — Sámuel gr. 139.
 Gyurátz Ferenc fordítás 190.
 Gyuricza Demeter aj. 140.
H. N. ford. 182.
 Haberl és Sindel 173.
 Háborus gyűjtemény a M. N. Múzeumban 107, 110, 140, 141, 249; a párisi Bibliothèque Nationaleban 117; Temesvárt 241; Verseczen 142. — könyvészet terve 117.
 Habsburg-ház 3, 8, 10.
 Hachette & Cie. 178.
 Hacker Ervin aj. 103, 108, 134.
 Hadbavonult népkt. kezelők 266—269.
 Haek D. ford. 27, 29—33, 182.
 Hágai Rijks Prentenkabinet aj. 108, 135.
 Hagerup H. 176.
 Hagymássy Lajos l. Tolnai Lajos.
 Haide A. v. d. l. Handmann Adolf.
 Hailly Gaston (d') ford. 182.
 Hain 116.
 Hajnóczy Iván 156; aj. 103, 134; «Hajnóczy József művei» 128, 129.
 Halász Boldizsár 15.
 Halaváts Gyula aj. 140.
 Halberstadt 175.
 Hallberger Eduard 179.
 Halle a. S. 175.
 Haller 173.
 Halm u. Goldmann 180.
 Halmi József aj. 140. — Pál aj. 140.
 «Halotti Énekek Könyve» 101.
 Hamar István: «Magyar Könyvesház» 94; Ráday kt. vezetője 214.
 Hamary Dániel 263.
 Hammerstein Richárd br. aj. 140.
 Handl Győző aj. 140.
 Handmann Adolf ford. 30, 31, 33—37, 182.
 Hangel József (ifj.) budapesti kt. egyesületi írnok 213, 214.
 Hanizskó József 267.
 Hannibal 147.
 Hannig Géza 267.
 Haraszi Emil aj. 103, 134. — Gyula aj. 110, 138. — Károly aj. 140.
 Harkányi Béla br. aj. 138.
 Harlez C. (de) ford. 182.
 «Harmonias 'Soltárok» 101.
 Harsányi István 128, 216; sárospatáki főktos 234. — Pál aj. 141.
 Hartleben A. 180.
 Hartmann L. ford. 182. — Moritz ford. 61, 62, 182.
 Hasznos György könyvgyűjtő 257.
 Hatvány Lajos br. fordítás 190.

- Hauer Agostné zombori könyvkiadó 243.
- Haughton & Co. 177.
- Hausen Jul. 176. — Verlagsgesellschaft m. b. H. 179.
- Havasalföld 9, 10.
- Havass Rezső aj. 103, 134.
- «Havi Füzetek» 174.
- Havran Dániel rendezési munkálato-
kat vezet 104, 135.
- «Hazánk» (Győr) 263.
- Hazay István aj. 141.
- Hämeenlinna 175.
- Hecht-Cserhalmi Irene ford. 182.
- Heckenast Gusztáv 174.
- Hegedüs István 250. — Lajos fordítás
190. — Lóránt 21.
- Heidelberg 175.
- Heilbronn a. N. 175.
- Heine Heinrich 42.
- Heineccus «Logica» 101.
- Heinecke H. ford. 182.
- Hejj Imre aj. 141.
- Hejókeresztúri nkt. 267.
- Heksch F. Alexander 178, 180; ford.
158, 159, 182. — Margarethe ford.
158, 159, 182.
- Helfy Ignác ford. 182.
- Hellebrant Árpád 109; kitüntetése 122,
123; «Magyar könyvárjegyzék a
XVIII. századból» 99—102; ősnym-
tatvány katalógusa 116.
- Helsinki 176.
- Heltai Gáspár Új testamentom fordí-
tásáról 201—210. — Jenő fordítás
65, 153, 190.
- Helvey Lajos fordítás 190.
- Hendel Ottó 175.
- Hemgren Karl ford. 182.
- Henning G. W. ford. 27, 38, 182.
- Herbig Friedr. Ludwig 176.
- Herczegovina l. Bosznia.
- Herczeg Ferenc fordítás 157, 159, 160,
165, 190.
- Herczeghy Viktor fordítás 48, 190.
- Herepei Ottó fordítás 190.
- Herford Oliver ford. 182.
- Herhof János 267.
- Herman Ottó ford. 182.
- Hermína fhgnő 248.
- Herz János 174.
- Herzer Franya ford. 182.
- Herzog Emma ford. 182.
- Hesse Max 176.
- Hessel H. 176.
- Hevesi József fordítás 159, 160, 190. —
Ludwig ford. 182.
- Hevesy Andor 257.
- Heward Róbert 177.
- Hiador l. Jámbor Pál.
- Hidalmási nkt. 267.
- Hillern szül. Birch Hermine 76.
- Hillger Hermann 173.
- «Historia del ualorosissimo Prencipe
Sfaramundi di Grecia» 116.
- Hlavati József 269.
- Hódmezővásárhelyi nkt. 267. — i Ref.
Főgimnázium Kta 1915-ben 218,
219.
- Hofmann A. & Comp. 173.
- Hoffmann G. v. aj. 246. — Jakab réz-
metsző 150. — Mária aj. 107, 134,
141; előlép 132. — Pál 25. — Paul
ford. 182.
- Hofnagel Jakab rajzoló 115.
- Holicsi nkt. 267.
- Holló Sándor 268.
- Holub József aj. 141, 246; a kézirat-
tár kezelője 137; irodalmi műkö-
dése 143. — Józsefné aj. 141.
- Homonnai nkt. 267.
- Horatius Cocles 147.
- Horger Antal «Hétfalusi csángó nép-
mesék» 161, 162.
- Horkay Béla fordítás 93, 190.
- Horn Emile ford. 182.
- Hornyánszky és Hummel 174. — Viktor
174.
- Horovitz Adolf 178.
- Horschetzky Carl ford. 39—41, 182.

- Horvát Boldizsár fordítás 190. —
Heinrich ford. 182.
- Horváth Adam fordítás 30, 47, 60,
190. — Béla ford. 182. — Géza
aj. 108, 134, 141, 246; üdvözlő
Fejérpataky Lászlót 265. — István
228. — János 156. — Lajos kta
Miskolczon 226. — Mihály 15. —
Sándor O. P. «A szt. Domonkos-
rend multjából és jelenéből» (Buda-
pest 1916) 111, 112.
- Horvát-Szlavonországek irodalma a M.
N. Múzeumban 4—6.
- Hölder Alfred 180.
- Hölzel József ford. 182.
- Humbertus de Romanis 125; «Aus-
legungen über den ganzen Prediger
orden» (H. é. n.) 124; «Correc-
torium» 111.
- Hungária kny. 174.
- Hungarian Literary Society 178.
- Hungarikumok a képviselőházi ktban 16.
- Hunter Rowland 177.
- Hunyadi János 9, 11.
- «Huszadik Század» 266.
- Huszár Gál «Énekeskönyve» 216.
- Huszt István ford. 94.
- Hutyra Ferenc aj. 141.
- Hviezdoslav I. Ország Pál
- Hynka Al. 178.
- Igmánd 17.
- Ignotus ford. 190.
- Ihász Dániel levelezése 139. — Károly
266.
- Illésy György ford. 79, 190.
- Illiricum 147.
- Illyefalvi J. «Jephta» 104, 135.
- Imre m. kir. 7.
- Imrefi I. Vachott Imre.
- Inczédy László ford. 65, 190.
- Inczefi Áron 268.
- Indijai nkt. 267.
- Inczy Györgyné aj. 141.
- Inokai Csalán I. Buljovszki Gyula.
- «Intoleranz des kath. klerus gegen die
ungarischen Protestanten» szerző-
sége 128, 129.
- «Introductio ad philosophiam» 101.
- Irányi Dániel 15.
- Irsai nkt. 267.
- Irving Laurence ford. 182.
- Iskolai értesítők rendezése a M. N. Mú-
zeumban 247.
- Isoz Kálmán aj. 141.
- István fhg. 248.
- Istas J. B. 177.
- István kir. hg. 16. — (V) m. kir. 11.
- Istvánházai nkt. 267.
- Ivangorod 266, 268.
- Ivanhoe I. Spöner Andor.
- Ivánka Imre 18.
- Iványi Béla aj. 141.
- Izák Gusztáv 179; ford. 182.
- Jaakkola K. Emil ford. 182.
- Jaeger'sche Buchhandlung 177.
- Jaensch W. 176.
- Jakab István fordítás 70, 190. — Ödön
fordítás 23, 65, 160, 190.
- Jakubovich Emil aj. 141; irodalmi mű-
ködése 143, 144.
- Javala Antti ford. 182.
- Jámbor Pál 263, fordítás 31, 33, 35,
62, 73, 78, 85, 190.
- Jancsó Imre kta a M. Tud. Akadémiá-
ban 265.
- Janke Otto 173.
- Jankovich Béla 132. — Miklós 148.
- János (I.) gör. császár 12. — marturi
apát Psalteriuma 254.
- Jarno Joseph ford. 160, 182, 183.
- Jarrold & Sons 177.
- Jassy I. Jászvásár.
- Jászberényi nkt. 267.
- Jásznigi Sándor ford. 182.
- Jászvásári Egyetemi kt. 11.
- Jeger Georg 173. — József békéscsabai
ktos 213.
- Jékey Aladár ford. 190, 191.

- Jelffy Gyula aj. 141.
 Jelics Emil ford. 182.
 Jellasich József 86.
 Jena 176.
 Jeromos (Szt.) 259.
 Jeszenszky Damó ford. 198.
 Joanovich Sándor fordítás 41, 42, 182, 190.
 Jobbágytelkei nkt. 267.
 Jókai Mór fordítás 31, 73, 78, 79, 85, 156—160, 164, 191, 192.
 Jónás Károly aj. 141.
 Jones Henry W. ford. 151, 152, 182.
 Jósika Julia br. ford. 182. — Miklós br. fordítás 75, 77, 158.
 Jostes Franz 126.
 Józsa Gerő † 268.
 József kir. hg. 16.
 Jörgné I. Draskóczy Ilma.
 Juffray W. ford. 182.
 Juhász Gyula fordítás 192. — Jenő 267.
 Juhos Lajos 268.
 Junimea-Társaság 10.
 Justh Zsigmond fordítás 157, 192.
 Juven Félix 178.
 Jüngling István kny. 97.
 Jyväskylä 176.
 Kabos Ede fordítás 192.
 Kacziány Géza fordítás 32, 192.
 Kádár Jolán aj. 103.
 Kadlec Károly aj. 246.
 Kadocsa I. Lippich Elek.
 Kadossa Eduárd ford. 183.
 Kafka Margit fordítás 192.
 Káldi György 208.
 Kalivoda J. 178.
 Kállay Béni 7. — Sándor 267.
 Kálmán Marie ford. 182.
 Kálniczky Géza aj. 246.
 Kalocsai Miasszonyunkról nevezett Iskolánének intézete aj. 108, 134, 135.
 Kapi Béla fordítás 192.
 Kaposi Albert fordítás 183.
 Karabélyos Ede 269.
 Karageorgevitch Bojidar ford. 183.
 Karczag Róza 156.
 Karczagi nkt. 267.
 Kardos Elemér aj. 141.
 Kárffy Ignác ford. 183.
 Karg János br. aj. 103, 134, 141.
 Karinthy Frigyes fordítás 192.
 Karisto A. Arvi 175.
 Kármán József fordítás 192. — Zsigmond kny. 177.
 Károly (III.) m. kir. 139, 261.
 Károlyi Lászlóné gr. aj. 141. — Sándorné I. Barkóczi Krisztina.
 Kárpátok 268.
 Karrikaturák a világháborúról 118.
 Kasprák Ede 217.
 Kassa 110, 134, 139, 176; nyh. 94, 95. — i Abauj-Torna vm. lta 95. — i Felsőmagyarországi Demokrata Párt aj. 136. — i Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum államsegélye 211; kta az 1915. évben 219. — i Kazinczy-Kőr aj. 108, 134.
 Kassel 196.
 Kaszner Olga losonci városi ktos 223.
 Kászonyi Dániel fordítás 192.
 «Katholikus Szemle» 123.
 Katona Gyula fordítás 79, 192. — István 18. — István (geleji) «Titkok titka» (Gyulafehérvár 1645) 235; «Válság titka» II. és IV. r. (Várad 1657) 235. — József fordítás 192.
 «Katonanyomozó-jegyzék» szerk. aj. 141.
 Kaufmann Josefine ford. 18.
 Kaffmann Aurél löcsei ktos 224.
 Kazár Emil fordítás 158, 192.
 Kazinczy Ferenc 81, 129; fordítás 30, 60, 66, 67, 72, 74, 76, 81, 192.
 Kecskemét 103, 107, 134. — i Jogakadémia aj. 246. — i nkt. 267. — i Városi kt. 1915-ben 219, 220.
 Kecskeméti S. János 98.
 Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. 177.

- «Kegyelem szövetsége» 101.
 Kelchner Ernst 125.
 Kelemen Izoro ford. 153, 183.
 Kelemenffy László fordítás 192.
 Kelet-Poroszország 268.
 Kemechev Jenő fordítás 156, 192.
 Kemény Lajos aj. 141; «Magyar könyvesház» 94, 95. — Simon fordítás 192. — Zsigmond br. fordítás 192.
 Kempe 176.
 Kenessey Anna l. Majorné.
 Kennard Hegan ford. 183.
 Kennerley Mitchel 178.
 Képlaki Vilma l. Szemere Pálné.
 Kerényi Frigyes fordítás 34, 35, 61, 62, 73, 75, 78, 84, 85, 192.
 Kéri Lajos 268.
 Kerner ezredes 228.
 Kereszty István aj. 246; irodalmi működése 142. — Sándor aj. 141.
 Kertbeny C. M. l. Benkert Károly Mária.
 Kertész Kálmán aj. 141.
 Kéry Gyula fordítás 192.
 Késmárk 176. —i Ág. h. Ev. ker. Liceum nagykta 1915-ben 220, 221.
 Késmárky és Illés cég aj. 141.
 Keszeics Ferenc 269.
 Keszthelyi Balatoni Múzeum kt. 1915-ben 220.
 Keszthelyi Ernő aj. 108, 134.
 Kézdi-Vásárhely 235, 236.
 Kéziratkereskedelem Fizenzében 257.
 Kéziratok: «Antiphonale» 256. «Antiphonale nocturnum» (Gyulafehérvári kt.) 111. Capponi-kodex (Róma Vatikán 203 sz.) 116. «Diurnum dominicale» 256. «Evangeliarium» 258. «Graduale» 258. «Lectionale» (Gyulafehérvár) 111. «Lectionarium» 256. Lenzi Domenico: «Specchio umano» 255. «Libro delle Gabelle» 255. Magyar Domonkos-kodexek 111. Missalék 258, 260. Nagylucsei Orbán psalteriuma 252, 253. Psalteriumok 254, 259. Zichy-kodex (Budapest, Városi kt.) 116, 117.
 Kilián G. 174.
 Kimnach Ödön aj. 103, 134.
 Kinizsi Pálné 124.
 Kintner Aranka aj. 141.
 Király Emma aj. 141.
 Kirchner Dániel a losonczyi kti gondnokság elnöke lesz 223.
 Kirlibaba 266, 267.
 Kis Etelka 268. — János fordítás 30, 60, 67, 74, 76, 192.
 «Kis 'Soltár» 101.
 Kisfaludy Károly fordítás 24, 25, 27, 29, 30, 33—37, 41, 47, 60, 63, 67, 71, 74, 76, 82—84, 88, 91—93, 151, 157, 158, 161, 192. — Sándor fordítás 29, 34, 36, 38, 60, 67, 72—76, 81, 83, 88, 158, 192.
 Kisgyörgy Jenő 268.
 Kisillyei nkt. 267.
 Kiskabai nkt. 267.
 Kiskunfélegyházai Városi Múzeum kta 1915-ben 221.
 Kiskunhalasi Ref. Főgimn. kta 1915-ben 221, 222.
 Kis-Küküllő vm. alispáni hivatala aj. 247.
 Kismarosi nkt. 267.
 Kisóvári nkt. 267.
 Kispest 246.
 Kiss Antal aj. 246; † 269. — Ernő aj. 226. — József aj. 103, 134, 141; fordítás 27, 32, 41, 64, 65, 88, 192. — Károly debreceni ref. főisk. kti szolgálta 216. — Lajos temesvári ktos 240. — Lajos nkt. kezelő 266. — Menyhért fordítás 41, 192.
 Kissházy Á. G. aj. 108, 134.
 Kisteleki Ede fordítás 192.
 Kiszuczaujhelyi nkt. 267.
 Kivekäs Matti ford. 183.
 Kjobenhavn 176.
 Klein 10.

- Klemens József aj. 248.
 Klimkó József 268.
 Klimó Mihály ford. 154—156, 183.
 Kloss Georg 124, 125.
 Klosterivanici postahivatal aj. 141.
 Knapp M. 178.
 Knepler Paul 180.
 Knopp Mihály 267.
 Kobek Béla aj. 141.
 Kober & Markgnef 178.
 Kóbor Tamás l. Bermann Adolf.
 Kobrova I. L. 178.
 Kócsi János 98.
 Koczányi Béla 176.
 Koczka László 267.
 Koháry István gr. fordítás 60, 192.
 Kohut Adolf ford. 159, 183.
 Kókai Lajos 174.
 Kolbenheyer Moritz ford. 183.
 Kollmann Ch. E. 176.
 Kolmár József ford. 78, 192, 193.
 Kolosy cs. lta. 139. — Dávid, Imre és János cle 139.
 Kolozsvár 176, 247; ny. h. 94, 96, 97.
 —i Erdélyi Kárpát-Egyesület kta 1915-ben 222. —i Erdélyi N. Múzeum kta aj. 107. —i M. kir. Tud. Egyetem kta aj. 108, 135, 246.
 Kolumbán S. 155.
 Komárom 176; látképe (1595) 115.
 —i közkt. államsegélye 211; az 1915 évben 222. —i nkt. 267.
 Komjáthy Jenő ford. 193.
 Komócsy József ford. 32, 35, 65, 88, 193.
 Kompert L. ford. 48, 128.
 Konegen Carl 180.
 Konstantinápoly 3, 8, 11, 13. —i Magyar Tud. Intézet 1.
 Konstantinos Porphyrogenetos 22.
 Kont Ignác ford. 183.
 Kontler Gyula 268.
 Koós István aj. 141.
 Koppány Alfréd aj. 141.
 Koroda Pál ford. 65, 193.
 Korodi Ludwig ford. 183.
 Korvin-kodexek 258—260.
 Kostolny Ludwik ford. 183.
 Kosztinszky János 19.
 Kosztká Georg ford. 183.
 Kosztolányi Dezső ford. 193.
 Kovách András cle. 110, 138. — László 18.
 Kovács Andor aj. 141. — Elek 268. — Emerich ford. 183. — Gyula aj. 235. — Gyula (E.) fordítás 193. — Lajos kta Kiskunhalason 222. — Lajos kecskeméti kti szolgálta 220. — Márk fordítás 83, 193. — Pál 261, 263; fordítás 193.
 Kováts Ferenc aj. 141.
 Kozma Andor ford. 193. — György cle. 110, 138.
 Kölcsey Ferenc ford. 28, 30, 33—38, 60, 67, 71, 72, 74, 76, 82, 83, 88, 93, 164, 193.
 Kömödy Johann ford. 183.
 Könyvészet 116; a hazai szlovén irodalomról 266; l. még bibliográfia a. is.
 Könyvgyűjtők: Balogh Ferenc 215. Bunyitay Vince 229. Deák Ferenc 21. Ghyczy Ignác 16—21. Gödri Ferenc 234, 235. Hasznos György 257. Horváth Lajos 226. Jancsó Imre 265. Kinizsi Pálné 124. Kloss Georg 124, 125. Kovács Lajos 222. La Gardie-Magnus Gabriel 115. Mátyás (I.) m. kir. 257. Mediciek 257, 258. Nádasdy 19, 20. Pannonius Janus 257. Révay Ferenc br. 98, 104, 105. Sassetti Francesco 257. Id. Szinnyei József 104, 105. Todoreszku Gyula 201, 203, 208. Vitéz János 257. Werneck Joseph 48.
 Könyvillusztrálás 117, 118.
 Könyvkereskedelem Debreczenben 99—102; Németországban 1870—1875. 118.
 Könyvnyomtatás története Győrött 261—263.

- Könyvnyomtatók: Ambró Ferenc 139.
 Heltai Gáspár 139. Landerer Lipót
 Ferenc 261. — Mihály 261. Len-
 hard Ferenc 262. Saverwein Viktor
 263. Siess Gergely János 261. Spaiser
 Ferenc 261. Streibig Gergely 262. —
 Gergely András 261. — József 262,
 263. — Józsefné 263. — József An-
 drás 261. — Lipót 263. — Lipótné
 263.
 Könyvraktár 120.
 Könyvtári javadalom Belgiumban 119.
 — Szabályzat (középkori) 124—128.
 — szakrendszerek 21. — szakvizsga
 (középfokú) Poroszországban 120,
 121.
 Könyvtárjegyzékek: Budapest Erzsébet-
 népakadémia 250—253. Budapest,
 Képviselőház 20.
 Könyvtárosi fizetések Belgiumban 118,
 119.
 Könyvtárosok: Hellebrant Árpád 122,
 123. Kudora Károly † 122.
 Könyvtártan 122.
 Könyvtártörténet 123—128.
 Kőrösházy Ferenc ford. 193.
 Köteles példányok a M. N. Múzeumban
 104, 108.
 Kőváry L. 155.
 «Közérdek» szerk. aj. 141.
 Krafft V. 177.
 Krakkó 103, 134, 136, 246.
 Kraljevics Markó 8.
 Kram János 268.
 Krapp L. A. 178.
 Kratochvil Károly aj. 141.
 Krestelovaci nkt. 267.
 Kresz Géza aj. 141.
 Kristóf György szászvárosi ktör 237.
 Kriza János fordítás 35, 48, 61, 77, 193.
 Krohn Ferenc 268. — Julius ford. 183.
 Kropf L. Lewis ford. 151, 152, 183.
 Krsztanovics Péter aj. 138, 141.
 Kruesz Krizosztom 82.
 Krücken Oskar von I. Jásznigi Sándor.
 Kubicza Pál 14.
 Kudora Károly † 122.
 Kumlik Emil ford. 183; pozsonyi egye-
 temi kt. igazgató 231, 232.
 Kunoss Endre fordítás 61, 77, 193.
 Kunszentmiklós 268.
 Kustannusosakeyhtiö Kirja 176. —
 Otava 176.
 Kuthen I. Barina Vendel.
 Kuthy Lajos fordítás 77, 193.
 Küffer Béla ktos 20.
 Kührtmann J. 173.
 Külföldi folyóiratok szemléje 116—121.
 Kümle Tivadar aj. 236.
 L. J. fordítás 84, 85.
 L. L. ford. 183.
 «La Bibliofilia» 116, 117.
 Labora I. Roboz István.
 Lachmann Hedvig ford. 63, 64, 189.
 Lacroix A., Van Meeren & Cie. 174.
 Laczy Antal aj. 141.
 Ladyschnikov J. 173.
 La Gardie Magnus Gabriel (de) városi
 látképgyűjteménye Stockholmban
 115.
 Laibach 6.
 Lajos (Nagy) m. kir. 7, 11. — (II.)
 m. kir. 106, 138.
 Lakner Sándor fordítás 61, 78, 193.
 Lampel Róbert 174.
 Landerer Katalin és örökösei 174. —
 Lipót Ferenc 261. — Mihály 174,
 261.
 Langius: «Colloquia» 101.
 Langsch Cécilie ford. 183.
 Lányi Sarolta fordítás 193.
 Larice Rina ford. 183.
 László (Szt.) m. kir. 12, 147—150.
 László Ferenc aj. 141.
 Latkóczy Mihály 64; fordítás 193.
 Lauffer és Stolp 174. — Vilmos 174.
 Lauka Gusztáv fordítás 32, 62, 78,
 158, 159, 193.
 Lawrence & Bullen 177.

- Lázár István fordítás 193.
 Lechner Gyula ford. 64—66, 183, 193.
 — István késmárki ktsegéd 221.
 «Lectionale» (Gyulafehérvárt) 111.
 «Lectionarium» 256.
 Lee John Edward: «Note-book of an amateur geologist» 113.
 Leffler Béla aj. 141.
 Leiner Oskar 176.
 Leipzig 1. Lipcse.
 «Lelki Balsamom» 101. «— fegyver» 101. «— hódolás» 101.
 Lemberg 2, 109, 138. —i Városi lt. aj. 141.
 Lemberger Armin ford. 183.
 Lemerre Alphonse 178.
 Lengyel irodalom a M. N. Múzeum-ban 2.
 Lengyel József fordítás 60, 193. — Menyhért fordítás 193. — Mihály 214. — Pál ford. 183. — Zoltán aj. 108, 134.
 Lenhard Ferenc kny. 262.
 Lenkei Henrik fordítás 193.
 Lenzi Domenico: «Specchio umano» 255.
 Leo (Bölcs) gör. császár 12. — ford. 27, 183.
 Leonardo da Vinci 260.
 Leopold Lajos aj. 239.
 Le Page Lajos 176.
 Leroux Ernest 178.
 Leske Carl Wilhelm 175.
 Lestyán József a gyulafehérvári Batthyány-intézet őre 218.
 Lesznay Anna fordítás 193.
 Letić Ljubomir ford. 183.
 Lévy József fordítás 32, 34—36, 38, 62, 63, 79, 193. — Mihály aj. 141.
 Leyh G. és Deutschmann W. «Fachhöhe und Geschosshöhe» 120.
 Librairie Internationale 178.
 «Libro delle gabelle fiorentine» 255.
 Lindner Ernst ford. 159, 183. — Sándor aj. 141.
 Linz 106, 138. —i Museum Francisco-Carolinum aj. 247.
 Lipcse 173, 175—180. —i Deutsche Bücherei aj. 107, 134.
 Lipcsei Ignác 269.
 Lipcsey Ádám fordítás 193.
 Lipót (I.) m. kir. 110, 138.
 Lipovica 267.
 Lippe Ch. D. 180.
 Lippich Elek fordítás 65, 193.
 Liptószentmiklós 177.
 Liszka ford. 183.
 Lisznay Kálmán fordítás 31, 34—36, 62, 63, 73, 79, 193.
 Liszt Ferenc 59.
 Lithvay Viktória fordítás 65, 193.
 Littke Aurél 143.
 Littrow ford. 27, 183.
 Lockemann Theodor «Die Stadtbücherei Elbing» 120.
 Loew William N. ford. 183.
 London 177; dörmések egyetemes gyűlése (1263.) 124.
 Lónyabányai nkt. 268.
 Lónyay Menyhért gr-i diplomája 139.
 Loósz Etelka kassai kti napidíjas 219.
 Loparits R. József 267.
 Loránd Leona ford. 153, 183.
 Lorenzo kamaldoli szerzetes miniator 256.
 Losonc 177. —i Városi Közkt. 1915-ben 222, 223.
 Losoncznagyfalui nkt. 268.
 Losonczy László fordítás 32, 62, 78, 193.
 Louvain 177. —i egyetemi kt. 119.
 Lőcse ny. h. 94, 98. —i Ág. h. Ev. Egyház kta 1915-ben 223, 224.
 Lőrincz Endre fordítás 62, 193.
 Lőrinczfalvai nkt. 268.
 Löw Imánuel aj. 246.
 Löwinger Adolf aj. 108, 134, 246.
 Lucas Sam. 175.
 Luczenbacher Johano ford. 183.
 Ludwig J. & Zeng A. 180. — S. 175.

- Lugos 104.
 Lukács István 267. — Pál fordítás 72, 193.
 Lukácsy Sándor 193.
 Lukinich Imre aj. 141.
 Lulić Ivan ford. 183.
 Luther-féle német biblia (Frankfurt a. M. 1564.) 239.
 Lübeck 177.
 Lybecker J. L. 176. — & Hirschsprung 176. — & Meyer 176.
 M. E. ford. 183.
 M. H. fordítás 85.
 M. J. R. fordítás 159.
 M. kir. államnyomda 174. — 4. és 10. honvédegyalozezred aj. 141.
 Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur 172.
 Machik Joseph ford. 27, 183.
 Macmillan & Co. 177.
 Macsik Dezső 268.
 Macsva 7.
 Madách Imre fordítás 31, 78, 193, 194.
 Madarassy László aj. 103, 108, 134, 141; irodalmi működése 143. — Pál ford. 93, 183.
 Madarász Lajos 268.
 Madzsar Imre aj. 248.
 Mágócsy-Dietz Sándor aj. 138.
 Magyar M. 174.
 «Magyar Hírlap» (Cleveland) szerk. aj. 136.
 «Magyar Könyvesház» 94—98.
 «Magyar Könyvszemle» 128, 208, 210, 266; cikkei a budapesti Erzsébet népakadémia katalógusában 251; szerk. aj. 108, 134.
 «Magyar Könyvviteli Folyóirat» aj. 103.
 «Magyar Naptár» (XVII. sz.) 104, 135.
 «Magyar Nyelv» szerk. aj. 248.
 «Magyar Nyelvőr» 153, 155, 161—163.
 «Magyar Statisztikai Évkönyv» 14.
 Magyaródi I. Kolmár József.
 Magyarország kti viszonyairól beszámoló a La Bibliofiliában 116. — i nyomdák változásai 130.
 Magyarsárosi nkt. 268.
 Magyarszováti nkt. 268.
 Magyarzsákodi nkt. 268.
 Mailand Oszkár «Székelyföldi gyűjtés» 161.
 Mailáth Ágnes grñ 66. — Erzsébet grñ 66. — Istvánné I. Nádasdi Anna. — János gr. ford. 29, 48, 59, 60, 66—68, 81, 82, 160, 161, 183; fordítás 158, 194.
 Maire Albert 117.
 Maisonneuve J. 178.
 Major 10. — Péter 267. — né Kenessey Anna aj. 141.
 Majerszky Mihály 267.
 Majthényi Flóra fordítás 32, 63, 73, 80, 88, 194.
 Makai Emil fordítás 194.
 Makói nkt. 268.
 Malek István 269.
 Malinesi városi lt. elpusztult 119.
 Malom Lujza fordítás 62, 194.
 Manaszy Margit fordítás 42, 194.
 Mangold I. Ribáry.
 Mannheim 177.
 Mánuel gör. császár 12.
 «Manzoni A.», liberia editrice. 179.
 Máramaroszigeti Ev. Ref. Főiskolai kt. államsegélye 211; az 1915. évben 225, 226.
 Marcianus Capella 260.
 Marczali Henrik aj. 141.
 Maredsousi bencés kt. elrejtése 120.
 Margalits Ede 5.
 Margit szűz és vértanu 255.
 Margitai könyvtárú árjegyzéke 99—102.
 Margitay Dezső fordítás 194.
 Margócsy József ford. 93, 183.
 Mária Lujza etruriai királyné 254.
 «— Magdaléna históriája» 101. — Terézia m. kir. 139.
 Máriabesnyői nkt. 268.
 Marich Augusto ford. 183.

- Mariemont kastély 118.
 Márki Sándor aj. 247.
 Markovics és Garai 174.
 Márkus József fordítás 194. — Miklós fordítás 65, 194. — S. ford. 68, 183. — Samu 174.
 Marlborough E. & Co. 177.
 Marlitt E. 76.
 Marosi Dezső aj. 141.
 Marosvásárhelyi Ev. Ref. Kollégium kta államsegélye 211; az 1915. évben 224. — Közművelődési Ház kta 1915-ben 225.
 «Marothiana Arithmetica» (Debreczen 1743.) 100, 101.
 Martens Vilmos aj. 141.
 Marterstock Hyacintha aj. 141.
 Márton Ferenc 252.
 Martini Szt. Mihály-templom 254.
 Máté Lajos 267.
 Mátészalkai nkt. 268.
 Máthéfi Mihály és Pál(kissolymosi) cle. 110, 138.
 Mathot A. Z. 178.
 Matica Szrpszka 179.
 Matisz Pál fordítás 61, 194.
 Mátray Gábor «Magyar Népdalok egyetemes gyűjteménye» 68—70.
 Mátyás (I.) m. kir. kta 124, 257, 260. — II. m. kir. 110, 138.
 Matzenauer Beňovský Otto ford. 183.
 May Frigyes aj. 141.
 Mayer & Comp. 180. — József † 268.
 Mayerhoffer Gusztáv Narcis ford. 183.
 Mazzi C. «Il libro dell'arte del danzare di Antonio Comazano» 116.
 Medaković Dániel 179.
 Medgyes Lajos fordítás 61, 77, 78, 194.
 Medici Cosimo (id.) 257. — Cosimo 258. — Giovanni 257. — Lorenzo il Magnifico 257. — Piero 257.
 Meerheimb Richard ford. 183.
 Megyery Ferenc aj. 137.
 Megyericsy Béla aj. 106, 138.
 Meissner Alfréd ford. 183.
 Melas Heinrich ford. 27, 28, 70, 71, 183.
 Melbourne 177.
 Melchior: «Theologia» 101.
 Meldemann Miklós fametsző 115.
 Melich János 265; aj. 246, 247; irodalmi működése 142; «Hazai szlovén irodalom» 266; közreműködik a M. Könyvszemle szerkesztésében 133; «Magyar könyvesház» 98; muz. o. igazgató lesz 132.
 Mélik István aj. 235.
 Meltzl Hugó ford. 183.
 Menczer Lipót aj. 141.
 «Mennyei Tárház kúlsa» 101.
 Társalkodó» 101.
 «Mennyország kinyitott... kapuja» (Várad 1556) 235.
 Mentovich Ferenc fordítás 31, 34, 62, 73, 78, 194.
 Menyhárt Béla 269.
 Mercure de France, 178.
 Merényi «Eredeti népmesék» 161, 162.
 Mérey Adolf fordítás 42, 194.
 Méry Károly fordítás 194.
 Mészáros Gyula aj. 103, 134. — Sándor aj. 103, 134.
 Meteorologia és földmágnesség olasz könyvészete 116.
 Methmer & Co. 177.
 Meyer Georg Heinrich 176.
 Mezei Ernő fordítás 194. — Károly ford. 153, 183.
 Mezey Antal aj. 141.
 Mezőbándi nkt. 268.
 Michael de Petrasancta O. Pr. «Libetors in defensionem astrologorum judicantium» (Romae 1524) 116.
 Mihalik József aj. 141; a h. főfelügyelői ügykörrel megbíztatik 123. — Kálmán 267.
 Mihály (VII.) gör császár 12.
 Mihaŭtiu Szabin 269.
 Miklós Gyula aj. 141.
 Miklósy Zoltán selmeczbányai ktos 234.

- Mikszáth Kálmán fordítás 154—156, 158—160, 164, 165, 194.
 Milanesi Gaetano 253, 257, 260.
 Milano 139, 177.
 Milkau Fritz «Das Kriegsschicksal der belgischen Bibliotheken» 118—120.
 Milos Romulus **temesvári** segédktos hadbavonult 240.
 Minden i. W. 177.
 Minden Heinrich 175.
 Mindszenty Gedeon ford. 36, 83, 194.
 Miniátorok: Attavante degli Attavanti 257, 259, 260. Bartolommeo di Antonio 256. Boccardino Francesco és Giovanni 260. Cherico Francesco di Antornio (del) 258, 260, Eustachio (Fra) Gherardo 258, 259. Giovanni di Antonio 256. Lorenzo Kamaldoli szerzetes 256. Monte 258, 259. Strozzi Zanobi di Benedetto 257, 258. Torelli Filippo di Matteo 258. — Giacomo 258.
 Miniatura-festészet Firenzében 253—261.
 Minucius Felix 101.
 Miski István 268.
 Miskolczi Ág. h. Ev. Egyház kta 1915-ben 226. —i Borsod-Miskolczi Múzeum kta 1915-ben 226. —i Keresk. és Iparkamara aj. 141. —i nkt. 268.
 Miskolczi János (ujlaki) cimerkérő folyamodványa 107, 138.
 Miskolczy Imre aj. 141.
 «Missale» Bruxellesben 260. —a firenzei Biblioteca Nazionaleban 258. — a római Vatikánban 260.
 Modenai Biblioteca Estense 258.
 Módosi nkt. 268.
 Moesz Gusztáv aj. 108, 110, 135, 138, 141.
 Móga ezredes aj. 141.
 Mohovich Emőd 175.
 Moldva 9, 10,
 Molecz Károly aj. 141.
 Molitor: «Grammatica» 101.
 Molnár Albert (szenci) 210. — Dezső aj. 248. — Ferenc fordítás 153, 194. — Ferenc sárospataki alktnok 234. — Gábor marosvásárhelyi Közművelődési Ház igazgatója 225. — Gyula fordítás 194. — Gyula losonczyi kti gondnokság jegyzője 223. — Imre 128. — János 128, 129. — László fordítás 158.
 Monsi városi kt. 129.
 Monte miniátor 258, 259.
 Montenegró irodalma a M. N. Múzeumban 7, 8.
 Móra Ferenc fordítás 153, 194; szegedi ktos 238. — István fordítás 194.
 Moravcsik Ernő Emil aj. 141.
 Morgan-gyűjtemény 259.
 Moskóci F. 179.
 Moskovits Mór aj. 141.
 Moskovitz Amália 193.
 Mosonyi Mihály zenei kéziratái a M. N. Múzeumban 109.
 Moulin «Egy hétre való elmélkedés» (Debreczen 1758.) 100, 101.
 Mumbauer Johannes ford. 184.
 Munkácsi Áll. Polg. Leányisk. aj. 141.
 Munkácsy Mihály megváltik a M. N. Múzeumtól 132.
 Murai Károly fordítás 161, 194.
 Musso M. 172; ford. 184.
 «Múzeumi és Könyvtári Értesítő» 211, 212.
 Muszlik Imre 267.
 Muzsnai Dionizo ford. 153, 184.
 Müller Emil 174. — Eugen ford. 184. — Georg 177. — Hans (v.) «Hermann Samuel Reimaruss und seine Schutzschrift in der Bibliographie» 121.
 München 177, 254. —i Hof. u. Staatsbibliothek ősnymtatványaiából Berlinek átengedett duplumok 120.
 N. Severi ford. 184.
 Nachtnébel-kt. Aradon 212.

- Nádasdi Anna 204.
 Nádasy-kt. 19, 20.
 Nagel Ottó (ifj.) 174.
 Nagy Ferenc (eöttevényi) 263. — Gyula (tasnádi) aj. 138, 247, 248. — Imre fordítás 30, 61, 75, 78, 194. — István 266. — Iván 266. — József 70. — József kiskunhalasi ktos 222. — Jules ford. 184. — László budapesti ktos 213. — Miklós 156. — Ödön aj. 108, 135. — Sándor aj. 247. — Sándor kny. 174.
 Nagybányai Városi Múzeum 1915-ben 226.
 Nagybecskerek 177.
 Nagyborzsony 136.
 Nagyenyedi Bethlen-Kollégium kta 1915-ben 226, 227.
 Nagyhorcsöki nkt. 268.
 Nagykanizsa látképe (1601.) 115.
 Nagykikinda 177.
 Nagykutasi nkt. 268.
 Nagylétai nkt. 268.
 Nagybecsei Orbán psaltériuma 252, 253.
 Nagymegyeri fogolytábor parancsnokságának aj. 141.
 Nagyselmeczi nkt. 268.
 Nagyszalontai Közs. Polg. Leányisk. aj. 141.
 Nagy-Szeben 177; ny. h. 96, 97.
 Nagyszombat 178. —i Városi kt. 1915-ben 227.
 Nagyváradi és Biharm. Rég. és Tört. Egylet ktára 1915-ben 227. — Biharm. Orvos-Gyógyszerész és Természettud. Egylet kta 229. — Kir. Jogakadémia aj. 103, 135. — Magántisztviselők kta 229. — Szigligeti-társaság ktai 229. — Városi kt. 1915-ben 227—230.
 Nakladna Sztamparija 177.
 Nakladom kr. zen. tiskare 180.
 Nápoly 177.
 Národní Tiskárny a Nakladelstvo 178.
 Naša Zastava kny. 175.
 Naschér S. ford. 184.
 Natália szerb kir. levelezése a M. N. Múzeumban 248.
 Negro Bernát, József, Lajos és Tranquil cle 106, 138.
 Nemäti Kálmán aj. 108, 135.
 Nemes János aj. 141. — Károly 268.
 Nemess Árpád 269.
 Német könyvkereskedelem 1870—1875. 118.
 Némethi Mihály kny. 96, 97. — Sámuel «Bibliai Tárház» 262.
 Némethy Emma ford. 184.
 Nemzetiségi kérdés könyvészete 113—115.
 Népdal-fordítások 23—26, 28, 29, 32, 33, 35—37, 39—41, 48—59, 66, 68—70, 73, 77, 80, 83, 86—90, 194.
 Népmese-fordítások 151—155, 157, 160—164, 194.
 Néthy Jean l. Némethy Emma.
 Neu Lajos aj. 141.
 «Neubarth Christoph új és ó kalendárium» (Debreczen, 1681) 95.
 Neubaur 120.
 Neuer J. 174.
 Neugebauer Ladislaus ford. 27, 31, 159, 184.
 Neumann F. W. ford. 184.
 Neupert E. T. 176.
 Névny László ford. 194.
 New-York 136, 175, 178.
 Niamessyné l. Manasz Margit.
 Niccolai P. l. Boffito G.
 Nogáll Janka fordítás 197.
 Nordheim Julius ford. 71, 72, 184.
 Nuridsány Margit marosvásárhelyi gépíró 225.
 Nork F. ford. 184.
 Norsa Umberto ford. 184.
 Nürnberg sz. Katalin kolostor kti szabályzata 124—128.
 Nyáry Pál 14, 15.
 «Nyelvtörténeti szótár» 210.

- «Nyelvtudomány» 266.
 Nyilas Sámuel fordítás 31, 79, 88, 195.
 Nyitrai Vmi Múzeum 1915-ben 230.
 Nyomdák, Magyarország — változásai 130.
 Nyomdászattörténet 139, 201—210, 261—264.
 Nyulassy Antal ford. 78, 83, 195.
- Óbecse 247.
 O'Brien Joseph ford. 184.
 Oehler dr. 119.
 Oehringer C. 175.
 Oesterheld & Co. 173. — Erich ford. 184.
 Ogilvie I. S. Publishing Company 178.
 Ógyallai Csillagvizsgáló Intézet aj. 108, 135.
 Okron Oh. 175.
 «Oktató tanás-adás» 101.
 Olasz irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Olasz nkt. 268.
 Olaszország 2, 9.
 Ollé István aj. 109.
 Ollendorff Paul 178.
 Olschki Leo S. «La mia nuova collezione di mille incunaboli» 116;
 «Livres inconnus des bibliographes» 116.
 Omilyák István 266.
 One-line catalogue 252.
 Opitz Theodor ford. 184.
 Opredek Árpád 267.
 Orbán Balázs 155.
 Orczy Lőrinc br. fordítás 60, 66, 81, 195.
 Origenes 258.
 Ormódi Bertalan fordítás 31, 195.
 Orosházai nkt. 268.
 Orosz irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Orsz. Ügyvédi Nyomda 174.
 Országgyűlési iratok gyűjtése 20, 21.
 Országgh Pál ford. 182, 184.
 Ositzky Rozina 248.
 Osterlamm Károly 174.
 Osvald Zsigmond 129.
- Osváth Ferenc aj. 141. — Miklós † 267.
 Ószombati nkt. 268.
 Osztrák sajtótermékek gyűjtése a M. N. Múzeumban 2.
 Otto J. 178.
 «Öreg Abc vén emberek számára» 263.
 Ősnyomtatványok a berlini kgl. Bibliothekban 120. — a budapesti M. T. Akadémia ktában 116. — feldolgozása a gyulafejrvári Batthyány Intézetben 217. — Olschki Leo S. firenzei antikváriusnál 116. — a piacentzai Biblioteca communalében 116.
 Ötvenyi I. Nagy Ferenc.
- Pachler dr. ford. 60, 184.
 Pacor Viktor aj. 141.
 Pagnerre 178.
 Pájer Antal fordítás 36, 62, 83, 195.
 Pajevics A. 179.
 Pákh Albert fordítás 156, 195.
 Paksi Önk. Tűzoltóegylet aj. 141.
 Palágyi Lajos fordítás 65, 195.
 «Palatinata catechesis» 102.
 Palermo 177.
 Pálházai nkt. 268.
 Pálffy Sándor 267.
 Pallas kny. 174.
 Palma Károly ford. 106.
 Pálmai Kálmán fordítás 195.
 Palocsay György br. verseinek kiadása 216.
 Palotás Fausztin fordítás 158, 159, 195.
 Pánity Vukoszava aj. 141; kinevezése 132.
 Panka Károly «A képviselőházi tának története» 14—22.
 Pannonhalmi Főisk. igazgatóság aj. 103, 104, 135.
 Pannonius Janus könyvgyűjtő 257.
 Pap Ede fordítás 195. — Gábor fordítás 195. — Gyula fordítás 195. — Kálmán 267. — Zoltán fordítás 65, 195.

- Pápai Dunántúli ev. pk. aj. 107, 134.
—i Ref. Főiskolai kt. 1915-ben 230, 231.
- Papp 88. — Endre fordítás 31, 33, 35, 38, 61, 62, 73, 78, 195.
- Páriczka János 179.
- Páris 177, 178. —i Bibliothèque Nationale 1914-ben 117. —i Bibliothèque Ste-Geneviève hadbavonult személyzete 117.
- «Paris liber baro a Spankaw» stb. ([Kassa], 1672) 94, 95.
- Páriz Ferenc (pápai) «Keskeny út» (Debreczen 1724, 1723, 1751) 100, 101; «Pax crucis» (Kolozsvár 1710) 235.
- Pásztoi I. Plathy Adorján.
- Pásztor Árpád fordítás 195.
- Patay Sándor fordítás 195.
- Patek Ferenc aj. 141.
- Patterson Arthur J. ford. 184.
- Pauer Mariska (budahegyi) ford. 184.
- Pável Ágost 266.
- Paziati M. ford. 82, 184.
- Pázmány Péter «Predikációk» (Nagyszombat 1695.) 235.
- Péchy Ferenc fordítás 195.
- Pécs 178. —i R. k. Tanítónőképzőint. aj. 141. —i Városi Múzeum kta 1915-ben 231.
- Pekár Gyula 21; fordítás 195.
- Pelbartus «Aureum sacrae theol. rosa-rium» (Venetiis 1586) 104, 135.
- Pereire Alfred 117.
- Peresztég 108, 135.
- Perottus Nicolaus «Commentaria linguae latinae» (Mediolani 1512) 116.
- Pesti Lloyd Társaság 174.
- Petelei István fordítás 160, 195.
- Peterdi Sándor fordítás 195.
- Péterfy Jenő 252.
- Petőfi Sándor 21; fordítás 23—28, 30, 31, 33—38, 42—47, 50, 61—64, 70—75, 78, 83—88, 90—93, 153, 158, 159, 164, 195. — Sándorné I. Szendrey Júlia.
- Petrichevich-Horvát Lázár ford. 77, 195, 196.
- Petrík Géza 99, 128, 129, 265; aj. 247.
- Petrovics Milán ford. 184.
- Petz L. ford. 82, 184.
- Pétzeli József fordítás 196.
- Pfeifer-féle könyvkereskedés aj. 247. — Ferdinánd 174.
- Phaedrus: «Fabulae Aesopianae» 102.
- Philadelphia 178.
- Phillips Henry Jr. 178; ford. 184.
- Piacenzai Biblioteca Comunale ös-nyomtatványai 116.
- Pictet: «Theologia» 102.
- Pierson E. 175.
- Pigeon Hippolyte ford. 184.
- Pilch Jenő aj. 141.
- Pincehelygörbői nkt. 268.
- Pio V. 176.
- Pisarevic A. ford. 184.
- Piskitelepi nkt. 268.
- Pitlák József 269.
- Pitroff Pál: «A győri sajtó története» (Győr 1915) 261—264.
- Pivány Jenő 248.
- Placette «Keresztyén ethicanok sum-mája» (Debreczen 1750) 100, 102.
- Planer Eugen ford. 184.
- Plathy Adorján ford. 195.
- Plátó 147.
- Plavetzky József fordítás 184.
- Pleitz F. Pál 177.
- Plinius: «Panegyicus» (Debreczen 1756) 100, 102.
- Plon 178.
- Podhardszky György aj. 108, 135.
- Podhradsky Emil ford. 184.
- Podmaniczky Lajos br. fordítás 158, 196.
- Pokoly Kálmán 269.
- Pola 178.
- Polák Sándor (ifj.) 268.

- Poldini Ede és Noséda Gyula kny. 174.
 Polgár Alfred ford. 184. — Mária aj. 141.
 Polignac Melchior ford. 184.
 Pollák Testvérek kny. 174.
 Pompéry János fordítás 36, 63, 78, 196.
 Pongrácz Elemér aj. 136. — István gr. 174, 175, 178; ford. 27, 72, 73, 184. — József pápai ktör 231. — Lajos fordítás 61, 196. — S. aj. 141.
 Pop I. C. ford. 184. — Joan Nițu ford. 184.
 Poporul Roman kny. 175.
 Popovics M. 179.
 Popovits Illés temesvári ktszolga 241.
 Poprádi Kárpát-Egyesület kta 1915-ben 131.
 Poroszországi középfokú ktosi szakvizsga 120, 121.
 Porvoo 178.
 Porzsolt Kálmán fordítás 196.
 Pósa Lajos fordítás 65, 93, 196.
 Pósa János: «Igazság istápjá» (Sárospatak 1619) 235.
 Post C. F. 175.
 Pozsony 103, 108, 110, 135, 138, 178, 180. —i M. kir. Tudományegyetem aj. 108, 135. —i Városi kt. 1915-ben 231—233. —i Városi Múzeum kta 1915-ben 233.
 Pözel István aj. 136, 247.
 «Praecepta Morum» 102.
 Prága 2, 6, 106, 138, 178, 179, 246, 259. —i Museum Království Českého aj. 108, 135.
 Prém József fordítás 196.
 Prisca m. hgnő 12.
 Progresso kny. 173.
 Prohaska Karl 180.
 Pruzsinszky János aj. 141.
 Psaltisium-kéziratok 254; a Laurenzianában 259.
 Puhala Anna kassai kt. tiszt 219.
 Pulszky Ágost 17, 19. — Ferenc 245; ford. 153, 184. — Teréz ford. 54, 153, 184.
 Pusztai 266.
 Putzker Ad. fordítás 159, 196.
 Quantin 178.
 Raabé, J. C. J. & Cie. 176.
 Rab István fordítás 79, 199.
 Rabas Stefánia ford. 184.
 Rabinowitz Sally 176.
 Rácz B. ford. 153, 184.
 Radákovics József 263.
 Ráday I. Gedeon 94; fordítás 66, 196. — III. Pál 94.
 Radetzky János gr. 139.
 Radnótvára 110, 138.
 Radó Anton ford. 184; fordítás 196.
 Rajczy Rudolf ford. 184.
 Rajnis József fordítás 29, 196.
 Rákóczi Ferenc (II.) «manifestuma» (1703) 104. — György (I.) 138.
 Rákosi Jenő fordítás 196. — Viktor fordítás 196.
 Rakovszky György 11.
 Raksányi Anna aj. 141.
 Ráskai Ferenc fordítás 196. — Lea 124, 125.
 Ráth György 208, 209, 251. — Mór 174.
 Reclam Philipp jun. 176.
 Rédey Tivadar aj. 141; irodalmi működése 144.
 Reé Immanuel 176.
 Régi magyar könyvek a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban 235.
 Regiomontanus 258.
 «Regulamentum universale» 104.
 Reich László 268. — Ludwig ford. 184.
 Reichling 116.
 Reif Henrik 179.
 Reimarus Hermann Samuel: «Schuttschrift für die vernünftigen Verehrer Gottes» 121.

- Reimsi Akadémiai kt. és lt. és Érseki kt. háborús sorsa 117.
 Reinach Salamon 260.
 Reinecke Adolf 173.
 Reiner Irma ford. 184. — Zsigmond fordítás 196.
 Reiss Adolf 173.
 Reiszler Lajos aj. 141.
 Reiter Béla aj. 141.
 Reitzelske Forlag 176.
 Remenyik Kálmán aj. 236. — Kálmánné aj. 236.
 Resiczabánya 179.
 Retheli Közs. lt. és Városi kt. elégett 117.
 Réthly Antal aj. 141.
 Reudnitz 177.
 Reuss & Pollack 173.
 Reuter Wilhelm 175.
 Reutlingen 179.
 Révai Miklós fordítás 30, 33, 36, 60, 196; «Magyar költeményes gyűjtemény» tervezete 262.
 Révay cs. iratai 107, 138. — Ferenc cle. 106, 138. — Ferenc br. 107; aj. 98; kta a M. N. Múzeumban 104, 105, 135, 139. — István cle 106, 138. — Pál br. 106.
 Révész Ernő fordítás 196.
 Révfy Géza aj. 141.
 Reviczky Aladár aj. 141. — Gyula fordítás 32, 65, 88, 196.
 Rhasis Mohammed «Liber nonus ad Almansorem» (Patavii 1476) 116.
 Ribáry-Mangold 129.
 Richard Hónapi Elmélkedései 102.
 Richter & Kappler 179.
 Rieger Matth. 177.
 Rigómezei csata 7.
 Rimai János fordítás 59, 196.
 Rimaszombati Gömörm. Múzeum kta 1915-ben 233.
 Ring Michael ford. 184.
 Riskó Ignác fordítás 32, 35, 61, 196.
 «Rituale Jauriense» (Győr 1731) 261.
 Roboz István 263.
 Roheim Géza folklóre-katalogust készít 109, 137.
 Róma 179, 254. — i Vatikáni kt. 203. sz. Capponi-kodexe 116; Korvinkéziratai 260.
 Románia irodalma a M. N. Múzeumban 9—11.
 «Romlottság kút-feje» 102.
 Rónáné I. Sklarek Erzsébet.
 Rónay István fordítás 65, 196.
 Rondoni 258.
 Rosen Alexander ford. 184.
 Rosenberg Emmanuel ford. 184. — Testvérek 175.
 Rosner L. ford. 184.
 Rosnyai János kny. 95.
 Rostow 268.
 Róth Simon kny. 177. — Viktor aj. 141.
 Rothauser Max ford. 184.
 Rothfeld S. ford. 61, 62, 63, 184.
 Rotter Ludwig ford. 184.
 Royer kny. 262.
 Rózsa Kálmán és Neje 175. — Maurus ford. 184. — Miklós fordítás 196.
 Rózsahegy 179. — i nkt. 268.
 Röttig Gusztáv kny. 179.
 «Rudimenta linguae Latinae» 102.
 Rudnyánszky Gyula fordítás 196.
 Rudolf (II.) császár 106, 138.
 Ruthén irodalom a M. N. Múzeumban 2.
 Rutkay Emil fordítás 61, 196.
 Rütteln J. 175. — und Loening 175.
 S.... ford. 184.
 Saalfeld Publishing Co. 175.
 Saarlouis 179.
 Sachs és Pollák 175. — Fritz 180.
 Sadzawka 268.
 Safford Mary ford. 184.
 Sági János aj. 248.
 Sailer Gabriella aradi kti dijnok 212.
 Saissy Amédée ford. 184. — Marie ford. 184.

- Sajószentpéteri nkt. 268.
 Salamon Imre 267.
 Salaris Raimondo: «Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza» 116.
 Samarjai Károly fordítás 32, 61, 78, 196.
 Samisch & Goldmann 178.
 Sanazzar ford. 81, 184.
 Sándor István 262.
 Sandron Remo 177.
 Sántha Károly 266.
 Sarajevói Institut für Balkanforschung Orsz. Múzeum kta 7, 9.
 Sárkány Ambrus (ákosházi) br.-i diplomája 248.
 Sárospataki Ev. Ref. Főiskolai Kt. 202, 203; államsegélye 211; az 1915. évben 233, 234.
 Sárossy Gyula fordítás 31, 62, 73, 77, 84, 196.
 Sartori Károly 180.
 Sas Ede fordítás 196.
 Sassetti Francesco könyvgyűjtő 257.
 Saturn-Verlag 175.
 Sauerwein Viktor kny. 263.
 Saunders Trelawny 177.
 Sauter Pál 176.
 Schade Adrian (van Westrum) ford. 184.
 Schaeffer Róbert 175.
 «Schematismus» (Győr 1730) 261.
 Schertler Pál aj. 141.
 Schiff Péter aj. 104, 135, 141.
 Schiller Sándor elad. a M. N. Múzeumnak 109.
 Schima András aj. 141.
 Schindler F. J. 178.
 Schirmer Friedrich 173.
 Schlager József aj. 106, 138.
 Schlenker W. 180.
 Schmidt & Erdtmann 177. — Oswald 177. — Tibold aj. 141.
 Schmitt Eugen Heinrich ford. 184.
 Schnitzer Ignatz ford. 184.
 Schottländer S. 174.
 Schönherr Gyula 251.
 Schönwald Wilhelm ford. 184.
 Schraemle Ferenc Antal özv. 180.
 Schrauff Károly id. 146.
 «Schreibkalender» (Győr 1739) 261.
 Schrove Uno ford. 184.
 Schulek Géza aj. 141.
 Schultze E. G. 176.
 Schultz-Besser Ernst «Der Weltkrieg im Scherzbilde» 118.
 Schulze Georg ford. 184.
 Schumacher Alexander ford. 184.
 Schumann A. 176.
 Schütz Dezső aj. 141.
 Schwartzberg Fritz hg. 48.
 Schwarz V. ford. 184.
 Sebestyén Gyula 163; aj. 141; beszél br. Szalay Imre ravatalánál 244; irodalmi működése 142; kinevezetés oszt. igazgatóvá 132. — Irén irodalmi működése 145.
 Sebők Zsigmond fordítás 159, 196.
 Seliger Paul «Der Völker Liebesgarten» 73, 74.
 Selmezbányai Városi Kt. 1915-ben 234.
 Semayer Vilibáld aj. 141.
 Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum kta 1915-ben 234—236.
 Seraschin G. 178.
 Seress Imre fordítás 196.
 'S Gravenhage l. Hága.
 Sibmacher János rézmetsző 115.
 Siderius: «Kisded gyermekeknek való catechismus» (Debreczen 1712, 1743) 100, 102.
 Siebenlist József ford. 184.
 Sieber Henrik kny. 178.
 Siegenfeld Antony (v.) aj. 247.
 Siegescu József ford. 184.
 Siegismund Karl 173.
 Siess Antal kny. 179.
 Siena 256.
 Siess Gergely János kny. 261.

- Sigray Fülöp gr. fordítás 79, 196.
 Sikabonyi Antal aj. 141; irodalmi működése 144.
 «Siketnémák Közlönye» aj. 247.
 Siklósi nkt. 268.
 Siklóssy László aj. 141, 247.
 Silberstein Adolf ford. 184.
 Šimáček F. 178, 179.
 Simeon bolgár cár 11.
 Simon Ádám a gyulafejevári Batthyány Intézet irnoka 218. — Géza máramarosszigeti ktőr 226.
 Simonyi Ernő 15, 19. — János 268.
 Sin István 268.
 Singer Josef 179. — K. & Co. 173. — és Sonnenfeld 173. — és Wolfner 175.
 Sinkai 10.
 Sinkó Rezső 267.
 Sinzendorf Fülöp Lajos pk. 261.
 Siófoki nkt. 268.
 Sipos Kamillo (léczfalvi) «A nemzetiségi kérdés könyvészetéhez» I. (Kolozsvár 1915) 113—115.
 «Siralmas beszélgetések» stb. (H. n. 1703.) 96, 104.
 Sirén O. 256.
 Sirola Francesco ford. 90, 91, 185.
 Sklarek Erzsébet ford. 154, 161—163, 184, 185.
 Skodak Stephan aj. 141.
 Slovenské Pohľady 179.
 Soissons kt. kéziratait Párisba szállítják 117.
 Sokol Josip 180.
 Sokorópátkai nkt. 268.
 Somló Sándor fordítás 41, 65, 196.
 Somlyó Zoltán fordítás 196.
 Somogyapáti nkt. 268.
 Somogyberzenczei nkt. 268.
 Somogyi Gyula fordítás 196. — Ignác fordítás 79, 196. — József fordítás 79. — Péter ford. 185.
 Somorjai Fogolytábor aj. 140.
 Somssich Pál 15.
 Sonzogno Edoardo 177.
 Soós Elemér aj. 141. — Géza 267.
 Sopron 103, 134, 179, 261.
 Sölderström Werner 178.
 Spaier Ferenc kny. 261.
 Sparke Archibald v. ö. Corns Albert R.
 Speidl Ernst ford. 185.
 Spielhagen & Schurich 180.
 Spolarich Lajos aj. 141.
 Sponer Andor ford. 27, 182, 185.
 Stahei (Számvald) Gyula 175; iratai a M. N. Múzeumban 248.
 Stampfel Károly 178.
 Starke Hermann 175.
 Stavdenhertz János és Leonhart cle 106, 138.
 Stechert E. Gustav 178.
 Stefanovics Dániel 267.
 Stein J. 176.
 Stein-Abai Ludwig ford. 185.
 Steinacker E. F. 176. — Gusztáv ford. 27—32, 48, 74—80, 84, 185.
 Steinbach Georg ford. 184. — Joseph ford. 30—32, 184.
 Steiner Arnold 252; fordítás 159, 197, 198.
 Steinitz F. ford. 185. — Hugó 173.
 Stephaneum kny. 175.
 Stier Gottlieb ford. 60, 163, 164, 185. — H. C. C. ford. 185.
 Stülka Georg 173.
 St. Joachimstali K. K. Berg- und Hüttenverwaltung aj. 246.
 Stock Elliot 177.
 Stockholm 179. —i Kungl. Bibliotek aj. 103, 134; La Gardie-féle egylevelés képes nyomtatványgyűjteménye 115.
 Strabo 258.
 Strassburg i. E. 179.
 Strassmann Moritz ford. 185.
 Strauch Arved 177.
 Strausz Adolf aj. 141.
 Streibig Gergely kny. 262. — Gergely János 261. — József 262, 263. —

- Józsefné 263. — József András 261.
 — Lipót 263. — Lipótné 263.
 Streirand Emil kny. 173.
 Strozzi Zanobi di Benedetto miniator
 257, 258.
 Stuart M. Dorothy ford. 185.
 Sturm Albert ford. 185.
 Stuttgart 179.
 Sujánszky Antal fordítás 31, 36, 61,
 77, 83, 196.
 Sulica Szilárd aj. 141; irodalmi mű-
 ködése 143.
 Sulju Meri ford. 185.
 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kir-
 jainpääntö 176. — Kustaneus O. Y.
 Kansa 176.
 Sükei Károly fordítás 32, 34, 62, 63, 196.
 Sümegcsehi nkt. 268.
 Sümegi áll. Darnay-Múzeum kta
 1915-ben 237.
 Swan Anni ford. 154, 185.
 Szabad Emeric ford. 185.
 Szabadka 136, 179. — i Áll. Tanítónő-
 képzőint. aj. 141.
 Szabados János fordítás 196.
 «Szabadság» (Cleveland) szerk. aj. 136.
 Szabó Dávid (baróti) fordítás 30, 66,
 196. — Dezső 156; aj. 141. —
 Endre fordítás 32, 196. — Ervin aj.
 141. — Imre fordítás 33, 196. —
 Kálmán kecskeméti ktör 220. —
 Károly 201, 204, 209; Régi Magyar
 krához adalékok 94—98. — Lajos
 marosvásárhelyi közműv.-ház szol-
 gája 225. — László katonai szolgál-
 lata 133. — László (szentjóni) for-
 dítás 60, 196, 197. — Margit aj.
 135. — Sándor 266. — né I. Nogáll
 Janka.
 Szabolcska Mihály fordítás 41, 42,
 65, 197.
 Szádeczky K. Lajos aj. 141.
 Szakál Lajos fordítás 47, 77, 197.
 Szakirodalom 111—121, 250—264.
 Szakolcai nkt. 268.
 Szalárdi nkt. 268.
 Szalay Fruzina fordítás 65, 197. —
 Gábor br. aj. 141. — Gyula kis-
 kunfélegyházi ktos 221. — Gyula
 szentesi nktos 269. — Imre br. aj.
 104, 134, 141; halála 244—246;
 megvállik a Múzeumok és Ktaksz.
 Főfelügyelőségétől 123; nyuga-
 lombavonulása 131. — József aj.
 141. — László fordítás 61, 197.
 Szalkai Mátyás fordítás 77, 197.
 Szalóczy Bertalan fordítás 197.
 Szaloniki 12.
 Szamosudvarhelyi nkt. 268.
 Szamosújvári Örmény Múzeum kta
 1915-ben 237.
 Számvald Gyula 1. Stahel Gyula.
 Szana Tamás 159.
 Szarvady Friedrich ford. 61, 62, 185.
 Szarvas Mariska fordítás 197.
 Szász Béla fordítás 32, 79, 197. —
 Béla marosvásárhelyi kt. tiszt 225.
 — Gerő fordítás 32, 197. — Jenő
 aj. 141. — József fordítás 47, 60,
 197. — Károly fordítás 31, 33, 35,
 37, 38, 62, 71, 79, 84, 85, 91, 93,
 197. — Károlyné fordítás 31, 63,
 72, 80, 197. — Ödön marosvásár-
 helyi kezelő 225. — Zoltán fordí-
 tás 197.
 Szászváros 179. — i Ref. Kún-Kollé-
 gium kta 1915-ben 237.
 Szász István aj. 247; fordítás 197.
 Szathmáry Károly (P.) fordítás 197.
 — Pál fordítás 62, 197.
 Szatmári Kölcsey-kör kta 1915-ben
 237.
 Szatmári János 267.
 Szávay Gyula fordítás 197.
 Széchényi Miklós gr. aj. 229.
 Széchy Károly fordítás 197.
 Szedenich Fülöp aj. 108, 135.
 Szederkényi Nándor 20, 21.
 Szeged 179, 246. — i Balkán-Akadémia
 1. — i nktak 268. — i Somogyi kt.

- államsegélye 211; az 1915. évben 237, 238.
- Székács Aladár fordítás 197. — József fordítás 36, 77, 197.
- Székely István aj. 136. — József fordítás 34, 36, 62, 63, 79, 197. — József nkt. kezelő. 269.
- Székelykövesdi nkt. 269.
- Székelyudvarhelyi kir. ügyészség aj. 141. — Ref. Főgimn. kta. 1915-ben 238, 239.
- Székesfehérvári Fehérvm és Székesfehérvári Múzeum kta 1915-ben 239. — Fejérm. Takarékpénztár aj. 239.
- Szekszárdi Tolnavm. Múzeum kta 1915-ben 238.
- Széky Géza aj. 137.
- Szelei P. György 98.
- Szelestey László fordítás 25, 32, 63, 78, 197.
- Szelinszky Georg 180.
- Szémán István 267.
- Szemere Bertalan fordítás 197. — Miklós fordítás 31, 62, 73, 77, 88, 197. — Pál 68; fordítás 30, 60, 67, 74, 76, 81, 82, 197. — Pálné fordítás 68, 197.
- Szendéné I. Dárday Olga.
- Szendrey Julia fordítás 80, 195.
- «Szent Historia» 102.
- Szentesi Csongrádvm. Múzeum 238. — nkt. 269.
- Szentessy Gyula fordítás 197.
- Szentiványi József fordítás 34, 48, 73, 197. — Márton 208; «Continuatio» (Nagyszombat 1700.) 104; «Dissertatio paralipomenica.» (U. o. 1699.) 104. — Róbert a gyulafehérvári Batthyány-Intézet igazgatója 211.
- Szentmiklóssy Alajos ford. 30, 67, 68, 76, 77, 197.
- Szentpétery Imre aj. 137, 141.
- Szépfoludi Ö. Ferenc fordítás 159, 197.
- Szerb népköltés 8.
- Szerbia 267—269; irodalma a M. N. Múzeumban 7, 8.
- Szerdahelyi G. «Fax chronologica» (Nagy-Szombat 1702.) 104.
- Szibinjanin Janko 6.
- Szigethy (Sz.) Vilmos fordítás 153, 197.
- Szigligeti Ede ford. 38, 197.
- Sziklay János fordítás 160, 197. — Viktor ford. 185.
- Szilka I. gr. Teleki Sándorné.
- Szilágyi Géza fordítás 197. — István aj. 247.
- Szill Károly 269.
- Szily Kálmán 142; «G. T. B.» 265, 266.
- Szimonidesz Lajos aj. 136.
- Szini Gyula fordítás 197.
- Szinnyi József (id.) 16, 128, 129, 159, 263, 266; kta a M. N. Múzeumban 104, 105, 135. — József (ifj.) aj. 141, 247; ford. 185.
- Szirbik Antal fordítás 197.
- Szkender bég 9.
- «Szlavoniai Magyar Ujság» szerk. aj. 105, 109, 136.
- Szlovén irodalom könyvészete 266.
- Szmrecsányi Miklós aj. 141.
- Szobolics Stéfania aj. 141.
- Szófia Egyetemi kt. 11.
- Szolcsvai nkt. 260.
- Szolnoki áll. főgimn. aj. 141.
- Szomaházy István I. Steiner Arnold.
- Szombathely 261. — i Vasvm. Kultur-egyesület kta 1915-ben 239, 240.
- Szombathi János 202—204.
- Szomorú Lajos 268.
- Szomorú Dezső fordítás 198. — Károly I. Trautsch Károly.
- Szontagh Pál 19.
- Szótárkatalógus 250—253.
- Szrpszka sztamparija 180.
- Szulik József fordítás 35, 198.
- Szücs Dániel fordítás 61, 198.
- Szücsi József I. Bajza József dr.
- Szvorényi 68.

- Tábori Kornél aj. 141. — Róbert ford. 185.
- Taillandier Saint-René ford. 185.
- Taizs József 178.
- Takács Judit (dukai) fordítás 68, 190.
- Takáts Sándor 21; aj. 248.
- Talabér János fordítás 83, 198.
- Tamás (Aquinoi Szt.) 112, 259.
- Tamaskó Stephanus ford. 185.
- Tarányi-Ossterhuber cs. lt. 139.
- Tárca 103—110, 244—249.
- Tarczai György I. Divald Kornél.
- Tárkányi Béla fordítás 36, 62, 73, 78, 83, 198.
- Tarnoscus kiadót. 177.
- Taylor J. C. ford. 185.
- Tänzerles Gizella aj. 106, 138.
- «Tékozló Fiú Históriaja» 102.
- Teleki Endre dési ktos 216. — Ferenc gr. fordítás 60, 76, 196. — Ferenc (íff.) gr. ford. 81, 185. — József gr. 265. — Sándor gr. aj. 141. — Sándorné grné 252; fordítás 198.
- Télfy Iván ford. 185; fordítás 198.
- Temérdek I. Jeszenszky Dámó
- Temesvár 179, 246. —i Délmagyarország. Természettud. Társ. könyvtára 1915-ben 241. —i Délmagyarország. Tört. és Rég. Társulat kta 1915-ben 241; aj. 103, 107, 136. —i Városi kt. 1915-ben 240, 241.
- Tenkegörsbedi nkt. 269.
- Ternyei Elek aj. 141.
- Teschen 180.
- Teszléry Károly 268.
- Teza Emilio ford. 91, 185.
- Thallóczy Lajos aj. 108, 135, 141; fordítás 198.
- Thaly Kálmán fordítás 79, 198.
- Tharaud Jérôme ford. 185.
- Thewrewk Árpád fordítás 198.
- Thorni Korvin-Kodex 253.
- Thuránszky Ádám hagyatéka a M. N. Múzeum ktában 109, 110, 138. — György, Rafael és Simon cle 110, 138. — Károly, László és Pál nemesi bizonyítványa 110, 139.
- Tinayre Marcelle ford. 185.
- Tinódi Sebestyén: «Cronica» (Koloszvár 1544.) 104; fordítás 198.
- Tiskara Sv. Antuna 179.
- Tisza Domokos fordítás 198.
- Tiszaföldvári nkt. 269.
- Tiszafüredi Múzeum- és Kt.-Egylet kta 1915-ben 241.
- Tizedes szakrendszer Belgiumban 118. és I. Dewey alatt is.
- Todoreszku Gyula könyvgyűjtő 201, 203, 208.
- Tokaji nkt. 269.
- Toldy Ferenc 201, 202, 209; ford. 59, 80—82, 185; fordítás 77, 198. — István fordítás 198.
- Tolnai Hugó aj. 141. — Lajos fordítás 32, 79, 160, 198.
- «Tolnavármegye» szerk. aj. 141.
- Tomán Dezső 267.
- Tomanik Ferenc Sales ford. 82, 83, 185.
- Tompa Mihály fordítás 27, 31, 33—36, 38, 48, 61, 62, 64, 71, 73, 78, 84, 85, 91, 92, 154, 155, 198.
- Toóth Gyula 268.
- Tordai István 268.
- Torday Grail Elise I. Grail Elise a.
- Torelli Filippo di Matteo mimiátor 258. — Giacomo miniátor 258.
- Torkos László fordítás 32, 65, 88, 198.
- Tormay Cecil fordítás 198.
- Tornallyay Zoltán aj. 141.
- Tótfalusi Miklós kny. 94.
- Tóth Béla fordítás 156, 159, 198. — Ede fordítás 38, 62, 69, 79, 198. — Ferenc 268. — Gyula 268. — Kádár Vilmos aj. 141. — Kálmán fordítás 24—26, 31, 34—36, 38, 63, 64, 69, 71—73, 79, 85, 88, 89, 93, 198. — Károly 268. — László fordítás 67, 82, 198. — László aj. 141. — Lőrinc fordítás 31, 61, 77, 198.

- Sándor † 266. — Zoltán aj. 141 ;
irodalmi működése 144.
- Tournai városi kt. 119.
- Tölcséry István hódmezővásárhelyi
kt. igazgató 218, 219.
- Töltényi László fordítás 60, 198.
- Tömörkény István ford. 153, 156, 198.
- Tőrei nkt. 269.
- Törökkanizsai nkt. 269.
- Törökország irodalma a M. N. Mú-
zeumban 12, 13.
- Törs Kálmán fordítás 158, 198.
- Trapezunti cs. és kir. főkonzulátus aj.
141.
- Trassler J. G. 174.
- Trautsch Károly fordítás 65, 198.
- Träger Ernő aj. 141.
- Trencsényi Áll. Felsőleányisk. ig. aj.
108, 109, 135. —i Vmi Múzeum-
egyesület kta 1915-ben 241.
- Tretter Georg ford. 30, 60, 81, 82, 185.
- Treumund G. l. Steinacker Gusztáv.
- Treves Fratelli 177.
- Triebnigg Ella ford. 185.
- Triest 6.
- Trócsányi Zoltán «Heltai Gáspár új-
testamentom fordításáról» 201—210.
- Trozner Lajos 266.
- Trübner & Co. 177.
- «Tudományos Gyűjtemény» 81.
- Tuma Karel ford. 185.
- «Turisták Lapja» 266.
- Turóczi krónikája 147, 160, 161.
- Turóc-Szent-Márton 179. —i könyv-
nyomtató r. t. 179. —i Múzeumi
Tóth Társ. kta 1915-ben 241.
- Turris Zamarija 179.
- «Turul» 106.
- Tübingen 179.
- «Tízgányok végső romlása» 264.
- Udvardy Geiza fordítás 32, 198.
- Ugróczy Kálmánné (özv.) 228.
- Ugron Gábor 20.
- Uhland Ludwig 83.
- Uhrmann Henrik 179.
- «Új Testamentum» 102.
- Ujfalvy Ch. E. (de Mezőkövesd) ford.
185. — Imre «halottas énekei» 104,
135.
- Ujhelyi János (ifj.) 126. — József aj.
141.
- Ujszékelyi nkt. 269.
- Ujszentannai nkt. 269.
- Ujvidék 8, 179. —i R. K. Főgimn. aj.
141.
- Ulászló (I.) m. kir. 11. — (II.) m. kir.
248.
- Ulbach Louis ford. 185.
- Unflek S. 177.
- Unger Ila fordítás 186.
- Ung vm. 267.
- Ungvár 103, 105, 134. —i Áll. Polg.
Leányisk. aj. 141. —i Gyöngyösy
Irod. Társ. aj. 103, 134.
- Uotila O. ford. 185.
- Upsalai Egyet. kt. aj. 246.
- Urai nkt. 269.
- Uray cs. lta 139.
- Urbáncsek Mihály 268.
- Urbánek Fr. A. 179.
- Vachott Imre 85. — Sándor fordítás
30, 35, 36, 38, 61, 62, 72, 78, 84,
85, 198, 199.
- Vác 246, 247; ny. h. 139.
- Váczy János regesztálja az Irodalmi
levelestárat 109; beosztva a M. N.
Múzeum kta 137.
- Vadász Ede aj. 141.
- Vadnai Károly fordítás 158, 160, 199.
- Vaganay Hugues «Les romans de
chevalerie italiens d'inspiration espa-
gnole» 116.
- Vajasdi nkt. 269.
- Vajda János fordítás 38, 62, 65, 66,
79, 84, 85, 88, 199. — Péter
263; fordítás 61, 77, 199.
- Vajdahunyadi Áll. seg. Polg. Leány-
isk. aj. 141.

- Vajticzky E. aj. 247.
 Vágsellyei nkt. 269.
 Vály Nora ford. 185.
 Vámbéry Armin ford. 185.
 Van Camvenbergh 119.
 Ványi Ferenc aj. 141.
 Váradi Antal fordítás 66, 199. — Gyula 267.
 Várady Gábor 14.
 Varga Béla (tinódi) aj. 141. — Ferdinando ford. 153, 185. — Sándor † 268. — Zsigmond debreczeni ktost ref. lelkészképzőintézeti tanárrá választják 215, 216.
 Vargha Damján «A szent Domonkos-rend és a magyar kodexirodalom» 111. — Gyula fordítás 199.
 Varjassy Árpád halála 212.
 Varjú Elemér aj. 141.
 Városi látképgyűjtemény Stockholm-ban 115.
 Varsányi Gyula fordítás 66, 199.
 Vas Gereben 265.
 Vásárhelyi András fordítás 199.
 Vasari 258, 260.
 Vasfi I. Eisler Mór.
 «Vaterland» 263.
 Vautier Guillaume ford. 185.
 Vay Adelino fordítás 153, 199.
 Vécsey Leo ford. 185. — Tamás 18.
 Veit & Comp. 177.
 Velencze 3, 179. —i Biblioteca Nazionale 260.
 Venkei Dénes 268.
 Vér Mátyás fordítás 199.
 Veress István 267.
 Verlag-Comptoir 175, 180.
 Verlag Moderner Belletristik 177.
 Verlagsbureau 177.
 Verlags-Magazin 180.
 Vermes Lajos aj. 141.
 Verocchio 260.
 Verseczi Városi kt. 1915-ben 242.
 Verseghy Ferenc fordítás 34—36, 60, 66, 199.
 Versényi György 155, 199.
 Versis János címerkérő folyamodványa 107, 138.
 Vértesi Arnold fordítás 158, 199.
 Vértesy Gyula fordítás 199. — Jenő 137; aj. 141; halála 132, 133.
 Vespasiano da Bisticci kéziratkereskedő 257.
 «Vestibulum Linguae Latinae» 102.
 Veszelei nkt. 269.
 Vészi József ford. 185, 199.
 Veszprém Egyházmegyei Hatóság aj. 104, 135. — Vmi Múzeum és kt. 1915-ben 242.
 Vetti O. S. ford. 185.
 Vida József fordítás 32, 79, 199.
 «Vidám Ujság» szerk. aj. 141.
 Vidéki könyvtáraink 1915-ben 211—243.
 Vidor Emil I. Kerényi Frigyes.
 Vig Feri I. Kovács Pál.
 Vikár Béla 163.
 Világháború és a belga ktak 118—120. — karrikaturái 118. — könyvészete 117.
 Világos 248.
 Viley John 178.
 Vilimek Jos. R. 179.
 Vilney Anton ford. 59, 86, 87, 185.
 Virág Benedek fordítás 30, 33, 35, 36, 60, 66, 72, 81, 199.
 Vita Deutsches Verlagshaus 173.
 Vitéz János könyvgyűjtő 257.
 Vitkovics Mihály fordítás 29, 30, 47, 48, 60, 67, 82, 199.
 Vladimir-Volnasensky 267.
 Vladislavci nkt. 269.
 Voigt Bernh. Fr. 179.
 Volckmar Friedrich 177.
 Volhynia 267.
 Volkmann H. aj. 108, 135.
 Volosin Agost elad a M. N. Múzeumnak 105.
 Voulliéme Ernst «Neue Inkunabel-Enverkungen der königlichen Bib-

- liothek» 120; segít meghatározni a gyulafejervári Batthyány-Intézet ösnyomtatványait 217.
- Vörösmarty Mihály fordítás 26—30, 34—38, 48, 59—64, 71, 72, 74, 75, 77, 82—84, 88, 92, 93, 199.
- Vörösváry Ferenc «A bpesti Erzsébet Népakadémia ktának új betűsoros könyvjegyzéke» (Budapest 1917) 250—253.
- Vöslau 244.
- Vranya 267.
- Vrchlicky Jaroslav ford. 185.
- Waino Nilo E. ford. 185.
- Wallfisch kt. Aradon 212.
- Wallis A. S. C. ford. 185.
- Wallishausen J. B. 180.
- Walther Hermann 173.
- Warne Frederic & Co 177.
- Waugh Wright Ellis ford. 185.
- Weber Otto 175; ford. 185. — Simon Péter 176.
- Wechsler Ludwig ford. 157, 185, 186.
- Weilheim Adolf ford. 186.
- Weimár 179.
- Weiss Emil aj. 104, 135.
- Weiszfeiler Gyula aj. 141.
- Werneck Joseph ex-librisze 48.
- Werner Emilia 76. — Klára l. Streibig Lipótné.
- Wertheimer Manó aj. 136, 141.
- «Widerlegung des falsch genannten unparteiischen Worts an die Bürger von Ungarn» szerzősége 265, 266.
- Wiedemann E.: «Comitum gloriae» (Pozsony 1646) 104.
- Wien l. Bécs.
- «Wiener Lit. Zeitung» 81.
- Wiener Verlag 180.
- Wigand Georg 177. — Otto 175—177.
- Wilhelmi Richard 173.
- Wilkens és Waidl 175.
- Winiker & Schickardt 174.
- Winkler Anna aj. 141.
- Winterbergné aj. 227.
- Witt Bruno 173.
- Wittmann Carl Friedrich «Dramatische Zweigespräche» 151.
- Wlassics Gyula br. aj. 247. — Tibor br. aj. 247.
- Wolfenbütteli Korvin-kodexek 258.
- Wohl Janka fordítás 32, 80, 199. — Stefánia fordítás 199.
- Wolzogen Ernst v. ford. 158, 186.
- Worswick B. W. ford. 186.
- Worthington R. 178.
- Wurzbach 266.
- Wurzen 180.
- Ybl Miklós 19.
- Yekel Peter ford. 186.
- Yolland Arthur Bakishill 186.
- Záborszky Kálmán 269.
- Zágráb 180. —i Egyetemi kt. 6.
- Zajzoni l. Rab István.
- Zalaegerszegi nkt. 269.
- Zalár József fordítás 32, 35, 36, 63, 79, 199.
- Zambra Alajos «Corriere d'Ungheria» 116; «Il codice Zichy della Biblioteca comunale di Budapest» 116, 117; «Incunaboli di origine italiana nella biblioteca dell'Accademia ungherese delle scienze a Budapest» 116.
- Zamoysky József Julian gr. ford. 186.
- Zanathy Károly fordítás 66, 199.
- Zanutel A. 175.
- Zára 6.
- Zarncke 118.
- Závodszy Levente aj. 141.
- Zdenci-pusztai nkt. 269.
- Zeeghers A. ford. 186.
- Zeidler Julius 177.
- «Zeitschrift für Bücherfreunde» 117, 118.
- Zellner Ernő 266.
- Zempléni Árpád fordítás 199.
- «Zentralblatt für Bibliothekswesen» 118—121, 125, 126.

- Zeörögh Benedek, Márton és Mihály
cle. 110, 138.
- Zerkowitz Sidonie ford. 186.
- Zichy Antal fordítás 61, 199. — Géza gr.
fordítás 32, 41, 64, 66, 199. — kodex
(Budapest Városi kt.) 116, 117. —
Péter gr. fordítás 59, 60, 199.
- Zigány Árpád ford. 186, fordítás 199,
200.
- Zilahi nkt. 269.
- Zilahi Samu 175.
- Zilahy Károly fordítás 200.
- Zmaj Jovanovics Joan ford. 186.
- Zoltán Vilmos ford. 200.
- Zombori Városi ktegyesület 1915-ben
243.
- Zoványi Jenő: «Magyar könyvesház»
95, 98.
- Zrínyi Miklós gr. fordítás 80, 81, 200;
«Oratio» (Bécs 1634) 146—150. —
Péter gr. 146; ford. 186.
- Zürich 180.
- Zsigmond m. kir. 11.
- Zsinka Ferenc aj. 141; irodalmi mű-
ködése 144; kinevezése 132.
- Zsitvaapáti nkt. 269.
- Zsombolyai nkt. 269.
- Zsutai János ford. 200.

BULLETIN
DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE

PUBLIÉE PAR LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI
DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS

DIRECTEUR :

PAUL GULYÁS

SIXIÈME ANNÉE.

(Supplément de la Magyar Könyvszemle, nouvelle série XXV. volume.)

BUDAPEST

ÉDITION DE LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS.

1917.

BULLETIN DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE.

SIXIÈME ANNÉE.

Hungl
392^m (or)

TABLE.

1. ARTICLES DE FONDS.

	Page
LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI du Musée National Hongrois en 1917... ..	13*
BIBLIOTHÈQUE HONGROISE. Contributions au I. vol. de l'ancienne biblio- thèque hongroise de Charles SZABÓ. (Par MM. Zoltán FERENCZI, Etienne HAMAR, Louis KEMÉNY, Jean MELICH et Eugène ZOVÁNYI)	4*
FRAKNÓI WILHELM. Das erste literarische Erzeugnis des Dichters Nikolaus Zrinyi. (Mit einem Textbilde)	15*
GULYÁS PAUL. Les traductions des belles-lettres hongroises dans la Biblio- thèque du Musée National Hongrois. (Dixième et onzième parties)	4*, 15*
NOS BIBLIOTHÈQUES de province en 1915	16*
PANKA CHARLES. Histoire de la Bibliothèque de la Chambre Hongroise des députés	3*
TRÓCSÁNYI ZOLTÁN. Kaspar Heltais Übersetzung des Neuen Testaments	16*
SZÜCSI JOSEF. Die Balkanaufgaben unserer Bibliothek	1*

2. DOCUMENTS INÉDITS.

HELLEBRANT ARPAD. Ungarischer Buchhändlerkatalog aus dem XVIII. Jahrhundert	5*
---	----

3. INDICATEUR OFFICIEL.

BARON ÉMÉRIC de Szalay †	17*
BERICHT über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National- Museums. Juli 1916—März 1917	6*, 18*

4. LITTÉRATURE.

COLLIJN ISAK. Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske planscher in Kungl. Biblioteket. Par G—s	8*
CORNS R. ALBERT and SPARKE ARCHIBALD. A bibliography of unfinished books. Par Paul GULYÁS	8*
D'ANCONA PAOLO. La miniatura fiorentina (secoli XI—XVI.). Par Σ... ..	19*
HORVÁTH ALEXANDER O. P. Aus Vergangenheit und Gegenwart des h. Dominikaner-Ordens. Par Σ... ..	7*

PITTROF PAUL. Geschichte der Raaber Presse. (1728—1850.). Par P. G.	Page 20*
SIPOS KAMILLO. Zur Bibliographie der Nationalitätenfrage. Par PAUL GULYÁS	8*
VÖRÖSVÁRY FRANZ. Der neue alphabetische Katalog der Bibliothek der Budapester Elisabeth Volksakademie. Par PAUL GULYÁS	19*

5. REVUE DES PERIODIQUES HONGROIS.

EGYETEMES PHILOLOGIAI KÖZLÖNY. Année 1916. livr. 6—10.	8*
IRODALOMTÖRTÉNET. Année 1916. livr. 7—11.	9*
IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK. Année 1916. livr. 1—2.	9*
MAGYAR IPARMŰVÉSZET. Année 1916. livr. 1—4.	10*

6. NOTICES.

Charles Kudora †. (P. G.)	10*
Arpad Hellebrants Auszeichnung. (Σ)	10*
Änderung in der Leitung des Oberinspektorats der Museen und Bibliotheken	11*
Une bibliothèque de couvent sur l'île des lapins (d'après Paul GULYÁS)	11*
Josef Hajnóczy's Werke. (Johann HAJNÓCI)	12*
Ladislav v. Fejérpatakys Ehrung	20*
Auszeichnung	20*
G. T. B. ? (Coloman de SZILY)	20*
Vaterländische Literatur der Slovenen. (Johann MELICH)	21*
Neuerer Ausweis über Volksbibliothekare im Kriegsdienste	21*

*

CHANGEMENTS dans l'état des imprimeries hongroises du 1. janvier 1916 au 30. avril 1917	12*
---	-----

Josef Szűcs: Die Balkanaufgaben unserer Bibliothek. (Ss. 1—13.)

Die blutigen Lehren des Weltkrieges scheinen die vielbesprochene, jedoch äusserst wenig geförderte Mission Ungarns auf dem Balkan in das richtige Geleise zu bringen. Die Errichtung des Ungarischen Wissenschaftlichen Institutes in Konstantinopel, die Reorganisation der orientalischen Kommission der Ung. Akademie der Wissenschaften, die Agitation um die Errichtung balkanischer Lehrstühle an den Universitäten und der Plan einer Balkan-Hochschule in Szeged, sind alle Vorzeichen einer neuen Epoche. Um aber wahre Resultate auf diesem Gebiete zu erreichen, ist es unbedingt notwendig, dass wir das Studium der Literaturen unserer östlichen Nachbarn mittels unserer Bibliotheken ermöglichen. Heutzutage kann man sogar in der Hauptstadt nur mit der grössten Not böhmische, kroatische, walachische oder bulgarische Bücher auftreiben.

Diesem Übel muss tunlichst rasch abgeholfen werden, und zwar mittels unserer Bibliothek, da einesteils unsere Sammlung zur National-Bibliothek ausgestaltet werden soll, andernteils aber wir schon jetzt die Literatur der im Gebiete Ungarns lebenden Nationalitäten möglichst vollständig aufgesammelt und die auf Ungarn bezügliche ausländische Literatur in dem Masse zusammengebracht haben, in dem es unsere beschränkten Mittel ermöglichten.

Diese neue, in grösserem Maszstabe auszuführende Aktion müsste unserer geographischen Lage gemäss in drei Hauptrichtungen begonnen werden: in westlicher, nördlicher und südlicher Richtung. Gegen Westen wäre unsere spezielle Aufgabe, das intensive Sammeln der österreichischen und italienischen Literatur. Die seit Jahrhunderten andauernden politischen und wirtschaftlichen Beziehungen mit Österreich verleihen fast jedem cisleithanischen Presserzeugnisse ungarische Beziehungen, während die Gemeinschaft der Adria und die irredentistische Bewegung viele Druckwerke Italiens unentbehrlich machen. Gegen Norden ist das Aufsammeln der böhmischen, polnischen, kleinrussischen und russischen Literaturen von eminenter Wichtigkeit, nicht nur wegen den vielen historischen Beziehungen, die unsere Vergangenheit mit der Böhmens und Polens aufzuweisen hat, sondern auch wegen gegenwärtiger wirtschaftlicher und politisch-literarischer Bewegungen.

Die weitaus wichtigste Aufgabe ist aber die südliche, oder viel besser gesagt, die balkanische Aktion. Die historische Vergangenheit verknüpft unser Vaterland mit so mannigfaltigen Fäden mit dem Balkan, dass es schier unmöglich ist, eine ungarische Geschichte zu schreiben ohne Kenntnis des Balkans, sowie die Entwicklung der Balkanvölker unerklärt bleibt ohne die Aufdeckung des ungarischen Einflusses.

Unsere Bibliothek hat schon bis jetzt sehr viele Balcanica erworben.

Diese ihre Tätigkeit soll aber eine erhebliche Erweiterung erfahren. Wir sollten möglichst alle mit dem Balkan und den Balkanvölkern sich beschäftigenden Werke und sehr viele Erzeugnisse der Balkanpresse erwerben. Die Grenzen der Vollständigkeit müssten je nach der Bedeutung unserer historischen und aktuell-politischen Beziehungen gegenüber jedem Balkanvolke verschieden abgestuft werden.

In erster Linie werden die Presserzeugnisse der Länder Kroatien-Slavonien und Dalmatien zu berücksichtigen sein, und zwar in jenem vollen Masse, wie dies für Ungarn im engeren Sinne mittels der Pflichtexemplare ermöglicht wird. Die einzige Beschränkung auf diesem Gebiete bestände darin, dass man unveränderte Neuauflagen schon vorhandener Bücher unberücksichtigt liesse. Die Jahresproduktion dieser Länder belief sich vor dem Kriege auf etwa 1200 Bände, 130 Zeitschriften und 80 Zeitungen. Wegen den vielen Beziehungen der Pressen von Prag, Graz, Laibach und Triest zur kroatischen Literatur, scheint ein zwar etwas begrenzteres Sammeln ihrer Erzeugnisse ebenfalls erwünscht.

Die vierhundertjährige ungarische Beherrschung Bosniens, die seit der Okkupation rechtlich neu belebt wurde, macht es zu unserer Pflicht, dass wir die Bosnensica in gleichem Masse berücksichtigen, als die Kroatica. Die Presserzeugnisse Bosniens beliefen sich vor dem Kriege auf 100 Bücher, 30 Zeitschriften und 10 Zeitungen pro Jahr.

Serbiens Bücherproduktion verdient ebenfalls unsere grösste Aufmerksamkeit. Vollständigkeit auf diesem Gebiete hiesse zu weit zu gehen, jedoch müssten wir wenigstens die wirtschaftlichen, historischen und philologischen Publikationen, sowie die Propagandaschriften und die Tagespresse berücksichtigen.

Die Errichtung einer albanischen Büchersammlung im Rahmen unserer Bibliothek wäre ebenfalls erwünscht.

Die Geschichte Ostungarns, insbesondere Siebenbürgens wäre ohne Kenntnis der Verhältnisse Rumäniens unverständlich, eine beträchtliche Anzahl unserer Mitbürger lebt in kultureller Gemeinschaft mit Rumänien, diese rumänische Kultur ihrerseits ist auf unserem Boden entsprossen, endlich richteten sich die neueren nationalen Ansprüche Rumäniens gegen die Integrität Ungarns, alldas motiviert vollständig das Sammeln der walachischen Literaturprodukte. Die beim Sammeln der walachischen Presserzeugnisse zu beachtenden Gesichtspunkte wären dieselben, die wir bei der serbischen Literatur angedeutet haben und die Zahl des jährlichen Zuwachses auf diesem Gebiete würde derselben der Serbica gleichkommen.

Die tiefgehende Sympathie, welche sich zwischen Ungarn und Bulgarien in den letzten Jahrzehnten ausgebildet hatte, sowie der Umstand, dass das Gedeihen und Aufblühen Bulgariens ein Eckstein unserer Balkanpolitik ist, machen es zu unserer Pflicht, dass wir die Literatur unserer bulgarischen Bundesgenossen in grösserem Masstabe aufzusammeln trachten. Es dürften etwa 20 Tagesblätter und Zeitschriften, sowie ungefähr 200 Bücher jährlich von diesem Gebiete uns zufließen.

Griechenland und die Türkei interessieren uns besonders wegen ihrer

geschichtlichen Vergangenheit. Während alles auf die byzantinische Vergangenheit Bezügliche möglichst vollständig gesammelt werden sollte, können wir uns beim modernen Griechenland auf das unumgänglich Nötige beschränken. Jedoch sollten wir alle auf Saloniki und auf den Athosberg bezügliche Werke erwerben.

Mit gleicher Vollständigkeit sollten wir die historischen Quellen der Türkei und ihre pragmatischen Bearbeitungen sammeln. Von der heutigen Türkei sollten bloss die Literaturerzeugnisse der türkisch-moslemischen Glaubensbestrebungen, sowie die auf Konstantinopel und die Dardanellen bezüglichen Publikationen tunlichst vollständig gesammelt werden.

Nach Beendigung des Weltkrieges wird in ganz Europa eine fieberhafte Tätigkeit eintreten. Jede Nation wird bestrebt sein, die neuen Verhältnisse im eigenen Interesse auszunützen. Aus diesem Wettbewerb darf unser Vaterland ebenfalls nicht ausbleiben, wenn es nicht politisch und wirtschaftlich untergehen will. Auf den Wettbewerb müssen wir uns aber rüsten, und zwar in erster Linie mit den Waffen des Wissens. Diese wissenschaftliche Ausrüstung kann aber nur mittels einer Balkanbibliothek erstrebt werden, wie wir sie im Rahmen der SZÉCHÉNYI-Bibliothek ausgestaltet zu sehen wünschen.

Charles PANKA: Histoire de la Bibliothèque de la Chambre hongroise des députés. (Pp. 14—22.)

La Bibliothèque de la Chambre hongroise des députés fut fondée en 1866. En mai 1866 la Chambre a voté 1000 Florins pour l'acquisition des codes, des écrits parlementaires et des publications de statistique, mais elle n'a délégué qu'en mars 1867 un comité spécial pour rédiger le plan d'une bibliothèque. On n'a aucune nouvelle sur la première activité du comité.

Le 8 décembre 1868 la Chambre accepta ses nouvelles règlements, dont le paragraphe 215 traite de l'érection d'une bibliothèque spéciale destinée à l'usage des députés. Toutefois faute de local convenable, la bibliothèque ne put encore longtemps se constituer. Enfin en 1870 le comité de bibliothèque présenta ses premières propositions à la Chambre. Le comité demanda un crédit mensuel de 500 florins pour l'acquisition des livres et le louage d'une salle de bibliothèque dans le palais du Musée National. La chambre vota ces propositions le 27 juillet 1870 et la bibliothèque put enfin se constituer.

La bibliothèque encore modeste s'accrut en 1872 par la collection du feu Ignace GHYCZY, offerte par les enfants du défunt à la Chambre des députés. Cette fondation généreuse augmenta tout d'un coup de 14.500 volumes les fonds de la bibliothèque. En 1876 le comité économique de la chambre proposa la réduction du budget de la bibliothèque, mais cette proposition, motivée par l'état précaire des finances, ne fut point votée. La bibliothèque installée dès 1873 dans des armoires distribués un peu partout dans les locaux accessoires de la Chambre, reçut en 1883 une salle spéciale reconstruite dans ce but. L'année suivante 1356 oeuvres sur l'économie rurale,

provenant de la Bibliothèque GHYCY, furent remises à la Société Hongroise Agricole. En 1892 on remania le règlement des prêts de livres et on fixa le budget annuel des acquisitions à 5400 florins. En 1893 parut le premier catalogue complet de la bibliothèque, rédigé par M. Béla KÜFFER. En 1901 la bibliothèque faillit de périr. Le tuyau du poêle de la salle de bibliothèque creva le 4 janvier et les flammes, heureusement bientôt localisées détruisirent une partie considérable des volumes. La société d'assurance versa une somme de 8229¹⁰ cour. à titre d'indemnité.

En 1902 la bibliothèque composée alors de 45.603 volumes s'installa dans les locaux somptueux qui lui furent ménagés dans le nouveau palais des deux Chambres. Malheureusement ces locaux furent bientôt insuffisants surtout à cause de l'ordre alphabétique suivi dans l'arrangement des livres. On dut donc recourir en 1910 au système de magasin proposé dès 1906 par M. le bibliothécaire Aron FÜLÖP.

En 1913 le nombre total des volumes de la bibliothèque s'éleva à 80.886. Le nombre des acquisitions nouvelles de cette année furent 3056 volumes. 170 députés et plusieurs autres lecteurs autorisés par le président de la Chambre prêtèrent 1257 volumes et lurent 6285 volumes sur place. Le budget présent de la bibliothèque s'élève à 16.000 cour. pour les acquisitions et 10.000 cour. pour les reliures.

Paul GULYÁS: Les traductions de belles-lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Dixième partie. Pp. 23—93.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 618 à 655. Elle embrasse les anthologies allemandes de Maximilien FARKAS, Elisa GRAIL-TORDAL, August GREGUSS, D. HÄCK, Adolphe HANDMANN, G. W. HENNING, Charles HORSCHETZKY, Alexandre JOANOVICH, C. M. KERTBENY, Hedwige LACHMANN, Jules LECHNER, Jean MAILÁTH, S. MÁRKUS, Gabriel MÁTRAY, Henri MELAS, Jules NORDHEIM, Étienne PONGRÁCZ, Paul SELIGER, Gustave STEINACKER, François TOLDY, François TOMANIK, VASFI et BENKŐ, Anton VILNEY, les anthologies italiennes de Marc-Antoine CANINI, Sylvien GIGANTE, François SIROLA et Émile TÉZA, l'anthologie serbe de Blagoje BRANCICS, l'anthologie slovaque de Joseph MARGÓCSY et l'anthologie volapuk de Paul MADARASSY.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 94—98.)

Contributions au I. volume de l'Ancienne Bibliothèque Hongroise de Charles SZABÓ communiquées par MM. Zoltán FERENCZI, Étienne HAMAR, Louis KEMÉNY, Jean MELICH et Eugène ZOVÁNYI.

DOCUMENTS INÉDITS.

Arpad HELLEBRANT: Ungarischer Buchhändler-Katalog aus dem XVIII. Jahrhundert. (Ss. 99—102.)

Der hier mitgeteilte Einblattdruck befindet sich in einem Sammelband der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Dieser Buchhändler-Katalog wurde wahrscheinlich in Debreczen gedruckt, und zwar nach dem Jahre 1761. Da im Verzeichnis die Verlagswerke des Buchhändlers MARGITAI besonders stark vertreten sind, scheint es höchst wahrscheinlich, dass es im Auftrage dieser Firma hergestellt wurde.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im dritten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 103—107.)

Neuerwerbungen der Druckwerke-Abteilung: Pflichtexemplare 1951 St., Geschenke 154 St., Ankauf 198 St., amtliche Ausgaben 2 St., insgesamt 2305 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 6696 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1455'99 K, 87'10 Mark und 36 Francs. Im Lesesaal benützten 1624 Personen 4176 Bde. Ausgeliehen wurden an 631 Personen 1531 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1110 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 319 Werke in 458 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 90 Sendungen ein, von daselbst wurden 1004 Briefe abgesendet, darunter 299 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI: 1897 wurde keine einzige Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Die als Stiftung zugeflossene Bücherei des verstorbenen Freiherrn Franz RÉVAY, sowie die angekaufte Sammlung weil. Josef SZINNYEI's konnten in diesem Zeitraum während der Nachmittagsstunden aufgearbeitet werden. Die Révaysche Bibliothek enthält 44 St. kleinere Druckwerke, 2021 Werke in 4054 Bden, 9 St. alte ungarische Drucke. Von den Werken nach 1711 erwiesen sich als Duplikate 195 Werke in 296 Bden. Ausserdem wurden der Zeitungs-bibliothek 32 St., der Handschriften-Abteilung 8 St. Manuskripte und 24 Briefe, und dem Archiv 121 St. Schriften überwiesen. Von der Szinnyeischen Sammlung konnten unserer Bibliothek einverleibt werden: 1 St. alter ungarischer Druck, 836 Werke in 1251 Bden, 1096 kleinere Druckwerke, 497 St. Erzeugnisse der Volksliteratur, 238 St. ungarische Bücherpreislisten, 719 St. Theaterzettel, 141 St. Speisekarten und Einladungen, 441 St. Programme, 189 St. Schwarzkünstler- und Circusanzeigen, 1 Bündel Pränumerations-Einladungen, 1 Bündel Familien-Anzeigen, 90 St. diverse Drucke. Ausserdem wurden der Zeitungs-bibliothek 100 Zeitungs-bände und 1500 einzelne Nummern, der Handschriften-Abteilung und dem Archive 368 St. Schriften des Mittelalters und

der neueren Zeit, 333 St. Schriften von 1848/49, 679 St. Proklamationen aus 1848/49, 64 Bündel Partezettel, 49 St. Flugschriften, 8 Bündel Autoren-Biographien, 866 St. Literaturbriefe, 175 St. eigenhändige Manuskripte SZINNYEI's und 283 St. Manuskripte verschiedenen Inhalts.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 135 Jahrgänge in 21.864 Nummern als Pflichtexemplare, 1 Jahrgang in 1105 Nummern als Geschenk, 4705 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen, 46 Jahrgänge in 668 Nummern durch Ankauf; insgesamt also 182 Jahrgänge in 27.942 Nummern. Auf Ankauf wurden 57'10 K verausgabt. Im Lesesaal benützten 280 Personen 719 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 36 Personen 136 Bde. Revidiert wurden 222 Jahrgänge in 11.663 Nummern, katalogisiert 260 Jahrgänge, gebunden 221 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 3 Literaturbriefe; Geschenke: 1 Literaturbrief und 1 Analekta; insgesamt 5 St. Auf Ankäufe wurden 10 Mk zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 51 Personen 157 Bde, 175 Briefe und 2 Analekta; verliehen wurden 10 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 33 St., im Schenkungswege 24 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 122 St.; insgesamt 169 St. Auf Ankäufe wurden 49 K verausgabt. Von den Neuerwerbungen entfallen 25 St. auf das Mittelalter, 122 St. auf die neuere Zeit, 5 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 1 St. auf die Innungsschriften, und 9 St. auf die Sammlung von 1848/49. Benützt wurden von 46 Personen 6663 St.; auswärts verliehen wurden 7 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 8285 St., wovon 1565 St. als amtliche Sendungen, 4358 St. durch Ankauf und 2362 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 134'79 K, 2910'30 M, 469'80 Frcs und 142'73 holl. Gulden verwendet.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National Museums im letzten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 108—110.)

Neuerwerbungen der Druckwerke-Abteilung: Pflichtexemplare 1728 St., Geschenke 156 St., Ankauf 320 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 4 St., insgesamt 2208 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 3818 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugeflossen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2068'23 K, 65'95 Mark und 80'90 holl. Guld. Im Lesesaal benützten 4477 Personen 10.786 Bde. Ausgeliehen wurden an 659 Personen 1379 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1738 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 612 Werke in 762 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 602 Sendungen ein, von daselbst wurden 932 Briefe abgesendet, darunter 442 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XLI. 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 77 Jahrgänge in 18.645 Nummern als Pflichtexemplare, 1 Jahrgang in 497 Nummern als Geschenk, 1 Nummer aus der Druckwerke-Abteilung überwiesen und 27 Nummern als käuf-

liche Erwerbungen, insgesamt also 78 Jahrgänge in 19.180 Nummern. Auf Ankauf wurden verausgabt 3 K. Im Lesesaal benützten 403 Personen 1205 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 53 Personen 174 Bde. Revidiert wurden 77 Jahrgänge in 14.595 Nummern. Gebunden wurden 137 Bde.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankäufe: 7 Musikalien-Handschriften, 7 Literaturbriefe, 4 Photographien; Geschenke: 2 neuzeitige Handschriften, insgesamt 20 St. Im verfloßenen Quartal benützen 63 Personen 123 Bde, 349 Briefe und 4 Photographien; verliehen wurden 4 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 65 St., im Schenkungswege 7 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 194 St.; aus einer Legation 8 St. und eine Kiste voll neuzeitiger Handschriften und Druckwerke. Auf Ankäufe wurden 456 K verwendet. Die bei der Übernahme der Legation des in Lemberg verbliebenen Adam THURANSZKY entstandene Kosten beliefen sich auf 244 K. Von den Neuerwerbungen entfallen 3 St. auf das Mittelalter, 66 St. und ein Paket auf die neuere Zeit, 3 St. auf die Sammlung der 1848-er Revolution und 8 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe. Benützt wurden von 102 Personen 12.945 Stücke; auswärts verliehen wurden 155 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 7245 St., wovon 3073 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 2628 St. durch Ankauf und 1544 St. im Schenkungswege zugefloßen sind. Auf Ankäufe wurden 3274'55 K, 1856'91 Mk., 1714'25 Francs und 396'45 holl. Guld. verwendet. Die ganze Sammlung belief sich am Jahresende auf 86.646 St., nebst einer stattlichen Menge von Zeitungsausschnitten.

LITTÉRATURE.

(Pp. 111—115.)

1. Alexander HORVÁTH O. P. (Aus Vergangenheit und Gegenwart des h. Dominikaner-Ordens.) Budapest, 1916. Die vornehm ausgestattete Jubilarschrift gibt ein anschauliches Bild der mannigfaltigen Tätigkeit des um die Kirche und Ungarns kulturelle Vergangenheit gleich hochverdienten Predigerordens. Die Artikel wurden grösstenteils von Ordensbrüdern verfasst, jedoch lieferten auch Externe einzelne Beiträge. So stammt der uns zunächst interessierende Aufsatz über den *Dominikanerorden und die ungarische Kodex-Literatur* aus der Feder des Cisterziensers Damianus VARGHA, eines der besten Kenner unserer mittelalterlichen Literatur. VARGHA liefert eine erschöpfende Zusammenstellung jener ungarischen Kodices, die unbedingt oder höchstwahrscheinlich dominikanischen Ursprungs sind, bespricht die auf die Kopisten und den Entstehungsort bezüglichen Data, verweist auf das Verhältnis dieser Handschriften zu einander, ermittelt ihre Quellen und stellt sie somit in die literarischen Strömungen des Mittelalters. Seine Ausführungen werden von zahlreichen Facsimiles belebt. Der zweite, unsere Zeitschrift interessierende Aufsatz: *Beiträge zur Liturgie des Dominikanerordens und zu den einschlägigen Handschriften der Batthyány-Bibliothek in Gyulafejérvár*, hat den Dominikaner-

priester Kornelius BÖLE zum Verfasser. In diesem lehrreichen Aufsätze finden wir die kurze Beschreibung zweier ungarländischen Messbücher, eines *Antiphonale nocturnum* und eines *Lectionale*, die alle den Einfluss des von HUBERTUS a Romanis verfassten *Correctorium*s aufweisen. Die übrigen 16 Abschnitte behandeln unserer Zeitschrift ferner liegende Gebiete. Es ist zu bedauern, dass weder die literarische Tätigkeit der ungarischen Ordensbrüder, noch die in unseren Bibliotheken vorhandenen Manuskripte und Druckwerke dominikanischen Ursprungs behandelt worden sind. (2). — 2. ALBERT R. CORNS and Archibald SPARKE: A bibliography of unfinished books in the english language London, 1915. Ein in bibliographischer und bibliothekstechnischer Hinsicht gleich nützliches Handbuch, das in schöner Ausstattung etwa 2000 englische Werke aufführt, welche aus irgend einem Grunde unvollendet blieben. Über die Vollständigkeit des Materials können wir kein Urteil fällen, eine Bemerkung können wir jedoch nicht unterdrücken. Die Quellen des Bearbeiters werden in so sehr gekürzter Form angegeben, dass ein Quellenausweis mit vollständigen Titeln sehr erwünscht gewesen wäre. (PAUL GULYÁS.) — 3. KAMILLO SIPOS de Lécfalva: (Zur Bibliographie der Nationalitätenfrage. I. Bd. Allgemeiner Teil.) Kolozsvár, 1915. Dieser erste Teil der auf fünf Bände berechneten Zusammenstellung enthält in alphabetischer Ordnung etwa 5000 Bücher- und Aufsatztitel, die jedoch nicht nur die Nationalitätenfrage im allgemeinen, sondern auch einzelne Volksstämme und Nationalitäten behandeln. Unter letzteren sind auch die walachischen, alldutschen und pangermanistischen Bestrebungen vielfach vertreten, die doch jede für sich einen Band der ganzen Reihe erfüllen sollen. Dieses eigentümliche Verfahren wird seitens des Verfassers damit motiviert, dass er in diesen Fragen schon vor dem Erscheinen der weiteren Bände seinen Lesern Aufschluss bieten wollte. Der V. Band wird einen allgemeinen Sachregister des Werkes enthalten und wird somit den Schlüssel dazu bilden, denn bei der rein alphabetischen Einrichtung der einzelnen Bände ist die Orientierung ungemein erschwert. Es wurde vom Verfasser weder Vollständigkeit, noch einheitliche Bearbeitung des gebotenen Materials angestrebt, ein gewiss bequemer Standpunkt, der jeder Kritik vorbeugt. (PAUL GULYÁS.) — 4. ISAK COLLIJN: Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske planscher in kung. Biblioteket. Stockholm, 1915. Musterhafte Bearbeitung des aus 187 Stücke bestehenden Sammlung von Städteansichten und Plänen des schwedischen Staatskanzlers Gabriel de la GARDIE. Wir führen alle aus Ungarn stammenden Ansichten an. Aus der einschlägigen Literatur wird auch BUBICS' ungarisches Katalogenwerk zitiert, jedoch mit grammatisch fehlerhaft gekürztem Titel. (G—s.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Egyetemes Philologiai Közlöny. (Revue générale de philologie.) Année 1916, 6—7. livraisons. ÁRPÁD HELLEBRANT: La littérature philologique hongroise en 1915. (Bibliographie méthodique comprenant 1703 titres.) — 8—9. livraisons. JULES NÉMETH: Monuments authentiques de l'écriture entaillée hongroise.

(Critique peu favorable de l'ouvrage monumental de M. Jules SEBESTYÉN.) — 10. livraison. Jules SEBESTYÉN: Réplique à Jules Németh. (Remarques polémiques sur la critique précitée, suivies de la réponse de M. NÉMETH.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) *Année 1916, 7—8. livraisons.* Louis VELLEDETS: Les *Bölkversek* d'Aloyse Szentmiklóssy. (Ouvrage polémique dirigé contre François KAZINCZY et Joseph BAJZA, paru à Pest en 1830 et devenu extrêmement rare. Aucune des grandes bibliothèques de Budapest ne possède l'opuscule qui se trouve dans la Bibliothèque SOMOGYI de Szeged sous la cote H. e. 2695.) — 9—10. livraisons. Guillaume TOLNAI: Sur les éditions de Zrinyi de 1852 et de 1853. (De l'édition des œuvres du comte Nicolas ZRINYI parue dans la *Nouvelle Bibliothèque Nationale* il y a des exemplaires extrêmement rares datés de 1852, tandis que les exemplaires communs portent la date de 1853. Un article de Sigismond KEMÉNY paru dans le *Pesti Napló* de 1853 débrouille cette circonstance singulière. Pendant l'impression du volume Gabriel KAZINCZY découvrit quelques œuvres de ZRINYI jusqu'alors inconnues que les éditeurs ont incorporées dans le volume définitif daté de 1853. Le manuscrit d'où KAZINCZY avait tiré ses contributions se trouve dans la Bibliothèque SZÉCHÉNYI sous la cote 412. Quart. Hung. et y entra comme don de Mme BONIS, née Charlotte POGÁNY.) — Didier WALLENTINY: Un drame scolaire inconnu des Jésuites. (Le comte Ladislav RÁKÓCZY parle dans son *Journal inédit* d'un drame scolaire sur la prise de Murány représenté chez les Pères Jésuites de Kassa le 6 août 1656. Ce serait la plus ancienne rédaction poétique d'un thème historique devenu plus tard très répandu dans la poésie hongroise.)

Irodalomtörténeti közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) *Année 1916, 1. livraison.* Louis DÉZSI: Description de nos anciens chansonniers. (Le manuscrit KUÚN copié de 1621 à 1647 par Michel NAGY et Pierre CSATÁRY, aujourd'hui dans la bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences sous la cote «M. Cod. kis 8-drét 6. szám». Description bibliographique très soignée, mivie des textes tirés du manuscrit.) — Gérard GORZÓ: Les manuscrits de Bessenyei de la Bibliothèque Ráday. (Le Bibliothèque Ráday possède quatre manuscrits relatifs à Georges de BESSENYEI. Un mémoire sans date du poète publié déjà par M. Gerson SZINNYEI, ensuite la *Declaratio Besseneyiana intuitu Agentiarum* écrite en 1774 et publiée ici pour la première fois, enfin la *Tragédie de Buda* qui offre quelques variantes et le *Voyage de Tarimènes* en état fragmentaire.) — Joseph SZÜCSI: Un manuscrit retrouvé de Petőfi. (Polémique contre un article de M. Léopold HUTTKAY, paru dans le *Ország-Világ* [année 1915, livr. 33.] M. Huttkey affirme que les 9 lignes tirées des poésies de PETŐFI qui se trouvent dans le *Magyar Atlasz* de GÖRÖG jadis en possession de Joseph NÉMEDY, régisseur à Kerekdomb, sont holographes. M. SZÜCSI démontre que ces 9 vers forment dans le recueil de PETŐFI deux pièces distinctes, que PETŐFI se trouvait le jour même dont le manuscrit de Kerekdomb est daté à l'hôpital de Zagreb et que l'inscription n'offre rien de commun avec l'écriture du poète.) — 2. livraison. Ladislav NÉGYESY: Il n'y a point de psautier Laskai. (Dans son *Ancienne Bibliothèque*

Hongroise [V. I. No. 843], Charles SZABÓ attribue à Jean LASKAI une traduction des psaumes du roi DAVID parue à Debrecen en 1651. C'est une erreur. La traduction des psaumes en question n'a point de frontispice; mais elle est reliée en un volume avec les prières tirées des méditations de KEGELIUS par Jean LASKAI et publiées à Debrecen en 1651. Le texte du psautier est identique avec la traduction de Albert MOLNÁR de Szenc et dû paraître également à Debrecen en 1651.) — Zoltan FERENCZI: Le chansonnier de Nicolas Petrovay. (Ce manuscrit confectionné en 1671/72 par Nicolas PETROVAY se trouve aujourd'hui dans la bibliothèque du Lycée réformé de Kolozsvár. M. FERENCZI en donne une description très détaillée entremêlée de citations copieuses.) — 1—2. *livraisons*. Arpad HELLEBRANT: Repertorium. (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.)

Magyar Iparművészet (Les arts appliqués hongrois). XIX. année, 1—2. *livraisons* (janvier—février 1916): I. Ladislav SZÖNYI: La bibliothèque du Musée et de l'École des arts appliqués. (L'auteur ne s'occupe que brièvement de la bibliothèque proprement-dite. Il se borne à esquisser l'importance de l'institut dans l'éducation des artistes et livre quelques données statistiques. Ainsi en dix ans la bibliothèque avait 80.000 lecteurs. Elle se compose de 9013 volumes. Après une courte énumération des publications les plus précieuses qui se trouvent dans la bibliothèque, l'auteur traite des richesses photographiques de l'institut. Les photographies conservées en 400 boîtes sont groupées en 12 classes principales. Ces classes se subdivisent en 37 classes secondaires et les classes secondaires se subdivisent en 340 sections. Des classes principales l'auteur passe en revue celle consacrée aux arts graphiques.) — 3—4. *livraisons* (mars—avril 1916): Ladislav SIKLÓSSY: Coloman et Jules Tichy. (Étude esthétique sur les travaux graphiques des deux artistes. Le plus important des deux frères est Coloman qui exécuta surtout de remarquables illustrations à des contes de fées et des compositions d'ex-libris.)

NOTICES.

(Pp. 122—129.)

Charles Kudora †. L'ancien conservateur de la bibliothèque de l'université de Budapest, Charles KUDORA décéda le 18 décembre 1916. Le défunt ne se piquait point d'être censé savant, mais cherchait à remplir de son mieux ce devoir suprême du bibliothécaire qui consiste dans l'appui avenant des recherches des autres. Son mérite principal fut d'avoir écrit le premier en hongrois une *Bibliothéconomie* et cela dans un temps lorsqu'on fut chez nous encore de l'avis que les bibliothécaires «naissent» comme les poètes. Dans ses loisirs il entreprit la mise en ordre de plusieurs bibliothèques de province et devança par là l'activité de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques. Lors de sa retraite en 1915, après 40 ans de service, il reçut le titre de conseiller royal. Sa mémoire vénérée nous sera toujours chère. (P. G.)

Arpad Hellebrants Auszeichnung. Seine kais. und apost. königliche

Majestät verliehen Herrn Arpad HELLEBRANT, Bibliothekar der Ung. Akademie der Wissenschaften, den Titel eines kgl. Rates. Diese Auszeichnung traf einen der hervorragendsten Repräsentanten der ungarischen Bibliothekskunde und Bibliographie, und zwar anlässlich eines vierzigjährigen Dienstes an der Ung. Akademie der Wissenschaften. Wir ehren in ihm einen unserer ältesten Mitarbeiter, der uns seit 1876 sehr viele Beiträge lieferte. Seine grossartige bibliographische Tätigkeit wurde in unserer Zeitschrift mehrmals gewürdigt. Der Reichtum und die Zuverlässigkeit seiner bibliographischen Arbeiten ist jedem Forscher auf dem Gebiete der Philologie, der Pädagogik und der Geschichte hinlänglich bekannt. Wir schliessen mit dem Wunsche, dass er seine Tätigkeit auf diesem Gebiete noch viele Jahre hindurch mit ungebrochener Arbeitskraft entfalten könne. (Σ.)

Änderung in der Leitung des Oberinspektorats der Museen und Bibliotheken. Seine Majestät geruhte die Abdikation des Herrn Bischofs Wilhelm FRANKÓI von der Würde des Oberinspektors der Museen und Bibliotheken anzunehmen und ihm für seine langjährige Tätigkeit auf diesem Gebiete die allerhöchste Anerkennung auszudrücken. Herr FRANKÓI bekleidete diese Würde fast zwei Jahrzehnte hindurch und erwarb sich um die Hebung und fachgemässe Ausgestaltung der Museen und Bibliotheken der Provinz unvergängliche Verdienste. Zu seinem Nachfolger wurde Herr Dr. Remigius BÉKEFI, Abt der ungarischen Cistercienser ernannt, der als einer der ausgezeichnetsten und unermülichsten Forscher der ungarischen Kulturgeschichte besonders dazu berufen ist, dass er den Entwicklungsgang jener Institute lenke, welche die Denkmäler unserer Kultur bewahren und der Gegenwart zugänglich machen. Auch Freiherr Emerich von SZALAY trat aus Gesundheitsrücksichten von der Stellvertretung des Oberinspektors zurück, seine Würde wurde Herrn kgl. Rat Josef MIHALIK, dem bewährten vortragenden Inspektor, anvertraut.

Une bibliothèque de couvent sur l'île des lapins. D'après une conférence de M. Paul GULYÁS à l'Académie St.-Étienne, parue dans la *Katholikus Szemle*. Sur l'île des lapins, aujourd'hui l'île de la bienheureuse Marguerite, se trouvait au Moyen-Age un monastère très étendu des soeurs dominicaines. Plusieurs vestiges de leur riche bibliothèque hongroise nous sont parvenus, pour la plupart des copies de la soeur LÉA de Ráskó. La bibliothèque florissait surtout dans le premier quart du XVI. siècle et fut un des centres de la littérature hongroise, probablement bannie de la collection somptueuse du roi MATHIAS Corvinus. Sur la vie intérieure de cette bibliothèque de couvent nous n'avons point de documents directs, mais l'uniformité qui régnait dans les maisons différentes du même ordre nous permet de former une idée assez juste sur son activité d'après les règles encore existantes d'autres couvents de dominicaines. Les règles construites par le général HUMBERTUS a Romanis et acceptées successivement par les couvents de Bâle, de Noremberg etc., durent être en vigueur aussi dans la maison de l'île des lapins. L'auteur trace d'après ces règles, publiées dans l'année 1884 du *Zentralblatt für Bibliothekswesen*, le fonctionnement de la bibliothèque où travaillait l'infatigable soeur LÉA.

Josef Hajnóczy's Werke. Im Anschluss an das Ergebnis der Forschungen Emerich MOLNÁR's und Stephan HARSÁNYI's wird klargelegt, dass die 1792 erschienene Flugschrift über *Intoleranz des katholischen Klerus gegen die ungarischen Protestanten*, die mit dem *Manch-Hermäon* in vielfachem Zusammenhang steht, ebenfalls fälschlich dem HAJNÓCZY zugeschrieben wurde. Diese rührt vielmehr von Johann MOLNÁR, dem Verfasser des *Manch-Hermäon* her. Auch das ungarische Pamphlet: *Az igaz hazafi* wird von RIBÁRY-MANGOLD, jedoch ohne irgend eine Beweisführung, dem HAJNÓCZY zugeschrieben. Géza PETRIK und Josef SZINNYEI d. ä. halten dagegen Sigmund OSWALD für den Verfasser. Die pathetische Stoffbehandlung dieser Flugschrift ist gegen die Autorschaft HAJNÓCZYS. Somit können wir weiterhin nur jene fünf Werke dem HAJNÓCZY zuschreiben, welche Wilhelm FRANKÓI laut eigenhändigen Aufzeichnungen HAJNÓCZYS als seine Geisteswerke angeführt hat.

(Johann HAJNÓCZY.)

CHANGEMENTS DANS L'ÉTAT DES IMPRIMERIES HONGROISES
DU 1. JANVIER 1916 AU 30 AVRIL 1917.

(P. 130.)

Explication des signes : *imprimeries non avisées officiellement ; **imprimeries dissoutes.

La bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1916.
(Pp. 130—145).

L'événement le plus remarquable de l'année 1916 fut la retraite de M. le baron Émeric de SZALAY, directeur du Musée National Hongrois. L'administration générale de l'institut fut confiée à M. le dr. Ladislav FEJÉRPATAKY, directeur de la bibliothèque. M. le dr. Jules SEBESTYÉN fut nommé directeur et M. le dr. Jean MELICH reçut le titre et caractère de directeur. La direction du département des manuscrits fut confiée à M. SEBESTYÉN, chargé en même temps avec l'organisation d'un département de folk-lore, tandis que M. MELICH fut mis à la tête du département des imprimés. L'administration générale de la bibliothèque échut à M. FEJÉRPATAKY. M. le conservateur Paul GULYÁS, après un service plein de mérite de près de 18 ans, fut nommé second référent de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques, Mlle dr. Marie HOFFMANN, conservateur adjoint titulaire entra dans le cadre des conservateurs adjoints gagés, Mlle dr. Vucosava PÁNYI et M. le dr. François ZSINKA surnuméraires furent nommés conservateurs adjoints titulaires, M. le conservateur adjoint titulaire Michel MUNKÁCSY, après cinq années de service, fut nommé à la Bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences. — La bibliothèque essuya une perte douloureuse par la mort prématurée du conservateur en chef dr. Eugène VÉRTESY, attaché au département des manuscrits, qui compta parmi les plus remarquables historiens de notre littérature. M. le conservateur dr. Ladislav SZABÓ continua son service militaire. La direction de la *Magyar Könyvszemle*, organe officiel de la bibliothèque, fut laissée dans les mains de M. Paul GULYÁS, avec le concours de M. Jean MELICH.

Nombre des affaires réglées : 432 ; celui des cartes d'admission : 1920.

Nombre total de l'accroissement dans les cinq départements de la bibliothèque : 181.763 ; lecteurs : 18.994 ; pièces communiquées : 73.494. Sommes dépensées pour les acquisitions : 17.516.88 couronnes, 9863.28 marcs, 3046.50 francs, 766.93 florins hollandais et 22.30 couronnes suédoises.

Voici les données détaillées sur chaque département de la bibliothèque :

1. *Département des imprimés.* Accroissement : Dépôt légal 6675, dons 1003, acquisitions : 933, transférés d'un autre département 9, éditions officielles 2, échanges 6, en tout 8626 articles. Il faut y ajouter 20.429 brochures et pièces volantes reçues en dépôt légal. Sommes allouées pour les acquisitions : 7301.35 couronnes, 844.10 marcs, 80.90 florins hollandais, 36 francs, 8 couronnes suédoises. Accroissement de l'ancienne bibliothèque hongroise : 5 volumes.

Nombre des ouvrages catalogués : 6393 ; des fiches confectionnées : 8251 ; des volumes envoyés au relieur : 2134. La mise en ordre des cartes

géographiques touche à sa fin, celle des bibliothèques du baron François RÉVAY et de Joseph SZINNYEI père fut exécutée pendant les mois d'été.

Le bureau de dépôt légal a reçu 2526 colis d'imprimés et expédié 4675 lettres ou réclamations. Le bureau n'intenta aucun procès contre les imprimeurs manquant à la loi du dépôt légal.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 15.008 ; volumes communiqués : 34.296 ; volumes prêtés à domicile : 5545.

2. *Département des journaux.* Acroissement : Dépôt légal : 88.570, dons : 4322, acquisitions : 889, transférés d'un autre département : 6555, en tout 97.316 articles. Somme allouée à l'acquisition : 10210 couronnes.

Nombre des journaux catalogués : 448 ; numéros collationnés : 97.316 ; volumes reliés : 622.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 1457 ; volumes communiqués : 3514 ; volumes prêtés à domicile : 668.

3. *Département des manuscrits.* Acroissement : Dons : 9, acquisitions : 46, transférés d'un autre département : 1049, en tout 1104 articles. Sommes allouées pour les acquisitions : 1503 couronnes et 18 marcs. Principales acquisitions : les mémoires d'Ernest KOVÁCH de Galsa, commandant hongrois de 1848 et les manuscrits de musique de Michel MOSONYI.

M. le conservateur dr. Joseph BAJZA, occupé jus qu'ici dans le département des manuscrits, fut mis dans le département des imprimés, et le maintien des manuscrits fut confié à M. le conservateur adjoint dr. Joseph HOLUB, autrefois dans le département des chartes. M. le sumuméraire dr. Géza ROHEIM, provisoirement attaché au département des manuscrits, s'occupa de la rédaction d'un catalogue destiné au département de folk-lore en formation. M. le professeur de lycée dr. Jean VÁCZY, provisoirement attaché à la Bibliothèque, confectionna les registres des correspondances littéraires.

Nombre des lecteurs sur place : 212 ; pièces communiquées : 2245 ; manuscrits prêtés au dehors : 24.

4. *Département des chartes.* Acroissement : Dons : 706, legs : 3753, acquisitions : 148, transférés d'un autre département : 3586, dépôts perpétuels : 440, en tout 7331 articles. Somme allouée pour les acquisitions : 1076 couronnes.

Répartition des documents classés dans le fonds du Musée : 30 pièces du moyen-âge ; 3370 pièces des temps modernes ; 663 pièces de l'époque de la révolution de 1848 ; 15 lettres de noblesse ; 2 écrits de corporation ; 20 lettres de faire part ; 6 desseins ; 1 copie moulée d'un sceau du moyen âge et 3444 cachets de cire. Parmi les nouvelles acquisitions nous devons mentionner 2 paquets de documents relatifs à la garde nationale révolutionnaire de Buda, 3 lettres du chancelier Nicolas BETHLEN, un document daté du 31 mars 1848 qui porte la souscription du comte Jean RADEZKY, un parchemin de MARIE THÉRÈSE daté du 23 juin 1775 au sujet de l'érection d'une imprimerie à Vác et 121 chartes relatives à la famille RÉVAY.

Des archives de famille déposées, celles des familles BUGARIN-HORVÁTH, TARÁNYI-OSTERHUBER et KOLOSÝ s'accrurent de plusieurs pièces nouvellement déposées.

Nombre des lecteurs sur place : 238 ; pièces communiquées : 34.442 ; documents prêtés au dehors : 371.

5. *Collection de guerre*. Acroissement : Dons : 9202, acquisitions : 19.584, envois officiels : 7869, en tout 36.655 articles. Sommes allouées pour les acquisitions : 7948'30 couronnes, 8951'18 marcs, 3010'50 francs, 685'83 florins hollandais, et 14'30 couronnes suédoises.

Le rapport se termine par une bibliographie de l'activité littéraire du personnel.

WILHELM FRANKÓI: Das erste literarische Erzeugnis des Dichters Nikolaus Zrinyi. (Mit einem Textbilde. Ss. 146—150.)

Das erste Werk, mit welchem der grosse Epiker an die Öffentlichkeit trat, ist eine lateinische Prosaschrift vom Jahre 1634, als der Sechzehnjährige die fünfte Klasse des Wiener Gymnasiums absolvierte und Mitglied der «ungarischen Nation» der Wiener Universität wurde. Der Prokurator der «ungarischen Nation» war zur Zeit ein kroatischer Geistlicher aus Zengg, auf dessen Vorschlag die Mitglieder der «ungarischen Nation» einstimmig den jungen Grafen Nikolaus ZRINYI zur Abhaltung der am Feste des hl. Ladislaus von Ungarn üblichen Rede erwählten. Die Rede wurde mit grossen Festlichkeiten am 27. Juni im St. Stefans-Dome abgehalten und zwar in der Gegenwart des Wiener Bischofs, der in Vertretung des Königs erschienen ist. Die Rede charakterisiert den Heiligen als Soldat, stützt sich grösstenteils auf seine Legende und die Geschichtswerke TURÓCZIS und BONFINIS, und ist mit klassischen Reminiscenzen reichlich ausgeschmückt. Es ist fraglich, ob der junge Graf selbst die Rede verfasste, es war jedoch keine Kleinigkeit, den langen, äusserst schwierigen Text einzulernen und mit Wirkung vorzutragen. Das einzige bekannte Exemplar der noch 1734 in Wien gedruckten Rede befindet sich im Ungarischen National Museum und stammt aus der berühmten Sammlung JANKOVICH.

PAUL GULYÁS: Les traductions des belles-lettres hongroises de la bibliothèque du Musée Nationale Hongrois. (Onzième et dernière partie. Pp. 151—200.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 656 à 680. Elle embrasse deux collections théatrales rédigées par George GAAL et Frédéric Charles WITTMANN, ainsi que les anthologies de nouvelles et de contes en langues anglaise, esperanto, finnoise, française et allemande. Les rédacteurs de ces anthologies sont : Henry W. JONES et Louis L. KROFF, François et Thérèse PULSZKY, Dionyse MUZSNAL, Anne SWAN, Michel KLIMO, Jérôme THARAUD, George GAAL, Louis GREINER, F. Alex. HEKSCH, Adolphe KOHUT, Oscar von KRÜCKEN, le comte Jean MAILÁTH, Élisabeth SKLAREK et Théophile STIER. Plusieurs collections sont anonymes. A la fin de cette bibliographie l'auteur donne quelques faits statistiques. La bibliographie rend compte de 770 publications, dont 57 sont en anglais, 34 en tchèque, 13 en danois, 8 en esperanto, 19 en finnois, 41 en français, 1 en grec, 2 en hébreux, 3 en

hollandais, 7 en langue croate, 2 en latin, 497 en allemand, 1 dans le dialecte *gründler*, 1 en yiddish, 7 en langue roumaine, 25 en italien, 2 en suédois, 11 en langue serbe, 24 en slovaque, 1 en turc, et 4 en volapük. La plus ancienne des traductions est la *Zriniade* croate de 1660. Le nombre des traducteurs monte à 324, celui des auteurs traduits à 403. Pour faciliter les recherches l'auteur a dressé cinq tables, dont une d'après les langues des traductions, une chronologique, une géographique et deux tables des noms des traducteurs et des auteurs.

Zoltán TRÓCSÁNYI: Kaspar Heltai's Übersetzung des Neuen Testaments. (Ss. 201—210.)

Die 1562 zu Klausenburg erschienene Übersetzung des *Neuen Testaments* von Kaspar HELTAI zählt nicht zu den seltensten alten ungarischen Büchern. Im Besitze des bekannten ungarischen Bibliophilen Julius TODORESCU gibt es sogar zwei Exemplare dieser Übersetzung, die jedoch unvollständig sind. TODORESCU beauftragte den Maler Viktor AKANTISZ, einen dieser Exemplare nach dem Exemplare der Bibliothek des Ungarischen National Museums zu ergänzen und bei dieser Arbeit stellte es sich heraus, dass im Satze der verschiedenen Exemplare dieser Übersetzung sehr viele Varianten vorhanden sind. Der Autor stellt mehrere dieser Varianten nach den zwei Exemplaren des Ungarischen National Museums gegenüber, und stellt fest, dass diese Verschiedenheiten sich nur auf einen Achtel des ganzen Buches erstrecken, während die übrigen sieben Achtel der Exemplare auf das genaueste, ja sogar in den Druckfehlern übereinstimmen.

Es scheint somit ausgeschlossen, dass wir hier mit zwei verschiedenen Ausgaben zu tun hätten und die Varianten wären dadurch zu erklären, dass der Satz einiger Kolumnen, oder Bogen beim Drucke in Unordnung geraten ist, oder aber dass mehrere Bogen, um das Erscheinen des Buches zu beschleunigen, in doppeltem Satze fertiggestellt wurden.

Dieser Fall mag auch bei anderen alten ungarischen Drucken vorgekommen sein und es ist nicht unmöglich, dass mehrere «Fehler» des ungarischen sprachgeschichtlichen Wörterbuches daraus erklärt werden können, dass sich die Bearbeiter und die Kritiker dieser Veröffentlichung verschiedener Varianten derselben Ausgabe bedienten.

Nos bibliothèques de province en 1915. (Pp. 211—243.)

Article fait d'après le rapport de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques. — L'Inspection supérieure remit à la disposition de l'État 160.000 couronnes de son budget de 1914/15 et n'employa que 125.800 couronnes à la subvention des bibliothèques et des musées lui soumis. De cette somme 25.000 couronnes furent affectées au Palais d'Éducation populaire de Arad, 46.000 couronnes furent destinées à l'amortissement des subsides de construction alloués à neuf instituts, enfin 53.170 couronnes furent réparties parmi 24 instituts en subsides réguliers.

L'accroissement des bibliothèques fut très inégal. Nombre des acqui-

tions nouvelles (achats et dons): 117 vols. à Alsókubin, 450 vols. à Arad, 680 vols. à Budapest (Bibliothèque RÁDAY), 554 vols. et 4031 pièces à Debrecen (Académie Réformée), 174 vols. à Debrecen (Musée Municipal), 238 vols. à Eperjes, 89 vols. à Felka, 841 vols. et 921 pièces à Kassa, 323 vols. à Kecskemét, 107 vols. à Keszthely, 100 vols. à Késmárk, 346 vols. et 810 cartes géographiques à Kiskunhalas, 141 vols. à Kolozsvár, 334 vols. à Losoncz, 100 vols. à Marosvásárhely (Lycée réformé), 1747 vols. à Marosvásárhely (Palais d'Éducation populaire), 351 vols. à Nagyenyed, 216 vols. à Nagyszombat, 1815 vols. à Nagyvárad (Bibliothèque Municipale), 907 pièces à Pápa, 12 vols. à Pécs, 588 vols. à Pozsony (Bibliothèque Municipale nouvellement organisée, l'ancienne Bibliothèque étant mise à la disposition de la nouvelle Université), 832 vols. à Sárospatak, 12.642 pièces à Szepsiszentgyörgy, 12 vols. à Sümeg, 122 pièces à Szatmár, 1101 vols. à Szeged, 951 vols. à Temesvár (Bibliothèque Municipale), 30 vols. à Tiszafüred, 166 vols. à Versec, 28 vols. à Veszprém et 229 vols. à Zombor.

Nombre des volumes communiqués dans la salle de lecture: Budapest Bibliothèque de Buda 4002 vols., Budapest Bibliothèque RÁDAY 800 vols., Debrecen Académie Réformée 19.396 vols., Dés 17 vols., Gyulafehérvár Bibliothèque du Musée Archéologique 29 vols., Bibliothèque BATHYÁNY 396 vols., Kassa 1717 vols., Marosvásárhely Palais d'Instruction populaire 4174 vols., Nagyvárad Bibliothèque Municipale 20.591 vols., Pápa 7953 vols., Szeged 8704 vols., Temesvár, Bibliothèque Municipale 7607 vols., Versec 19.857 vols. — Nombre des prêts à domicile: Alsókubin 3100 vols., Arad (?) vols., Eperjes 266 vols., Felka 176 vols., Hódmezővásárhely Lycée Réformé 938 vols., Kassa 13.859 vols., Késmárk 5131 vols., Losonc 9127 vols., Marosvásárhely: Lycée Réformé 76 vols., Palais d'Instruction populaire 61.691 vols., Máramarosziget 664 vols., Miskolc 925 vols., Nagyenyed 5409 vols., Nagyszombat 4210 vols., Sárospatak 2365 vols., Selmecbánya 3694 vols., Szamosujvár 94 vols., Szatmár 232 vols., Szászváros 1697 vols., Szeged 385 vols., Székelyudvarhely 669 vols., Szombathely 2121 vols., Temesvár Bibliothèque Municipale 9608 vols., Tiszafüred 3650 vols., Trencsén 15 vols., Versec 9537 vols. et Zombor 21.290 vols.

L'édifice ou les locaux de plusieurs bibliothèques furent occupés partiellement par le militaire ou bien par la Croix rouge. Ce fut le cas à Békéscsaba, à Hódmezővásárhely, à Komárom, à Máramarosziget, à Pápa, à Rimaszombat et à Szombathely.

INDICATEUR OFFICIEL.

Baron Éméric de Szalay † (Pp. 244—246.)

L'ancien directeur du Musée National Hongrois M. le baron Éméric de SZALAY décéda le 24 juillet 1917 à Gainfarn près de Vöslau. Le défunt, d'abord en sa qualité de chef de section au ministère des cultes et de l'instruction publique, ensuite comme directeur du Musée National et inspecteur supérieur suppléant des Musées et des Bibliothèques, exerça pendant toute

une génération une influence longue et salutaire sur le développement des instituts mis sous sa direction. Ses obsèques furent tenues sous la coupole du Musée National Hongrois. Nous donnons *in extenso* l'oraison funéraire de M. Ladislav FEJÉRPATAKY prononcée à cette occasion, dans laquelle M. FEJÉRPATAKY esquisse en de traits vivants le rôle du défunt dans le développement du Musée National Hongrois et des musées et bibliothèques de province.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National Museums im ersten Quartal des Jahres 1917. (Ss. 246—249.)

Neuerwerbungen der Druckwerke-Abteilung: Pflichtexemplare 2004 St., Geschenke 176 St., Ankauf 640 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 1 St., insgesamt 2821 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 4393 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 3933'10 K, 1103'05 Mark, 21 schwedische K und 20 Sh. Im Lesesaal benützten 3148 Personen 7404 Bde. Ausgeliehen wurden an 673 Personen 1728 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1619 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 367 Werke in 493 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 1169 Sendungen ein, von denselbst wurden 989 Briefe abgesendet, darunter 365 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XLI. 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 181 Jahrgänge in 21.521 Nummern als Pflichtexemplare, 9 Jahrgänge in 789 Nummern als Geschenke, 103 Nummern aus der Druckwerke-Abteilung überwiesen, insgesamt also 190 Jahrgänge in 22.403 Nummern. Im Lesesaal benützten 397 Personen 1103 Zeitungs-bände; ausgeliehen wurden an 38 Personen 202 Bde. Revidiert wurden 176 Jahrgänge in 18.643 Nummern.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 1 Liederhandschrift; Geschenke: 5 neuzeitige Handschriften, 1 Schriftpaket und 5 Literaturbriefe, insgesamt 12 St. Auf Ankauf wurden 250 K verwendet. Im verflossenen Quartal benützten 46 Personen 83 Bde, 205 Briefe und 2 Analecta; verliehen wurden 3 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 96 St., im Schenkungswege 24 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 4 St.; als Deposita 99 St.; durch Abschrift 1 St.; insgesamt 224 St. Auf Ankäufe wurden 813 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 5 St. auf das Mittelalter, 195 St. auf die neuere Zeit, 5 St. auf die Sammlung der 1848-er Revolution, 1 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe und 18 St. auf die Partezettel. Benützt wurden von 75 Personen 10.515 Stücke; auswärts verliehen wurden 104 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9120 St., wovon 1024 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 6035 St. durch Ankauf und 2061 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 3749'64 K, 5176'14 Mk., 1759'85 Francs und 59'80 holl. Gulden verwendet.

LITTÉRATURE.

(Pp. 250—264.)

1. Franz VÖRÖSVÁRY. (Der neue alphabetische Katalog der Bibliothek der Budapester Elisabeth Volksakademie.) Budapest. 1917. Der unermüdliche Obersekretär der Elisabeth Volksakademie bietet in diesem äusserst gelungenen Bibliothekskatalog ein mit besonderer Liebe und Sorgfalt ausgearbeitetes Verzeichnis der wertvollen Bücherei der Volksakademie. Verfasser ist kein Fachmann und scheint in der einschlägigen Fachliteratur wenig bewandert zu sein, jedoch führte ihn sein gesunder Menschenverstand und praktischer Sinn zu einer Form des Kataloges, die in den englischen und amerikanischen *Public Libraries* sich besonders bewährt hat, nämlich zum *Dictionary-Catalogue*, das bereits auch in einigen ungarischen volkstümlichen Bibliotheken verwendet wurde. Er führt nämlich in *einem* Alphabete alle Werke unter den Autorennamen und den Sachwörtern auf, und bietet dadurch eine äusserst rasche Orientierung im vorhandenen Material. Besonders verdienstvoll ist, dass er in seiner Bearbeitung auch die Hauptartikel der vorliegenden Zeitschriften berücksichtigt hat und es wäre erwünscht, dass in einer künftigen Neuauflage diese Methode sich auch auf die Sammelwerke erstreckte. Bibliographische Genauigkeit wurde bei der Wiedergabe der Titel nicht bestrebt und sie wäre auch überflüssig gewesen. Ja wir würden die Titel noch mehr kürzen, um die Titelangaben in je einer Linie zu drängen, nach dem bewährten Muster der englischen und amerikanischen *one-line* Kataloge. Der so gewonnene Raum könnte zur noch besseren Ausbeutung der Zeitschriften-Artikel verwendet werden. Besonderes Lob verdient auch die sorgfältige Korrektur: es sind uns nur sehr wenige Druckfehler begegnet. Verfasser kann auf sein Werk mit berechtigtem Stolz blicken, und seine aufopfernde, ganz uneigennützigte Tätigkeit wird hoffentlich die schönsten Früchte tragen. (Paul GULYÁS.) — 2. Paolo d'ANCONA: La miniatura fiorentina (Secoli XI—XVI.) Firenze, 1914. M. Paolo d'ANCONA est l'un des savants les plus versés dans l'histoire de la miniature de Florence, longtemps négligée. Parmi ses précurseurs il cite avec raison les travaux de Gaetani MILANESI, dont le principal défaut est selon lui d'avoir négligé les similitudes de style qui offrent souvent l'unique point d'appui pour préciser l'auteur. M. d'ANCONA a largement employé cette méthode et si ses résultats, tirés souvent des données de seconde main, seront peut-être annulés par des recherches futures, son oeuvre restera néanmoins la source la plus complète de l'histoire de la miniature de Florence. Les planches en phototypie sont excellentes, mais l'unique planche en couleur mise en tête du premier volume est bien loin d'offrir l'illusion de l'original. Le catalogue descriptif qui forme le second volume de la publication compte 1717 numéros, mais il n'est guère complet. Ni le manuscrit de CORVIN de la bibliothèque de Thorn, ni le *Psautier* d'URBAIN de Nagylucse, aujourd'hui dans la bibliothèque du Musée National Hongrois, ne se trouvent dans cette liste, pour ne citer que deux manuscrits soigneusement décrits dans notre

revue. L'origine florentine de plusieurs numéros du catalogue (p. ex. les Nos 4. et 5.) est douteuse, il eût mieux valu de les avoir complètement négligés. Le groupement des miniatures attribuées aux frères GHERARDO et MONTE est si peu sûr, que M. d'ANCONA lui même n'ose les caractériser qu'en commun. Le jugement porté sur ATTAVANTE est injuste, l'auteur s'est laissé trop influencer par les exigences de la peinture monumentale. La miniature au contraire est avant tout une branche de l'art décoratif et la force de ATTAVANTE consiste justement en ce qu'il a respecté les limites naturelles de la décoration. La question si le BOCCARDIN a travaillé pour Mathias de Corvin n'est nullement décidée et les preuves de M. d'ANCONA sont loin d'être probantes. (Σ.) — 3. Paul PITROFF: (Geschichte der Raaber Presse.) Győr, 1915. Der Verfasser benützt das Wort Presse in zweifacher Bedeutung: er bietet uns einerseits die Geschichte des Raaber Buchdrucks von seinen Anfängen in 1728 bis zur Mitte des vorigen Jahrhunderts, andernteils aber die Entwicklung des Raaber Zeitungswesens, namentlich des deutschen *Vaterlandes* und des ungarischen *Hazánk*. Das Buch ist voll interessanter Daten, wir vermissen jedoch das kritische Verzeichnis der Raaber Drucke und die eingehendere Schilderung der Mitarbeiter der beiden Zeitungen, sowie Aufklärungen über die in grosser Anzahl vorkommenden Pseudonyma und Kryptonima. (P. G.).

NOTICES.

(Pp. 265—269.)

Ladislaus v. Fejérpatakys Ehrung. Am 27. Juni haben die gegenwärtigen, sowie die ausgeschiedenen Beamten des Ungarischen National Museums Herrn Museumsdirektor Hofrat Ladislaus von FEJÉRPATAKY eine äusserst innige Huldigung dargebracht aus dem Anlasse, dass er sein sechzigstes Lebensjahr vollendete und schon seit vierzig Jahre seine verdienstvolle literarische und wissenschaftliche Tätigkeit ausübt. Die Glückwünsche der Anwesenden wurde von Herrn Abteilungsdirektor Hofrat Géza v. HORVÁTH in einer schwungvollen Ansprache verdolmetscht, worauf Herr v. FEJÉRPATAKY bewegten Herzens dankte, indem er in seiner Rede der kulturellen Tätigkeit des Personals gedachte und seine Mitarbeiter zum weiteren Ausharren anfeuerte. — Es gebe die Vorsehung, dass Herr v. FEJÉRPATAKY, der fast ein viertel Jahrhundert an der Spitze der SZÉCHÉNYI-Bibliothek stand und ihr Gedeihen in diesem Zeitraum mit besonderer Sachkunde pflegte, noch viele Jahre hindurch das ganze Institut zu verwalten und nach der jetzigen schweren Zeit zur erneuten Blüte zu führen möge!

Auszeichnung. Seine kais. u. apost. kön. Majestät geruhten Herrn Museumsdirektor Hofrat Ladislaus v. FEJÉRPATAKY in Anerkennung seiner während des Krieges geleisteten Verdienste das bürgerliche Kriegsverdienstkreuz zweiter Klasse gnädigst zu verleihen.

G. T. B. ? La bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences possède un pamphlet allemand sans frontispice qui dut paraître immédiatement après la mort du roi JOSEPH II. L'auteur inconnu dédia son ouvrage à

son Excellence Mme la Comtesse Nicolas FORGÁCH et mit en guise de souscription les trois lettres G. T. B. La Bibliothèque du Musée National Hongrois possédant un exemplaire complet nous en fournit promptement le titre: «*Wiederlegung des falsch genannten unparteiischen Wortes an die Bürger von Ungarn. Auch von einem ungarischen Edelmann. 1790.*», mais elle ne put éclaircir l'auteur anonyme. Heureusement l'Académie en possède également un exemplaire complet, provenant de la bibliothèque d'Émeric JANCÓS. L'ancien possesseur nota sur la feuille de garde collée sur le plat intérieur de la reliure les mots mivants: «*Author est comes Theodorus Batthyány.*» La solution des trois lettres G. T. B. est donc *Graf Theodor Batthyány*.

(Coloman de SZILY.)

Vaterländische Literatur der Slovenen. Herr Robert BRAUN tadelt in *Huszadik Század* (35:190) Herrn Alexander BONKÁLÓ, weil er sich in einer ungarischen Abhandlung über die Slaven mit den ungarischen Slovenen nur sehr oberflächlich befasst. Er belehrt ihn auf Grund Dr. Karol GASPERS *Zgodina slov. slovstva* darüber, dass die vaterländischen Slovenen wahrscheinlich auch Literaturerzeugnisse besitzen, und zitiert auch ein Gesangbuch. Seiner Aufmerksamkeit scheinen entgangen zu sein folgende zwei Aufsätze der *Magyar Könyvszemle*: 1. *A magyarországi vend (szlovén) irodalom bibliográfiája*. (Jg. 1902.). 2. *Ujabb adalékok*. (Jg. 1909.). Auch anderweitig sind ähnliche Zusammenstellungen erschienen, so z. B. in *Turisták Lapja* IX: 103.

(Johann MELICH.)

Neuerer Ausweis über Volksbibliothekare im Kriegsdienste. Laut der im Jahre 1917 eingelaufenen Meldungen wurden weitere 69 Volksbibliothekare unter die Fahne einberufen. Von diesen 69 Einberufenen, sowie von den schon seit früher im Kriegsdienst stehenden 331 Personen fanden neuerdings 21 Personen den Heldentod, gestorben ist eine Person, 21 gerieten in Gefangenschaft, 23 wurden verwundet, 1 ist erkrankt, 1 ist verschollen, 13 wurden vom Militärdienste enthoben und 7 als invalide entlassen. Die Zahl der Auszeichnungen beträgt 33. Art der Auszeichnungen: 3 Militärverdienstkreuze III. Klasse; 7 Signa laudis; 12 grosse silberne Tapferkeitsmedaillen; 15 kleine silberne Tapferkeitsmedaillen; 8 bronzerne Tapferkeitsmedaillen; 1 Karls-Kreuz; 2 Verdienstkreuze für Geistliche II. Klasse; 1 silbernes Verdienstkreuz mit der Krone auf dem Bande der Tapferkeitsmedaille; 1 silbernes Verdienstkreuz; 1 eisernes Kreuz II. Klasse; 3 unbekannte.

A MAGYAR KÖNYVSZEMLE ÚJ FOLYAMA.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáranak hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlőnye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait, beszámol az évi gyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és különleges bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és külföldi könyvészeti irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként március, június, szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 6 korona, a könyvárusi forgalomban 8 korona; egy-egy füzet ára 2 kor.

Az előfizetési pénzeket a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a szerkesztő címére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi és új folyamainak kötetei kaphatók *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében, Budapest, *IV. Ferenciek-tere 2.* A régi folyam 2—16. kötetének ára kötetenkint 4 korona, az új folyam 1—24. kötetének ára kötetenkint 8 korona. Az előfizetések ezentúl is a *Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához* küldendők.

Megjelent és a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai időszaki sajtó 1910-ben.* I. *A magyar hirlapirodalom, Kereszty Istvántól.* II. *A nem magyar nyelvű hirlapirodalom, Kereszty Istvántól.* III. *Folyóiratok, Dr. Fitos Vilmostól.* Függelék: *A magyar nyelvű hirlapok és folyóiratok statisztikája.* Ára 1 kor. 50 fillér. Ezt évről-évre kiegészíti: *A hazai időszaki sajtó változásai c. füzet.* Ára 50 fillér.

SOMMAIRE DU BULLETIN.

	Page
Josef Szücsi: Die Balkanaufgaben unserer Bibliothek	1*
Dr. Charles Panka: Histoire de la Chambre hongroise des députés	3*
Dr. Paul Gulyás: Les traductions de belles-lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Dixième partie)	4*
Bibliothèque hongroise. Contributions au I. vol. de l'Ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ. Par M. M. Zoltán FERENCZI, Etienne HAMAR, Louis KEMÉNY, Jean MELICH et Eugène ZOVÁNYI	4*
Documents inédits. Arpad HELLEBRANT. Ungarischer Buchhändler-Katalog aus dem XVIII. Jahrhundert	5*
Indicateur officiel. Die Széchényische Bibliothek des Ung. National-Museums im dritten Quartal des Jahres 1916	5*
Die Széchényische Bibliothek des Ung. National-Museums im Letzten Quartal des Jahres 1916	6*
Littérature. Alexander HORVÁTH: Aus Vergangenheit und Gegenwart des h. Dominikaner-Ordens. (Par 2.) — Albert R. CORNS und Archibald SPARKE: A bibliography of unfinished books. (Par Paul GULYÁS.) — Kamillo SIPOS: Zur Bibliographie der Nationalitätenfrage. I. Bd. (Par Paul GULYÁS.) — Isak COLLIJN: Magnus Gabriel de La Gardie's samling af äldre stadsvyer och historiske plan-scher. (Par G—s.)	7*
Revue des périodiques hongrois. Egyetemes Philologiai Közlöny. Année 1916. livr. 6—10. — Irodalomtörténet. Année 1916. livr. 7—10. — Irodalomtörténeti Közlemények. Année 1916. livr. 1—2. — Magyar Iparművészet. XIX: 1—4.	8*
Notices. Charles Kudora †. (P. G.) — Arpad Hellebrants Auszeichnung. (2.) — Änderung in der Leitung des Oberinspektorats der Museen und Bibliotheken. — Une bibliothèque de couvent sur l'île des lapins (D'après M. Paul GULYÁS.) — Josef Hajnóczy's Werke. (Johann HAJNÓCZY)	10*
Changements dans l'état des imprimeries hongroises du 1. janvier 1916 au 30. avril 1917	12*

Siège de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle*
Budapest, Musée National Hongrois.